

Voorlopige agenda van de commissie Financiën en Veiligheid van 14 oktober 2015

Hierbij wordt u uitgenodigd voor de openbare vergadering van de commissie Financiën en Veiligheid

Datum: woensdag 14 oktober 2015
Aanvang: 13:00 uur
Locatie: Oude raadzaal
Voorzitter: B.N. Benjamins
Griffier: W.T. Meijer, 050 367 7726, wolbert.meijer@groningen.nl

Opening

Bijlage - Uitnodigingsbrief met toelichting op de agenda (pdf)

A Algemeen deel

A1. Opening en mededelingen

A2. Vaststelling agenda

BESLOTEN IS DE COLLEGE BRIEF OVER HET INFOVERSUM TOE TE VOEGEN AAN DE AGENDA, EN DE BESPREKING VAN DE VERBONDEN PARTIJ GRONINGER ARCHIEVEN HIERVOOR TE LATEN WIJKEN

B Inhoudelijk deel

B1. Verbonden Partijen

(collegebrief 23 september 2015

+ memo griffie zomer 2015)

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015 (pdf)

Bijlage - MEMO verbonden partijen en LTA (pdf)

- a. Algemeen (collegebrief en memo griffie)
- b. GR Groninger Archieven (bijlage collegebrief)
KOMT TE VERVALLEN
- c. NV Euroborg (bijlage collegebrief)
- d. NV Groningen Airport Eelde (bijlage collegebrief)
- e. Infoversum
(collegebrief 7 oktober 2015)
TOEGEVOEGD 9/10

commissie Financiën en Veiligheid - woensdag 14 oktober 2015

Collegebrief - Infoversum (pdf)

Bijlage - Infoversum (16 sept 2015) (pdf)

Bijlage - Geheimhouding ex art. 25 Gemeentewet - Nadere informatie Stichting Infoversum (9 sept 2015) (pdf)

Bijlage - Geheime brief ex art. 25 Gemeentewet - Nadere informatie stichting infoversum (1 juli 2015) (pdf)

Bijlage - GEHEIME BRIEF EX ART 25 Wijziging termijn erfpacht en termijn hypothecaire lening Stichting Infoversum - wensen en bedenkingen (10 juni 2015) (pdf)

Bijlage - Lening mbt infoversum (26 april 2012) (pdf)

Bijlage - Raadsvoorstel inzake grondexploitatie CiBoGa de laatste pijp en infoversum (16 dec 2010) (pdf)

Bijlage - Verslagen inzake Infoversum (2011 en 2012) (pdf)

B2. Voortgangsrapportage 2015-II
(collegebrief 30 september 2015)

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015 (pdf)

Sluiting

Bij de inhoudelijke agendapunten onder A en B kunnen burgers gebruik maken van het inspreekrecht. Men krijgt daarvoor maximaal drie minuten. De totale inspreektijd per vergadering is maximaal een kwartier. Insprekers dienen zich minimaal 24 uur voor de vergadering aan te melden bij de commissiegriffier. De agenda's zijn onder voorbehoud. De definitieve agenda's worden in de vergadering vastgesteld.

U kunt deze vergadering live volgen via www.gemeenteraad.groningen.nl

Bijlage - Uitnodigingsbrief met toelichting op de agenda

Onderwerp Uitnodiging EXTRA commissievergadering 14 oktober a.s.

Leden Raadscommissie Financiën en Veiligheid

Telefoon (050) 367 77 26	Bijlage(n)	Ons kenmerk
Datum 2 okt. 2015	Uw brief van	Uw kenmerk

Geachte commissieleden,

Namens uw voorzitter, de heer Benjamins, nodig ik u uit voor de extra commissievergadering Financiën en Veiligheid over Verbonden Partijen van **woensdag 14 oktober a.s. om 13.00 uur**. Afgesproken is om na afloop van de bespreking van de verbonden partijen (uiterlijk 15.00 uur) nog te spreken over de Voortgangsrapportage 2015-II, die niet op tijd kon worden aangeleverd voor de reguliere F&V.

Aparte commissie Verbonden Partijen

Sinds vorig jaar is het gebruik om – net als t.a.v. HRM-zaken – één keer per jaar een aparte commissievergadering te wijden aan Verbonden Partijen. Dit was één van de aanbevelingen van de rekenkamercommissie in haar rapport ‘Samenwerking in Groningen’ van december 2013, besproken in commissie en raad februari 2014 (zie ook het RIS-dossier Verbonden Partijen onder hoofdstuk 12 Bedrijfsvoering in de dossiermodule: [https://groningen.notudoc.nl/cgi-bin/dossier.cgi/action=view/ds=318](https:// groningen.notudoc.nl/cgi-bin/dossier.cgi/action=view/ds=318)).

Doel en agenda van deze commissie

De RKC noemde als doel van de jaarlijkse commissie het aan de orde stellen van de vraag of de gekozen samenwerkingsvorm nog steeds voldoet aan de doelstellingen die met die samenwerking zijn beoogd. “Het zou dan kunnen gaan over de voortgang, risico’s en de realisatie van doelstellingen die aansluiten bij de begroting.” In de kadernota die n.a.v. het rekenkamerrapport is opgesteld is vervolgens toegezegd dat het college zorgt voor financiële bijsluiters met aandacht voor financiële situatie, risico’s en ontwikkelingen in de governancestructuur, en in de begroting dieper ingaat op governance, de financiële stand van zaken en evt. dilemma’s. Tevens is afgesproken per jaar drie verbonden partijen nader uit te diepen en te bespreken in aanwezigheid van de betrokken portefeuillehouders, waarbij het college dan zorgt voor de benodigde financiële en inhoudelijke informatie.

Bijlage - Uitnodigingsbrief met toelichting op de agenda

Bladzijde 2 van 2
Onderwerp

De collegebrief

De brief ter voorbereiding op deze commissie komt o.a. met voorstellen om de governance-afspraken aan te scherpen, met het accent op de partijen waar de gemeentelijke financiële en bestuurlijke belangen het grootst zijn. Tevens wordt ingegaan op nieuwe verbonden partijen en wijzigingen in bestaande verbonden partijen. Tot slot wordt ingegaan op de wijziging van de verslaggevingsregels in het BBV. Bijgevoegd zijn financiële bijsluiters voor alle verbonden partijen. Daarnaast is extra informatie bijgevoegd over de drie door u gekozen speciaal te bespreken verbonden partijen: Vliegveld Eelde, Euroborg en Groninger Archieven.

Memo griffie

Eén van de gemaakte afspraken betrof ook de behandeling van de (concept-)begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen. De griffie heeft toegezegd te inventariseren wanneer deze verschijnen om ze vervolgens een plek te geven op de LTA. Hierover is een memo bijgevoegd.

Opzet vergadering

Wat ons betreft bespreken we eerst de Verbonden Partijen in het algemeen (de brief met o.a. de voorstellen over governance + financiële bijsluiters, én het memo van de griffie), om vervolgens de drie uitgekozen VP's één voor één apart te bespreken met de betrokken portefeuillehouders. Omdat wethouder Van Keulen pas later ter vergadering kan komen, hebben we Vliegveld Eelde naar achteren geschoven.

Vorig jaar is geopperd om ook raadsleden die zitting hebben in een GR te kunnen bevragen. In deze vergadering staat slechts één GR op de agenda (Groninger Archieven), en het desbetreffende raadslid is ook lid van F&V. Daarom is ervoor gekozen om (dit keer) buiten de leden van F&V geen andere raadsleden expliciet uit te nodigen.

Aan het eind van de vergadering komt dan de voortgangsrapportage nog ter sprake. Let wel: de desbetreffende collegebrief bevat ook de sleutelrapportages, maar die zijn nu niet aan de orde.

Met vriendelijke groet,
namens de voorzitter,

Wolbert Meijer,
raadsadviseur

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Afdeling CS Control
Onderwerp Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Leden van de raad van de gemeente Groningen
te
Groningen

Telefoon (050) 367 76 76 Bijlage(n) 9 Ons kenmerk 5249549
Datum 23-09-2015 Uw brief van Uw kenmerk

Geachte heer, mevrouw,

Op 25 maart 2015 heeft uw raad de kadernota verbonden partijen 2015 vastgesteld. In deze kadernota staan de afspraken over hoe we omgaan met de verbonden partijen van de gemeente Groningen. Hierin is afgesproken dat de informatievoorziening over de verbonden partijen zoveel mogelijk loopt via de paragraaf verbonden partijen in gemeenterekening en gemeentebegroting. Ook wordt er voor alle verbonden partijen een bijsluiter opgesteld, waarin de belangrijkste informatie van de verbonden partijen is opgenomen. In de bijsluiters wordt ingegaan op onder andere het doel van de verbonden partij, het financiële belang van de gemeente en risico's en ontwikkelingen. Alle bijsluiters van de verbonden partijen zijn als bijlage bij deze brief opgenomen.

In de kadernota hebben we ook afgesproken dat jaarlijks een afzonderlijke commissie over verbonden partijen wordt georganiseerd, waarin drie verbonden partijen nader kunnen worden besproken. Deze commissie vindt plaats op 14 oktober 2015. In de raadscommissie Financiën en Veiligheid van 17 juni 2015 is aan de leden van de commissie gevraagd welke verbonden partijen in de afzonderlijke commissie aan bod moeten komen. In de reacties werden de volgende verbonden partijen het meest genoemd:

- NV Euroborg;
- NV Groningen Airport Eelde;
- GR Groninger Archieven.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Bladzijde 2 van 7
Onderwerp Commissie verbonden partijen van 14 oktober 2015

Met deze brief informeren we u over de stand van zaken rondom de verbonden partijen. We doen een voorstel voor de aanscherping van de afspraken over governance, waarbij we het accent van de governance-activiteiten leggen bij de verbonden partijen waar onze financiële en bestuurlijke belangen het grootst zijn.

Bij deze brief leveren we u, naast de bijsluiters van alle verbonden partijen, ook aanvullende informatie aan over de drie verbonden partijen die u specifiek wil bespreken.

Governance verbonden partijen

Voor de governance van de gemeente op de verbonden partijen geldt een aantal algemene afspraken die zijn opgenomen in de kadernota verbonden partijen 2015. Deze afspraken hebben betrekking op verdeling van taken en verantwoordelijkheden, zowel tussen bestuurders als binnen de gemeentelijke organisatie.

De inhoudelijke portefeuillehouder heeft de eerstelijnsverantwoordelijkheid en wordt daarin ondersteund door de verantwoordelijke directie. De wethouder financiën heeft de tweedelijnsverantwoordelijkheid voor alle verbonden partijen.

Binnen de organisatie onderscheiden we per verbonden partij drie rollen: de accountmanager, de financieel adviseur en de controller. Voor alle verbonden partijen zijn deze rollen aangewezen.

Daarnaast is voor alle verbonden partijen een bijsluiter opgesteld. Hierin zijn onder andere de actuele ontwikkelingen en de belangrijkste risico's opgenomen.

De komende periode gaan we verder met de versterking van onze governance op verbonden partijen volgens de afspraken uit de kadernota. We willen daarbij vooral inzetten op die partijen waar we als gemeente de grootste belangen hebben. We willen onderscheid maken in een aantal basis afspraken over governance die gelden voor alle verbonden partijen en aanvullende governance afspraken die we hanteren voor de verbonden partijen waarbij de gemeentelijke financiële en/of bestuurlijke belangen groter zijn. Deze laatste verbonden partijen vallen als het ware in een zwaarder regime.

Basis governance afspraken

Onderstaande afspraken voeren we voor alle verbonden partijen uit:

- Voor de gemeenschappelijke regelingen wordt gehandeld volgens de wettelijke voorschriften: voor 15 april worden de algemene financiële en beleidsmatige kaders en de voorlopige jaarrekening aan de raad verzonden. De ontwerpbegroting wordt minimaal acht weken voordat deze ter vaststelling aan het bestuur van de gemeenschappelijke regeling wordt aangeboden, verzonden aan de raden van de deelnemende gemeente. Wanneer mogelijk zullen wij de ontwerpbegroting met een raadsvoorstel met wensen en bedenkingen aan uw raad voorleggen;

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Bladzijde 3 van 7
Onderwerp Commissie verbonden partijen van 14 oktober 2015

- Voor de overige verbonden partijen worden de rekening en (voorzover beschikbaar) begroting voorgelegd aan de verantwoordelijk portefeuillehouder. In het geval van belangrijke ontwikkelingen informeert de portefeuillehouder ons college;
- De besluiten die invloed hebben op de (financiële) positie van de gemeente in de verbonden partij worden ter instemming voorgelegd aan ons college.
- De risico analyse en de financiële bijsluiter wordt jaarlijks geactualiseerd. Alle bijsluiters worden jaarlijks aan de raad voorgelegd.

Voor alle verbonden partijen geldt dat wij uw raad actief informeren over belangrijke ontwikkelingen. De informatievoorziening aan uw raad loopt zoveel mogelijk via de gemeentebegroting en gemeenterekening.

Aanvullende governance afspraken

Bij een aantal verbonden partijen is het financiële en/of bestuurlijk belang groot. Dit is bijvoorbeeld het geval als de verbonden partij een belangrijke bijdrage levert aan het realiseren van onze doelstellingen of wanneer de gemeente een groot (financieel) risico loopt bij de verbonden partij. Bij deze verbonden partijen gelden de volgende aanvullende governance afspraken:

- De rekening en begroting (voorzover beschikbaar) wordt altijd ter kennis gebracht van ons college;
- De interne governance wordt jaarlijks beoordeeld en besproken met de directeur van de verbonden partij;
- De risico analyse wordt jaarlijks geactualiseerd en besproken met de directeur van de verbonden partij;
- Ten minste twee keer per jaar wordt een (financiële) tussenstand met belangrijke afwijkingen ten opzichte van de begroting besproken met de verbonden partij.

Met deze aanvullende afspraken houden we vaker de vinger aan de pols van de verbonden partijen waarbij onze belangen groter zijn. In de bijlage bij deze brief hebben we een eerste indeling van de verbonden partijen van de gemeente Groningen opgenomen. Graag horen we uw opvatting over deze indeling.

Bladzijde 4 van 7
Onderwerp Commissie verbonden partijen van 14 oktober 2015

Nieuwe verbonden partijen en wijzigingen in bestaande verbonden partijen

Op dit moment voorzien we geen nieuwe verbonden partijen. In 2015 zijn er twee nieuwe verbonden partijen bijgekomen en is de gemeenschappelijke regeling Meerstad gewijzigd. Onderstaand lichten we deze kort toe. De gemeenschappelijke regeling Cevan is per 1 februari 2015 opgeheven.

Nieuw: Centrumregeling beschermd wonen (raadsbesluit 18 februari 2015)

Door de nieuwe wet maatschappelijke ondersteuning 2015 hebben gemeenten nieuwe taken gekregen. Overeenkomstig de afspraken tussen Rijk en de VNG valt een deel daarvan onder de constructie van een centrumgemeente. Het gaat hierbij om beschermd wonen en de begeleiding maatschappelijke opvang en vrouwenopvang.

Een andere nieuwe taak waarbij intergemeentelijke samenwerking is gewenst, maar waarvoor het budget niet direct aan centrumgemeente wordt toegekend, betreft de inloop GGZ. Dit is een algemene voorziening (conform Wmo 2015) die we gezamenlijk met de regio willen oppakken.

Het Rijk kent financiële middelen voor de regio toe aan de gemeente Groningen als centrumgemeente. De centrumregeling op grond van de wet gemeenschappelijke regelingen is opgericht per 1 januari 2015 voor de uitvoering van de taken beschermd wonen, inloop GGZ en begeleiding maatschappelijke opvang en vrouwenopvang voor de duur van een jaar. De centrumregeling is een lichte gemeenschappelijke regeling zonder eigen bestuur en zonder eigen uitvoeringsorganisatie. Besluitvorming van deze regeling loop via ons college en de begroting en verantwoording lopen mee in de gemeentelijke begrotingscyclus.

Nieuw: Groninger Monumenten Fonds (raadsbesluit 27 mei 2015)

Door de aanscherping van het Rijksbeleid ten aanzien van woningbouwcorporaties, dienen Nijestee en Lefier hun aandelen in het GMF af te stoten. Uw raad heeft besloten deze aandelen over te nemen. Daarmee is het Groninger Monumenten Fonds een verbonden partij van de gemeente geworden. Het publieke belang van de gemeente Groningen is dat het GMF uitvoering geeft aan het monumentenbeleid, na het wegvallen van de ISV middelen.

Bladzijde 5 van 7
Onderwerp Commissie verbonden partijen van 14 oktober 2015

De aandelen zijn verworven tegen een prijs van 457 duizend euro. De kapitaallasten worden gedekt uit het budget voor monumenten en archeologie. Naast de aandelenpositie had de gemeente Groningen al een achtergestelde lening beschikbaar gesteld aan het GMF van 1 miljoen euro. Voor het risico op de lening is een reserve van 932 duizend euro beschikbaar.

Wijziging: GR Meerstad (raadsbesluit 27 mei 2015)

De bestuursstructuur van de GR Meerstad is gewijzigd naar een lichtere vorm van gemeenschappelijke regeling. Een vereenvoudiging was gewenst aangezien de taken en bevoegdheden zijn afgenomen door de aanpassing van de regeling in 2011.

De samenwerking krijgt de vorm van een bedrijfsvoeringsorganisatie, waarin twee wethouders van beide gemeenten en de voorzitter zorgen voor de afstemming over de openbare voorzieningen en het beheer van het gebied. De gemeenteraden van beide gemeenten worden geïnformeerd via bijeenkomsten georganiseerd door Bureau Meerstad. Met deze regeling blijft het gewenste bindende karakter van de bestuurlijke samenwerking intact.

Wijzigingen verslaggevingsregels voor verbonden partijen

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is ingevoerd in 2004. De nadruk daarbij lag op het vergroten van de transparantie van het proces van begroting- en verantwoording en het versterken van de positie van raad en staten. Tien jaar na invoering van het huidige stelsel worden deze regels aangepast.

De voorgenomen wijzigingen in het BBV moeten leiden tot een versterking van de sturing door de raad. De wijzigingsvoorstellen richten zich op de uitvoeringsinformatie, beleidsindicatoren, financiële kengetallen, informatie over verbonden partijen en een aantal meer technische onderwerpen.

De nieuwe regels van het BBV met betrekking tot de informatieverschaffing gelden in principe ook voor gemeenschappelijke regelingen met een rechtspersoonlijkheid. Gemeenschappelijke regelingen moeten alleen de taakvelden en financiële kengetallen gebruiken voor zover deze vastgesteld kunnen worden binnen de gemeenschappelijke regeling. Ook private partijen moeten inzicht geven in de beleidsresultaten en de beleids- en financiële risico's.

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Bladzijde 6 van 7
Onderwerp Commissie verbonden partijen van 14 oktober 2015

Voor zover private verbonden partijen de gevraagde informatie niet hoeven te verstrekken, moeten afzonderlijke afspraken over de informatievoorziening worden gemaakt.

De informatie over verbonden partijen dient in de gemeenterekening en – begroting te worden opgenomen in de beleidsprogramma's. De commissie BBV zal hierover een stellige uitspraak opnemen. Daarnaast blijft er behoefte aan algemene kaderstelling ten aanzien van verbonden partijen en een samenvattend overzicht van alle verbonden partijen waarin een gemeente participeert. In het BBV wordt hiervoor een paragraaf verbonden partijen voorgeschreven. In het overzicht van verbonden partijen wordt de volgende onderverdeling voorgeschreven:

1. gemeenschappelijke regelingen;
2. stichtingen/verenigingen;
3. coöperaties/vennootschappen.

Om te voorkomen dat dezelfde informatie in de verschillende beleidsstukken rond begroting en verantwoording moet worden opgenomen, worden de voorschriften met betrekking tot de paragraaf verbonden partijen in het nieuwe BBV vereenvoudigd. De betekenis van deze paragraaf is mede afhankelijk van de vraag of er een nota verbonden partijen aanwezig is, waarin een kaderstellend overzicht is opgenomen. De paragraaf verbonden partijen kan zich dan beperken tot het geven van een totaalbeeld en de financiële aspecten ervan.

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Bladzijde 7 van 7
Onderwerp Commissie verbonden partijen van 14 oktober 2015

Overzicht informatie van de verbonden partijen die afzonderlijke worden besproken

In de bijlagen bij deze brief is aanvullende informatie opgenomen over de verbonden partijen die in de commissie Financiën en Veiligheid specifiek aan de orde komen. Het gaat om de volgende informatie:

NV Groningen Airport Eelde

- Algemene informatie NV GAE;
- Jaarverslag 2014;
- Strategisch plan NV GAE werelden verbinden.

NV Euroborg

- Algemene informatie NV Euroborg;
- Beperkte balans 2014;
- Directieverslag jaarrekening 2014.

GR Groninger Archieven

- Algemene informatie GR GA;
- Jaarrekening 2014.

We vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

BIJLAGE

Bijlage: Indeling en bijsluiters van de verbonden partijen

Verbonden partijen waarvoor de basis governance afspraken gelden:

1. Gemeenschappelijke regeling Groninger Archieven te Groningen
2. Gemeenschappelijke regeling Afvalverwijdering Regio Centraal Groningen (ARCG) te Groningen
3. Gemeenschappelijke regeling Meerschap Paterswolde te Haren
4. Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenpark Rengers te Groningen
5. Gemeenschappelijke regeling Eems Dollard Regio te Leer (Bondsrepubliek Duitsland)
6. Gemeenschappelijke regeling Regio Centraal Groningen (in liquidatie)
7. Gemeenschappelijke regeling Centrum voor Automatisering Noord-Nederland (CEVAN)
8. Gemeenschappelijke regeling Meerstad te Slochteren
9. Gemeenschappelijke regeling Centrumregeling beschermd wonen Groningen
10. Stichting Ondernemerstrefpunt te Groningen
11. Stichting WeerWerk Groningen te Groningen
12. Thermiek BV te Groningen
13. NV Wonen boven Winkels te Groningen
14. BV Community Network Noord Nederland te Groningen
15. NV Groninger Monumenten Fonds te Groningen
16. NV Waterbedrijf Groningen te Groningen
17. Enexis Holding NV (netwerkbedrijf) te 's-Hertogenbosch
18. Belang Elektriciteitsproductie BV (EPZ Borssele) 's-Hertogenbosch
19. NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag
20. Oikocredit Nederland Fonds te Utrecht
21. Stichting Sociaal Fonds Groningen te Groningen
22. Stichting SIG te Groningen

Verbonden partijen waarvoor de basis en aanvullende governance afspraken gelden:

23. Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg Groningen te Groningen
24. Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Groningen te Groningen
25. Gemeenschappelijke regeling OV-bureau Groningen Drenthe te Assen
26. Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Groningen te Veendam
27. Stichting Infoversum te Groningen
28. Martiniplaza BV te Groningen
29. NV Groningen Airport Eelde te Eelde
30. Euroborg NV te Groningen
31. WarmteStad Holding BV te Groningen
32. GEMM CV en GEMM BV (Grond Exploitatie Maatschappij Meerstad) te Groningen

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

1. Regionaal Historisch Centrum "Groninger Archieven"	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	<p>Doelstelling: in gezamenlijkheid de belangen behartigen van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de gemeente Groningen betreffende de archiefbescheiden, collecties, individuele documenten, schilderijen en dergelijke die berusten in de rijksarchiefbewaarplaats in de provincie Groningen en in de gemeentelijke archiefbewaarplaats.</p> <p>Openbaar belang: de wettelijke taken met betrekking tot de Archiefwet, alsmede de dienstverlening op het gebied van historische informatie over Stad en Lande zijn op orde.</p>
Relatie met programma	Cultuur
Deelnemende partijen	gemeente Groningen en het Rijk (minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap)
Bestuurlijk belang	De gemeente is vertegenwoordigd in het algemeen bestuur door twee leden van de gemeenteraad.
Financieel belang	De bijdrage in 2014 was 2,1 miljoen euro. De begrote bijdrage voor 2015 is eveneens 2,1 miljoen euro.
Vermogen	<p>Eigen vermogen op 31 december 2014: 515 duizend euro.</p> <p>Eigen vermogen op 31 december 2013: 518 duizend euro.</p> <p>Vreemd vermogen op 31 december 2014: 672 duizend euro.</p> <p>Vreemd vermogen op 31 december 2013: 734 duizend euro.</p>
Financieel resultaat	<p>Het resultaat over 2013 was 38 duizend euro negatief.</p> <p>Het resultaat over 2014 bedraagt 2 duizend euro negatief.</p>
Risico's	<p>De Groninger Archieven zijn voor de opbrengsten voor het grootste deel afhankelijk van de bijdragen van de gemeente en het Rijk. Bezuinigingen van deze partijen kan invloed hebben op de opbrengsten.</p> <p>Binnen de totale kosten neemt de huur van de locatie Cascadeplein 4 een groot deel in beslag. Het percentage is, op basis van het jaar 2014, 33,7%. In het jaar 2014 steeg de huur met 2,43%, terwijl de totale bijdrage van Rijk, Gemeente en Provincie steeg met 0,96%.</p> <p>Het Drents Archief heeft circa 1,2 kilometer archief overgebracht naar het depot van de Groninger Archieven. Tot 1 januari 2015 heeft het daar om niet</p>

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>gestaan.</p> <p>Door bezuinigingen willen de Groninger Archieven nu € 10,00 per meter per jaar in rekening brengen, totaal € 12.000. Onduidelijk is of het Drents Archief hiermee instemt.</p> <p>De licentiekosten van Microsoft, Oracle e.d. worden tot op heden betrokken van SURFmarket. SURFmarket zorgt voor acquisitie, beheer en distributie van onder meer software, clouddiensten en content, voor het hoger onderwijs en onderzoek. Om aangesloten te kunnen worden dient een instelling te voldoen aan aanmeldingscriteria. Deze criteria worden zeer strikt gehanteerd. De Regionaal Historische Centra voldoen niet meer aan deze criteria, waardoor de Groninger Archieven met ingang van 1 januari 2016 hier geen gebruik meer van kunnen maken. De huidige kosten zijn ongeveer € 2.500 per jaar. Dit kan nu oplopen naar € 50.000 tot € 60.000 per jaar.</p> <p>In het bezuinigingspakket 2014-2017 is een bezuiniging van 100 duizend euro op de bijdrage van de gemeenten Groningen aan de Groninger Archieven opgenomen. De te verstrekken bijdragen kunnen alleen door het ministerie van OCW en uw raad gezamenlijk worden gewijzigd. In 2015 is 50 duizend euro structureel gerealiseerd. De resterende 50 duizend euro moet nog worden ingevuld.</p>
Ontwikkelingen	<p>Aansluiting op landelijke netwerk voor duurzame opslag digitale archiefbescheiden in digitaal depot. Samenwerking in het noordelijk archiefnetwerk voor gezamenlijke aansluiting op het digitaal depot en uitbreiding samenwerking op gebied van fysieke opslag en relatiebeheer.</p> <p>De doelstelling voor de komende jaren is een lichte stijging van de publieksinkomsten en de inkomsten uit zakelijke opdrachten. De zakelijke opdrachten zijn voornamelijk afkomstig van de overheid. De Groninger Archieven beschikken over een gespecialiseerd aanbod op het gebied van digitalisering, archiefbewerking en archiefopslag. Uitgangspunt voor een mogelijke samenwerking met het bedrijfsleven is dat de te bewerken archieven of beeldcollecties deel uit moeten (gaan) maken van de collectie van de Groninger Archieven. Met overheidsinstellingen en andere cultuurinstellingen worden samenwerkingsovereenkomsten afgesloten ervan uitgaande dat beide partijen profiteren van de werkzaamheden.</p> <p>In 2015 zijn ook huurinkomsten van het depot in Hoogkerk in de begroting opgenomen. Zo lang het depot niet volledig in gebruik is bij de Groninger</p>

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>Archieven worden delen verhuurd aan andere archief instellingen. Gezien de belangstelling uit het veld behoort dit tot de mogelijkheden. Gemeente en Rijk hebben mondeling aangegeven dat deze inkomsten ten goede kunnen komen aan de kerntaken van de Groninger Archieven. Het Rijk heeft wel aangekondigd dat het rest deel van het Rijk alleen mag worden gebruikt voor archiefinstellingen die een functie vervullen voor het Rijk of door middel van een overeenkomst verbonden zijn aan de Groninger Archieven.</p> <p>Er bestaan grote kansen voor dienstverlening op de zakelijke markt en de Groninger Archieven zullen daar, binnen de wettelijke en inhoudelijke beperkingen, gebruik van maken.</p> <p>De organisatie zal langzaam worden ingesteld op de combinatie van het papieren archief en het e-archief. Dit geldt zowel voor de selectie van nieuwe medewerkers als voor het opleiden van de huidige medewerkers. Deze verandering zal moeten worden uitgevoerd op basis van het huidige budget. De daadwerkelijke exploitatie van het e-depot gaat in per 2016. De begroting wordt opnieuw tegen het licht gehouden op het moment dat er realistische cijfers zijn over de bekostiging van het e-depot.</p>
--	--

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

2. Gemeenschappelijke regeling Afvalverwijdering Regio Centraal Groningen (ARCG)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het op milieu-hygiënisch verantwoorde wijze verwerken van (afval-)stoffen afkomstig uit de gemeenten in de regio, het bevorderen van overheidsinvloed op de sturing van afvalstoffen en het ketenbeheer en mogelijk andere milieu- en reinigingstaken.
Relatie met programma	Onderhoud en beheer openbare ruimte.
Deelnemende partijen	Gemeenten Bedum, Grootegast, Haren, Leek, Marum, Ten Boer, Zuidhorn en Groningen.
Bestuurlijk belang	De gemeente Groningen is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur en in het Dagelijks bestuur door wethouder Van Keulen.
Financieel belang	De kosten van de ARCG worden gedragen door de deelnemende gemeenten.
Vermogen	Eigen vermogen op 31-12-2014 € 1.726.000 Eigen vermogen op 31-12-2013 € 1.265.000 Vreemd vermogen op 31-12-2014 € 8.680.000 Vreemd vermogen op 31-12-2013 € 5.980.000
Financieel resultaat	2014: 307.000 2013: 379.000
Risico's	In de jaarrekening 2012 is gemeld dat er in de toekomst risico's kunnen ontstaan doordat de contracten van ARCG met andere regio's in Groningen per 1 juli 2016 zijn beëindigd. De afname van het afvalvolume betekent dat de resultaten en daarmee de toekomst van de verwerkingslocatie in Groningen onder druk kan komen te staan en de huidige boekwaarde van de activa niet geheel terugverdiend kan worden. Hiervoor is de bestemmingsreserve Herstructurering ARCG ingesteld met een streefbedrag van € 800.000.
Ontwikkelingen	Per 1 oktober 2015 wordt de lening van 2,7 miljoen euro, verstrekt door de gemeente Groningen, afgelost en zal er tot gedeeltelijke herfinanciering worden overgegaan. SANOG en SOZOG, twee afval gerelateerde samenwerkingsverbanden in de provincie Groningen, hebben hun contracten met ARCG opgezegd. Hierdoor heeft de afvalverwerker Attero zich op de instandhouding van de verwerkingsfabriek gebogen. Ze heeft besloten dat de fabriek in iedere geval tot het jaar 2022 open blijft.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

3. Meerschop Paterswolde	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Haren
Doelstelling en openbaar belang	Behartiging van de recreatie, de natuurbescherming en de landschapsverzorging van het Paterswoldsemeer, het Hoornsemeer, de Hoornseplas en de omliggende recreatie- en natuurgebieden.
Relatie met programma	Sport en Bewegen
Deelnemende partijen	De gemeenten Haren, Tynaarlo en Groningen
Bestuurlijk belang	AB bestaat uit 10 leden, waarvan 3 uit de resp. colleges (Van Keulen), en 7 raadsleden. DB bestaat uit 3 leden, gekozen uit AB, op voordracht van de deelnemende gemeenten.
Financieel belang	Bijdragen van de 3 deelnemende gemeenten. De bijdrage van de gemeente Groningen is 69,8% (€ 492.090).
Vermogen	Eigen vermogen op 31-12-2014: € 621.000 Vreemd vermogen op 31-12-2014: € 1.838.000 (Lang: € 1.692.000; kort: € 146.000) Eigen vermogen op 31-12-2013: € 751.000 Vreemd vermogen op 31-12-2013: € 4.604.000 (Lang: 1.197.000; Kort: 3.407.000)
Financieel resultaat	Resultaat 2013: € 57.378 Resultaat 2014: € 82.660
Risico's	Jaarlijks worden gedeelten van de beschoeiing vervangen. Gezien het budget (75000 op jaarbasis, voor alle vervangingsinvesteringen) kan het voorkomen dat niet alles wat moet, wordt vervangen en derhalve wordt uitgesteld. Door de beheerder wordt een zorgvuldige afweging gemaakt, maar er blijft altijd een (klein) risico aanwezig dat gedeelten in het meer zakken. In de jaren tachtig is er tgv recreatiewoningen een hoofdwatervleidingnet aangelegd. Het risico is aanwezig dat de eerste problemen met lekkages e.d. zich de komende jaren voor gaan doen. Dit moet ook uit hetzelfde budget worden betaald. De grote watervlavel; In 2014 hebben we uit het Hoornsediep, op dringend verzoek van het Waterschap deze exotische woekerplant verwijderd. Kosten ca € 20.000,00. In de reguliere onderhoudsbegroting wordt geen rekening gehouden met dergelijke kosten. Als deze of andere woekerplanten in het meer komen wordt de schade nog veel groter. Na het hoogwater van 1998, toen de Hoornsedijk dreigde te overstromen cq door te breken zijn er door

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>het waterschap Noorderzijlvest en Hunze en AA's voorzieningen gemaakt in het Hoornsediep om het hoogwater van het Noordwillemskanaal tegen te gaan. Deze voorzieningen werken niet optimaal en hoewel de waterschappen bij een overstroming aansprakelijk zijn, loopt ook Meerschap een risico (gevolgschades etc). Dit is bij de waterschappen bekend.</p>
Ontwikkelingen	<p>Voor het Meerschap Paterswolde is richtinggevend de Beleidsvisie 2012. Centraal staat de verdere uitvoering van het koepelplan Paterswoldsemeer, de deelplanuitwerkingen van de structuurvisie Meerweg en de uitwerking van de robuuste ecologische verbindingszone (REVZ).</p>

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

4. Gemeenschappelijke Regeling Bedrijvenpark Rengers	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (opgericht in 1994)
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	<p>Bedrijvenpark Rengers bevindt zich tussen de A7 en het Winschoterdiep, ter hoogte van Kolham. Het terrein is in totaal 60 hectare en ligt op het grondgebied van de gemeente Slochteren. Het bedrijvenpark heeft een bovenlokale functie en is bedoeld voor representatieve bedrijven uit de regio.</p> <p>Bedrijventerrein Rengers heeft tot doel het bevorderen van de economische ontwikkeling en werkgelegenheid rond het stedelijk knooppunt Groningen door middel van het gezamenlijk ontwikkelen en exploiteren van een kwalitatief hoogwaardig en uit financieel-economisch oogpunt aanvaardbaar intergemeentelijk bedrijvenpark.</p>
Relatie met programma	Economie en werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De gemeenten Groningen, Hoogezand-Sappemeer en Slochteren
Bestuurlijk belang	De gemeente Groningen is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur en in het Dagelijks Bestuur door wethouder Van Keulen.
Financieel belang	Gemeente Groningen is voor 1/3 deel risicodragend.
Vermogen	Vreemd vermogen per 31 december 2014 € 3,45 miljoen; en per 31-12-2013 € 3,21 miljoen
Financieel resultaat	<p>Rengers bestaat uit een viertal fasen. Fase 1 en 2 zijn inmiddels in zijn geheel verkocht. Deze begroting gaat dus feitelijk alleen om fase 3 en 4. De grondexploitatie sluit positief (6,7 miljoen euro) op eindwaarde 31 december 2037.</p> <p>De risico's van de grondexploitatie hebben betrekking op het niet realiseren van het uitgiftetempo en/of het opbrengstniveau. Gelet op de positieve eindwaarde worden de risico's als aanvaardbaar beschouwd.</p>
Ontwikkelingen	

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

5. Gemeenschappelijke Regeling Openbaar Lichaam " Eems Dollard Regio" (EDR)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling, Openbaar Lichaam.
Vestigingsplaats	Leer (Duitsland)
Doelstelling en openbaar belang	Het bevorderen en realiseren van grensoverschrijdende samenwerking op zowel regionaal als plaatselijk niveau, in de noordelijke grensstreek van Nederland en Duitsland.
Relatie met programma	Economie en Werkgelegenheid.
Deelnemende partijen	Duitse en Nederlandse gemeenten, alsmede andere regionale overheden, Kamers van Koophandel in de Eems Dollard Regio.
Bestuurlijk belang	De Gemeente heeft, net als ieder lid, recht op 2 vertegenwoordigers in het algemeen bestuur (de EDR-Raad). Wethouder van Keulen zit in het algemeen bestuur, de 2 ^e plek wordt op dit moment niet vervuld.
Financieel belang	De gemeente Groningen betaalt jaarlijks een bijdrage op basis van haar inwonertal. In 2014 was deze bijdrage 12,5 duizend euro.
Vermogen	Eigen vermogen 2013: 473 duizend euro Eigen vermogen 2014: 527 duizend euro Vreemd Vermogen 2013: 2,25 miljoen euro Vreemd Vermogen 2014: 2,21 miljoen euro
Financieel resultaat	Fin resultaat 2013: 2 duizend euro Fin resultaat 2014: 54 duizend euro
Risico's	
Ontwikkelingen	De grensoverschrijdende Duits-Nederlandse samenwerking wordt in de periode 2014-2020 wederom ondersteund met middelen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) van de Europese Unie. Deze steun wordt verleend via het INTERREG-programma, dat inmiddels zijn vijfde generatie is ingegaan. De grondslag voor de steun wordt gevormd door het Operationele Programma INTERREG Deutschland-Nederland 2014-2020, dat van toepassing is op het gehele Duits-Nederlandse grensgebied en in november 2014 door de EU is goedgekeurd. In het document "Strategie No(o)rd" presenteren de regio Wezer-Eems en Noord-Nederland als grensoverschrijdende regio een gezamenlijke strategie voor de doelstellingen en zwaartepunten van hun toekomstige ontwikkeling en samenwerking in het noordelijk programmagebied. Ten behoeve van

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>de inhoudelijke uitvoering van het operationele programma in het noordelijke grensgebied worden in de Strategie No(o)rd de specifieke ontwikkelingsdoelstellingen en zwaartepunten geconcretiseerd voor de toekomstige grensoverschrijdende samenwerking in het Noorden.</p> <p>Een belangrijk onderdeel van de begroting bestaat uit bijdragen die uit de projecten in het INTERREG-programma worden gefinancierd. Hier heeft de EDR aan de ene kant taken in de Technische Bijstand en aan de andere kant de coördinatie en realisering van enkele projecten op zich genomen.</p> <p>De projecten uit de huidige INTERREG IV A-programma worden in 2015 afgesloten. Tegelijkertijd gaan begin volgend jaar al de eerste projecten in INTERREG V van start.</p>
--	---

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

6. Regio Centraal Groningen (in liquidatie)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (wordt opgeheven)
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Niet meer van toepassing nu de GR in liquidatie is.
Relatie met programma	Algemene inkomsten en post onvoorzien
Deelnemende partijen	Meerdere gemeenten binnen de provincie Groningen, waaronder de gemeente Groningen.
Bestuurlijk belang	Niet meer van toepassing. In de bestuursvergadering van 5 december 2008 is besloten om de RCG per 1 januari 2010 op te heffen. Bij besluit van 22 april 2009 stemde de raad van Groningen hiermee in.
Financieel belang	Dit betreft de financiële afwikkeling binnen de afgesproken kaders van de liquidatiebegroting. Verwachting is dat de afronding in 2015 plaatsvindt.
Vermogen	Het eigen vermogen eind 2014 is € 121 duizend euro. Eind 2013 142 duizend euro. Het vreemd vermogen was eind 2014 38 duizend euro. En eind 2013 34 duizend euro.
Financieel resultaat	Het resultaat over 2014 bedroeg 19 duizend euro negatief. Over 2013 was het resultaat 224 duizend euro negatief. Dit resultaat is verrekend met de nog beschikbare algemene reserve.
Risico's	Geen
Ontwikkelingen	Geen

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

7. Cevan (opgeheven in 2015)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (is per 1 februari 2015 opgeheven)
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het leveren van automatiseringsdiensten aan gemeenten in Noord-Nederland. Thans is dat niet meer van toepassing (geliquideerd).
Relatie met programma	Algemene inkomsten en post onvoorzien
Deelnemende partijen	Diverse gemeenten in Noord-Nederland
Bestuurlijk belang	Niet meer van toepassing. De gemeente levert een lid in het College van Vereffenaars.
Financieel belang	Financiële afwikkeling heeft in 2015 plaatsgevonden
Vermogen	n.v.t.
Financieel resultaat	€ 45.673,- is als eindafrekening verdeeld over de deelnemende gemeenten. Hiervan heeft de Gemeente Groningen € € 5.911,- ontvangen.
Risico's	Geen
Ontwikkelingen	De gemeenschappelijke regeling is per 1 februari 2015 opgeheven en is dus niet langer een verbonden partij van de gemeente. In het vervolg wordt deze niet meer opgenomen in het overzicht verbonden partijen.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

8. GR Meerstad	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (vanaf 1 juli 2009)
Vestigingsplaats	Slochteren
Doelstelling en openbaar belang	Het nemen van besluiten over de beleidskaders voor het ontwikkelen van publieke voorzieningen in Meerstad.
Relatie met programma	Economie & Werkgelegenheid Wonen
Deelnemende partijen	De gemeenten Groningen en Slochteren
Bestuurlijk belang	<p>De GR heeft geen publiekrechtelijke bevoegdheden meer, maar functioneert als politiek en bestuurlijk platform voor Meerstad. De bestuursstructuur van de GR Meerstad is gewijzigd naar een lichtere vorm van gemeenschappelijke regeling. Een vereenvoudiging was gewenst aangezien de taken en bevoegdheden zijn afgenomen door de aanpassing van de regeling in 2011.</p> <p>De samenwerking krijgt de vorm van een bedrijfsvoeringsorganisatie, waarin twee wethouders van beide gemeenten en de voorzitter zorgen voor de afstemming tussen over de openbare voorzieningen en het beheer van het gebied. De gemeente Groningen wordt vertegenwoordigd door de wethouders van der Schaaf en van Keulen.</p> <p>De gemeenteraden van beide gemeenten worden geïnformeerd via bijeenkomsten georganiseerd door Bureau Meerstad. Met deze regeling blijft het gewenste bindende karakter van de bestuurlijke samenwerking intact.</p>
Financieel belang	De totale bijdrage van de gemeenten Slochteren en Groningen is 265 duizend. Het aandeel van Groningen hierin is 35% (ruim 92 duizend euro).
Vermogen	Het eigen vermogen per 31 december 2014 bedroeg 66 duizend euro.
Financieel resultaat	Het positief resultaat over 2014 bedroeg 66 duizend euro. Dit bedrag is naar rato van de bijdragen teruggestort aan de gemeenten Groningen (35%) en Slochteren (65%).
Risico's	In 2014 hebben zich geen financiële risico's voorgedaan. Daarnaast worden voor de komende jaren geen risico's van materieel

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	belang verwacht.
Ontwikkelingen	Met de gemeente Slochteren worden gesprekken gevoerd over een mogelijke grenscorrectie. In het geval van een grenscorrectie, wordt (de omgeving van) Meerstad onderdeel van de gemeente Groningen. Dit heeft consequenties voor de GR.

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

9. GR Centrumregeling beschermd wonen Groningen																										
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling, centrumgemeente																									
Vestigingsplaats	Groningen																									
Doelstelling en openbaar belang	<p>Het doel is de taken en bevoegdheden van de regiogemeenten in het kader van de Wmo 2015 op het gebied van beschermd wonen, de inloop GGZ en de begeleiding maatschappelijke opvang en vrouwenopvang door mandaat en volmacht op te dragen aan de centrumgemeente.</p> <p>Hierdoor worden geregeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het behalen van schaalvoordelen, - het stimuleren van de samenwerking tussen de deelnemers, - de beheersing van middelen en eventuele besparingen of aanvullende kosten en - de verevening van de risico's. 																									
Relatie met programma	Welzijn, gezondheid, zorg, jeugd en VSD																									
Deelnemende partijen	Appingedam, Bedum, Bellingwedde, De Marne, Delfzijl, Eemsum, Groningen, Grootegast, Haren, Hoogezand-Sappemeer, Leek, Loppersum, Marum, Menterwolde, Oldambt, Pekela, Slochteren, Stadskanaal, Ten Boer, Veendam, Vlagtwedde, Winsum en Zuidhorn.																									
Bestuurlijk belang	<p>De centrumgemeenteregeling is voor de duur van één jaar (2015) aangegaan.</p> <p>Bestuurlijk is afgesproken deze regeling met ingang van 2016 voor onbepaalde tijd op te stellen en uit te breiden met Opvang (voorheen maatschappelijke opvang en vrouwenopvang).</p> <p>Het betreft een lichte GR, zonder eigen bestuur en zonder een eigen uitvoeringsorganisatie.</p> <p>De portefeuillehouder is wethouder Schroor.</p>																									
Financieel belang	<p>De gemeente Groningen ontvangt centrumgemeentegelden (geoormerkte middelen voor Beschermd wonen en Opvang) als onderdeel van de Integratie uitkering Sociaal Domein. Het budget is niet onderverdeeld naar de deelnemende gemeenten. Het meerjarenbudget is als volgt:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>(in mln euro)</th> <th>2016</th> <th>2017</th> <th>2018</th> <th>2019</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>BW *</td> <td>55,883</td> <td>58,346</td> <td>60,149</td> <td>61,518</td> </tr> <tr> <td>MO *</td> <td>18,410</td> <td>18,118</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>VO *</td> <td>4,296</td> <td>4,211</td> <td>3,642</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td>78,588</td> <td>80,674</td> <td>63,791</td> <td>61,518</td> </tr> </tbody> </table> <p>*Bedragen uit meicirculaire 2015 BW = Beschermd wonen</p>	(in mln euro)	2016	2017	2018	2019	BW *	55,883	58,346	60,149	61,518	MO *	18,410	18,118			VO *	4,296	4,211	3,642		Totaal	78,588	80,674	63,791	61,518
(in mln euro)	2016	2017	2018	2019																						
BW *	55,883	58,346	60,149	61,518																						
MO *	18,410	18,118																								
VO *	4,296	4,211	3,642																							
Totaal	78,588	80,674	63,791	61,518																						

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<i>MO = Maatschappelijke opvang</i> <i>VO = Vrouwenopvang</i>
Vermogen	De gemeenschappelijke regeling beschikt niet over eigen vermogen. De beschikbare middelen bestaan uit de centrumgemeentegelden.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat blijft beschikbaar voor de centrumgemeentetaak Beschermd wonen.
Risico's	De risico's met betrekking tot Beschermd Wonen worden meegenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen. Wanneer de risico's zich voordoen en leiden tot nadelen zijn de deelnemende gemeenten aansprakelijk, naar rato van het inwonertal.
Ontwikkelingen	Mogelijk worden de middelen voor de centrumgemeentefuncties op termijn opgenomen in de Algemene Uitkering van het Gemeentefonds van de deelnemende gemeenten. Dit betekent dat er specifieke besluitvorming van de deelnemende gemeente vereist is voor de inzet en besteding van deze middelen ten behoeve van Beschermd Wonen.

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

10. Stichting Ondernemerstrefpunt Groningen	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De stichting heeft ten doel het overleg tussen organisaties en instellingen in het onderwijs, bedrijfsleven en lokale overheid te bevorderen waardoor het onderwijs en de behoeftes vanuit het bedrijfsleven beter op elkaar worden afgestemd.
Relatie met programma	Economie en Werkgelegenheid .
Deelnemende partijen	Vanuit het Onderwijs: Christelijke Scholengemeenschap Groningen (CSG) (VO) Openbaar Onderwijsgroep Groningen (O2G2) (VO) De Bolster Alfa College (MBO) Noorderpoortcollege (MBO) Hanzehogeschool Groningen (HBO) Unipartners (WO) Vanuit het bedrijfsleven: Vereniging Bedrijvenpark Zuidoost (VBZO) Vereniging Bedrijvenpark Noordoost (VBNO) Vereniging Bedrijvenpark Groningen West (VBGW) MKB Noord VNO-NCW Kamer van Koophandel Gemeente Groningen. Provincie Groningen
Bestuurlijk belang	Het hoofd afdeling Economische Zaken van onze gemeente is lid van het bestuur van de stichting OTP. De directeur Ruimtelijke ontwikkeling en Uitvoering van onze gemeente is lid van de Raad van Advies.
Financieel belang	Jaarlijks 80.000 euro als gemeentelijke bijdrage uit G-Kwadraat.
Vermogen*	EV op 31-12-13 = €117.621 EV op 31-12-14 = € 164.418 VV op 31-12-2013 = € 107.303 VV op 31-12-2014 = € 54.243
Financieel resultaat*	2013 € 71.863,- 2014 €46.797.-
Risico's	nvt
Ontwikkelingen	De stichting OTP zoekt naar mogelijkheden om financieel onafhankelijk te worden. Voorlopig blijft een financiële bijdrage van de gemeente Groningen nodig.

*cijfers zijn gebaseerd op concept jaarverslag 2014

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

11. Stichting Weerwerk Groningen	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	<p>De stichting heeft ten doel het binnen de gemeente Groningen en directe omgeving aanbieden van reïntegratievoorzieningen aan personen uit de doelgroep zoals deze is omschreven in de Wet werk en bijstand (Wwb) , de reïntegratieverordening van de gemeente Groningen alsmede in de bij deze verordening behorende uitvoeringsbesluiten en voorts het verrichten van al hetgeen tot het vorenstaande bevorderlijk kan zijn of daarmee verband houdt.</p> <p>De stichting tracht de doelstellingen te verwezenlijken onder meer door</p> <ul style="list-style-type: none"> - het aanbieden van een dienstverband aan de hiervoor bedoelde personen op basis van door de gemeente Groningen vast te stellen arbeidsvoorwaarden - het detacheren van werknemers bij werkgevers (inleners) , zowel in de collectieve- als in de marktsector.
Relatie met programma	Werk en Inkomen
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen is enige deelnemer.
Bestuurlijk belang	Statutair worden de bestuurders benoemd door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen.
Financieel belang	De stichting ontvangt van de gemeente Groningen een vergoeding voor de loonkosten en overige kosten van de personen die een dienstverband zijn aangegaan met de stichting. In 2013 was hiermee een bedrag van 3,3 miljoen euro gemoed.
Vermogen	Eigen vermogen 31-12-2013: € 496.000,- Eigen Vermogen 31-12-2014: € 499.000,- Vreemd vermogen 31-12-2013: € 4.000,- Vreemd Vermogen 31-12-2014: 0
Financieel resultaat	Financieel resultaat 2013: € 5.000 (Voordelig) Financieel resultaat 2014: (59.000 Nadelig)
Risico's	De reserve van de stichting is bestemd ter dekking van de kosten vanwege het opschuiven van de AOW leeftijd van personen die een seniorenbaan hebben. De reserve is voldoende groot om deze extra kosten tot en met 2016 te dekken. De extra kosten vanaf 2017 komen ten laste van het participatiebudget.
Ontwikkelingen	De stichting kent eind 2014 nog uitsluitend seniorenbanen. Hieraan worden geen nieuwe banen toegevoegd. In 2016 betreft het 61 medewerkers, waarvan 23 ouder zijn dan 65 jaar. Er bestaat een voornemen om de stichting uiteindelijk te liquideren.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

12. Thermiek B.V.	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het verrichten van reïntegratieactiviteiten ten behoeve van mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt.
Relatie met programma	Werk en Inkomen.
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen
Bestuurlijk belang	Gemeente Groningen is 100% aandeelhouder en Pieter Nammensma, ambtenaar bij de gemeente Groningen is Statutair directeur.
Financieel belang	Het geplaatste aandelen kapitaal bedraagt 1800 stuks a 10,- euro is 18.000 euro. De boekwaarde is 1 duizend euro.
Vermogen	Eigen vermogen 2013: 7.505 Negatief Eigen vermogen 2014: 4.931 Negatief Vreemd Vermogen 2013: 535.354 Vreemd Vermogen 2014: 337.539
Financieel resultaat	Fin resultaat 2013: 18.637 euro Negatief Fin resultaat 2014: 2.574 euro Positief
Risico's	Voorziening ontslagvergoeding WPG cliënt: Per 1 mei 2014 is het WPG project gestopt. Gevolg was dat voor een aantal WPG cliënten het dienstverband bij Thermiek BV is beëindigd. 1 cliënt heeft deze beëindiging aangevochten via de rechtbank. Gevolg is dat Thermiek BV hiervoor in 2014 een voorziening heeft opgenomen van 57.000 duizend euro Voorziening transitie vergoeding: Ivm het nieuwe ontslagrecht zijn ondernemingen verplicht een transitievergoeding te betalen aan de ontslagen werknemer. Hiervoor is daarom een voorziening van 12.015 euro opgenomen in 2014
Ontwikkelingen	Het is de bedoeling om vanaf 2016 jaarlijks 20 (beschutte) "afsprakenbanen uit het sociaal akkoord" bij Thermiek onder te brengen. De re-integratie-activiteiten voor de doelgroep "Begeleidwerkers" vormen op dit moment de enige stabiele factor. De andere doelgroepen houden op te bestaan.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

13. Wonen boven Winkels	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang van Wonen boven winkels is het vorm geven van een deel van de gemeentelijke volkshuisvestingstaak door het realiseren van 200 wooneenheden in de binnenstad boven winkels in de komende tien jaar, al dan niet in combinatie met andere functies
Relatie met programma	Wonen
Deelnemende partijen	Stichting Lefier en Gemeente Groningen, ieder voor 50%.
Bestuurlijk belang	Mevrouw E. Schieven is directeur. De heer A.B. Popken vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering
Financieel belang	Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt 2000 aandelen van € 1.000,-, waarvan 50% in het bezit van de Gemeente Groningen. Totaal € 1.000.000,- De gemeente heeft in een bestemmingsreserve € 1.000.000,- gereserveerd.
Vermogen	Het eigen vermogen per 31 december 2014 bedroeg 1,83 miljoen euro. Per 31 december 2013 bedroeg het eigen vermogen eveneens 1,83 miljoen euro. Per 31 december 2014 bedroeg het vreemd vermogen 1,64 miljoen euro. Per 31 december 2013 was dit 1,91 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2014 was € 3.652,--
Risico's	Naast de risico's voor de normale bedrijfsvoering, is het risico dat de panden verkocht moeten worden beneden de boekwaarde.
Ontwikkelingen	De NV is er tot op heden niet in geslaagd nieuwe panden te verwerven voor het creëren van woonruimte. Op 29 november 2011 heeft het college van B en W besloten als beleidslijn te streven om het samenwerkingsverband N.V. Wonen boven Winkels te beëindigen. Daarbij zijn wij afhankelijk van de andere aandeelhouder. De woningbouwcorporatie is gevraagd een deel van de eigendommen over te nemen. De resterende panden worden actief verkocht. Tot de panden allemaal verkocht zijn zal het samenwerkingsverband beëindigd kunnen worden.

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

14. Community Network Noord Nederland	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Doelstelling is het aanleggen, onderhouden en exploiteren van een kabelnetwerk in Noord-Nederland
Relatie met programma	Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	TCN/SIG, gemeente Groningen en stichting Administratiekantoor CNNN BV, die de certificaten van aandelen beheert namens de Hanze Hogeschool, Biblionet en de Rijksuniversiteit Groningen. CNNN BV is 100% eigenaar van dochtermaatschappij CNG BV, die de exploitatie van het glasvezelnetwerk in Groningen uitvoert.
Bestuurlijk belang	Wethouder Schroor vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering
Financieel belang	Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 2.475.000,- en het geplaatst kapitaal € 1.237.500,- bestaande uit 125 aandelen A van € 8.900,- nominaal (TCN SIG 42 aandelen A en Gemeente Groningen 83 aandelen A) en 125 aandelen B van € 1.000,- nominaal (stichting Administratiekantoor CNNN 125 aandelen B). De aandeelhouders A hebben een goedkeuringsrecht ter zake specifiek genoemde besluiten van de directie en ter zake de winstbestemming. De Gemeente Groningen heeft de aandelen als financiële vaste activa gewaardeerd op € 1.190.000,-.
Vermogen	Per 31 december 2014 bedraagt het eigen vermogen € 2,65 miljoen. Per 31 december 2013 bedraagt het eigen vermogen € 2,57 miljoen. Het vreemd vermogen bedraagt per 31 december 2014 € 0,5 miljoen. En per 31 december 2013 € 1 miljoen.
Financieel resultaat	Het resultaat 2014 bedraagt € 86.000,- en in 2013 € 246.000,-
Risico's	Er worden op dit moment geen risico's onderkend.
Ontwikkelingen	TCN SIG is failliet, de aandelen (42 aandelen A) zijn inmiddels aangeboden aan de overige aandeelhouders. Er is echter geen overeenstemming over de overdracht van de aandelen. In 2014 is geïnvesteerd in een verbinding naar Westpoort (gezamenlijk traject met Gemeente Groningen). Voor 2015 worden geen grootscheepse veranderingen verwacht. Er zal worden geïnvesteerd in Hoendiep (ca 150K) en mogelijk zal gekeken worden naar overname van de glasvezelnetwerken van Gemeente Groningen en RUG om synergievoordelen te behalen.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

15. Groninger Monumenten Fonds	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Beheer, aankopen, restaureren en herbestemmen van monumentaal vastgoed in de provincie Groningen Door toedoen van het aangescherpte rijksbeleid waren de woningbouwcorporaties Nijestee en Lefier genoodzaakt hun aandelen af te stoten. De gemeente heeft de corporatieve aandelen overgenomen (raadsbesluit 27 mei 2015).
Relatie met programma	Wonen
Deelnemende partijen	Waterschap Noorderzijlvest, TCN-SIG, de gemeente Veendam, Stichting Libau, Stichting Groninger Kerken en Jan Menze van Diepen Stichting
Bestuurlijk belang	Wethouder Van der Schaaf vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering
Financieel belang	De gemeente bezit 900 (51%) van de 1760 aandelen (boekwaarde € 457.000,-). Daarnaast heeft de gemeente een converteerbare achtergestelde lening verstrekt van € 1 miljoen. Hier tegenover staat een bestemmingsreserve van € 932.000,-.
Vermogen	Eigen vermogen 2014 € 1.882.000,- en in 2013 € 1.757.000,-; Vreemd vermogen 2014 € 1.911.000,- en 2013 € 1.805.000,-
Financieel resultaat	Het financieel resultaat in 2014 is € 35.000,- negatief en in 2013 € 43.000,- negatief
Risico's	Vastgoed wordt op langjarige contracten verhuurd. Leegstand kan binnen zekere grenzen worden opgevangen. Door de relatief kleine portefeuille kan door samenloop wel enige frictie ontstaan. In principe wordt er pas gestart met de aankoop, ontwikkeling en herbestemming zodra er een huurder is gevonden. Door de vaak lange doorlooptijd van de projecten worden daar risico's gelopen. GMF heeft een relatief kleine portefeuille, waardoor de huidige organisatie onvoldoende slagkracht kan ontwikkelen om succesvol in de markt actief te blijven. Daarvoor gaat zij op zoek naar andere financieringsbronnen en het realiseren van een groter eigen vermogen. Opschalen van het GMF lijkt de enige duurzame oplossing. Dit betekent een grotere portefeuille realiseren van zo'n 30 à 40 objecten.
Ontwikkelingen	Op dit moment bekijkt het GMF of zij de "resterende" Finse School aan de Helperwestsingel en het Pomphuis naast en ten behoeve van het Scheepvaartmuseum in haar portefeuille kan opnemen.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

16. Waterbedrijf Groningen	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De levering van drinkwater aan ruim 280.000 woningen en bedrijven in de provincie Groningen en in Eelde en Paterswolde.
Relatie met programma	Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De deelnemende partijen in het Waterbedrijf Groningen zijn de provincie Groningen en de gemeenten in het verzorgingsgebied
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd door wethouder Van Keulen
Financieel belang	De Gemeente Groningen heeft 80 aandelen van nominaal € 500,-. Dit is totaal € 40.000,-. Het totaal gestort kapitaal bedraagt € 138.000,-. Bij de Gemeente Groningen zijn onder financiële vaste activa de aandelen gewaardeerd op € 2.456.000,-
Vermogen	Per 31 december 2014 is het eigen vermogen € 64,2 miljoen. Per 31 december 2013 € 61,4 miljoen. Per 31 december 2014 is het vreemd vermogen € 102,1 miljoen. Per 31 december 2013 € 103,9 miljoen.
Financieel resultaat	Het resultaat in 2014 bedroeg € 2,8 miljoen. In 2013 € 1 miljoen.
Risico's	De risico's voor de gemeente Groningen is € 2,5 miljoen. Dat is de boekwaarde van de aandelen.
Ontwikkelingen	<p>We werken met het Waterbedrijf Groningen samen in WarmteStad BV. Dit is ook een verbonden partij die afzonderlijk wordt toegelicht.</p> <p>In 2014 hebben we samen met de provincie Groningen een waardering van de aandelen laten uitvoeren met het oog op een mogelijke verkoop van onze aandelen aan de provincie Groningen. We hebben met de provincie vooralsnog geen overeenstemming bereikt over een eventuele verkoop.</p> <p>Achtergrond Waterbedrijf Groningen Het Waterbedrijf heeft samen met Evides industriewater in 2006 North Water opgericht. North Water levert verschillende soorten industriewater.</p> <p>Het Waterbedrijf Groningen keert momenteel geen dividend uit. Van de tien Nederlandse drinkwaterbedrijven keren er vier momenteel dividend uit. Winsten worden over het algemeen aangewend voor het aanvullen van de reserves en/of</p>

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>het behoud van scherpere drinkwatertarieven. Echter, omdat leveringszekerheid en lage tarieven nu ook door de ACM gestuurd worden, zou het voor de meeste bedrijven binnen het wettelijke maximum mogelijk moeten zijn om hun aandeelhouders een dividend te gaan betalen. Bij voldoende solvabiliteit hoeft dit niet ten koste te gaan van de tarieven. Bij de aandeelhouders van verschillende Waterbedrijven bedrijven gaan dan ook steeds meer stemmen op om een dividend te introduceren.</p> <p>De laatste 12 jaar heeft er een concentratie van Waterbedrijven in Nederland plaatsgevonden. Het waterbedrijf Groningen heeft in de afgelopen periode gesprekken gevoerd met het Waterbedrijf Drenthe. Dit heeft echter niet tot een fusie geleid. De verwachting in de markt is dat er uiteindelijk 3 á 4 Waterbedrijven zullen overblijven.</p>
--	--

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

17. en 18. Enexis Holding (netwerkbedrijf) en Publiek Belang Electriciteitsproductie (EPZ Borssele)	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap en Besloten vennootschap
Vestigingsplaats	
Doelstelling en openbaar belang	Het publieke belang van deze twee deelnemingen betreft het (doen) distribueren en het (doen) transporteren van energie, zoals elektriciteit, gas, warmte en (warm) water.
Relatie met programma	Economie en werkgelegenheid
Deelnemende partijen	Van de 2.000.000 aandelen bezit de gemeente Groningen 23.736 aandelen Dit is 1,1868 %. Diverse gemeenten en provincies zijn aandeelhouder.
Bestuurlijk belang	Wethouder Van Keulen vertegenwoordigt gemeente in AvA Enexis Holding Wethouder Schroor vertegenwoordigt de Gemeente Groningen in de aandeelhoudersvergadering van CBL Vennootschap en Claim staat vennootschap
Financieel belang	<p>De gemeente Groningen heeft 1,1868% van de aandelen in Enexis. De boekwaarde van de aandelen is 0,7 miljoen euro. In 2014 is er, op initiatief van de aandeelhouderscommissie, een externe waardering van Enexis uitgevoerd. De waardering voor het gehele bedrijf ligt tussen de 4,4 en 4,8 miljard euro. De waarde van de aandelen voor de gemeente liggen daarmee tussen de 52 en 57 miljoen euro.</p> <p>Met de verkoop van de aandelen van Essent BV in 2009 is de Gemeente Groningen voor 1,1868% direct aandeelhouder geworden van Enexis Holding N.V., Attero Holding N.V. (verkochte in 2014 aan Waterland), Publiek Belang Electriciteitsproductie BV(verkochte in 2011), CBL Vennootschap BV, Claim Staat Vennootschap BV, Vordering op Enexis BV en Verkoop Vennootschap BV.</p> <p>Enexis Holding NV Het eigen vermogen per 1 januari 2014 bedraagt 3.370 miljoen euro en per 31 december 2014 3.516 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedraagt per 1 januari 2014 bedraagt 2.895 miljoen euro en per 31 december 2014 2.901 miljoen euro. Het resultaat over 2014 bedraagt 265,5 miljoen euro</p> <p>Uit de verkoop aan RWE en Waterland vloeien de volgende deelnemingen voort. De gemeente is medeaandeelhouder in deze deelnemingen met een aandeel van 1,1868%.</p> <p>a. CBL Vennootschap B.V. <i>Doelstelling:</i> De functie van deze vennootschap is de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent ("Verkopende Aandeelhouders") te vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en te fungeren als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds (CBL: Cross Border Lease). Voor zover na beëindiging van alle CBL's en de betaling uit het CBL Escrow</p>

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>Fonds van de daarmee corresponderende voortijdige beëindigingvergoedingen nog geld overblijft in het CBL Escrow Fonds, wordt het resterende bedrag in de verhouding 50%-50% verdeeld tussen RWE en Verkopende Aandeelhouders.</p>												
	■												
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>1 jan 2016</th> <th>31 dec 2016</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td>USD 9 mln.</td> <td>USD 0</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td>USD 100.000,-</td> <td>USD 0</td> </tr> <tr> <td>Financieel resultaat 2015</td> <td colspan="2" style="text-align: center;">-/- USD 800.000,-</td> </tr> </tbody> </table>		1 jan 2016	31 dec 2016	Eigen vermogen	USD 9 mln.	USD 0	Vreemd vermogen	USD 100.000,-	USD 0	Financieel resultaat 2015	-/- USD 800.000,-	
	1 jan 2016	31 dec 2016											
Eigen vermogen	USD 9 mln.	USD 0											
Vreemd vermogen	USD 100.000,-	USD 0											
Financieel resultaat 2015	-/- USD 800.000,-												
	<p>b. Vordering Enexis B.V. <i>Doelstelling:</i> Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland werd Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (het deel dat verkocht is aan RWE) anderzijds. Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan. Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren is besloten de lening over te dragen aan de verkopende aandeelhouders van Essent. Op het moment van overdracht bedroeg de vordering € 1,8 miljard. De vordering is vastgelegd in een leningovereenkomst bestaande uit vier tranches, waarvan de eerste twee tranches (950 miljoen euro) reeds zijn afgelost. In 2016 zal 500 miljoen euro worden afgelost. Het aandeel van de Gemeente Groningen is 5,9 miljoen euro. Het resterende bedrag van 350 miljoen euro wordt in 2019 afgelost.</p>												
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>1 jan 2016</th> <th>31 dec 2016</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td>EUR 45.000,-</td> <td>EUR 25.000,-</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td>EUR 860 mln.</td> <td>EUR 355 mln.</td> </tr> <tr> <td>Financieel resultaat 2015</td> <td colspan="2" style="text-align: center;">-/- EUR 20.000,-</td> </tr> </tbody> </table>		1 jan 2016	31 dec 2016	Eigen vermogen	EUR 45.000,-	EUR 25.000,-	Vreemd vermogen	EUR 860 mln.	EUR 355 mln.	Financieel resultaat 2015	-/- EUR 20.000,-	
	1 jan 2016	31 dec 2016											
Eigen vermogen	EUR 45.000,-	EUR 25.000,-											
Vreemd vermogen	EUR 860 mln.	EUR 355 mln.											
Financieel resultaat 2015	-/- EUR 20.000,-												
	<p>c. Verkoop vennootschap B.V. <i>Doelstelling:</i> In het kader van de verkoop van Essent aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds wordt</p>												

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>aangehouden. Buiten het bedrag dat in het General Escrow Fonds zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen.</p> <p>Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, EUR 800 mln. In april 2011 is het eerste deel van de General Escrow minus gemelde claims door RWE vrijgevallen en aan de aanhouders uitgekeerd. In het General Escrow Fonds resteert nu nog een bedrag van EUR 440 miljoen voor de afwikkeling van claims van RWE als gevolgen van garantie en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven.</p>												
	•												
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>1 jan 2016</th> <th>31 dec 2016</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td>EUR 370 mln.</td> <td>EUR 0</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td>EUR 65 mln.</td> <td>EUR 0</td> </tr> <tr> <td>Financieel resultaat 2015</td> <td colspan="2">EUR 10 mln.</td> </tr> </tbody> </table>		1 jan 2016	31 dec 2016	Eigen vermogen	EUR 370 mln.	EUR 0	Vreemd vermogen	EUR 65 mln.	EUR 0	Financieel resultaat 2015	EUR 10 mln.	
	1 jan 2016	31 dec 2016											
Eigen vermogen	EUR 370 mln.	EUR 0											
Vreemd vermogen	EUR 65 mln.	EUR 0											
Financieel resultaat 2015	EUR 10 mln.												
	<p>d. CSV Amsterdam B.V.</p> <p><i>Doelstelling:</i></p> <p>Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V.. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult:</p> <ol style="list-style-type: none"> namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON; namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. ("Waterland"); het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening n.a.v. verkoop Attero is gestort. <p>(ad. a)</p> <p>In februari 2008 zijn Essent en Essent Nederland B.V., met toestemming van de publieke aandeelhouders, een procedure begonnen tegen de Staat der Nederlanden waarin zij een verklaring voor recht vragen dat bepaalde bepalingen van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) onverbindend zijn. Als gevolg van de WON (en de als gevolg daarvan doorgevoerde splitsing tussen het productie- en leveringsbedrijf enerzijds en netwerkbedrijf anderzijds) hebben haar aandeelhouders schade geleden. Vanwege praktische moeilijkheden om de juridische procedure aan de verkopende aandeelhouders van Essent N.V. over te dragen, hebben de verkopende aandeelhouders en RWE afgesproken dat de onderliggende (declaratoire) procedure over de vraag of (delen van) de WON onverbindend zijn, ook na afronding van de transactie met RWE, door Essent zal worden gevoerd. De verkopende aandeelhouders en RWE zijn verder overeengekomen dat de eventuele schadevergoedingsvordering van Essent op de Staat der Nederlanden die zou kunnen ontstaan als de rechter</p>												

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

inderdaad van oordeel is dat (delen van) de WON onverbindend is, wordt gecedeerd aan de verkopende aandeelhouders (en dus niet achterblijft binnen de Essent groep), die deze vordering gebundeld zullen gaan houden via de deelneming (de "Claim Staat Vennootschap BV"). De WON leidde er toe dat het productie- en leveringsbedrijf enerzijds en het netwerkbedrijf anderzijds gesplitst moesten worden. De Rechtbank te 's-Gravenhage heeft de vordering van Essent in eerste instantie afgewezen. Essent is tegen deze uitspraak in hoger beroep gegaan. In juni 2010 heeft het Gerechtshof in Den Haag de WON onverbindend verklaard. De Staat is tegen de uitspraak in cassatie gegaan bij de Hoge Raad. De Hoge Raad heeft pre justitiële vragen gesteld aan het Europese Hof van Justitie. Het Europese Hof van Justitie heeft een reactie gegeven aan de de Hoge Raad een uitspraak doen. De Hoge Raad heeft op 26 juni 2015 uitspraak gedaan. De Hoge Raad heeft besloten dat de Splitsingswet niet in strijd is met het recht van de Europese Unie. Met de uitspraak zijn de vorderingen van Essent op de Staat definitief afgewezen. Voor de vennootschap is de procedure daarmee geëindigd.

(ad. b)

In het kader van de verkoop van Attero aan Waterland hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan Waterland. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan CSV Amsterdam B.V. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft Waterland bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd op een escrow-rekening wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat op deze rekening zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen.

(ad. c)

Het vermogen op de escrow-rekening is initieel EUR 13,5 mln. De escrow-rekening wordt aangehouden bij de notaris.

	1 jan 2016	31 dec 2016
Eigen vermogen	-/- EUR 40.000,-	-/- EUR 90.000,-
Vreemd vermogen	EUR 80.000,-	EUR 130.000,-
Financieel resultaat 2015		-/- EUR 50.000,-

e. Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.

Doelstelling:

Onderdeel van Essent was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borssele. Het bedrijf Delta NV uit Zeeland heeft de verkoop van dit bedrijfs onderdeel van Essent aan RWE bij de rechter aangevochten. Er liepen zowel een kort gedingprocedure als

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>bodemprocedure. Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV ("PBE") had het 50% belang in EPZ bij Energy Resources Holding (ERH) ondergebracht.</p> <p>In 2010 is op gezamenlijk initiatief van de aandeelhouders van PBE en de provincie Zeeland als belangrijkste aandeelhouder van Delta een bemiddelingstraject gestart om het geschil tussen partijen op te lossen. In 2011 is dit bemiddelingstraject succesvol afgerond. Op 30 september 2011 is, 2 jaar na de verkoop van de aandelen Essent, ERH alsnog geleverd aan RWE. PBE blijft bestaan met een beperkt takenpakket. PBE zal de zaken afwikkelen die uit de verkoop voortkomen. Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant borging publiek belang kerncentrale Borssele uit 2009 die nopen tot voortbestaan van PBE in afgeslankte vorm. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid. Na een statutenwijziging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 14 december 2011 is de inrichting van PBE aangepast naar de status van een SPV, vergelijkbaar met o.a. Verkoop Vennoetschap.</p> <p><i>Beleidsvoornemens:</i> Binnen PBE is nog vanaf medio 2012 een bedrag tussen de € 1,5 en 2,0 miljoen (merendeel aandelenkapitaal) achtergebleven om mogelijke zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen.</p> <p>Conform de verkoopkoopovereenkomst ("SPA") zal het General Escrow Fonds tot 30 september 2015 blijven staan voor de afwikkeling van potentiële claims van RWE.</p> <p>PBE evenals Verkoop Vennoetschap BV en CBL Vennoetschap BV begin 2016 geliquideerd kunnen worden.</p> <table border="1" data-bbox="703 1245 1174 1391"> <thead> <tr> <th></th> <th>1 jan 2016</th> <th>31 dec 2016</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td>EUR 1,6 mln.</td> <td>EUR 0</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td>EUR 100.000,-</td> <td>EUR 0</td> </tr> <tr> <td>Financieel resultaat 2015</td> <td colspan="2">-/- 20.000,- EUR</td> </tr> </tbody> </table>		1 jan 2016	31 dec 2016	Eigen vermogen	EUR 1,6 mln.	EUR 0	Vreemd vermogen	EUR 100.000,-	EUR 0	Financieel resultaat 2015	-/- 20.000,- EUR	
	1 jan 2016	31 dec 2016											
Eigen vermogen	EUR 1,6 mln.	EUR 0											
Vreemd vermogen	EUR 100.000,-	EUR 0											
Financieel resultaat 2015	-/- 20.000,- EUR												
Vermogen	Zie onder financieel belang												
Financieel resultaat	Zie onder financieel belang												
Risico's	Zie onder financieel belang												
Ontwikkelingen	<p>De deelnemingen die voortvloeien uit de verkoop aan RWE en Waterland hebben de volgende beleidsvoornemens:</p> <p>a. CBL Vennoetschap B.V. Het vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln. Eind juni 2011 zijn de laatste CBL-overeenkomsten vervroegd beëindigd. Na aftrek van het bedrag dat nodig was voor deze beëindigingen van de</p>												

	<p>CBL's resteert er nog een bedrag van afgerond \$ 20 mln. Naar verwachting zal op dit bedrag in 2015 een gering bedrag benodigd zijn voor advies- en andere afwikkelingskosten. De vennootschap zal naar verwachting eind 2015 (mogelijk begin 2016) kunnen worden geliquideerd. Een positief liquidatiesaldo zal vrijvallen aan de aandeelhouders</p> <p><u>b. Verkoop vennootschap B.V.</u> De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims (die door RWE tot uiterlijk 30 september 2015 kunnen worden ingediend) worden afgewikkeld. Op 30 september 2015 zal automatisch het gedeelte van het General Escrow Fonds vrijvallen waarvoor RWE geen claims heeft ingediend. Gelet op de afhandeling van lopende claims en nog eventueel tot door RWE in te dienen claims, kan over de omvang van deze vrijval nog geen uitspraak worden gedaan. De vennootschap zal naar verwachting eind 2015 (mogelijk begin 2016) kunnen worden geliquideerd. Een positief liquidatiesaldo zal vrijvallen aan de aandeelhouders.</p> <p><u>c. CSV Amsterdam B.V.</u> De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat een eventuele schadeclaim wordt gevoerd tegen de Staat en dat claims (die door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) kunnen worden ingediend) worden afgewikkeld. Conform de verkoopovereenkomst ("SPA") zal de escrow-rekening tot 5 jaar na completion blijven staan voor de afwikkeling van potentiële claims van Waterland.</p> <p><u>d. Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.</u> Binnen PBE is nog vanaf medio 2012 een bedrag tussen de € 1,5 en 2,0 miljoen (merendeel aandelenkapitaal) achtergebleven om mogelijke zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen. Conform de verkoopovereenkomst ("SPA") zal het General Escrow Fonds tot 30 september 2015 blijven staan voor de afwikkeling van potentiële claims van RWE. PBE evenals Verkoop Vennootschap BV en CBL Vennootschap BV begin 2016 geliquideerd kunnen worden.</p>
--	--

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

19. NV Bank Nederlandse Gemeenten	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling en openbaar belang	De missie van de bank is duurzaam bij te dragen aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Het openbaar belang is een bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.
Relatie met programma	Algemene inkomsten en post onvoorzien
Deelnemende partijen	De gemeenten en provincies in Nederland. Gemeente Groningen bezit 0,59% van de aandelen.
Bestuurlijk belang	Wethouder Schroor is vertegenwoordiger van de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	Het belang bedraagt 329.199 aandelen à 2,50 euro. De boekwaarde bedraagt 823 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen eind 2014 bedroeg 3,58 miljard euro, Het eigen vermogen eind 2013 bedroeg 3,43 miljard euro, Het vreemd vermogen eind 2014 bedroeg 149,9 miljard euro, Het vreemd vermogen eind 2013 bedroeg 127,8 miljard euro,
Financieel resultaat	Het resultaat over 2014 bedraagt 126 miljoen euro. Het resultaat over 2013 bedroeg 283 miljoen euro.
Risico's	De BNG heeft de hoogste status bij de kredietbeoordelaars (AAA). Er is dus sprake van een zeer laag risico.
Ontwikkelingen	Als gevolg van Basel III moet de bank meer eigen vermogen aanhouden. Dit heeft gevolgen voor het dividendbeleid. Vanaf 2016 houden we rekening met een structureel dividend van 189 duizend euro. Dit bedrag is gebaseerd op het ontvangen dividend in 2015. Hierbij is al rekening gehouden met strengere regels van de Europese Centrale Bank en de gedaalde markttrente.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

20. Vereniging Oiko Credit	
Rechtsvorm	Vereniging
Vestigingsplaats	Utrecht
Doelstelling en openbaar belang	Het verstrekken van leningen aan ondernemers in ontwikkelingslanden. Het betreft een sociaal-ethisch beleggingsfonds.
Relatie met programma	Algemene inkomsten en post onvoorzien
Deelnemende partijen	Gemeenten en particulieren in Nederland.
Bestuurlijk belang	Geen
Financieel belang	De gemeente heeft in 2004 50 certificaten aangekocht voor een totaalbedrag van 10 duizend euro. Het jaarlijkse dividend wordt omgezet in certificaten. In 2015 is hierdoor het aantal participaties op 57,35 uitgekomen. Samen vertegenwoordigen zij op een waarde van 11,5 duizend euro. Op de gemeentelijke balans is de waardering nul.
Vermogen	Niet bekend
Financieel resultaat	Niet van toepassing
Risico's	Geen
Ontwikkelingen	Geen

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

21. Stichting Sociaal Fonds Groningen	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De maatschappelijke belangenbehartiging van medewerkers van de gemeente Groningen, Politie Regio Noord, Veiligheidszorg Noord, hun gezinnen en gepensioneerden.
Relatie met programma	Werk en inkomen
Deelnemende partijen	gemeente Groningen, Veiligheidszorg Noord en Politie Regio Noord.
Bestuurlijk belang	De wethouder P&O (van Keulen), een raadslid en enkele ambtenaren hebben zitting in het bestuur van de stichting.
Financieel belang	De bijdrage in 2014 was 23 duizend euro. In 2015 eveneens 23 duizend euro.
Vermogen	Het eigenvermogen bedroeg eind 2014 217 duizend euro. Het eigen vermogen eind 2013 bedroeg 209 duizend euro. Het vreemd vermogen bedroeg eind 2014 25 duizend euro Eind 2013 nihil.
Financieel resultaat	het resultaat 2013 bedroeg 8 duizend euro positief. Het voorlopig resultaat over 2014 bedraagt 12 duizend euro positief.
Risico's	Nvt
Ontwikkelingen	Nvt

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

22. SIG (niet actief)	
Rechtsvorm	stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het doel van de stichting is het bevorderen van industrie, handel, nijverheid, ambacht en andere dienstverlening in of in de omgeving van Groningen en het verrichten van hetgeen daarmee verband houdt of daarvoor in de ruimste zin bevorderlijk kan zijn. De stichting kan ter realisering van de doelstelling deelnemen in ondernemingen.
Relatie met programma	Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen
Bestuurlijk belang	De directeur Ontwikkeling en Uitvoering van Stadsontwikkeling, mevrouw E. Schieven, is enig bestuurder.
Financieel belang	De vorderingen op de TCN-groep zijn ingediend bij de curator. Het boedeltekort is echter zo groot dat gezien de achtergestelde aard van de gemeentelijke vorderingen, de gemeente hier waarschijnlijk niets meer van terug krijgt. Daarom zijn de vorderingen in 2013 afgeboekt.
Vermogen	De jaarrekening 2011 is in 2013 opgesteld. De stichting heeft geen vermogen.
Financieel resultaat	In 2013 heeft de financiële afwikkeling plaatsgevonden. Het resultaat is overgeboekt naar de Gemeente Groningen.
Risico's	Aangezien de vorderingen zijn afgeboekt in 2013 en er geen uitkeringen uit de boedel zijn te verwachten, zijn er geen risico's.
Ontwikkelingen	Door het faillissement van TCN/SIG is de stichting niet meer actief. De afwikkeling van het faillissement is in handen van de curator en kan naar verwachting nog enige tijd duren. Na afwikkeling kan de stichting worden opgeheven. In 2014 zijn de aandelen van de woningbouwcorporaties Nijestee en Lefier in het Groninger Monumenten Fonds (GMF) tijdelijk ondergebracht in de stichting omdat de corporaties onder dwang van het ministerie van Binnenlandse Zaken moesten afstaan. De raad heeft in 2015 besloten deze aandelen in het GMF over te nemen.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

23. Publieke Gezondheid & Zorg Groningen (PG&Z)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft de bescherming en bevordering van de gezondheid van de bevolking, de rampenbestrijding en crisisbeheersing en het (doen) organiseren van zorg aan de bevolking.
Relatie met programma	Welzijn, gezondheid, zorg en VSD Veiligheid
Deelnemende partijen	De 23 Groninger gemeenten
Bestuurlijk belang	Wethouder Gijsbertsen is voorzitter van het Dagelijks Bestuur en vertegenwoordigt de gemeente in het Algemeen Bestuur dat gevormd wordt door de 23 portefeuillehouders Gezondheid van de Groninger gemeenten.
Financieel belang	Aansprakelijkheid indien de gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg niet aan haar verplichtingen kan voldoen. Het financieel belang bestaat uit een aantal onderdelen: <ol style="list-style-type: none"> 1. De taken voor de uitvoering van de publieke gezondheidszorg en jeugdgezondheidszorg worden uitgevoerd door GGD Groningen, onderdeel van de gemeente Groningen zelf. Ook de taken voor de RIGG en een deel van het jeugdzorgdomein (de "Toegang") worden door personeel van de gemeente Groningen uitgevoerd. 2. Verstrekte middelen, in de vorm van een gemeentelijke bijdrage van bijna 5,4 miljoen euro (Bron: Begroting 2016 PG&Z) 3. Verstrekte middelen, in de vorm van een lening voor de financiering van een Mobiele Röntgen Unit ad. 1 miljoen euro, deze heeft een looptijd van 10 jaar. Elk jaar zal hierop 100 duizend euro worden afgelost. Per 31-12-2015 staat hiervan 0,8 miljoen euro nog open.
Vermogen	Per 31 december 2014 bedraagt het eigen vermogen ruim 1,5 miljoen euro en het vreemd vermogen 1,9 miljoen euro. (Bron: Jaarrekening 2014 PG&Z)
Financieel resultaat	Het resultaat over 2014 bedraagt ruim 1 miljoen euro.

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Risico's	<p>Het risico voor de deelnemende gemeenten door het verlies van externe financiering waardoor de gemeentelijke bijdrage mogelijk zou kunnen toenemen.</p> <p>Daarnaast bestaat het risico dat de gemeente wordt aangesproken op taken die zij bij de regeling heeft belegd.</p>
Ontwikkelingen	<p><i>Toegangstaken jeugdzorg</i> De gemeenschappelijke regeling PG&Z heeft voor de periode 2015-2017 de toegangstaken triage en casemanagement overgeheveld gekregen van Bureau Jeugdzorg. Binnen deze termijn zal worden vastgesteld waar deze taken structureel worden belegd. Mogelijk is dit niet in de regeling, maar bij de deelnemende gemeenten.</p> <p><i>Positionering JGZ/OGGz</i> Daarnaast hebben wij aan het bestuur van de regeling onze visie kenbaar gemaakt over de positionering van de Jeugdgezondheidszorg en de OGGz. Volgens ons zouden de Jeugdgezondheidszorg en de OGGz integraal onderdeel uit moeten maken van de WIJ-teams.</p> <p>Wij zijn in gesprek met het bestuur over deze keuze en de gevolgen daarvan voor de GGD-organisatie en de gemeenschappelijke taken .</p>

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

24. Veiligheidsregio Groningen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De regeling stelt zich ten doel om uitvoering te geven aan de behartiging van de volgende belangen: <ol style="list-style-type: none"> brandweezorg; geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen; rampenbestrijding en crisisbeheersing; bevolkingszorg; melding, alarmering en coördinatie ambulancezorg en brandweer.
Relatie met programma	Veiligheid (deelprogramma Fysieke veiligheid, beleidsveld Veiligheidsregio)
Deelnemende partijen	De 23 Groninger gemeenten
Bestuurlijk belang	Burgemeester den Oudsten treedt op als voorzitter van de Veiligheidsregio in het Dagelijks Bestuur. Daarnaast vertegenwoordigt hij de gemeente in het Algemeen Bestuur dat gevormd wordt door de burgemeesters van de 23 Groninger gemeenten.
Financieel belang in 2016	Aansprakelijkheid indien de Veiligheidsregio Groningen niet aan haar verplichtingen kan voldoen. De geraamde gemeentelijke bijdrage aan de Veiligheidsregio bedraagt in 2016 ruim 14,86 miljoen euro (bron: begroting 2016 Veiligheidsregio).
Vermogensontwikkeling 2016	Het eigen vermogen per 31 december 2014 bedraagt ruim 5,8 miljoen euro en het vreemd vermogen ruim 10,8 miljoen euro. Over eerdere jaren zijn geen cijfers over de vermogenspositie beschikbaar, omdat deze gemeenschappelijke regeling met ingang van 1 januari 2014 in werking is getreden.
Financieel resultaat	Het resultaat voor 2014 bedraagt volgens de jaarrekening Veiligheidsregio bijna 3,1 miljoen euro voordelig.
Risico's	Bijdrage Veiligheidsregio Uit de begroting 2016 van de Veiligheidsregio volgt de gemeentelijke bijdrage aan de Veiligheidsregio. De bijdrage van de gemeente Groningen stijgt Met 402 duizend euro in 2016. De hoogte van de bijdrage wordt bepaald door de hoogte van de bijdrage voor Openbare Orde en Veiligheid (OOV) in het

Collegelief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>Gemeentefonds. Momenteel worden de bijdragen in het Gemeentefonds herzien, hierover zou bij de meircirculaire meer duidelijkheid komen. Mogelijk heeft deze ontwikkeling nog gevolgen voor de gemeentelijke bijdrage aan de Veiligheidsregio. De veiligheidsregio heeft medio september 2015 van het ministerie van Binnenlandse zaken nog geen overzichten ontvangen waarop de wijzigingen zijn opgenomen. We kunnen eventuele gevolgen dus niet meenemen in de gemeentelijke begroting 2016.</p> <p>Huisvesting Veiligheidsregio Bij de vorming van de Veiligheidsregio Groningen (per 1-1-2014) is de huisvesting buiten de samenwerkingsovereenkomst gehouden omdat er te veel onduidelijkheid was over kosten, onderhoudstoestand en gewenste situatie. In oktober is besluitvorming voorzien over de huisvesting in het bestuur van de Veiligheidsregio. De bedoeling is om in 2016 de gemeentelijke panden te verkopen aan de Veiligheidsregio. Met ingang van 1 januari 2016 betaalt de Gemeente Groningen een bijdrage voor de huisvesting. Dit levert een afwijking op ten opzichte van de huidige huisvestingsbedragen opgenomen in de begroting. In 2016 is onze bijdrage 326 duizend euro hoger, in 2017 535 duizend euro en in 2018 642 duizend euro. De hoogte van de bijdrage wordt naast de lasten voor onderhoud mede bepaald door dezelfde verdeelsleutel als genoemd bij de bijdrage Veiligheidsregio, namelijk de hoogte van de bijdrage voor Openbare Orde en Veiligheid (OOV) in het Gemeentefonds. De herziening van de bijdrage voor OOV in het gemeentefonds heeft mogelijk ook consequenties voor de hoogte van de gemeentelijke bijdrage in 2016 en verder.</p>
Ontwikkelingen	nvt

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

25. OV- bureau Groningen Drenthe	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Assen
Doelstelling en openbaar belang	<p>De ambitie is dat het openbaar vervoer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aan aantrekkelijkheid wint door verbetering productaanbod, betrouwbaarheid, dienstverlening en ketenoptimalisatie, • de vervoervraag goed faciliteert, • mee kan bewegen met veranderingen, • toekomst vast is qua productaanbod, betaalbaarheid en duurzaamheid, <p>wat tezamen leidt tot een hoge klanttevredenheid, ondanks de druk op de overheidsbijdragen</p> <p>Concreet vertaalt zich dit in drie belangrijke maatschappelijke doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De dynamo's van Groningen zijn (inter-) nationaal en regionaal bereikbaar met kwalitatief hoogwaardig openbaar vervoer; • Alle wijken en belangrijke stedelijke functies zijn bereikbaar met het openbaar vervoer; • Het openbaar vervoer vervult een sociale rol voor de mobiliteit van mensen.
Relatie met programma	Verkeer
Deelnemende partijen	Het OV-bureau is een initiatief van de provincies Groningen en Drenthe en de gemeente Groningen.
Bestuurlijk belang	<p>Wethouder De Rook is lid van het dagelijks bestuur. Het Algemeen Bestuur bestaat uit 9 leden, drie uit ieder betrokken overheidsorgaan. De Gemeente Groningen wordt hierin vertegenwoordigd door de wethouders De Rook, Van der Schaaf en Van Keulen.</p>
Financieel belang	<p>De jaarlijkse bijdrage van de gemeente aan het OV bureau is 159 duizend euro. De gemeente is wel voor 21% risicodragend in het OV bureau. De provincies Groningen en Drenthe zijn dit respectievelijk voor 44% en 35%.</p>
Vermogen	<p>Per 31 december 2014 bedraagt het eigen vermogen € 0 miljoen. Per 31 december 2013 was het eigen vermogen € 0 miljoen.</p> <p>Per 31 december 2014 bedraagt het vreemd vermogen € 8,64 miljoen. Per 31 december 2013 was het vreemd vermogen € 9,85 miljoen.</p> <p>Het vreemd vermogen bestaat naast een langlopende lening van 1 miljoen euro, vooral uit kortlopende schulden, zoals een kasgeleidendening en vooruitontvangen BDU.</p> <p>De post vooruitontvangen BDU is onderdeel van de</p>

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>weerstandscapaciteit van het OV-bureau. Eind 2014 is deze post 3,2 miljoen euro.</p>
Financieel resultaat	<p>Het resultaat over 2014 bedroeg € 93.000,-. Het financieel resultaat 2016 is geraamd op 762 duizend euro.</p> <p>De ontwerpbegroting 2016 is, inclusief de effectuering van het al in 2014 vastgestelde maatregelenpakket van netto € 1,0 miljoen, sluitend.</p> <p>Het meerjarenperspectief is zonder bijsturingmaatregelen niet sluitend.</p> <p>Voor een deel verwacht het OV-bureau deze te kunnen dekken uit de weerstandscapaciteit, die naar verwachting eind 2016 € 4,3 miljoen zal bedragen. Dit is (boven het in het bestuur van het OV-bureau afgesproken minimaal gewenste weerstandsvermogen van 3 miljoen euro.</p> <p>Aanvullend kunnen de tekorten voor de jaren 2018 en 2019 in beginsel opgevangen worden vanuit het verlengingsbesluit van de huidige concessie.</p> <p>Hier tegen is bezwaar aangetekend door FMN (Federatie Mobiliteitsbedrijven).</p> <p>In het geval niet verlengd mag worden, dienen de tekorten te worden opgevangen door het verminderen van de uitgaven c.q. verhogen van de inkomsten van het OV-bureau. Dit kan bijvoorbeeld door aanpassingen aan de dienstregeling en het tarief.</p>
	<p>De gemeente Groningen is voor 21% risicodragend in het OV bureau. Het belangrijkste risico voor het OV bureau zit in de ontwikkeling van de reizigersinkomsten en de ontwikkeling van de inkomsten uit de BDU /provinciefonds.</p> <p>Daarnaast gelden voor het OV-bureau (onder andere) de volgende risico's:</p> <ul style="list-style-type: none"> -vereiste intensivering marketing --nalatig haltebeheer -de invloed van de landelijke politiek op de SOV -een nieuwe verdeling van de SOV het regiovervoer kent een open einde -de verhouding tussen bonussen en boetes -verdeling sterabonnements en kosten CVS -risico's OV-chipkaart -niet kostendekkend evenementenvervoer -meerwerk vervoerders/ onvolledigheid reizigersopbrengsten -juridische risico's m.b.t. contracten -werkdruk -afhankelijkheid, financiering, landelijke ontwikkelingen BDU/provinciefonds - meerkosten door (tijdelijke) aanpassingen aan infrastructuur die niet volledig aan het OV-bureau vergoed worden
Ontwikkelingen	<p>De grootste opgave voor het OV Bureau is het openbaar vervoer betaalbaar te houden. Bij ongewijzigd beleid ontstaat een tekort in de exploitatie door het uiteenlopen van de indexering</p>

	<p>van het budget en de OV-index (kostenontwikkeling).</p> <p>In december 2014 is de raad verzocht zienswijzen kenbaar te maken om de concessie openbaar busvervoer Groningen en Drenthe met Qbuzz met 2 jaar te verlengen. Aan deze verlenging zijn verschillende voordelen verbonden voor het openbaar vervoer in Groningen en Drenthe.</p> <ul style="list-style-type: none"> - De verlenging biedt het OV-bureau financiële ruimte, die het mogelijk maakt op basis van de huidige prognoses de bezuinigingen van 2016 en 2017 het hoofd te bieden; - Voor de OV-reiziger in Groningen en Drenthe biedt de verlenging meer comfort; - de verlenging brengt milieuvordelen met zich mee; - Door te verlengen krijgen gemeenten meer ruimte om met het OV-bureau mee te denken over een kapstok voor de eigen aanbesteding van het doelgroepenvervoer. <p>Een financieel voordeel door een eventuele verlenging van de concessie kan worden ingezet om de doorlopende rijks-bezuinigingen op het openbaar vervoer (deels) op te vangen. Op basis van de huidige prognoses zouden daarmee in 2016 en 2017 geen extra bezuinigingen nodig zijn en worden de prognoses voor 2018 en 2019 gunstiger.</p> <p>Tegen het besluit om de huidige concessie met Qbuzz met 2 jaar tot eind 2019 te verlengen is door FMN (Federatie Mobiliteitsbedrijven) bezwaar aangetekend. De verwachting is dat er zo snel mogelijk (verwachting vóór het einde van het jaar) een uitspraak van de rechter is.</p>
--	---

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

26. Omgevingsdienst Groningen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Veendam
Doelstelling en openbaar belang	<p>De Omgevingsdienst Groningen is ingesteld om vergunningverlenende, toezichthoudende en handhavingstaken op het gebied van het omgevingsdomein voor de deelnemers te gaan uitvoeren, waarmee de deelnemers de kwaliteit van de uitvoering van deze taken willen verbeteren.</p> <p>De omgevingsdienst voert het basistakenpakket uit voor de deelnemers aan de GR. Het basistakenpakket sluit aan bij de landelijke bestuurlijke afspraak daarover. Op verzoek van de deelnemer kan de Omgevingsdienst aanvullende taken uitvoeren.</p>
Relatie met programma	Economie en werkgelegenheid Onderhoud en beheer openbare ruimte
Deelnemende partijen	De provincie Groningen en de 23 Groninger gemeenten
Bestuurlijk belang	Wethouder van Keulen is lid van het Dagelijks Bestuur. Daarnaast vertegenwoordigt hij de gemeente in het Algemeen Bestuur dat bestaat uit 24 leden. Alle colleges van de 23 Groninger gemeenten en de provincie Groningen zijn vertegenwoordigd met één lid in het Algemeen Bestuur. Gedeputeerde Brouns is voorzitter van het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	<p>Aansprakelijkheid indien de Omgevingsdienst Groningen niet aan haar verplichtingen kan voldoen.</p> <p>De deelnemersbijdrage in 2015 gezamenlijk met de gemeente Ten Boer bedraagt 881.680 euro. (bron: Voorjaarsrapportage 2015)</p> <p>In 2016 zal deze bijdrage dalen tot een bedrag van 860.830 euro (bron: concept-begroting 2016). Deze daling wordt met name veroorzaakt door de verwerking van een 10% efficiëntyaakstelling in de deelnemersbijdrage.</p> <p>N.B.: In de berekening van dit bedrag is nog geen rekening gehouden met het risico "Hogere deelnemersbijdrage". Zie verder onder Risico's.</p>

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Vermogensontwikkeling	<p>Het eigen vermogen per 31 december 2014 bedraagt bijna 2,3 miljoen euro en het vreemd vermogen ruim 3,6 miljoen euro.</p> <p>Het eigen vermogen per 31 december 2013 bedroeg 599 duizend euro en het vreemd vermogen ruim 5,8 miljoen euro.</p>
Verwachte financieel resultaat 2016	<p>Het resultaat over 2014 bedraagt ruim 592 duizend euro voordelig.</p> <p>Het resultaat over 2013 bedroeg 599 duizend euro voordelig.</p>
Risiko's	<p>Hogere deelnemersbijdragen</p> <p>De door de Omgevingsdienst uitgevoerde taken moeten voldoen aan de gestelde kwaliteitscriteria. De Omgevingsdienst concludeert dat er een hogere kwaliteit wordt geleverd t.o.v. de oude situatie. Deze hogere kosten zijn tot nu toe niet doorberekend in de deelnemersbijdrage. Vanaf 2016 gaat de Omgevingsdienst Groningen werken met een producten / dienstencatalogus. Hierin staat kengetallen en de kostprijzen per product. Deze kunnen hoger uitvallen ten opzichte van de berekende deelnemersbijdrage.</p> <p><i>N.B.: Daarnaast structureel hogere loonkosten i.v.m. wijziging begrotingssystematiek Omgevingsdienst (zie ook ingediende zienswijze bij begroting 2016)</i></p> <p>Weerstandsvermogen</p> <p>In de begroting 2016 van de Omgevingsdienst is berekend dat er 600 duizend euro weerstandsvermogen nodig is voor het opvangen van de risico's.</p> <p>Het weerstandsvermogen bestaat uit de algemene reserve en de post onvoorzien in de begroting. Het weerstandsvermogen bedroeg eind 2014 bijna 600 duizend euro. Door de Omgevingsdienst is geconcludeerd dat het weerstandsvermogen op dit moment toereikend is.</p> <p>Mocht in de toekomst blijken dat er onvoldoende weerstandsvermogen is en onvoldoende zicht is op positieve resultaten, kan mogelijk een opslag worden gehanteerd op de uurtarieven.</p> <p>Daarnaast signaleert de Omgevingsdienst ook de volgende risico's:</p> <p>Leef Omgeving Systeem. Om in 2016 de 10% efficiëncytaakstelling te realiseren en de kwaliteit van de producten te garanderen zal uniformering van de informatiehuishouding een randvoorwaarde zijn. De Omgevingsdienst Groningen gaat in 2015 samen met</p>

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>de RUD Drenthe een LOS systeem aanschaffen en inrichten. Op 1 januari 2016 zal LOS operationeel zijn. Ondanks alle voorbereidingen kunnen er toch knelpunten ontstaan. Om deze op te lossen is extra capaciteit nodig. De medewerkers kunnen dit niet naast hun reguliere taken doen. In dat geval zal hiervoor extra capaciteit moeten worden ingezet. Deze capaciteit kan niet worden opgevangen uit de begrote loonsommen 2016.</p> <p>Invulling specifieke vacatures. Krapte op de arbeidsmarkt voor de invulling van deze specifieke vacatures kan leiden tot hogere loonsommen.</p>
Ontwikkelingen	<p>Producten en Diensten Catalogus (PDC). De afronding van de PDC staat gepland voor oktober 2015. De PDC bestaat uit een kwalitatieve beschrijving van de te leveren producten aan de opdrachtgevers. Verder worden er kentallen voor ingebrachte taken vastgesteld. Deze kentallen worden gebruikt om de kostprijs per taak, inrichting, product of dienst te berekenen. De uitvoering van de gevraagde taken, producten en diensten gebeurt voor alle deelnemers uniform. Dit geldt ook voor het doorberekenen van de kosten. In de toekomst kan het er ook toe leiden dat de begroting opgesteld wordt op basis van een kentall per inrichting. Door de invoering van de PDC zal de verantwoording zich verder door ontwikkelen, zodat er steeds meer een verbinding komt tussen de door de bevoegde gezagen gestelde beleidsdoelen en de door de Omgevingsdienst Groningen uitgevoerde taken.</p> <p>Wetsvoorstel modernisering Vennootschapsbelastingplicht (Vpb) overheidsondernemingen. Het doel van de modernisering is concurrentievervalsingen tussen private ondernemingen en ondernemingen die - direct of indirect - worden gedreven door bijvoorbeeld de Staat of een gemeente, zoveel mogelijk weg te nemen. Het voorstel zal met ingang van 1 januari 2016 in werking treden. In de loop van 2015 zal de Omgevingsdienst Groningen samen met een externe deskundige de impact van dit wetsvoorstel inventariseren.</p> <p>Efficiencytaakstelling. De 10% efficiencytaakstelling op de in 2013 ingebrachte taken is in de begroting 2016 en de meerjarenbegroting 2017-2019 verwerkt. Door deze 10% efficiencytaakstelling neemt het aantal fte's met 15 af. De bezetting van het primaire proces wordt dan in 2016 :130,7 fte 's (was 145,7 fte's). De inzet is om de Omgevingsdienst Groningen zo</p>

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	efficiënt mogelijk in te richten, zodat de latende organisaties ook efficiënter kunnen werken
--	---

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

27. Infoversum	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De stichting is verantwoordelijk voor het bouwen en exploiteren van een digitale 3D dome theater annex congrescentrum in de vorm van een futuristische koepel in het Ebbingekwartier en de stad Groningen. Infoversum wil een platform zijn voor de verspreiding van wetenschappelijke kennis aan het grote publiek middels visualisaties in een zo breed mogelijk spectrum, ingebed in een cross-over van kunst, cultuur en wetenschap. Gebouw én programma-inhoud worden optimaal ingezet als medium.
Relatie met programma	Cultuur
Deelnemende partijen	Bestuur: RUG en gemeente Groningen Founders: RUG, GasTerra, Target (Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen RUG)
Bestuurlijk belang	De gemeente is op dit moment niet bestuurlijk vertegenwoordigd. Derhalve is Infoversum op dit moment feitelijk geen verbonden partij. De komende maanden zullen worden gebruikt voor het maken een nieuw business/toekomstplan (strategische heroriëntatie) voor het Infoversum. Op basis van dit nieuwe plan zal vervolgens bepaald worden wat de gewenste samenstelling van het bestuur is.
Financieel belang	De gemeente heeft een lening verstrekt van € 2,5 miljoen met het 2 ^e hypotheekrecht.
Vermogen	Het eigen vermogen per 1 januari 2014 was 192 duizend euro en per 31 december 2014 228 duizend euro. Het vreemd vermogen per 1 januari 2014 was 8,9 miljoen euro en per 31 december 2014 8,9 miljoen euro..
Financieel resultaat	Het resultaat 2014 bedroeg 36 duizend euro.
Risico's	Het belangrijkste risico van het Infoversum is het genereren van voldoende inkomsten waarmee aan de verplichtingen kan worden voldaan. Belangrijke inkomstenbronnen hiervoor zijn bezoekers en zaalhuur. Tot op heden blijven de inkomsten achter bij de verwachtingen. Daarom wordt met de deelnemende partijen gekeken naar mogelijkheden om de financiële positie van het infoversum te verbeteren (strategische heroriëntatie). Dit kan consequenties hebben voor de gemeentelijke lening van 2,5 miljoen euro. Het risico van deze lening is ondergebracht in de grondexploitatie Ciboga.
Ontwikkelingen	Infoversum is in 2014 geopend. De uitvoering van het

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	programma zit in de opstartfase.
--	----------------------------------

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

28. MartiniPlaza	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het bevorderen van cultuur in brede zin en het aanbieden van een zalencomplex voor sport-activiteiten, congressen en evenementen.
Relatie met programma	Cultuur Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen is enig aandeelhouder.
Bestuurlijk belang	Wethouder van Keulen vertegenwoordigt de gemeente in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
Financieel belang	<p>1. Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt 1800 aandelen van nominaal € 1.000,-, zijnde 1,8 miljoen euro. Gemeente Groningen bezit 100% van de aandelen.</p> <p>De boekwaarde van de aandelen op 31 december 2013 bedroeg 5,22 miljoen euro. Deze is in 2014 met 1,3 miljoen euro afgewaardeerd naar 3,92 miljoen euro.</p> <p>2. De gemeente heeft leningen verstrekt met een restschuld per 31 december 2014 van 12,96 miljoen euro.</p> <p>3. Daarnaast ontvangt Martiniplaza een jaarlijkse subsidie van 1,8 miljoen euro.</p>
Vermogen	<p>Eigen vermogen op 31 december 2013: 3,94 miljoen euro.</p> <p>Eigen vermogen op 31 december 2014 (voorlopige rekening): 3,14 miljoen euro.</p> <p>Vreemd vermogen op 31 december 2013: 16,43 miljoen euro.</p> <p>Vreemd vermogen op 31 december 2014 (voorlopige rekening): 18,94 miljoen euro.</p>
Financieel resultaat	Het resultaat over 2013 bedroeg 3,62 miljoen euro negatief. Voor 2014 is het resultaat 0,80 miljoen euro negatief. De begroting 2015 is sluitend.
Risico's	<p>De belangrijkste risico's die we inschatten zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Afschrijving van de uitstaande lening (13 miljoen euro) - Gevolgen sociaal statuut op grond waarvan medewerkers zijn geplaatst bij MP; - Onderhoud c.q. afbreek leegstaand gebouw; - Asbest; - Economische spin off voor de stad valt weg. <p>We schatten het risico in op 25 – 30 miljoen euro.</p>
Ontwikkelingen	In het afgelopen jaar is de raad meerdere keren geïnformeerd over de financiële situatie en het achterstallig onderhoud. Dit heeft geresulteerd in het afboeken van 3 miljoen euro op het eigen vermogen en het beschikbaar stellen van 6,6 miljoen euro om het achterstallig onderhoud weg te werken. De jaarschijf 2014 ad 2,4 miljoen euro is in december 2014 aan MartiniPlaza uitgekeerd.

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>In juli 2014 is de raad geïnformeerd over de schorsing van de directeur en het vertrek van de Raad van Commissarissen. Besloten is vanuit de gemeente een tijdelijke eenhoofdige Raad van Commissarissen en een interim-directeur aan te stellen. Tevens is een tijdelijk extern financieel toezichthouder aangesteld, die rechtstreeks rapporteert aan de aandeelhouder. De interim-directeur is inmiddels aangesteld en brengt de financiële en organisatorische situatie in kaart en werkt aan een aangescherpte koers voor de toekomst.</p> <p>Er worden twee onderzoeken uitgevoerd naar de toekomst van MartiniPlaza. Enerzijds een onderzoek naar de marktontwikkelingen en marktpositionering in combinatie met onderzoek naar de podiumfuncties en de daarbij behorende infrastructuur. Anderzijds zal het onderzoek betrekking hebben op de toekomstgerichte inrichting van de governance van MartiniPlaza en OPSB.</p> <p>De uitkomsten van het onderzoek zullen van waarde zijn voor de strategische visie voor de langere termijn van MartiniPlaza.</p> <p>De directeuren van MartiniPlaza en Oosterpoort/Stadsschouwburg zijn begonnen met de gewenste samenwerking. Zij hebben gezamenlijk de positionering van hun respectievelijke organisaties ten opzichte van elkaar verkend. Er zijn concrete afspraken gemaakt op een aantal gebieden om de samenwerking nader uit te werken en te versterken.</p> <p>Voor 2015 wordt een omzettoename voor theater en daaraan gerelateerde horeca verwacht. Aan de kostenkant zullen lagere afschrijvingen en lagere rentelasten als gevolg van herfinanciering van de leningen in 2015 ruimte geven. Er zal ook gekeken worden naar het flexibeler maken van de kostenstructuur.</p> <p>MartiniPlaza heeft daartoe een reorganisatieplan uitgebracht. Het reorganisatieplan 'gaat o.a. in op de benodigde capaciteit, de markt en de positionering en niet in de laatste plaats de kostenstructuur. De aanpassingen in de kostenstructuur vertalen zich met name in het terugdringen van de vaste personeelskosten, beheersing van de flexkosten en algemene kosten. Dit betekent dat er een reorganisatie zal plaatsvinden, waarbij een kleinere kernorganisatie zal ontstaan die beter kan inspelen op de huidige marktomstandigheden.</p>
--	---

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

29. Groningen Airport Eelde	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Mobiliteit en bereikbaarheid van Groningen door de lucht
Relatie met programma	Economie en Werkgelegenheid. Verkeer en Vervoer
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen bezit 26% van de aandelen.
Bestuurlijk belang	Wethouder Van Keulen vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	Het opgevraagd en gestort aandelenkapitaal bedraagt 4,17 miljoen euro (9200 aandelen) De Gemeente Groningen heeft hiervan is 2392 aandelen voor een bedrag van 1,08 miljoen euro. De boekwaarde van de aandelen is € 1,-
Vermogen	Per 31 december 2014 bedraagt het eigen vermogen € 14,16 miljoen (31 december 2013: € 15,05 miljoen). Per 31 december 2014 bedraagt het vreemd vermogen € 3,74 miljoen (31 december 2013: € 29,24 miljoen).
Financieel resultaat	Het resultaat over 2014 bedroeg € 0,89 miljoen negatief (2013: € 0,49 miljoen negatief) GAE sluit het jaar 2014 af met een exploitatietekort. Dit is volgens de verwachtingen van het Strategisch Plan 'Werelden Verbinden' waarin GAE een duidelijke ambitie en groeistrategie heeft geformuleerd voor meer verbindingen en vliegbewegingen op GAE. Dit is ook nodig voor verbetering van het bedrijfsresultaat. Om te kunnen groeien is, met instemming van de raad van commissarissen en de aandeelhouders, extra budget voor business development en marketing gereserveerd in de meerjarenplannen. Voor 2014 was dit budget € 234.000. Het tekort is ten laste gebracht van de algemene reserve, waardoor het eigen vermogen / reservepositie afneemt. In het strategisch plan gaat men de eerste jaren ervan uit dat er geen positief bedrijfsresultaat is. De komende jaren zal de reservepositie verder afnemen.
Risico's	Opbrengsten: De opbrengsten van de luchthaven worden voor een groot deel gerealiseerd uit havengelden. De havengelden bestaan uit landingsgeld, passagiersbelasting, securityheffing en afhandelingsopbrengsten. Toename van het aantal vluchten levert extra inkomsten uit havengelden op.

50

	<p>De gemiddelde opbrengsten per passagier dalen onder druk van de toenemende concurrentie tussen regionale luchthavens. Het is onzeker hoe de tarieven zich ontwikkelen.</p> <p>Investerings:</p> <p>In het strategisch plan "Werelden Verbinden" is het totale investeringsprogramma geraamd op 17 mln euro tot 2023. Het gaat hier om investeringen voor de brandweerkazerne, uitbreiding van de terminal en ontsluiting van het voorterrein. Gelet op de omvang van de investeringen is aanvullende financiering nodig vanuit de overheden. (Mede) financiering uit het exploitatieresultaat van de uitbreidingsinvesteringen is afhankelijk van de groei van het vliegverkeer.</p> <p>Kosten verkeersleiding</p> <p>In 2014 is door de staatssecretaris van I&M opnieuw een onderzoek geëntameerd naar de toerekening van de kosten van de plaatselijke verkeersleiding (approach) op de regionale vliegvelden. Al jaren is er sprake van een verrekening systematiek waarbij de totale kosten van verkeersleiding op alle Nederlandse luchthavens gezamenlijk worden bekostigd uit heffingen die worden betaald door het luchtverkeer dat gebruik maakt van het Nederlandse luchtruim: het "one group of airports systeem". Op de regionale luchthavens zijn de opbrengsten uit die gemiddelde heffingen onvoldoende om de toe te rekenen kosten van lokale verkeersleiding te dekken. De staatssecretaris van I&M vindt het onwenselijk dat de gebruikers van Schiphol op deze manier "meebetalen" aan de kosten van luchtverkeersdienstverlening op bijvoorbeeld Groningen Airport Eelde en Maastricht Aachen Airport. De rapportage over dit onderzoek komt in 2015, de staatssecretaris heeft aangegeven het "one group of airports systeem" in 2020 te willen beëindigen.</p> <p>Hoewel het nog zeer onzeker is welk alternatief wordt gekozen staat wel vast dat de exploitatie van de luchthavens het tekort op de kosten van verkeersleiding niet kan dragen. Doorbelasting aan de luchtvaartmaatschappijen zou onvermijdelijk de concurrentiepositie van de regionale luchthavens sterk ondermijnen en tot afname van het verkeer leiden.</p> <p>Ontwikkeling Lelystad Airport</p> <p>Er zijn zeer concrete plannen om Lelystad airport te ontwikkelen tot een low cost luchthaven voor de overloop van Schiphol. De eerste vluchten moeten in 2018 plaatsvinden. Hoewel Airport Eelde zich wil richten op een hubverbinding voor het ontwikkelen van lijnvluchten, dus een ander soort publiek, wordt de ontwikkeling van Lelystad Airport als een</p>
--	--

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	belangrijk zorgpunt gezien.
Ontwikkelingen	<p>Groningen Airport Eelde heeft een duidelijk geformuleerde groeistrategie. Meer verbindingen en meer vervoer van personen zijn van belang voor de bereikbaarheid van Noord-Nederland, maar ook voor verbetering van het bedrijfsresultaat. Een actieve rol van de luchthaven in routeontwikkeling is daarvoor noodzakelijk, waarbij het inzetten van (financiële) incentives een belangrijk instrument is.</p> <p>In de meerjarenplannen van de luchthaven zijn daarvoor nadrukkelijk middelen aangemerkt. Dit impliceert echter ook dat de eerste jaren geen positief bedrijfsresultaat wordt voorzien. Het eigen vermogen van de onderneming zal de eerste jaren dan ook afnemen.</p> <p>Naast investeren in routeontwikkeling acht de directie verplaatsing van het brandweeronderkomen noodzakelijk. Samen met het UMCG-MMT (traumaheli) en de Regionale Ambulancedienst UMCG is een bouwplan voor een multifunctioneel hulpverleningscentrum in voorbereiding. Hoewel de solvabiliteit en liquiditeit van de onderneming voor de komende jaren voldoende zijn om de lopende zaken te kunnen bekostigen, zijn de reserves van de onderneming niet toereikend om deze investeringen uit eigen middelen te financieren. Overleg over de financiering vindt nog plaats. Indien geen nieuw onderkomen wordt gerealiseerd voor de luchthavenbrandweer zal er wel in de huidige onderkomens geïnvesteerd moeten worden om die aan te passen aan de huidige regelgeving op het gebied van Arbozorg en milieu.</p> <p>Op verzoek van de Aandeelhouders heeft Ernst & Young (EY) een sensitiviteitsanalyse naar het Strategisch Plan "Werelden verbinden" uitgevoerd. In februari 2014 is de rapportage aan de Aandeelhouders gepresenteerd. EY beoordeelt de groeiprognoses van de luchthaven als ambitieus en concludeert dat er weinig ruimte is voor financiering van uitbreidingsinvesteringen vanuit het eigen vermogen van de vennootschap.</p> <p>Op 10 juni 2014 heeft het college hierover een standpunt ingenomen en zowel de raad als de directie hierover geïnformeerd (brief van 14 augustus '14). We onderschrijven het belang van de luchthaven als versterking van het vestigingsklimaat voor bedrijven in de brede regio en de stad en "kunnen instemmen met het Strategisch Plan en de verwoorde ambities en groeistrategie. Wij zijn echter wel van mening dat de luchthaven in principe zichzelf financieel moet kunnen bedruipen. Totdat GAE de prognoses van reizigersaantallen en omzet</p>

52

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>waarvoor investeren wij niet in het vliegveld. Wij zijn dus voorlopig niet bereid zorg te dragen voor de gevraagde investeringen in de terminal of brandweerkazerne.</p> <p>GAE heeft ter hoogte van 2.9 mln euro een financieringsvraag voorgelegd aan de aandeelhouders voor de ontwikkeling samen met het UMCG van een Health and Safety Boulevard waaronder de nieuwbouw van de Brandweervoorziening. In de AVA van december 2014 hebben de aandeelhouders aangegeven bereid te zijn verschillende mogelijkheden te verkennen.</p> <p>In de AVA van juni 2015 hebben de aandeelhouders aangegeven dat dit plan onderdeel moet zijn van een integrale investeringsstrategie voor de luchthaven voor de komende 10 jaar. Raden en Staten ontvangen in het najaar een brief waarin ze worden geïnformeerd over de ontwikkelingen en voortgang van het vliegveld en het proces rond de investeringsstrategie.</p> <p>In de tweede helft van 2014 zijn al enkele nieuwe bestemmingen aangekondigd respectievelijk van start gegaan. In 2015 zijn Bodrum en Corfu nieuwe vakantiebestemmingen. Gezien de ontwikkelingen in Griekenland zijn de vluchten naar Corfu onlangs stopgezet door minder boekingen.</p> <p>De directie verwacht na een paar jaar van stabilisatie voor 2015 weer een toename van het aantal passagiers.</p> <p>Er wordt veel waarde gehecht aan het tot stand brengen van een verbinding met een hub-luchthaven. Kopenhagen is daarvoor het meest in beeld. In het strategisch plan "<i>Werelden verbinden</i>" is een dergelijke lijndienst in 2016 voorzien. Daarvoor zijn in de plannen naast inkomsten de eerste jaren extra uitgaven voor routeondersteuning en marketing opgenomen. De aandeelhouders hebben ingestemd met deze aanpak.</p> <p>De terminal is bij het huidige passagiersaanbod en samenvallende vluchten al niet meer toereikend. De steeds uitgebreidere security-maatregelen en de toenemende eisen die de luchtvaartmaatschappijen stellen aan het proces van passagiersafhandeling vragen meer ruimte en aanpassingen in de terminal. De directie onderzoekt mogelijkheden om met beperkte investeringen ruimte te creëren om het verkeer in 2015 en de daaropvolgende jaren veilig en tijdig af te handelen.</p> <p>In de investeringsbegroting 2015 is de inrichting van een nieuw parkeersysteem opgenomen. Met deze vervanging krijgt de luchthaven de beschikking over alle moderne opties voor modern parkeerbeheer en koppelingen met marketinginstrumenten als online boekings- en reserveringsmodules. In het boekjaar 2015 zal het Luchthaven Informatie Systeem worden</p>
--	--

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>vervangen.</p> <p>De realisatie van een hub-verbinding, versterking van de chartermarkt, de bouw van het multifunctioneel hulpverleningscentrum, de veilige en correcte afhandeling van de passagiersstromen in de terminal en herontwikkeling van het voorterrein zijn de grote uitdagingen voor de komende jaren. Daarbij zijn geen belangrijke ontwikkelingen in de personele formatie te verwachten.</p>
--	---

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

30. Euroborg	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang van de Euroborg is de landmark in de ontwikkeling van het Europapark, de sportvoorziening voor betaald voetbal in Groningen
Relatie met programma	Economie en Werkgelegenheid Sport en Beweging
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen bezit 100% van de aandelen
Bestuurlijk belang	Wethouder Van der Schaaf vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering
Financieel belang	1. Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt 48.000 aandelen van nominaal € 1,-, zijnde € 48.000,-. 2. De gemeente heeft een totaalbedrag aan annuïtaire leningen verstrekt van 19,3 miljoen euro. De restschuld bedraagt per 31 december 2014 16,3 miljoen euro. Het risico is onderdeel van de paragraaf weerstandsvermogen (zie hieronder bij risico's).
Vermogen	Per 31 december 2014 bedraagt het eigen vermogen € 74.209,- negatief. Per 31 december 2013 bedraagt het eigen vermogen € 97.278,-. Per 31 december 2014 bedraagt het vreemd vermogen € 19.372.026,-. Per 31 december 2013 bedraagt het vreemd vermogen € 20.135.772,-.
Financieel resultaat	Het resultaat over 2014 bedroeg € 171.487,- negatief. Dit wordt veroorzaakt doordat Euroborg NV vanaf 2012 genoodzaakt is lineair af te schrijven. Onder ontwikkelingen wordt dit nader toegelicht.
Risico's	De Euroborg NV heeft FC Groningen als enige huurder, waardoor de Gemeente Groningen het risico loopt dat de Euroborg NV niet aan haar financiële verplichtingen kan voldoen als de huurinkomsten niet volledig worden ontvangen. Dit risico voor de gemeente is berekend op 8,4 miljoen euro met een kans van 25%. Voor het afdekken van het risico houdt de gemeente een weerstandsvermogen aan van 2,1 miljoen euro.
Ontwikkelingen	Vanaf 2012 is Euroborg NV genoodzaakt om in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving een stelselwijziging toe te passen. Tot die datum werd annuïtair afgeschreven in plaats van lineair. Dit heeft negatieve gevolgen voor het eigen vermogen en het resultaat, maar geen invloed op de liquiditeitspositie. Onlangs is besloten om de onderhoudsbijdrage die de gemeente jaarlijks verstrekte, af te kopen met een bedrag van 5,7 miljoen euro. Dit bedrag wordt toegevoegd aan het

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>eigen vermogen, waardoor het negatieve effect op het eigen vermogen wordt opgevangen.</p> <p>Het voornemen is om een Topsportzorgcomplex aan de Laan Corpus den Hoorn te ontwikkelen, waarin het trainingscomplex van FC Groningen gehuisvest zal worden. De ontwikkeling bevindt zich in de haalbaarheidsfase waarbij de verschillende financieringsmogelijkheden worden onderzocht. Het trainingscomplex moet onderdak bieden aan de jeugdteams van FC Groningen en medische voorzieningen aan alle topsportclubs in Groningen. Euroborg N.V. wordt de opdrachtgever en zal het gebouw gaan verhuren. Naast bijdragen van derden, zal de gemeente een geldlening verstrekken aan Euroborg NV van 4,96 miljoen euro voor de financiering van het gebouw. De totale investeringssom is 7,8 miljoen euro. Het resterende bedrag (30%) wordt gefinancierd door FC Groningen Beheer BV. De raad is middels een brief in juli uitgebreid geïnformeerd over dit voornemen.</p> <p>De liquiditeit en solvabiliteit kunnen in de nabije toekomst in gevaar komen wanneer met ingang van het fiscale jaar 2016 de vrijstelling van Vpb-plicht voor overheidsbedrijven komt te vervallen. Dit scenario kan consequenties hebben voor de liquiditeitspositie van Euroborg N.V. Een extern fiscaal adviseur onderzoekt de gevolgen voor Euroborg N.V.</p>
--	---

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

31. WarmteStad BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Een zelfstandig warmtebedrijf dat zorgt voor duurzame warmte en/of koude voor de stad op een verantwoorde wijze en daarmee wezenlijk bijdraagt aan een energieneutraal Groningen in 2035.
Relatie met programma	Economie en Werkgelegenheid.
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen en Waterbedrijf Groningen, ieder voor 50%.
Bestuurlijk belang	De wethouder met duurzaamheid/energie in portefeuille is vertegenwoordiger van de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	De gemeente bezit 100 aandelen à € 10,- , totaal 1 duizend euro. Daarnaast is er een gemeentelijk rekening courant aan de BV (kredietfaciliteit) van 1,973 miljoen euro (750 duizend euro bij aanvang van Warmtestad en 1,2 miljoen euro voor plankosten Geothermie). Het Waterbedrijf heeft een kredietfaciliteit van 1,158 miljoen euro beschikbaar gesteld aan Warmtestad.
Vermogen	Negatief eigen vermogen in 2014 is € 109.000,-. Het vreemd vermogen is eind 2014 € 659.000,-
Financieel resultaat	Het voorlopig resultaat over 2014 bedraagt 111 duizend euro negatief. Het begrote resultaat 2015 bedraagt 149 duizend euro negatief.
Risico's	<p>Warmtestad heeft voorinvesteringen moeten doen voor de warmtesystemen waarop andere partijen / gebouwen op kunnen worden aangesloten. Het risico voor Warmtestad is dat er onvoldoende klanten zijn om de capaciteit van het systeem te benutten. Daardoor kan het beoogde rendement niet worden gerealiseerd. In december 2014 is het complex "Hete Kolen" en het kantoor van de gemeente aan het Harm Buitenplein op het warmtenet (WKO Europapark) aangesloten. In de komende periode zullen meer gebouwen aan dit warmtenet worden toegevoegd, waardoor het beoogde rendement wordt gerealiseerd.</p> <p>Het risico voor de gemeente betreft de beschikbaar gestelde rekening courant van in totaal 1,973 miljoen euro. Hiervan heeft 1,2 miljoen euro betrekking op de plankosten Geothermie. Bij het stopzetten van Geothermie moeten de plankosten worden afgeboekt. Dekking hiervan moet komen uit het programma Groningen geeft energie (322 duizend euro) en de AER (900 duizend euro).</p> <p>Voor de overige 750 duizend euro is een inschatting gemaakt van het benodigde weerstandsvermogen. Deze is berekend op 57 duizend euro. Deze middelen</p>

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	zijn beschikbaar in een bestemmingsreserve.
Ontwikkelingen	<p>WarmteStad wil het gasloze alternatief zijn als het duurzame warmtebedrijf van Groningen op basis van hernieuwbare bronnen.</p> <p>WarmteStad heeft het voornemen in 2016 de collectieve warmte koude opslagsystemen van Endea (Rendo Duurzaam) in de Grunobuurt en het Ebbingekwartier over te nemen. Hiermee wordt duurzame warmte en koude geleverd aan 700 huishoudens. Het bestaande collectieve warmte koude opslagsysteem Europapark zal in 2016 meer afnemers (nieuwbouw) van warmte en koude gaan voorzien.</p> <p>In 2016 zal door de gemeenteraad en raad van commissarissen van het Waterbedrijf besloten worden of het project diepe aardwarmte Zernike en het warmtedistributiesysteem voor onder andere de wijken Paddepoel, Selwerd en Zernike doorgaat. Bij positief besluit zal in 2017 aan ongeveer 4.000 huishoudens hernieuwbare warmte geleverd gaan worden. Op termijn zullen dit 10.000 huishoudens zijn.</p> <p>Het project geothermie en warmtenet ligt op een terrein waar de gemeente weinig ervaring mee heeft. Er is een externe deskundige gevraagd een onafhankelijk oordeel te geven over de businesscase van het project. De aanbevelingen dienen in de komende periode te worden overgenomen en uitgewerkt, zodat hierover bij de besluitvorming kan worden gerapporteerd.</p> <p>Voor de besluitvorming zal de second opinion worden herhaald, waarbij dan tevens kan worden aangegeven of de aanbevelingen op een juiste manier zijn uitgewerkt.</p>

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

32. Grond Exploitatie Maatschappij Meerstad (GEMM)	
Rechtsvorm	Commanditaire vennootschap en besloten vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De realisatie van een woonwijk en bedrijventerrein aan de oostkant van Groningen
Relatie met programma	Wonen en Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen is 100% aandeelhouder
Bestuurlijk belang	De Gemeente Groningen wordt vertegenwoordigd door de heren K. van der Wal als commanditaire vennoot in GEMM CV en A.B. Popken als aandeelhouder in GEMM BV
Financieel belang	Het aandelenkapitaal van de gemeente bedraagt € 500.000,-. Daarnaast heeft de gemeente voor € 275 miljoen aan leningen verstrekt.
Vermogen	Op 31 december 2014 is het eigen vermogen € 0,5 miljoen en in op 31 december 2013 € 0,5 miljoen. Het vreemd vermogen is per 31 december 2014 € 295 miljoen en per 31 december 2013 € 286,7 miljoen
Financieel resultaat	Het resultaat over 2014 is € 0
	<p>De risico's van de Gemm zijn gelijk aan de risico's van de grondexploitatie Meerstad. De grondexploitatie Meerstad wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de realisatie van de afgelopen perioden en bijgestelde prognoses voor de toekomst. De laatste herziening is december 2014 vastgesteld door de raad.</p> <p>De grondexploitatie Meerstad is en blijft gekenmerkt door een hoog risicoprofiel. Het risicoprofiel is hoger dan gemiddeld doordat ten eerste de boekwaarde (de al gerealiseerde investeringen minus de al gerealiseerde opbrengsten) hoog is.</p> <p>Ten tweede is er door de crisis in de woningmarkt een blijvende onzekerheid over zowel het aantal te verkopen woningen als de toekomstige prijzen. Een derde oorzaak is dat er in het verleden gronden zijn aangekocht waar nu een andere bestemming voor moet worden gezocht.</p> <p>Geconcludeerd kan worden dat de grootste onzekerheid is en blijft de nog te realiseren opbrengsten uit de verkoop van woningen. Wij hebben ons voor die langjarige prognose geconformeerd aan de woningbouwprognoses voor de regio en Stad. Hieruit blijkt op basis van de inzichten onverminderd dat er langjarig behoefte is en blijft bestaan naar groen-stedelijk wonen nabij de stad. In die behoefte zal Meerstad onveranderd blijven voorzien.</p>

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

	<p>Daarnaast houden we het risico van de bedrijventerreinen. Ondanks dat deze later in de tijd staan blijft het mogelijk niet kunnen realiseren van de verkopen een risico voor deze grondexploitatie. In 2014 heeft een verlaging van de geraamde afzet plaatsgevonden, hetgeen het risico heeft verlaagd. Tot slot is en blijft de beoogde meeropbrengst voor de gronden in Noord een risico. Geconcludeerd kan worden dat het risicoprofiel van deze grondexploitatie hoog is en vooralsnog blijft.</p>
Ontwikkelingen	<p>In december 2014 is de ontwikkelvisie 'Meerstad midden west' ter besluitvorming aangeboden. In de ontwikkelvisie staat hoe Meerstad de komende jaren verder wordt ontwikkeld. Het schetsontwerp houdt een wijziging in voor deelplan 3 en 4. In de grondexploitatie is het woningbouwprogramma daarom aangepast aan de actuele markt vraag. Bovendien zijn ca. 240 woningen vanuit Meerstad Midden verplaatst naar het deelplan EKZ. Deze wijzigingen zijn nog niet volledig uitgewerkt.</p> <p>In 2015 zal de gebiedsvisie verder uitgewerkt worden. De civiele randvoorwaarden voor het ontwerp zijn gedefinieerd om tot een kostenneutrale oplossing te kunnen komen</p>

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

BIJLAGE

Groningen Airport Eelde N.V.

Beschrijving

Groningen Airport Eelde (GAE) houdt zich bezig met het beheer, de exploitatie en de verdere ontwikkeling van de luchthaven. GAE is van grote maatschappelijke betekenis voor het noorden. De luchthaven vormt een 'essentiële infrastructurele basisvoorziening' die bijdraagt aan de internationale economische en sociaal-maatschappelijke bereikbaarheid van Noord-Nederland. Zij vormt daarmee een onderdeel van het totaalpakket aan keuzes in mobiliteit voor inwoners en bedrijven. Daarnaast fungeert de luchthaven als katalysator voor het regionale vestigingsklimaat en levert zij een belangrijke bijdrage aan de regionale werkgelegenheid. Ten slotte vervult de luchthaven ook een duidelijke maatschappelijke functie door het faciliteren van medische vluchten en het belangrijkste opleidingscentrum voor verkeersvliegers van Nederland. Daarmee is GAE niet alleen van regionale maar ook van nationale betekenis.

Publiek belang

Het publieke belang van GAE is het borgen van een optimale (internationale) bereikbaarheid van Noord-Nederland als onderdeel van de totale bereikbaarheid. Daarnaast draagt GAE bij aan de economische ontwikkeling van de regio doordat GAE het vestigingsklimaat voor bedrijven versterkt. Het publieke belang wordt geborgd door onder meer de wet luchtvaart en de onderliggende wet- en regelgeving, alsmede het publieke aandeelhouderschap.

Juridische status en eigendom

GAE is een naamloze vennootschap met vijf regionale aandeelhouders. Naast de provincie Groningen (30%) zijn dit de provincie Drenthe (30%), gemeente Groningen (26%), gemeente Assen (10%) en gemeente Tynaarlo (4%).

Algemene gegevens deelneming	
Naam deelneming	Groningen Airport Eelde N.V.
Bedrijfssector	Infrastructuur
Vestigingsplaats	Eelde
Deelneming sinds	1955
Website	www.groningenairporteelde.nl
Belang gemeente Groningen	26 %

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Financieel overzicht				
(€ mln.)	2014	2013	2012	2011
Totaal activa	17,9	44,3	42,2	41,2
Eigen vermogen	14,2	15,0	15,5	14,9
Vreemd vermogen	3,7	29,2	26,6	26,2
Solvabiliteitsratio	0,79	0,34	0,37	0,36
Inkomsten	5,1	5,7	6,2	5,4
Resultaat	-/- 0,9	-/- 0,5	-/- 0,4	-/- 0,6
Bijdrage gemeente Groningen	0	0	€ 0,3	€ 0,3

Bedrijfsspecifieke kerncijfers				
	2014	2013	2012	2011
Aantal vliegbewegingen	38.951	43.836	46.418	52.774
Aantal passagiers	199.646	201.721	208.669	148.850
Aantal werknemers (fte)	48,0	47,9	45,2	40,5

Directie		
	<i>functie</i>	<i>Sinds</i>
Dhr. J.M. van de Kreeke	Directeur	2012

Raad van Commissarissen		
	<i>functie</i>	<i>Sinds</i>
Dhr. H.G. Sol	voorzitter	2007
Dhr. J.H. Mosselman	lid	2003
Dhr. O.P.M. van den Brink	lid	2010
Dhr. F.C.A. Jaspers	lid	2012
Mw. E. Lindeman	lid	2013

BIJLAGE

**GRONINGEN
AIRPORT EELDE**

**JAARVERSLAG
2014**

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Inhoudsopgave

Raad van Commissarissen	3
Directie en Aandeelhouders	5
Bericht van de Raad van Commissarissen	6
Van de directie	9
Jaarrekening 2014	20

Collegieberief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Raad van Commissarissen

Prof. dr. H.G. Sol, voorzitter

Geboren: 11 augustus 1951

Functie: Hoogleraar Business and ICT en Founding dean

Faculteit Economie en Bedrijfskunde, Rijksuniversiteit Groningen

Nevenfuncties: voorzitter Stichting PAO Informatica,

PBLQ hoogleraar, directeur Sol Information Management B.V., Chairperson of Board of Trustees Uganda Technology and Management University Kampala, Member Board of Trustees International Institute for Communication and Development Den Haag

Nationaliteit: Nederlandse

Benoemd per 26-06-2007 en herbenoemd tot 26-06-2015

Mr. O.P.M. van den Brink

Geboren: 13 mei 1954

Functie: Eigenaar De Maarschalk

Nevenfuncties: Lid Raad van Advies Hogeschool TIO, Voorzitter Raad van Advies Transparant Sound Technology, lid Raad van Advies Corendon, bestuurslid Stichting Kostverloren

Nationaliteit: Nederlandse

Benoemd per 20-09-2010 en herbenoemd tot 20-09-2018

J.H. Mosselman

Geboren: 30 november 1950

Functie: managing director SolFly BV, Baselex BV, partner NEX Studio BV

Nevenfuncties: lid Geschillencommissie Reizen, rijksgecommitteerde Nationale Hogeschool voor Toerisme en Verkeer, lid sectorraad Hogeschool InHolland, diverse adviseurschappen

Nationaliteit: Nederlandse

Benoemd per 18-09-2003 en herbenoemd tot 18-09-2015

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Drs. F.C.A. Jaspers

Geboren: 21 april 1950

Functie: Adviseur Raad van Bestuur Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG)

Nevenfuncties: Voorzitter Sociaal Economische Raad Noord-Nederland (SER-NN), vice-voorzitter Raad van Toezicht Stichting Healthy Ageing Network Northern Netherlands (HANNN) te Groningen, Voorzitter Raad van Commissarissen Stichting Nederlands Instituut voor de Accreditatie van Zorginstellingen (NIAZ) te Utrecht, Lid Aufsichtsrat Universitätsklinikum Carl Gustav Carus Dresden/ Technischen Universität Dresden, Voorzitter bestuur Stichting Platform Groningen Architectuur en Stedenbouw (GRAS) te Groningen, Voorzitter Raad van Toezicht Slingeland Ziekenhuis Doetinchem
Nationaliteit: Nederlandse

Benoemd per 15-10-2012 tot 15-10-2016

Mw. E. Lindeman QC

Geboren: 8 februari 1960

Functie: : Raad van Bestuur Medisch Spectrum Twente

Nevenfuncties: Voorzitter Raad van Commissarissen Accolade, Lid Raad van Commissarissen PC Hooft Groep

Nationaliteit: Nederlandse

Benoemd per 25-11-2013 tot 25-11-2017

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Directie en Aandeelhouders

Directie

Ir. J.M. van de Kreeke

Aandeelhouders

Provincie Groningen

Provincie Drenthe

Gemeente Groningen

Gemeente Assen

Gemeente Tynaarlo

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Bericht van de Raad van Commissarissen

Samenstelling van de Raad van Commissarissen

In het verslagjaar 2014 hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in de samenstelling van de Raad van Commissarissen van Groningen Airport Eelde N.V.

Werkzaamheden van de Raad in 2014

De Raad van Commissarissen van Groningen Airport Eelde kwam in het verslagjaar vijf keer bijeen voor een reguliere vergadering waarbij de directie aanwezig was. Eenmaal heeft de Raad het functioneren van de Raad en dat van de individuele leden besproken. Naast de reguliere vergaderingen hadden de commissarissen frequent formeel en informeel contact met de directie om zaken te bespreken of om de directie te adviseren over diverse onderwerpen. De lopende operationele en de financiële resultaten van de onderneming zijn in deze vergaderingen een vast agendapunt.

Belangrijke onderwerpen die in het verslagjaar in de Raad zijn besproken waren de afwikkeling van de subsidie voor het project baanverlenging, de ontwikkelingen rond de luchthavens in Nederland, de business development en de begroting voor 2015.

Veel aandacht is besteed aan de behandeling en besluitvorming door de Aandeelhouders aangaande het eind 2013 aan de Aandeelhouders aangeboden strategisch plan "*Werelden verbinden*". De Aandeelhouders van de vennootschap onderschrijven de (groei)strategie van de luchthaven en stemmen in met een inzet van meer middelen ten behoeve van business development. Het verzoek aan de Aandeelhouders om zorg te dragen voor additionele middelen voor financiering van de investeringsprojecten uitbreiding terminal en een nieuw onderkomen voor de luchthavenbrandweer heeft nog niet geleid tot concrete toezeggingen. Directie en Raad van Commissarissen blijven van oordeel dat verruiming en verbetering van de terminal nodig is, zeker bij de ontwikkelingen van het verkeer zoals dat voor 2015 wordt voorzien. Voor de nieuwbouw van de brandweer, welke bij voorkeur in één project wordt gerealiseerd met een nieuwe standplaats voor het UMCG Mobiel Medisch Team (traumaheli) en UMCG Ambulancedienst, heeft de directie aanvullende onderzoeksresultaten gepresenteerd en met de Raad van Commissarissen besproken. Dit betreft een risicoanalyse van de huidige en geplande brandweerlocatie en een beoordeling van de Arbo-omstandigheden van de huidige onderkomens. Deze onderzoeken onderbouwen de noodzaak voor nieuwbouw. Op korte termijn zullen daarvoor nieuwe voorstellen aan de Aandeelhouders worden voorgelegd.

Voorts heeft de Raad de actuele ontwikkelingen in de Nederlandse luchtvaart besproken. De Raad heeft met zorg kennis genomen van de concrete voornemens om Lelystad Airport te ontwikkelen door sterk op tarieven te gaan concurreren. Ook heeft de Raad kennis genomen van het voornemen van het Kabinet om het heffingenbeleid van de luchtverkeersleiding op regionale luchthavens Maastricht Aachen Airport en Groningen Airport Eelde te herzien. De argumenten om de bestaande systematiek van "One Group of Airports" los te laten en een deel van de kosten naar de regio te verleggen achten de commissarissen niet overtuigend, terwijl invoering van deze voornemens een reële bedreiging kan vormen voor de concurrentiepositie van Groningen Airport Eelde.

Corporate Governance

De Raad van Commissarissen en directie hebben uitgesproken de beginselen van de Nederlandse Corporate Governance Code te onderschrijven, aangepast aan de structuur en aard van de vennootschap. In afwijking van de Code vormt de Raad de auditcommissie. De Raad van Commissarissen kent een remuneratiecommissie, welke de werkgeversrol vervult ten opzichte van de directeur. De vennootschap kent geen klokkenluidersregeling, maar wel een regeling vertrouwenspersoon. In 2014 heeft de Raad van Commissarissen een Reglement Raad van Commissarissen Groningen Airport Eelde N.V. vastgesteld. De Aandeelhoudersvergadering heeft daarmee op 13 juni 2014 ingestemd.

Pré-advies bij de jaarrekening

Het door de directie opgestelde jaarverslag met de jaarrekening, voorzien van een accountantsverslag en controleverklaring, is op 17 april 2015 uitvoerig door de Raad van Commissarissen met de directie en de externe accountant besproken. De jaarrekening is gecontroleerd en goedgekeurd door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Raad van Commissarissen en Aandeelhouders hebben ingestemd met een extra budget van € 234.000 voor business development en marketing in 2014. In het verslagjaar is het aantal passagiers vrijwel gelijk gebleven aan het vorig boekjaar. De hogere uitgaven voor business development marketing en personeel worden derhalve nog niet gedekt door hogere opbrengsten. Het bedrijfsresultaat van de vennootschap is over 2014 uitgekomen op een tekort van € 893.304. Het tekort komt ten laste van de algemene reserve. In de door de Algemene vergadering van Aandeelhouders in december 2014 vastgestelde begroting voor 2015 is een vergelijkbaar tekort voorzien.

Hoewel de ter vrije beschikking staande liquide middelen van de NV de komende jaren voldoende zijn voor de lopende zaken, blijven directie en Raad van Commissarissen van oordeel dat het niet wenselijk is om grote nieuwbouwprojecten uit eigen middelen te betalen gelet op de op termijn noodzakelijke liquiditeit en solvabiliteit. Nadrukkelijk herhaalt de Raad het eerder aan de Aandeelhouders van de vennootschap overgebracht standpunt dat de Raad ervan uit gaat dat de Aandeelhouders zorg blijven dragen voor voldoende liquiditeit en solvabiliteit van de vennootschap in de toekomst.

De Raad legt de jaarrekening ter goedkeuring voor aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 5 juni 2015. Tevens stellen wij voor om decharge te verlenen aan de directie voor het gevoerde beleid en aan de leden van de Raad van Commissarissen voor het gehouden toezicht.

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Tenslotte spreekt de Raad van Commissarissen aan de directeur en medewerkers haar dank uit voor hun inzet en betrokkenheid en de vele werkzaamheden die in het verslagjaar zijn verricht.

Namens de Raad van Commissarissen,

Prof. dr. Henk. G. Sol

Voorzitter

25 april 2015

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Van de Directie

Strategie

De naamloze vennootschap Groningen Airport Eelde heeft als kernactiviteit de uitoefening van het luchtvaartbedrijf, meer in het bijzonder de aanleg, het onderhoud en de exploitatie van het aangewezen luchtvaartterrein. Achterliggend doel is veel breder. Groningen Airport Eelde is een belangrijk onderdeel van de infrastructuur van Noord-Nederland en daarmee van betekenis voor de economische structuur. Het belang van internationale bereikbaarheid van dit landsdeel neemt toe. De luchthaven heeft de ambitie om haar rol daarbij verder uit te bouwen door een beleid gericht op intensivering van het gebruik. Ontwikkeling van nieuwe routes is daarbij een belangrijke prioriteit.

Deze ambitie en de strategie om die te verwezenlijken, is verwoord in het strategisch plan "*Werelden verbinden*", dat eind 2013 is gepresenteerd. Dat die ambitie de moeite waard is werd eind 2013 aangetoond in de maatschappelijke kosten baten analyse (MKBA) die in opdracht van de Aandeelhouders is uitgevoerd door Ecorys. De resultaten van het onderzoek onderschrijven het grote potentiële belang van de luchthaven voor Noord-Nederland. De MKBA leert dat succesvolle routeontwikkeling zoals uitgewerkt in het strategisch plan van de luchthaven een welvaartseffect heeft van ongeveer een kwart miljard euro ten opzichte van het alternatief de luchthaven te sluiten. Dat onderschrijft de gekozen strategie van de luchthaven en rechtvaardigt eventueel noodzakelijke overheidsbijdragen in de financiering van de activiteiten. Zowel voor investeringen als voor business development. Bij de routeontwikkeling draagt een verbinding met een hub-luchthaven het meest bij aan de vergroting van de internationale bereikbaarheid van het Noorden, omdat Groningen Airport Eelde via die hub met een groot aantal bestemmingen in en buiten Europa wordt verbonden.

Het ontwikkelen van nieuwe verbindingen is een kwestie van lange adem. Het opbouwen van relaties en het kunnen overtuigen van luchtvaartmaatschappijen van onze kansen in de markt zijn daarbij essentieel. Maar ook het kunnen bieden van financiële ondersteuning in diverse varianten is een noodzakelijke voorwaarde om met succes partijen voor het aanbieden van nieuwe verbindingen op Groningen Airport Eelde aan de luchthaven te kunnen binden. Daarvoor zijn extra middelen nodig.

9

In het boekjaar hebben de Aandeelhouders zowel afzonderlijk in vergaderingen van Provinciale Staten en gemeenteraden als gezamenlijk tijdens de Aandeelhoudersvergadering het strategisch plan van directie en Raad van Commissarissen besproken. De Aandeelhouders stemmen in met de groei-strategie zoals verwoord in het plan en zijn akkoord gegaan met verruiming van het budget voor marketing en business development.

Business development

Het tot stand brengen van nieuwe verbindingen met andere luchthavens vormt voor de luchthaven de kern van de strategie. Groningen Airport Eelde was tot voor enkele jaren nog vooral een luchthaven vanwaar men vertrekt voor een vakantie-reis. Dat beeld verandert langzaam door de komst van enkele lijndiensten. Flybe is in juni gestart met een dagelijkse verbinding met Londen Southend en WizzAir onderhoudt sinds november 2014 een verbinding met Gdansk in Polen. Helaas besloot Ryanair de vluchten naar Girona en Mallorca na het zomerseizoen te beëindigen. Hoewel de bezetting goed was koos Ryanair ervoor de capaciteit elders in te zetten.

Voor zowel de ontwikkeling van de route naar Londen als die naar Gdansk heeft het Route Development Forum een bijdrage beschikbaar gesteld voor de marketing van deze routes.

De belangrijkste ambitie op het gebied van routeontwikkeling is het realiseren van een verbinding met een hub-luchthaven. Realisatie van een verbinding met Schiphol is in 2014 nogmaals onderzocht, maar blijkt niet op voldoende steun van KLM te kunnen rekenen. Meer kansrijk is een verbinding met bijvoorbeeld Kopenhagen of München.

Het vakantiecharterprogramma was in de zomer van 2014 wat kleiner dan het jaar ervoor, door het wegvallen van de bestemmingen Dalaman en Malaga. Daardoor nam het aantal vertrekkende charterpassagiers in 2014 af. Daar stond tegenover dat Arkefly in 2014 voor het eerst van Groningen Airport Eelde vluchten aanbood en dat Corendon de capaciteit heeft uitgebreid. Corendon zal in 2015 haar aanbod verder vergroten met vluchten naar Bodrum. Nieuw is de bestemming Lanzarote, die met ingang van november 2014 door TUI wordt aangeboden en waarvoor Transavia de vluchtuitvoering verzorgt. Met de aankondiging van de nieuwe bestemming Corfu in het zomerprogramma 2015, met als carrier Aegean Airlines, is de vakantiechartermarkt weer groeiende.

10

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Ontwikkeling in vliegverkeer

Groningen Airport Eelde publiceert de verkeer- en vervoergegevens van inkomende passagiers, vertrekkende passagiers en transitpassagiers conform de voorschriften van de Airport Council International. In onderstaande tabel wordt het verloop van de belangrijkste segmenten voor de jaren 2011 tot en met 2014 weergegeven.

	2011	2012	2013	2014
Passagiersbewegingen				
Totaal	148.850	208.669	201.721	199.646
Charter	141.779	144.082	138.598	134.724
Lijn	4.153	60.812	59.918	60.760
Overig	2.918	3.775	3.205	4.162
Vliegbewegingen				
Totaal	52.774	46.418	43.836	38.951
Charter	1.115	1.089	1.021	1.025
Lijn	416	798	478	704
Les	38.586	32.557	31.808	26.922
Overig	12.657	11.974	10.529	10.300

Het aantal vliegbewegingen nam af, door een verdere afname van het aantal lesvluchten. Het faillissement van Stella Aviation Academy en de afbouw van de activiteiten van Dutch Flight Academy zijn de oorzaak van deze daling. Daarentegen nam het aantal vliegbewegingen uitgevoerd door de KLM Flight Academy in 2014 weer toe.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Communicatie met de omgeving

De communicatie over de milieuaspecten die samenhangen met het uitoefenen van de luchthavenactiviteiten en de gevolgen van de ingrepen bij de baanverlenging vindt onder andere plaats met vertegenwoordigers van milieuorganisaties en de gemeente Tynaarlo. In 2014 zijn nog enkele verbeteringen aangebracht in de compensatiemaatregelen die in het kader van de baanverlenging zijn uitgevoerd. De functionaliteit van de compensatiemaatregelen wordt gemonitord en beheerd door de afdeling Faciliteiten van de luchthaven.

De afhandeling van geluidsklachten is na een overgangsjaar waarin men zich tot het Ministerie van Infrastructuur en Milieu kon richten per 1 januari 2015 overgegaan naar het Meldingenloket vliegverkeer GAE van de Stichting Ondersteuning Regionaal Overleg Luchthaven Eelde (SOCROLE). Omwonenden die hinder ondervinden van vliegverkeer kunnen daar hun melding doorgeven. De meldingen worden conform het daarvoor vastgestelde reglement afgehandeld.

Operations

Veilige en efficiënte vluchtafhandeling zijn de kernwaarden voor de operationele afdelingen van de luchthaven. De nog steeds toenemende regelgeving van de overheid stelt hogere eisen aan de inrichting van het werk. De nieuwe luchtvaartmaatschappijen hebben hun eigen wensen op het gebied van afhandeling van passagiers en bagage. De medewerkers van de handling en havendienst moeten daarop inspelen en worden daarvoor getraind. Zowel van overheidszijde als van de kant van de luchtvaartmaatschappijen zijn in 2014 meerdere audits uitgevoerd. De zonder uitzondering goede uitkomsten bevestigen de toegenomen professionaliteit en bekwaamheid van de operationele medewerkers en tonen dat met beperkte middelen een goed product wordt geleverd.

De operationele afdelingen en dan vooral de luchthavenbrandweer hebben belangrijke taken ter voorkoming van en beperking van de gevolgen van luchtvaartincidenten. De luchthavenbrandweer oefent veelzijdig. In oktober 2014 is weer een grootschalige multifunctionele brandbestrijdingsoefening gehouden. Ongeveer 230 professionals van vele disciplines oefenden hun samenwerking en onderlinge communicatie bij de inzet voor een geësceneerde vliegtuigcrash. Vastgesteld is dat het Incident- en Rampen Bestrijdingsplan (IRP) goed werkt, maar dat het proces van informatieverstrekking aan familie, omwonenden en andere belanghebbenden nog kan verbeteren.

De luchthavenbrandweer rukt regelmatig uit om paraat te zijn bij een alarmering. Meestal betreft dit een voorzorgsmaatregel bij landing van een klein vliegtuig waar sprake is van een storingsindicatie. In 2014 is 12 keer een inzet gedaan.

De operationele inzet van de luchthavenbrandweer is in 2014 aangepast, waardoor Groningen Airport Eelde overdag voldoende materiële en personele inzet levert om uitwijkvluchthaven te zijn voor verkeersvliegtuigen met bestemming Schiphol. Ook op deze wijze kan de rol en betekenis in het nationaal vluchthavenbestel voor Groningen Airport Eelde groter worden.

Na de eerste regionale vluchthaven te zijn geweest waar de zogenaamde glijvluchten werden mogelijk gemaakt, is in november 2014 in het kader van EU-project ACCEPTA op Groningen Airport Eelde een voor Nederland nieuwe navigatiemogelijkheid voor vliegtuigen geïntroduceerd. Met behulp van satellietssystemen en GPS biedt dit navigatiesysteem een betere begeleiding voor de piloot dan de gebruikelijke radiobakens.

Collegelief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Personeel en organisatie

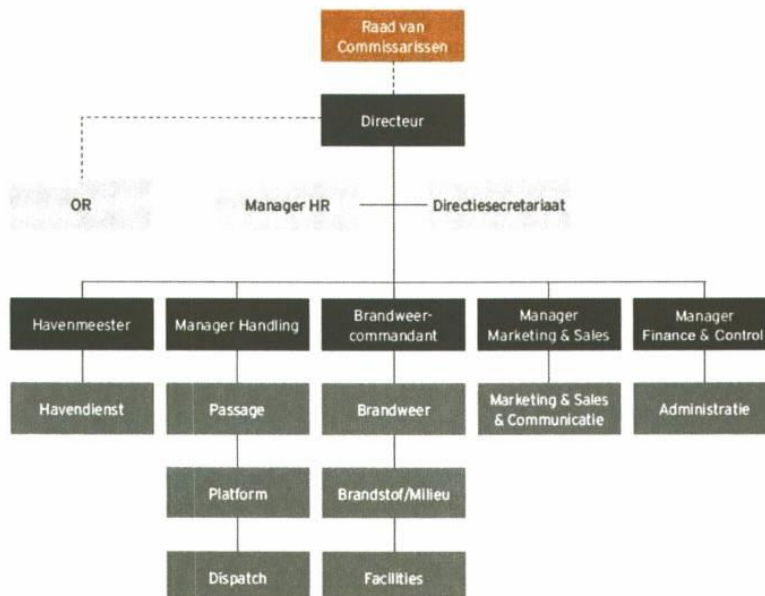
De medewerkers van de luchthaven zijn de drijvende kracht achter de activiteiten van de luchthaven. De uiteenlopende taken en verantwoordelijkheden en de dynamiek van de organisatie vergen veel inzet en flexibiliteit van het personeel. De directie is dankbaar voor de grote mate van betrokkenheid en inzet van de medewerkers. Eind 2014 waren er 61 medewerkers in dienst, 44 mannen en 17 vrouwen. Daarnaast wordt er vooral in het zomerseizoen veelvuldig een beroep gedaan op oproepkrachten. De securitytaken worden onder verantwoording van de luchthaven uitgevoerd door medewerkers van Securitas.

In het verslagjaar is voor de hele organisatie een opleidingsplan opgesteld. De veranderingen in de regelgeving en de toenemende variatie van luchtvaartmaatschappijen vragen vooral bij de afdeling handling veel aanpassingen en training van de medewerkers.

Ondernemingsraad

2014 was het eerste volledige jaar van de OR van Groningen Airport Eelde. Mede door het volgen van gerichte trainingen is de OR inmiddels goed toegerust voor haar taken. In 2014 heeft 3 keer overleg met de directie plaats gehad en een keer met een afvaardiging van de Raad van Commissarissen.

Organogram

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

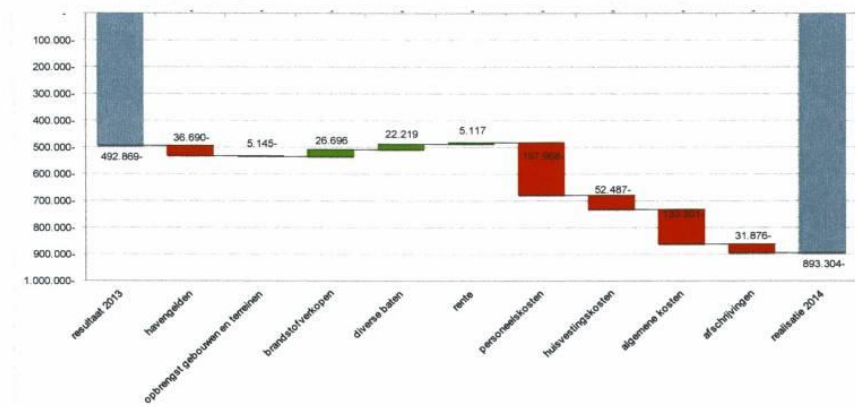

Financieel

Exploitatie

De exploitatie van Groningen Airport Eelde N.V. is niet kostendekkend bij de huidige activiteiten. De verkeer- en vervoersprestatie zijn de belangrijkste drijvers voor de opbrengsten uit havengelden, maar ook voor de opbrengsten uit parkeerterrein en concessies. De strategie van de luchthaven is dan ook gericht op groei. In 2014 zijn de vervoersprestaties echter nog niet toegenomen. De gerealiseerde (netto) bedrijfsopbrengsten zijn dan ook in 2014 nauwelijks hoger dan in 2013. De netto baten bedroegen in 2013 afgerond € 5.091.000 en in 2014 € 5.098.000.

Ongeveer twee derde van de totale lasten worden gevormd door de personeelskosten. Deze namen toe van afgerond € 3.832.000 in 2013 tot € 4.030.000 in 2014. Hierdoor en door hogere algemene kosten, met name hogere uitgaven voor business development en marketing, namen de bedrijfslasten in 2014 toe van € 5.584.000 in 2013 tot € 5.991.000. Het exploitatietekort over 2014 bedraagt € 893.304. Het exploitatietekort over 2013 was afgerond € 492.869. Het tekort komt ten laste van de algemene reserve. In onderstaande grafiek worden voor de kosten- en opbrengstencategorieën de verschillen tussen de resultaten van 2013 en 2014 getoond.

Investerings

In 2013 is het project baanverlenging in combinatie met het project vernieuwing riolering gerealiseerd en in gebruik genomen. In afwachting van de definitieve subsidiebeschikking is in 2013 de vooruit ontvangen subsidie op de balans als kortlopende schuld verantwoord. Nu medio 2014 de subsidiebeschikking is vastgesteld, onder de voorwaarde dat ook de uitgestelde betaling wordt voldaan conform de afspraken met de aannemerscombinatie, is de subsidie in mindering gebracht op de waarde van de materiële vaste activa. Met de aannemerscombinatie Dura Vermeer-Imtech is overeengekomen circa 20% van de aanneemsom gespreid over een periode van 10 jaar te betalen. Gedurende die 10 jaar dient de aannemer de infrastructuur in optimale conditie te houden, de beschikbaarheid ervan te garanderen en na 10 jaar over te dragen.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

In 2014 is in beperkte mate geïnvesteerd in materiële vaste activa. Het betreffen voornamelijk uitbreidings- of vervangingsinvesteringen in materieel voor operationele afdelingen en investeringen in ICT. Daarnaast zijn eind 2014 de nog onbebouwde percelen grond van Groningen Airpark Eelde B.V. aangekocht.

De luchthaven heeft haar belang in het aandelenkapitaal van deze vennootschap afgestoten. Deze deelneming was op de balans gewaardeerd voor € 1. Met deze aankoop heeft Groningen Airport Eelde de zeggenschap verkregen voor percelen grond welke van betekenis zijn voor de voorgenomen herontwikkeling en verbetering van de entree van het luchtvaartterrein.

In totaal is in 2014 voor een bedrag van € 498.407 geïnvesteerd in materiële vaste activa.

Risico's

Groningen Airport Eelde heeft een duidelijk geformuleerde groeistrategie. Meer verbindingen en meer vervoer van personen zijn van belang voor de bereikbaarheid van Noord-Nederland, maar ook voor verbetering van het bedrijfsresultaat. Een actieve rol van de luchthaven in routeontwikkeling is daarvoor noodzakelijk, waarbij het inzetten van (financiële) incentives een belangrijk instrument is. In de meerjarenplannen van de luchthaven zijn daarvoor nadrukkelijk middelen aangemerkt. Dit impliceert echter ook dat de eerste jaren nog geen positief bedrijfsresultaat wordt voorzien. Het eigen vermogen van de onderneming zal de eerste jaren dan ook afnemen.

Naast investeren in routeontwikkeling acht de directie verplaatsing van het brandweeronderkomen noodzakelijk. Samen met het UMCG-MMT (traumaheli) en de Regionale Ambulancedienst UMCG is een bouwplan voor een multifunctioneel hulpverleningscentrum in voorbereiding. Hoewel de solvabiliteit en liquiditeit van de onderneming voor de komende jaren voldoende zijn om de lopende zaken te kunnen bekostigen, zijn de reserves van de onderneming niet toereikend om deze investeringen uit eigen middelen te financieren. Overleg over de financiering vindt nog plaats. Indien geen nieuw onderkomen wordt gerealiseerd voor de luchthavenbrandweer zal er wel in de huidige onderkomens geïnvesteerd moeten worden om die aan te passen aan de huidige regelgeving op het gebied van Arbozorg en milieu. Op verzoek van de Aandeelhouders heeft Ernst & Young (EY) een sensitiviteitsanalyse naar het Strategisch Plan "Werelden verbinden" uitgevoerd. In februari 2014 is de rapportage aan de Aandeelhouders gepresenteerd. EY beoordeelt de groeiprognoses van de luchthaven als ambitieus en concludeert dat er weinig ruimte is voor financiering van uitbreidingsinvesteringen vanuit het eigen vermogen van de vennootschap.

In 2014 is door de staatssecretaris van I&M opnieuw een onderzoek geëntameerd naar de toerekening van de kosten van de plaatselijke verkeersleiding (approach) op de regionale vliegvelden. Al jaren is er sprake van een verrekening systematiek waarbij de totale kosten van verkeersleiding op alle Nederlandse luchthaven gezamenlijk worden bekostigd uit heffingen die worden betaald door het luchtverkeer dat gebruik maakt van het Nederlandse luchtruim: het "one group of airports systeem". Op de regionale luchthavens zijn de opbrengsten uit die gemiddelde heffingen onvoldoende om de toe te rekenen kosten van lokale verkeersleiding te dekken. De staatssecretaris van I&M vindt het onwenselijk dat de gebruikers van Schiphol op deze manier "meebetalen" aan de kosten van luchtverkeersdienstverlening op bijvoorbeeld Groningen Airport Eelde en Maastricht Aachen Airport. De rapportage over dit onderzoek komt in 2015, de staatssecretaris heeft aangegeven het "one group of airports systeem" in 2020 te willen beëindigen.

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Hoewel het nog zeer onzeker is welk alternatief wordt gekozen staat wel vast dat de exploitatie van de luchthavens het tekort op de kosten van verkeersleiding niet kan dragen. Doorbelasting aan de luchtvaartmaatschappijen zou onvermijdelijk de concurrentiepositie van de regionale luchthavens sterk ondermijnen en tot afname van het verkeer leiden.

Blik op de toekomst

In de tweede helft van 2014 zijn al enkele nieuwe bestemmingen aangekondigd respectievelijk van start gegaan. In 2015 zijn Bodrum en Corfu nieuwe vakantiebestemmingen. Op basis van hetgeen in januari 2015 bekend is verwacht de directie na een paar jaar van stabilisatie voor 2015 weer een toename van het aantal passagiers met 10%.

Er wordt veel waarde gehecht aan het tot stand brengen van een verbinding met een hub-luchthaven. Kopenhagen is daarvoor het meest in beeld. In het strategisch plan "Werelden verbinden" is een dergelijke lijndienst in 2016 voorzien. Daarvoor zijn in de plannen naast inkomsten de eerste jaren extra uitgaven voor routeondersteuning en marketing opgenomen. De Aandeelhouders hebben ingestemd met deze aanpak.

De terminal is bij het huidige passagiersaanbod en samenvallende vluchten al niet meer toereikend. De steeds uitgebreidere security-maatregelen en de toenemende eisen die de luchtvaartmaatschappijen stellen aan het proces van passagiersafhandeling vragen meer ruimte en aanpassingen in de terminal. De directie onderzoekt mogelijkheden om met beperkte investeringen ruimte te creëren om het verkeer in 2015 en de daaropvolgende jaren veilig en tijdig af te handelen.

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

In "Werelden verbinden" is een artist impression weergegeven van de voorgenomen herinrichting van het voorterrein tussen de Burgemeester Legroweg en de huidige terminal. Nadat in 2014 enkele percelen grond zijn aangekocht die belangrijk zijn bij de realisatie van de plannen, is het ook van belang dat de luchthaven in de gelegenheid is de locatie (met gebouwen) van de vroegere huisvesting van de Rijksluchtvaartschool (later KLS) bij de plannen te betrekken. De meeste van de gebouwen maken deel uit van een monumentaal ensemble en zijn bepalend voor de beeldkwaliteit. Met ondersteuning van de Provincie Drenthe zal in 2015 onderzocht worden welke invulling aan de gebouwen kan worden gegeven.

De luchthaven is met de KLM-Flight Academy, de huidige eigenaar, in gesprek over de overdracht van eigendom. De inzet is in eerste instantie gericht op het verbeteren van de kwaliteit van de monumentale panden en het gefaseerd herontwikkelen.

Daarmee en met de realisatie van een multifunctioneel hulpverleningscentrum aan de zuidzijde van het luchthaventerrein kan een wezenlijke kwaliteitsimpuls worden gegeven aan de ruimtelijke (her)ontwikkeling van luchthaven, passend in het ruimtelijk economisch beleid van de Provincie Drenthe.

In de investeringsbegroting 2015 is de inrichting van een nieuw parkeersysteem opgenomen. Met deze vervanging krijgt de luchthaven de beschikking over alle moderne opties voor modern parkeerbeheer en koppelingen met marketinginstrumenten als online boekings- en reserveringsmodules. In het boekjaar 2015 zal het Luchthaven Informatie Systeem worden vervangen.

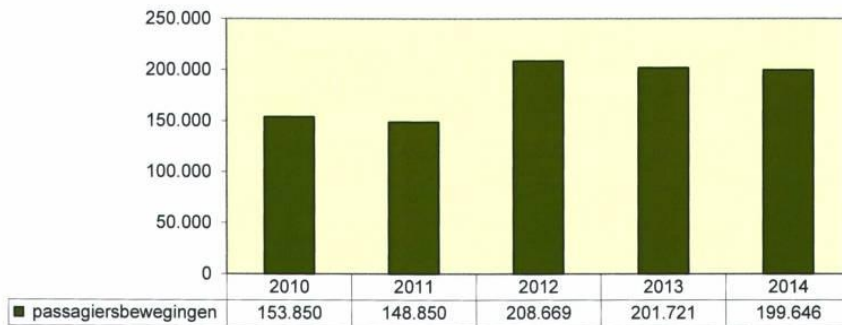
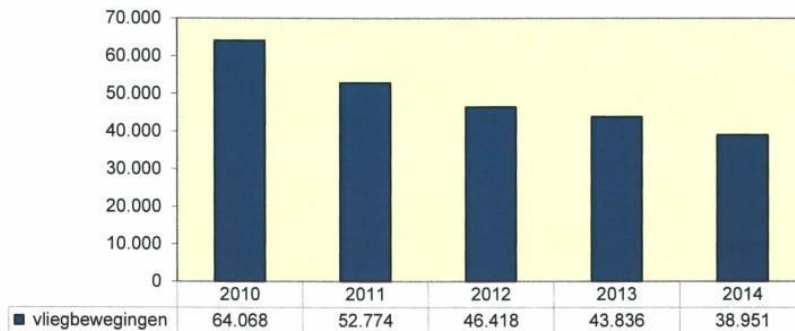
De realisatie van een hub-verbinding, versterking van de chartermarkt, de bouw van het multifunctioneel hulpverleningscentrum, de veilige en correcte afhandeling van de passagiersstromen in de terminal en herontwikkeling van het voorterrein zijn de grote uitdagingen voor de komende jaren. Daarbij zijn geen belangrijke ontwikkelingen in de personele formatie te verwachten.

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Meerjarenoverzicht Groningen Airport Eelde

Bedragen x 1.000 euro	2010	2011	2012	2013	2014
		na stelselwijziging			
havengelden	2.898	2.787	3.785	3.644	3.607
overige baten	<u>1.465</u>	<u>1.357</u>	<u>1.456</u>	<u>1.447</u>	<u>1.491</u>
netto baten	4.363	4.144	5.241	5.091	5.098
personeelskosten	2.917	2.975	3.705	3.832	4.030
overige lasten	<u>1.886</u>	<u>1.756</u>	<u>1.957</u>	<u>1.752</u>	<u>1.961</u>
lasten	4.803	4.731	5.662	5.584	5.991
resultaat	-440	-587	-421	-493	-893*

*met inbegrip van een extra budget voor marketing en business development

JAAARREKENING 2014

Bestaande uit:

- Balans
- Winst- en verliesrekening
- Kasstroomoverzicht
- Toelichtingen

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

GRONINGEN AIRPORT EELDE

BALANS NA RESULTAATBESTEMMING 2014

Bedragen in euro's

Stand per 31 december	2014	2013
Vaste activa		
ref.		
1. Materiële vaste activa		
Bedrijfsgebouwen en –terreinen	5.761.389	29.971.927
Installaties	439.832	1.543.413
Andere vaste bedrijfsmiddelen	1.939.345	2.137.176
In uitvoering en vooruitbetaald	<u>182.307</u>	<u>187.000</u>
	8.322.873	33.839.516
2. Financiële vaste activa		
Deelneming	0	1
Vooruit betaalde kosten	191.296	91.088
DBFM-overeenkomst	<u>191.296</u>	<u>91.089</u>
	8.514.169	33.930.605
Vlottende activa		
3. Overige voorraden	109.640	108.517
4. Vorderingen	685.382	454.941
5. Liquide middelen	<u>8.588.032</u>	<u>9.798.256</u>
	9.383.054	10.361.714
	<u>17.897.223</u>	<u>44.292.319</u>

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Bedragen in euro's

Stand per 31 december	2014	2013
Eigen vermogen		
ref.		
6. Opgevraagd en gestort kapitaal	4.174.778	4.174.778
7. Agio	7.147.035	7.147.035
8. Overige reserves	<u>2.839.334</u>	<u>3.732.638</u>
	14.161.147	15.054.451
Langlopende schulden		
9. Overlopende passiva (ontvangen investeringsbijdragen)	68.331	0
10. DBFM-overeenkomst	<u>2.449.926</u>	<u>2.748.042</u>
	2.518.257	2.748.042
Kortlopende schulden		
9. Overlopende passiva (ontvangen investeringsbijdragen)	0	25.429.455
DBFM-overeenkomst	357.875	345.593
Investeringscrediteuren	17.281	0
Handelscrediteuren	178.587	136.328
11. Overige schulden	<u>664.076</u>	<u>578.450</u>
	1.217.819	26.489.826
	<u>17.897.223</u>	<u>44.292.319</u>

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

WINST- & VERLIESREKENING OVER 2014

Bedragen in euro's

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
Omzet		
ref.		
12. Havengelden	3.607.015	3.643.705
13. Opbrengst gebouwen en terreinen	642.781	647.926
14. Brandstof verkopen	183.919	726.569
15. Overige bedrijfsopbrengsten	<u>664.514</u>	<u>642.295</u>
Som der bedrijfsopbrengsten	5.098.229	5.660.495
Bedrijfslasten		
16. Brandstof inkopen	0	569.346
17. Personeelskosten	4.029.758	3.831.790
18. Afschrijvingskosten	636.875	604.999
19. Overige bedrijfskosten	<u>1.492.658</u>	<u>1.309.870</u>
Som der bedrijfslasten	<u>6.159.291</u>	<u>6.316.005</u>
Bedrijfsresultaat	-1.061.062	-655.510
Rente	<u>167.758</u>	<u>162.641</u>
Resultaat	<u>-893.304</u>	<u>-492.869</u>

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

GRONINGEN AIRPORT EELDE

KASSTROOMOVERZICHT 2014

Bedragen x 1.000 euro

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten		
ref.		
Bedrijfsresultaat	-1.061	-656
Aanpassingen voor:		
18. Afschrijvingen	<u>637</u>	<u>605</u>
	637	605
Veranderingen in het werkkapitaal:		
3. Voorraden	-1	77
4. Vorderingen	-101	75
Kortlopende schulden	<u>-141</u>	<u>-552</u>
	<u>-243</u>	<u>-400</u>
<u>Kasstroom uit bedrijfsactiviteiten</u>	<u>-667</u>	<u>-451</u>
<u>Ontvangen rente</u>	<u>42</u>	<u>554</u>
<u>Kasstroom uit operationele activiteiten</u>	<u>-625</u>	<u>103</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings/desinvesteringen in materiële vaste activa	<u>-598</u>	<u>-13.440</u>
<u>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</u>	<u>-598</u>	<u>-13.440</u>
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Ontvangen rente	<u>13</u>	<u>68</u>
<u>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</u>	<u>13</u>	<u>68</u>
5. <u>Afname geldmiddelen</u>	<u>-1.210</u>	<u>-13.269</u>
Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:		
Stand per 1 januari	9.798	23.067
Mutatie boekjaar	<u>-1.210</u>	<u>-13.269</u>
Stand per 31 december	<u>8.588</u>	<u>9.798</u>

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

TOELICHTING ALGEMEEN

Activiteiten

Groningen Airport Eelde N.V. heeft tot doel de uitoefening van het luchtvaartbedrijf, waaronder met name begrepen zijn de aanleg, het onderhoud en de exploitatie van het als zodanig aangewezen luchtvaartterrein.

Vestigingsadres

Groningen Airport Eelde N.V. is gevestigd op de Machlaan 14a te Eelde en heeft als statutaire vestigingsplaats Groningen.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de directie van Groningen Airport Eelde zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en dat de directie schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van Groningen Airport Eelde N.V. en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten, behoudens de ontvangen interest uit hoofde van de vooruit ontvangen subsidie voor de baanverlenging, welke zijn opgenomen als kasstroom uit financieringsactiviteiten.

Algemene grondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving. Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de winst- en verliesrekening en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Leasing

Operationele leasing

Bij Groningen Airport Eelde N.V. kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij Groningen Airport Eelde N.V. ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst- en verliesrekening over de looptijd van het contract.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en -terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte toekomstige gebruiksduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar de passage "Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa" op de volgende pagina.

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van grond- en hulpstoffen en kosten die rechtstreeks toerekenbaar zijn aan de vervaardiging inclusief installatiekosten.

Subsidies op investeringen worden, op het moment dat de subsidie definitief is toegekend, in mindering gebracht op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben. Indien grond gekocht is met opstallen, met de intentie de opstallen te slopen of teniet te laten gaan en vervolgens op de grond nieuwbouw te realiseren, dan maken de eventuele boekwaarde van de opstallen en de gemaakte sloopkosten deel uit van de verkrijgingsprijs van de grond.

GRONINGEN AIRPORT EELDE

Financiële vaste activa

Deelnemingen

Deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode (netto vermogenswaarde). Wanneer 20% of meer van de stemrechten uitgebracht kan worden, wordt ervan uitgegaan dat er invloed van betekenis is.

De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming.

Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover Groningen Airport Eelde N.V. in deze situatie geheel of gedeeltelijk instaat voor de schulden van de deelneming, dan wel het stellige voornemen heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt hiervoor een voorziening getroffen. De eerste waardering van gekochte deelnemingen is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. Voor de vervolgwaaarding worden de grondslagen toegepast die gelden voor deze jaarrekening, uitgaande van de waarden bij eerste waardering.

Vooruitbetaalde kosten

Voor het uitvoeren van (groot) onderhoud wordt periodiek aan de gecontracteerde aannemerscombinatie een overeengekomen bedrag betaald. Deze kosten worden als vooruitbetaalde kosten verantwoord tot het moment van uitvoering. Op moment van uitvoering van werkzaamheden worden deze kosten in geval van groot onderhoud geactiveerd of in geval van klein onderhoud in de exploitatie verantwoord.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Groningen Airport Eelde N.V. beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Vlottende activa

Overige voorraden

Overige voorraden voor gebruik en verkoop

De overige voorraden grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd op verkrijgingsprijzen onder toepassing van de FIFO-methode ("first in, first out") of lagere opbrengstwaarde. De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incurantheid van de voorraden.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Handelsvorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

Indien Groningen Airport Eelde N.V. eigen aandelen inkoop, wordt de verkrijgingsprijs van de ingekochte aandelen in mindering gebracht op de overige reserves, of op andere reserves mits de statuten dit toestaan, totdat deze aandelen worden ingetrokken of worden verkocht. Indien ingekochte aandelen worden verkocht, komt de opbrengst uit verkoop ten gunste van de overige reserves of andere reserves in het eigen vermogen. De opbrengst komt ten gunste van de reserve waarop eerder de inkoop van deze aandelen in mindering is gebracht (RJ 240.215). Kosten die direct samenhangen met de inkoop, verkoop en/of uitgifte van nieuwe aandelen worden rechtstreeks ten laste gebracht van het eigen vermogen.

Schulden

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de schulden in de winst- en verliesrekening als interestlast verwerkt.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

Opbrengstverantwoording

Verkoop van goederen

Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden verwerkt zodra alle belangrijke rechten en risico's met betrekking tot de eigendom van de goederen zijn overgedragen aan de koper.

Verlenen van diensten

Verantwoording van opbrengsten uit de levering van diensten geschiedt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Overige bedrijfsopbrengsten

Overige bedrijfsopbrengsten bestaan voornamelijk uit de gerealiseerde parkeeropbrengsten van het voorterrein.

Personeelsbeloningen

Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Pensioenen

Groningen Airport Eelde heeft alle pensioenregelingen verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord. Voor de pensioenregeling in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen welke afhankelijk is van leeftijd, salaris en dienstjaren. De regeling is ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds ABP. Groningen Airport Eelde heeft in geval van een tekort bij dit bedrijfstakpensioenfonds geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort, anders dan hogere toekomstige premies.

Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Over terreinen wordt niet afgeschreven. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast. Boekwinsten en -verliezen uit de incidentele verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als bate verantwoord in de winst- en verliesrekening in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen.

Subsidies met betrekking tot investeringen in materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het desbetreffende actief en als onderdeel van de afschrijvingen verwerkt in de winst- en verliesrekening.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Belastingen

Groningen Airport Eelde NV is niet vennootschapsbelastingplichtig en daarom is geen vennootschapsbelasting in de jaarrekening opgenomen.

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

TOELICHTING OP DE BALANS

1. Vaste activa

Materiële vaste activa

Bedragen in euro's	Bedrijfs- gebouwen/ terreinen	Installaties	Andere vaste bedrijfs middelen	Activa in uitvoering	Totaal
Stand per 01.01.2014					
Actuele waarde/ aanschaffingswaarde	42.856.789	8.687.848	5.812.078	187.000	57.543.715
Subsidies	-2.501.381	-310.675	0	0	-2.812.056
	40.355.408	8.377.173	5.812.078	187.000	54.731.659
Cum. afschrijvingen	-12.145.643	-8.292.059	-3.674.902	0	-24.112.604
Cum. vrijval subsidies	1.762.162	1.458.299	0	0	3.220.461
Boekwaarde	<u>29.971.927</u>	<u>1.543.413</u>	<u>2.137.176</u>	<u>187.000</u>	<u>33.839.516</u>
Mutaties in de boekwaarde					
Investeringen	383.114	20.889	78.697	15.707	498.407
Subsidies	-24.365.121	-1.013.054	0	0	-25.378.175
	-23.982.007	-992.165	78.697	15.707	-24.879.768
Overboekingen	0	0	20.400	-20.400	0
Desinvestering activa	0	0	0	0	0
Desinvestering afschrijving	0	0	0	0	0
Afrondingen		1	-1		
Afschrijvingen	-938.463	-169.341	-296.927	0	-1.404.731
Vrijval subsidies	709.932	57.924	0	0	767.856
	<u>-24.210.538</u>	<u>-1.103.581</u>	<u>-197.831</u>	<u>-4.693</u>	<u>-25.516.643</u>
Stand per 31.12.2014					
Actuele waarde/ aanschaffingswaarde	43.239.903	8.708.738	5.911.174	182.307	58.042.122
Subsidies	-26.866.502	-1.323.729	0	0	-28.190.231
	16.373.401	7.385.009	5.911.174	182.307	29.851.891
Cum. afschrijvingen	-13.084.106	-8.461.400	-3.971.829	0	-25.517.335
Cum. vrijval subsidies	2.472.094	1.516.223	0	0	3.988.317
Boekwaarde	<u>5.761.389</u>	<u>439.832</u>	<u>1.939.345</u>	<u>182.307</u>	<u>8.322.873</u>

De materiële vaste activa worden volgens de lineaire methode afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Dit leidt tot onderstaande afschrijvingstermijnen:

Bedrijfsgebouwen en –terreinen	3 - 40 jaar
Installaties	3 - 30 jaar
Andere vaste bedrijfsmiddelen	3 - 25 jaar

In 2013 zijn de baanverlenging en de vernieuwing van de afwatering en riolering in gebruik genomen. In het verslagjaar is de subsidie voorwaardelijk vastgesteld door het Ministerie, deze voorwaarde heeft betrekking op het feit dat een deel van de subsidie betrekking heeft op nog te betalen kosten, welke uit hoofde van de DBFM-overeenkomst periode worden betaald aan de aannemerscombinatie. Omdat wij van mening zijn dat er sprake is van voldoende zekerheid dat aan de gestelde voorwaarde van de subsidie wordt voldaan is de volledige subsidie in mindering gebracht op de materiële vaste activa.

2. Financiële vaste activa

Deelneming

De deelneming in Groningen Airpark Eelde B.V. te Eelde in december 2014 beëindigd.

Vooruit betaalde kosten DBFM-overeenkomst

Dit betreft de betaling op grond van de DBFM-overeenkomst voor uit te voeren onderhoud tijdens de contractperiode voor de baanverlenging en de riolering. Afhankelijk van de aard van de werkzaamheden zullen bij de uitvoering de kosten in geval van groot onderhoud worden geactiveerd en in geval van klein onderhoud in de exploitatie worden verantwoord.

Deze post is als volgt samengesteld:

Stand per 1 januari	91.088
Betalingen	127.708
Uitgevoerd onderhoud	<u>-27.500</u>
Stand per 31 december	<u>€ 191.296</u>

Vlottende activa

3. Overige voorraden

De voorraden betreffen met name oliën, blusstoffen, gladheidsbestrijdingsmiddelen, onderhoudsmaterialen, promotie artikelen en toegangspassen en vormen samen een waarde van € 109.640.

4. Vorderingen

Deze post betreft vorderingen met een looptijd korter dan 1 jaar en is als volgt samengesteld:

Per 31 december	2014	2013
Handelsdebiteuren	379.338	319.686
Belasting	118.576	30.619
Overige vorderingen	22.794	69.794
Rente	<u>164.674</u>	<u>34.842</u>
	<u>€ 685.382</u>	<u>€ 454.941</u>

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

5. Liquide middelen

Het betreft de volgende banksaldi:

Per 31 december	2014	2013
- Abn Amro	5.633	128.438
- ING Bank	38.161	33.230
- Rabobank	8.544.376	9.632.666
- Kas, kruisposten	<u>-138</u>	<u>3.922</u>
	<u>€ 8.588.032</u>	<u>€ 9.798.256</u>

Deze saldi betreffen in hoofdzaak spaarsaldi en deposito's waarvan de looptijd ultimo 2014 korter is dan 12 maanden. De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde en staan voor € 6.885.717 ter vrije beschikking aan de onderneming. Voor € 1.702.315 betreft dit vooruit ontvangen subsidies, hetgeen niet ter vrije beschikking aan de onderneming staat.

Eigen vermogen

6. Opgevraagd en gestort kapitaal

Hiervan kan het volgende overzicht worden gegeven:

Het maatschappelijk kapitaal bestaat uit 12.000 aandelen à Hfl 1.000 (€ 453,78) nominaal.

Per 31 december	2014
Maatschappelijk kapitaal	5.445.363
In portefeuille	<u>1.270.585</u>
Opgevraagd en gestort kapitaal	<u>€ 4.174.778</u>

De verdeling van het opgevraagd en gestort kapitaal is als volgt:

Per 31 december	2014	
Provincie Groningen	1.252.433	30%
Provincie Drenthe	1.252.433	30%
Gemeente Groningen	1.085.442	26%
Gemeente Assen	417.479	10%
Gemeente Tynaarlo	<u>166.991</u>	<u>4%</u>
	<u>€ 4.174.778</u>	<u>100%</u>

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

7. Agio

Groningen Airport Eelde ontving van de Aandeelhouders tot en met het jaar 2012 een agiostorting van € 1.021.005.

8. Overige reserves

In 2014 kende deze reserve het volgende verloop:

	2014	2013
Stand per 1 januari	3.732.638	4.225.507
Af: Resultaat	<u>-893.304</u>	<u>-492.869</u>
Stand per 31 december	<u>€ 2.839.334</u>	<u>€ 3.732.638</u>

Langlopende schulden

9. Overlopende passiva

Dit bedrag van € 68.331 betreft het saldo vooruit ontvangen subsidie project afwatering.

10. DBFM-overeenkomst

	2014	2013
Stand per 1 januari	3.093.635	0
Dotatie	0	3.014.742
Indexatie tot en met 2013	0	151.292
Betalingen	<u>-285.834</u>	<u>-72.397</u>
	2.807.801	3.093.635
Verplichting op korte termijn	<u>-357.875</u>	<u>-345.593</u>
Stand per 31 december	<u>€ 2.449.926</u>	<u>€ 2.748.042</u>

Met de aannemerscombinatie PASE is overeengekomen dat gedurende 10 jaar na realisatie van de projecten baanverlenging en riolering een deel van de bouwsom per kwartaal zal worden voldaan. Voor zover het hier een looptijd heeft van meer dan een jaar zijn deze verplichtingen opgenomen als langlopende verplichting DBFM-overeenkomst, prijspeil 2014. De kwartaalbedragen worden geïndexeerd.

Kortlopende schulden

Ten aanzien van de kortlopende schulden dient vermeld te worden dat alle kortlopende schulden een looptijd korter dan een jaar hebben.

11. Overige schulden

Deze post is als volgt samengesteld:

Per 31 december	2014	2013
Energie kosten	32.316	38.743
Advies-, controlekosten/verzekeringen	16.644	31.440
Inleen personeel beveiliging/overig	23.937	10.463
Salarissen, overige personeelskosten	9.155	13.571
Vooruit ontvangen posten	6.765	6.705
Vakantietoeslag en verlofrechten	265.707	254.747
Nog af te dragen premies sociale verzekeringen/belasting	184.094	173.600
Vooruit ontvangen bijdrage project GSA	89.111	14.294
Overige	<u>36.347</u>	<u>34.887</u>
	<u>€ 664.076</u>	<u>€ 578.450</u>

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

De vennootschap heeft zich ten behoeve van de Staat verbonden met het recht van eerste hypotheek met pandrecht op de percelen grond en infrastructuur die samen het luchtvaartterrein vormen, tot een bedrag van € 18.620.000, tot zekerheid voor de voldoening van al hetgeen de vennootschap verschuldigd mocht blijken te zijn uit hoofde van de op 5 december 2003 gesloten overeenkomst inzake de kosten van de baanverlenging en waarde van het luchtvaartterrein.

Naast de verplichting om de resterende betalingen voor de uitvoering van de werken periodiek af te rekenen is met de aannemer combinatie PASE overeengekomen om periodiek een betaling te doen voor (groot) onderhoud van de uitgevoerde werken gedurende de contractperiode van 10 jaar na oplevering. Hiermee is een bedrag gemoeid van in totaal € 1.080.851.

Deze betalingen worden jaarlijks geïndexeerd.

Verplichting < 1 jaar	€ 154.407
Verplichting 1-5 jaar	€ 494.104
Verplichting > 5 jaar	<u>€ 432.340</u>
Totaal	€ 1.080.851

Operationele Leasing

Op balansdatum werden er door vennootschap zeven auto's geleased, met een resterende looptijd van 8,25 tot 42,75 maanden en een leaseverplichting van in totaal € 120.385.

Lease verplichtingen < 1 jaar	€ 65.573
Lease verplichtingen 1-5 jaar	€ 54.812

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

TOELICHTING OP DE WINST- EN VERLIESREKENING

12. Havengelden

Deze post is als volgt samengesteld:

	2014	2013
Landingsgelden	1.180.227	1.164.375
Passagiersvergoeding	975.578	1.070.365
Security charge	671.168	692.905
Handling	616.422	557.286
Overige havengelden	<u>63.620</u>	<u>158.774</u>
	<u>€ 3.607.015</u>	<u>€ 3.643.705</u>

13. Opbrengst gebouwen en terreinen

Deze post is als volgt samengesteld:

	2014	2013
Opbrengst gebouwen	290.501	302.587
Opbrengst terreinen	262.501	257.454
Concessies	<u>89.779</u>	<u>87.885</u>
	<u>€ 642.781</u>	<u>€ 647.926</u>

14. Brandstof verkopen

Deze post is als volgt samengesteld:

	2014	2013
Jet-A1 leveringen	160.634	87.387
Av-gas leveringen	23.285	638.771
Oliën	<u>0</u>	<u>411</u>
	<u>€ 183.919</u>	<u>€ 6.569</u>

Met ingang van het vierde kwartaal 2013 is Groningen Airport Eelde niet langer wederverkoper voor Av-gas maar treedt op als agent, vergelijkbaar met de leveringen van Jet-A1.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

15. Overige bedrijfsopbrengsten

Deze post is als volgt samengesteld:

	2014	2013
Opbrengst uit dienstverlening aan derden	85.941	73.837
Opbrengst voorterrein	499.125	494.430
Doorberekende administratiekosten	7.975	8.223
Opbrengst vrachtdiensten	22.034	24.338
Diverse baten	<u>49.439</u>	<u>41.467</u>
	€ 664.514	€ 642.295

16. Inkoopkosten brandstoffen

Deze post is als volgt samengesteld:

	2014	2013
Av-gas leveringen	0	569.210
Oliën	<u>0</u>	<u>136</u>
	€ 0	€ 569.346

17. Personeelskosten

De specificatie van de personeelskosten luidt als volgt:

	2014	2013
Salarissen	2.714.482	2.632.166
Pensioen lasten	369.131	383.884
Sociale lasten	<u>454.708</u>	<u>389.865</u>
	3.538.321	3.405.915
Inleen security personeel	379.927	330.247
Overige personeelskosten	<u>111.510</u>	<u>95.628</u>
	€ 4.029.758	€ 3.831.790

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Op 31 december 2014 waren er 61 werknemers in dienst bij de vennootschap, dat waren er 59 per 31 december 2013. Over het boekjaar ging het gemiddeld om de volgende fte's:

	2014	2013
brandweer-/operationele dienst	28,0	26,9
overig personeel	<u>20,0</u>	<u>21,0</u>
	<u>48,0</u>	<u>47,9</u>

Er zijn geen werknemers buiten Nederland werkzaam.

18. Afschrijvingskosten

In 2014 is een bedrag van € 636.875 aan afschrijvingslasten ten laste van de exploitatie gekomen. Dit bedrag is als volgt toe te lichten:

	2014	2013
Afschrijving op:		
Gebouwen en terreinen	938.463	309.396
Installaties	169.341	133.526
Overige duurzame bedrijfsmiddelen	<u>296.927</u>	<u>261.241</u>
Totaal	1.404.731	704.163
Vrijval subsidies	<u>767.856</u>	<u>99.164</u>
Afschrijving ten laste van het boekjaar	<u>€ 636.875</u>	<u>€ 604.999</u>

19. Overige bedrijfskosten

In deze post wordt onderscheid gemaakt in:

	2014	2013
Huisvesting- en terreinkosten:		
- assuranties en belastingen	137.370	112.551
- onderhoud gebouwen/terreinen	230.679	192.717
- overige	<u>108.505</u>	<u>118.799</u>
	476.554	424.067
Algemene kosten:		
- ontwikkeling- en promotiekosten	372.972	250.438
- advieskosten	96.921	141.247
- overige	<u>546.211</u>	<u>494.118</u>
	<u>1.016.104</u>	<u>885.803</u>
Totaal	<u>€ 1.492.658</u>	<u>€ 1.309.870</u>

Eelde, 24 april 2015

Voor de jaarrekening 2014:

Raad van Commissarissen

prof. dr. H.G. Sol, voorzitter

mr. O.P.M. van den Brink

drs. F.C.A. Jaspers

dhr. J.H. Mosselman

mw. E. Lindeman QC

Directie

ir. J.M. van de Kreeke

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent bestemming resultaat

Artikel 21 lid 2 van de statuten luidt -verkort- als volgt:
Het jaarverlies is ter vrije beschikking van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De vennootschap kan aan de Aandeelhouders slechts uitkeringen doen voor zover het eigen vermogen groter is dan het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.

Voorstel winstbestemming

Op basis van het door de directie gedane winstverdelingsvoorstel wordt het over 2014 gerealiseerde verlies van € 893.304 onttrokken aan de overige reserves.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben na balansdatum geen gebeurtenissen plaatsgevonden welke vermeld dienen te worden.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de algemene vergadering van Groningen Airport Eelde N.V.

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2014 van Groningen Airport Eelde N.V. te Eelde gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2014 en de winst-en-verliesrekening over 2014 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van de directie

De directie van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). De directie is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door de directie van de vennootschap gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Groningen Airport Eelde N.V. per 31 december 2014 en van het resultaat over 2014 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Groningen, 24 april 2015

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door: A.L. Koops-Aukes RA

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Tekst
Groningen Airport Eelde N.V.

Fotografie
Jos Schuurman en
Kas van Zonneveld

Opmaak voorzijde
StudioSpijker, Groningen

Groningen Airport Eelde

Bezoekadres:
Machlaan 14a
9761 TK EELDE

Postadres:
Postbus 50
9765 ZH PATERSWOLDE

Zakelijk: 050 - 309 7070

**GRONINGEN
AIRPORT EELDE**

Groningen Airport Eelde, Verbonden met Noord-Nederland

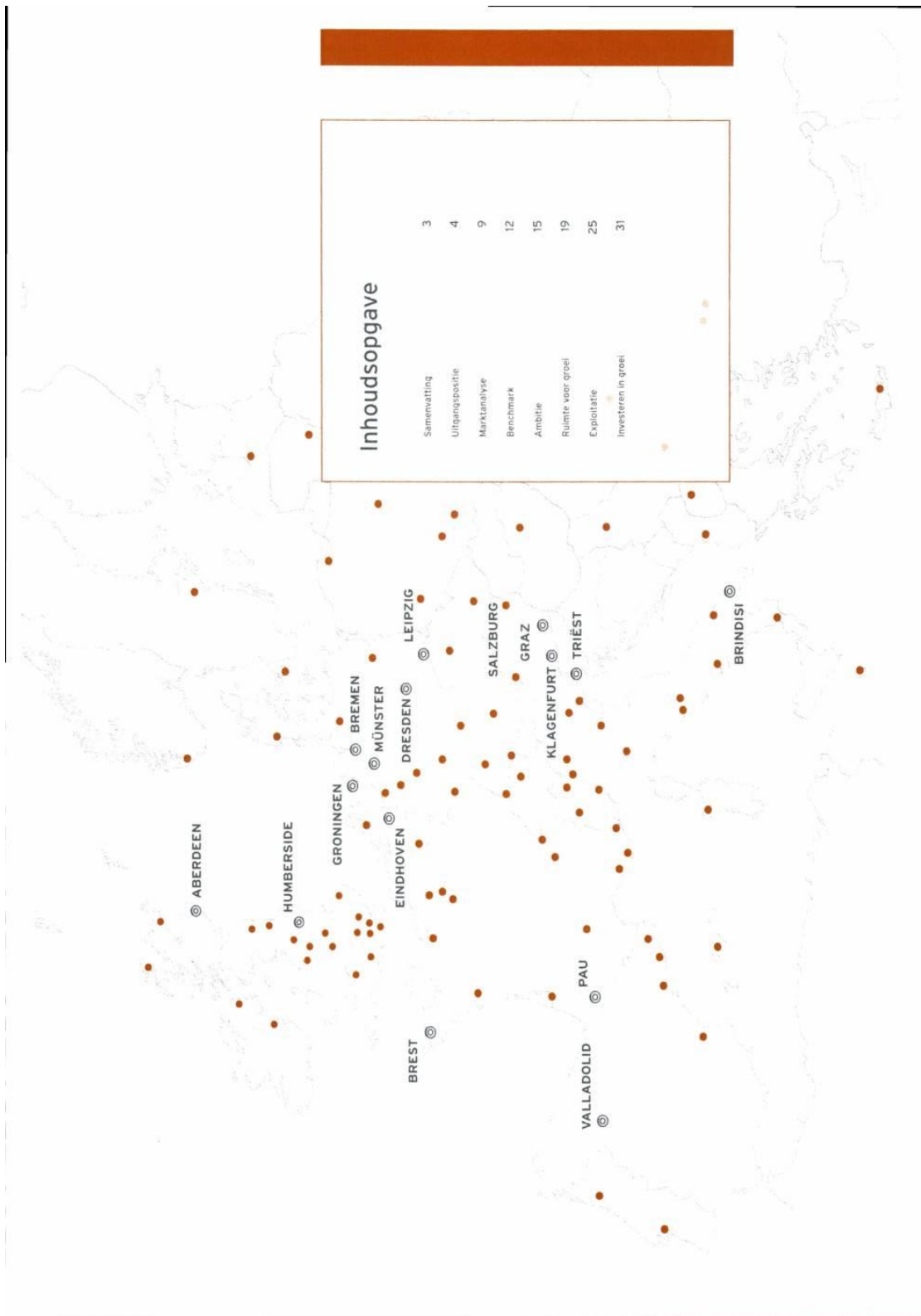
Missie

Groningen Airport Eelde levert een positieve bijdrage aan het vestigingsklimaat in Noord-Nederland. De luchthaven is een belangrijke schakel in het netwerk van vervoersverbindingen van Noord-Nederland met het buitenland.

Het is de luchthaven van de regio, voor de regio. Groningen Airport Eelde wil de luchthaven zijn waar vakantiegangers en het bedrijfsleven in het Noorden als eerste voor kiezen. Door een verbinding met een wereldwijd netwerk vanaf een grote internationale luchthaven is Groningen Airport Eelde plaats van vertrek en aankomst voor internationale reizen en reizigers. Voor zakelijke reizigers en toeristen die de regio bezoeken is Groningen Airport Eelde een aantrekkelijke voorkeur tot Noord-Nederland.

Groningen Airport Eelde vervult maatschappelijk belangrijke rollen als nationaal opleidingscentrum voor verkeersvliegers en voor medische vluchten in en naar Noord-Nederland.

Groningen Airport Eelde opereert met respect voor de omgeving. De luchthaven heeft aandacht voor duurzaamheid, landschappelijke en ecologische waarden en verricht haar activiteiten open, transparant en in dialoog met de omgeving.

Samenvatting

De kern van de zaak

Met de realisatie van de baanverlenging in 2013 zijn de voorwaarden geschapen voor eenere groei van het luchtverkeer op Groningen Airport Eelde. Luchtvaartmaatschappijen kunnen dankzij de verlengde baan nu zonder beperkingen vertrekken van de luchthaven. Vooruitlopend op de baanverlenging is het aantal passagiers in 2012 al met 40% gegroeid.

Groningen Airport Eelde wil zich in de komende 10 jaar ontwikkelen tot een belangrijke schakel in de internationale bereikbaarheid van Noord-Nederland. De luchthaven wordt nu nog vooral gebruikt als opstapplaats voor vakantievluchten en citytrips, in dat segment wil Groningen Airport Eelde verder groeien. Maar daarnaast zet de luchthaven ook in op een rol als eindpunt van een reis met bestemming Noord-Nederland en op het ontwikkelen van routes die het bedrijfsleven belangrijk vindt, zoals Londen, Parijs of Kopenhagen. Er wordt hard gewerkt aan een verbinding met een hub-luchthaven, bijvoorbeeld Heathrow, München, Kopenhagen of Helsinki. Een verbinding met een hub verhoogt namelijk de internationale bereikbaarheid van het Noorden, omdat Groninger Airport Eelde via die hub met een groot aantal bestemmingen in en buiten Europa wordt verbonden.

Analyses van globale en verkochte tickets in de media (interviews, Consulting Group 2013) geven aan dat het marktpotentieel in Noord-Nederland veel groter is dan het nu vervoerde aantal passagiers via Groningen Airport Eelde. Ruim 6.000 passagiers reizen dagelijks vanuit of naar Noord-Nederland via andere luchthavens. Met gerichte marketing en strategische routeontwikkeling wil de luchthaven een deel van dat potentieel naar zich toe trekken. In 2017 kan het aantal vertrekkende en aankomende passagiers daardoor toenemen van ruim 180.000 tot 300.000 en over 10 jaar, in 2023, dankt de luchthaven 600.000 passagiers te verwelkomen. Een benchmark met een groot aantal Europese luchthavens laat zien dat

bij de Noordelijke bevolkingsomvang en het gerealiseerd Regionaal Bruto Binnenlands Product een groter aanbod van Groninger Airport Eelde voor de hand ligt.

Groei van het passagiersaanbod op Groningen Airport Eelde kan niet zonder uitbreiding en aanpassing van de terminal, wegen, parkeervoorzieningen en andere gebouwen. Die uitbreidingsinvesteringen kosten niet ekkar 17 miljoen euro. Het investeringsprogramma is in fasen opgedeeld: wanneer financiële stappen worden gezet op weg naar verdere groei, worden moontelijke investeringsronden geïdentificeerd.

De komende jaren wordt vanuit de kasstroom en reserves extra geld vrijgemaakt voor marketing activiteiten en de opbouw van een Route Development Fonds. Dit zorgt in eerste instantie voor een extra druk op het exploitatieresultaat. De groei zetelt echter niet alleen de bereikbaarheid van Noord-Nederland, het is ook de opstap naar een beter bedrijfsresultaat. Financiële analyses laten zien dat bij de verwaachte groei van het aantal passagiers vanaf 2017 een positief operationeel resultaat (EBITDA) en vanaf 2020 een positief bedrijfsresultaat (EBT) wordt bereikt.

Mede dankzij de aanpak in de voorgaande jaren draagt het eigen vermogen van de vennootschap momenteel € 15 miljoen. De luchthaven is in staat de exploitatiekosten in komende jaren te drogen, ten laste van het eigen vermogen. De reserves van de luchthaven en de kasstroom kunnen echter de majeure uitbreidingsinvesteringen niet dragen. Aanvullende financiering is daarvoor nodig. Er wordt nadrukkelijk gekeken naar de mogelijkheden die de overheden kunnen bieden, vooral vanuit de beschikbare financiële instrumenten voor verbetering van de Noordelijke infrastructuur en stimulering van de economische ontwikkeling. De luchthaven zorgt

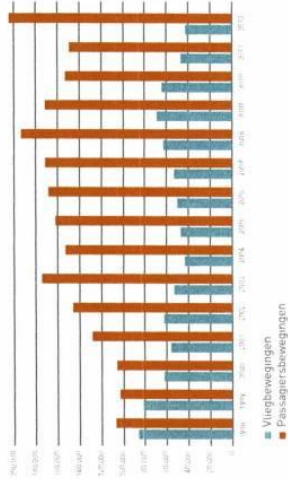
voor internationale bereikbaarheid voor de vele internationaal opererende bedrijven in Noord-Nederland. Hierdoor ondersteunt Groningen Airport Eelde de internationalisering van hun aanwezig-streke economische clusters, als agrifood, watertechnische, energie, Healthly, Aging en sensortechnologie.

De luchthaven is zelf ook een economische factor door de 300 banen op de luchthaven zelf en de 150 indirecte banen elders in de Noordelijke economie. En bij groei van de luchthaven neemt dat werkgelegenheids-effect uiteraard toe. Uit analyses van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) blijkt dat passagiers substantiële reistijdwinsten kunnen behalen als zij via Groningen Airport Eelde kunnen reizen in plaats van via Schiphol. Die reistijdwinsten vormen de belangrijkste baten van een eerste globale Maatschappelijke Kosten-Baten Analyse (MKBA) die de RUG heeft uitgevoerd. Als die baten worden afgezet tegen de exploitatiekosten van de luchthaven, dan komt daar een positief saldo uit. Investeren in van de overheden in de luchthaven zijn dus legitiem, maar ook in de komende jaren nodig.

Uitgangspositie

Heden en verleden

Vervoerscijfers

Groningen Airport Eelde groeit

Vergleken met 2011 groeide in 2012 het aantal passagiers met 4,0% van 148.850 naar 208.659, met inbegrip van de transitpassagiers. Het aantal vertrekkende en aankomende passagiers bedroeg 183.182. Het aantal vliegbewegingen lag 12% lager door een daling in het besprekings- en kwam vliegen naar Spanje, Griekenland, Portugal, Turkije en de Griekse Eilanden. In de zomer van 2013 was er keuzer uit 17 chartervluchten naar 9 zomertemmingen. Dit is mogelijk voor reizigers om dichtbij huis op het vliegveld te komen stappen een groot pluspunt is, bijlt, uit de toekenning van de Zoover award voor Beste Luchthaven in 2012 en 2013.

Met de opening van de verlegde baan in april 2013 heeft de luchthaven nieuwe groeiperspectieven. Er kan met grotere vliegtuigen verder worden gevlogen. Nieuw is de aandacht voor inkomen zakelijk en toeristisch vliegverkeer. Dit is een markt die nog nauwelijks is ontgonnen. Om de ontwikkeling van inkomen toerisme te stimuleren hebben de Kamer van Koophandel en noordelijke toeristische organisaties de handen ineen geslagen en de basis gelegd voor een gezamenlijke marketing- en sales-aanpak.

Vanaf Groningen Airport Eelde worden met regelmatig medische vluchten uitgevoerd met patiënten of voor orgaantransplantatie. Een nieuwe stap is de komst van de traumahelikopter van het Universitair Medisch Centrum Groningen. Het UMCG heeft de intentie uitgesproken de traumahelikopter vanaf 2015 op de luchthaven te stallen. Het toestel staat nu nog te wachten op een overeenkomst ondertekend. Het toestel staat nu nog op het dak van het UMCG. Het ziekenhuis was al lange tijd op zoek naar een nieuwe thuisbasis voor de traumahelikopter, van waaruit die efficiënter inzet kan worden. Bij de heliabaan wordt ook een nieuwe ambulancepost gebouwd.

De organisatie

Groningen Airport Eelde is een nauwkeur vennootschap met als aandeelhouders provincie Groningen (30%), provincie Drenthe (10%), gemeente Groningen (26%), gemeente Assen (10%) en gemeente Ypsauro (4%). Eind 2012 waren er 58 medewerkers in vaste dienst. Daarnaast wordt er in het zomersizoen veelvuldig een beroep gedaan op oproepkrachten.

De organisatie kenmerkt zich door een relatief groot aantal operationele medewerkers. De haven dienst ziet toe op de orde en veiligheid op het

Rum dreekwart eeuw geleden was Groningen Airport Eelde niet meer dan een vliegveld waar de toestellen soms tussen de schapen stonden. Vandaag de dag staat Groningen Airport Eelde zich een internationale luchthaven noemen waar vooral vele vakantiereizigers reizigers hun vlucht met veel plezier beginnen. De luchthaven is uitgegroeid tot een belangrijke element in het regionaal economisch klimaat en draagt bij aan de versterking van de economische ontwikkeling van Noord-Nederland.

Het hnd in de noodzaak van Groningen Airport Eelde voor de ruimtelijke economische ontwikkeling van het noorden wordt door het kabinet, e herd door in de Luchthavenwet (2011) de luchthaven als regionale luchthaven van nationaal belang aan te merken. Daarnaast heeft de luchthaven ook de officiële status van nationaal opleidingscentrum voor vervoersvliegers. De KLM Flight Academy heeft al sinds 1955 haar basis op het luchthaventerrein.

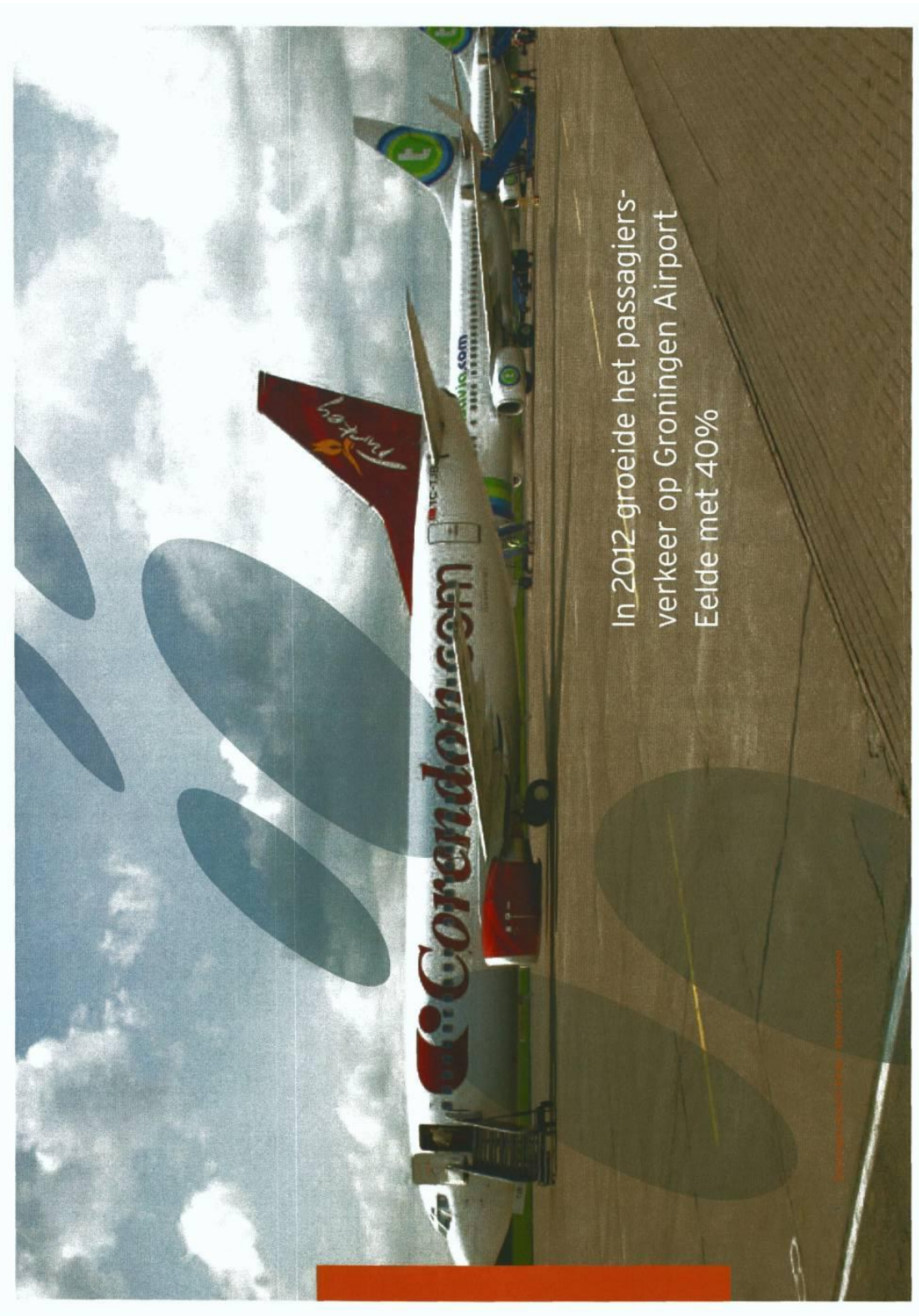
Ook in regionale en provinciale plannen staat Groningen Airport Eelde benoemd als essentieel onderdeel van het vestigingsklimaat van Noord-Nederland. De luchthaven staat niet alleen op de Nederlandse maar ook op de Europese kaart van het Trans-Europese Transport Netwerk ingetekend als regionaal toegangspunt. Zo vormt het een schakel in de Europese luchtvaartmarkt.

Regionaal economisch belang

Naast een infrastructuur voor zeventig Rijkvluchthavens zelf ook een belangrijke werkgever in de regio, zal de daarmee een economische factor van belang. In totaal gaat het nu om circa 300 directe banen en 150 indirecte banen elders in de Noordelijke economie. Het economisch belang van de vluchthavens kan ook worden uitgedrukt in reistijdwinsten. Uit analyses van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG 2013) blijkt dat passagiers substantiële reistijdwinsten (kortere reistijd die autobus, besteed kan worden en lagere kosten voor vervoer en parkeren) behalve als zij via Groningen Airport Eelde kunnen reizen in plaats van via Schiphol.

luchtvaartterrein. De brandweer zorgt de eerste actie in geval van calamiteiten en verzorgt diverse onderhoudswerkzaamheden samen met de afdeling facilities. De brandwermedewerkers ondersteunen ook bij het bedienen van vliegtuigen en geven instructie aan andere korpsen. De derde operationele afdeling, de afdeling, maakt sinds april 2012 deel uit van de GAE-organisatie. De andere afdelingen zijn financiën, personeelszaken en marketing & communicatie. Een belangrijke taak van deze laatste afdeling is business development.

Vanaf de oprichting van de luchthaven was het Rijk met airtankwiel een belang van 80% de belangrijkste aandeelhouder van de vennootschap. In 2001 heeft het Rijk echter haar financiële betrokkenheid bij alle regionale luchthavens beëindigd en haar aandelen overgedragen aan de regionale overheden. Groningen Airport Eelde ontving een eenmalige afkoopsum voor toekomstige exploitatiekosten en daarnaast een budget voor baanverlenging en verbod van het rijksoptel. Bij de afkoop is met de regionale aandeelhouders afgesproken dat jaarlijkse gedurende 10 jaar een bedrag van ruim € 1 miljoen zou worden bijgedragen in het eigen vermogen van de NV. De looptijd van de afspraak is in 2012 ten einde gekomen.

Oog voor duurzaamheid

Groningen Airport Eelde is zich er van bewust dat het luchtvaartbedrijf gevolgen heeft voor de omgeving. Omwonenden ervaren geluid van overvliegende vliegtuigen, de luchthaven neemt ruimte in beslag en stelt grenzen aan de ontwikkeling van de natuur. Daarom hebben duurzaamheidsaspecten in de bedrijfsvoering van Groningen Airport

Eelde een voorstandende plaats. Aandacht voor milieuthefactoren, luchtverontreiniging, geluidsoverlast en veiligheid zet de luchthaven als uitdrukking van respect voor mens en omgeving. Het is tevens een belangrijk element in de versteviging van het maatschappelijke draaivoak van de luchthaven.

Een belangrijk onderdeel van de duurzaamheidsambities is de vergroening van luchtvaartactiviteiten. Daarboven op is onder meer samen met Provincie Drenthe het project Green Sustainable Airports (GSA) opgezet. Het GSA project beoogt door internationale samenwerking processen op de luchthaven te vergroenen. Het GSA project wordt ondersteund door kennispartners als Energy Valley, Universiteit van Wageningen, Nationaal Ruimtevaart Laboratorium, Eurocontrol en het bedrijfsleven. Samen met andere Europese regionale luchthavens (Bremen, Kortrijk, Londen Southend Airport, Santerfjord en Billund) werkt Groningen Airport Eelde binnen GSA aan projecten die de belasting van milieu en omgeving verminderen. Zo bevordert het GSA-initiatief regelgeving op operationele efficiëntie, innovatie en een groenere karakter van de luchthaven. Groningen Airport Eelde heeft in dit verband de glijvluchten (Continuous Descent Approach) in februari 2012 ingevoerd als eerste regionale luchthaven in Nederland. Deze vluchten halveren het geluid tijdens het dalen in een gebied op minder brandstof. Ook bij de aanleg van de baanverlenging is veel nadruk op duurzaamheid gelegd. Gebruik van "bodemas" in plaats van zand en de aanleg van een terrein oploaai van de baan zijn nieuwe duurzame toepassingen in de luchtvaart.

Samenwerking met het regionale bedrijfsleven: Route Development Forum en Fonds

Initiatieven op de zakelijke markt blijven vaak steken omdat opstartkosten van een lijn te hoog zijn, of omdat risico's rond de opbrengsten te groot worden geacht. Luchthavens kunnen die bezwaren weg nemen door maatschappijen op verschillende manieren te ondersteunen.

Via samenwerking met het bedrijfsleven en overheden weten regionale luchthavens hier de laatste jaren successen te boeken en luchtvaartmaatschappijen aan zich te binden. Groningen Airport Eelde heeft samen met VNO-NCW, de Kamer van Koophandel, MAB Noord-Nederland, de NMG en Samenwerkende Bedrijven Eemshaven eind 2010 het initiatief genomen voor het Route Development Forum. Vanaf het Route Development Forum is in 2012 een Route Development Fonds opgericht waarin inmiddels een aantal individuele bedrijven en organisaties deelneemt. Ondermergingen realiseren zich dat mee investeren in de opstart van een luchtlijn kosten-technisch voordelig is. Luchtverbindingen vanuit de eigen regio leveren immers een besparing in tijd en geld op. Het Route Development Fonds kan een deel van het risico op luchtvaartmaatschappijen meekomen bij de opstart van een nieuwe luchtlijn connecties. Daarmee wordt de kans van slagen van een nieuwe verbinding vergroot.

Marktanalyse

Hoe(veel) Noord-Nederland reist

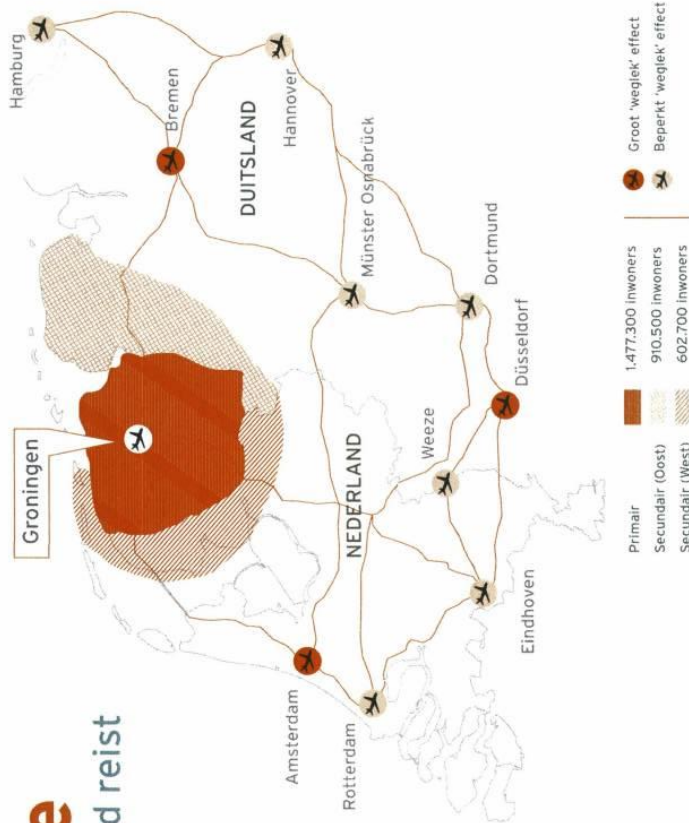
Bijna 6.400. Dat is het aantal reizigers dat dagelijks vanuit of naar Noord-Nederland een vliegticket maakt. Slechts 4% van die reizigers begon of eindigde die vlucht op Groningen Airport Eelde, 70% maakte gebruik van Schiphol. Dat betekent dat dagelijks zo'n 4.500 reizigers de auto of trein van en naar Amsterdam nemen.

Deze cijfers blijken uit een marktanalyse die Groningen Airport Eelde heeft laten opstellen door het bureau InterVISTAS Consulting Group, onderdeel van Royal Haskoning DHV. In dit onderzoek zijn de reisgegevens van vliegreizen van en naar het marktgebied van Groningen Airport Eelde over de periode juli 2011 tot en met juni 2012 geanalyseerd. Daarbij is gebruik gemaakt van data van WDT, een registratie van de boekingen die zijn gemaakt in de wereldwijde boekingsystemen zoals Sabre en Galileo, en van gegevens uit het IATA Billing and Settlement Plan (BSP). Dit BSP vormt de International Air Transport Association toont de verkopen en verwerking van tickets tussen luchtvaartmaatschappijen en vliegveldoperatoren. De data geven op het coderingsniveau inzicht naar een ticket is verkocht en van welke luchtvaart en luchtvaartmaatschappijen gebruik werd gemaakt.

Aangevuld met nationale statistieken en gebruik makend van een regressiemodel bleef de analyse gedetailleerd en op bestemmingsniveau inzicht in het huidige reisgedrag in het marktgebied van Groningen Airport Eelde. Duidelijk wordt welk deel van de markt door Groningen Airport Eelde wordt bediend en wat er aan vliegverkeer 'wegloopt' naar andere luchthavens.

Rechts: Marktgebieden en concurrerende luchthavens
Bron: InterVISTAS Consulting Group

Bl het in kaart brengen van het marktgebied, de luchthaven, is een doorgeschiede uitgangspunt in een primair marktgebied, een oostelijk secundair gebied (Noordwest-Duitsland) en een westelijk secundair gebied (westelijk Friestad en noordelijk Oost-Friesland). Het primair marktgebied is de regio waar Groningen Airport Eelde de luchthaven is waar reizigers ingeschermd het eerst voor kiezen, als er sprake is van een gelijkwaardig aanbod. In het oosten is dit vertrekgebied begrensd door de landsgrens, in het zuiden en westen bepaalt de reikwijdte tot Schiphol de grens. De reiskilometer vanuit het primair marktgebied tot Groningen Airport Eelde is minder dan een uur. Vanuit de secundaire gebieden is de reistijd naar de luchthaven groter, maar altijd minder dan anderhalf uur.

Groningen Airport Eelde - Werelden verbinden 9

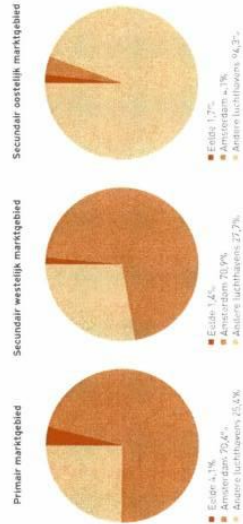
In het primaire marktgebied worden 1,5 miljoen mensen die samen 2,3 miljoen reizigersbewevingen maken. Daarvan 1,8 miljoen binnen Europa en ruim een half miljoen buiten Europa. Vertaald naar een gemiddelde dag zijn dat bijna 6.400 vliegtuigen met als herkomst of bestemming Noord-Nederland. Bijna 4.500 reizigers (70%) reizen dagelijks vanuit het primaire marktgebied naar Schiphol of vice versa.

De reizigers uit de primaire catchment area maken vooral gebruik van Schiphol, een kwart maakt gebruik van overige luchthavens, met name Bremen en Düsseldorf. Het marktaandeel van Groningen Airport Eelde in het kerngebied was 4,1 procent.

De tabellen op de volgende pagina geven inzicht in de top 10 herkomst en bestemmingen van de reizigers uit de verschillende marktgebieden.

Rechts: Gebruik van luchthavens door reizigers uit marktgebieden Groningen Airport Eelde

Bron: InterVISTAS Consulting Group

Reizigers per marktgebied

Bron: InterVISTAS Consulting Group

	Primair marktgebied	Wettelijk secundair marktgebied	Oostelijk secundair marktgebied	Totaal
Reizigers binnen Europa	1.782.700	714.900	1.128.800	3.626.400
Reizigers buiten Europa	542.600	229.600	325.600	1.097.800
Totaal	2.329.700	946.500	1.454.400	4.728.600

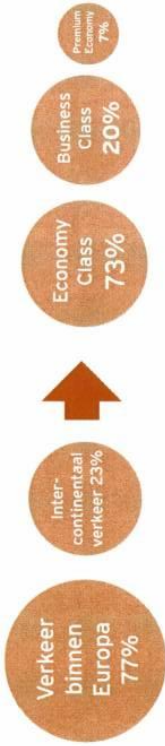
Gebruik van luchthavens door reizigers uit primair marktgebied

Bron: InterVISTAS Consulting Group

	Groningen	Amsterdam	Bremen	Düsseldorf	Overige	Totaal
Europa	96.000	1.999.400	210.800	129.600	181.200	1.767.000
Intercontinentaal	96.100	441.600	46.600	31.000	23.700	542.600
Totaal	192.100	2.441.000	257.400	160.600	204.900	2.329.700
	41%	70,4%	11,0%	6,9%	7,3%	

Analyses vliegbeveiligingen uit bedrijfsdatabaser

In 2013 is ook een start gemaakt met de opbouw van een database van bedrijven die internationaal aan de weg timmeren. Bedrijven in de catchment area van Groningen Airport Eelde dragen de luchthaven een warm hart toe en geven aan er graag meer gebruik van te willen maken. Het reizen van en naar Schiphol en andere luchthavens kost immers veel tijd en geld. Deze positieve houding vertaalt zich ook in de bereidheid van nu al 150 bedrijven om bedrijfsgegevens data omtrent hun reisgedrag met de luchthaven te delen. De topsectoren Energie en Life-Sciences

zijn goed vertegenwoordigd in de top van relatieve ondernemingen. Ook de noordelijke shippingcompagnies en scheepsbouwers zorgen voor veel vervoersterbewegingen. De database verscherpt het inzicht van de marktanalysist het maakt inzichtelijk waar het noordelijk bedrijfsleven naar toe reist, hoe frequent en wel voor soort ticket (economy of business) men boekt. Bovendien kennen we nu onze klanten beter en kunnen we dit netwerk en deze kennis delen met airlines. De database wordt in de komende jaren uitgebreid en onderhouden.

Top 10 Europa

Rang	Bestemming	Primair marktgebied	Secundair westelijk marktgebied	Secundair oostelijk marktgebied	Totaal
1	Londen	294.600	83.200	47.500	345.600
2	Berlijn	91.800	33.000	19.200	134.000
3	Milano	61.000	25.600	22.600	109.600
4	Madrid	91.700	21.900	12.700	116.300
5	Rome	51.200	20.300	17.600	89.100
6	Keulen	40.500	17.600	10.300	68.500
7	Berlijn	35.700	16.500	8.200	60.400
8	Itanbul	35.200	15.300	15.400	65.900
9	Moskou	33.600	11.800	6.900	51.900
10	Osaka	32.700	13.900	8.200	54.800

Bron: Inter/ISTAS Consulting Group

Top 10 Intercontinentaal

Rang	Bestemming	Primair marktgebied	Secundair westelijk marktgebied	Secundair oostelijk marktgebied	Totaal
1	New York	316.900	13.900	22.500	68.200
2	Cairo	21.700	8.500	3.700	34.300
3	Bangkok	21.500	9.200	12.600	43.400
4	Perth	15.100	6.100	2.300	23.500
5	Taipei	13.800	5.900	5.800	25.500
6	Beijing	10.200	5.700	6.100	22.000
7	Dubai	10.000	5.100	6.200	21.300
8	Hong Kong	10.200	4.300	4.500	19.000
9	Dusseldorf	10.000	4.100	2.000	16.100
10	Singapore	9.900	4.200	3.900	18.000

Benchmark

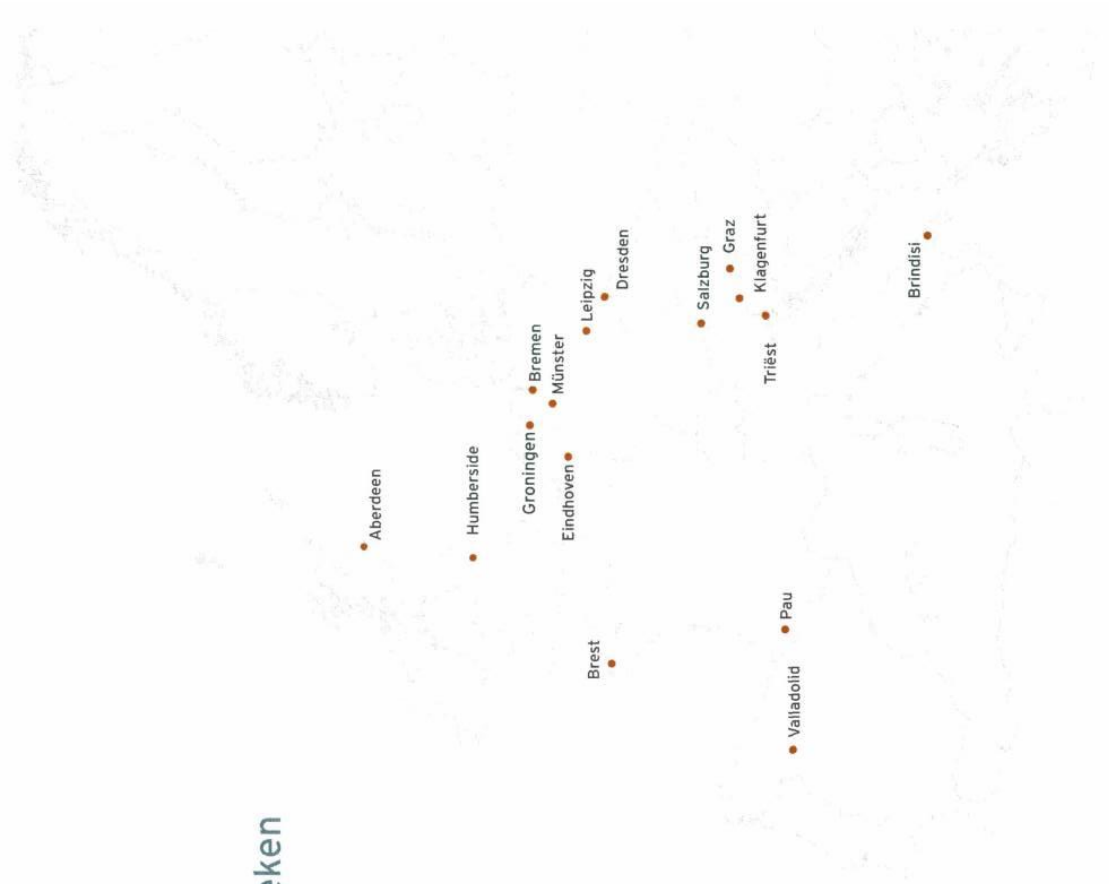
Groningen Airport Eelde vergeleken

In regionale en nationale discussies over de rol, nu en noodzaak van Groningen Airport Eelde wordt vaak genoemd dat Noord-Nederland te dun bevoork is voor levensvatbare luchtverbindingen. Noors-Nederland wordt vergeleken met de regio's rond Amsterdam, Rotterdam of Eindhoven. Noord-Nederland is echter ontwikkeld en positioneert zich in Europa als dynamische regio met sterke speerpunten zoals hoger onderwijs, Health, Agri, de energie sector, agribusiness en innovatietechnologie.

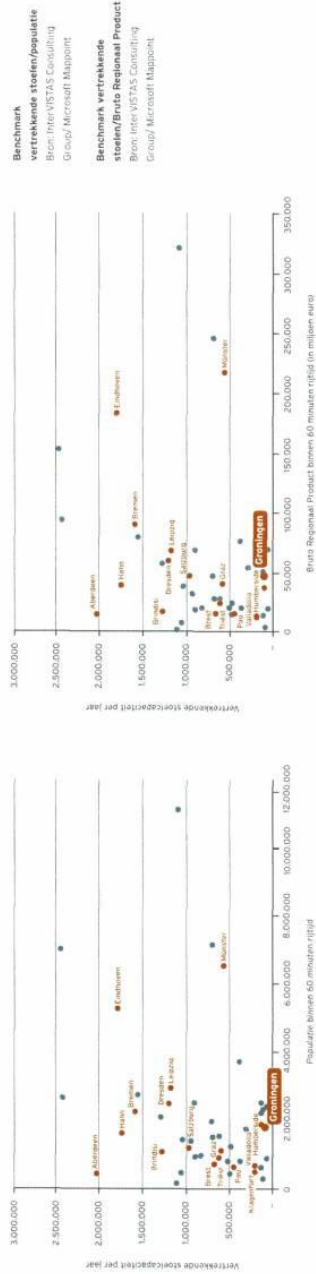
Om de positie van Groningen Airport Eelde ten opzichte van andere luchthavens te bepalen is een vergelijking gemaakt met 45 West-Europese regionale airports. In de vergelijking is de bevoorkingsomvang in een gebied tot 60 minuten rijtijd rond de luchthavens afgezet tegen de steekcijfer die de voor de regionale luchthavens wordt aangeboden. De regio's en luchthavens zijn ook vergeleken op basis van het Bruto Regionaal Product.

De grafieken op de volgende pagina laten de positie van de luchthavens ten opzichte van elkaar zien. Uit de vergelijking blijkt dat Groningen Airport Eelde een relatief zeer beperkt steekcijfer heeft. De vergelijking loopt aan dat regionale luchthavens in Europa in potentie een belangrijke rol vervullen in het bedienen van de vraag naar verbindingen door de lucht van en naar een regio. Hoewel Noord-Nederland op nationale schaal een minder dicht bevoork gebied is, is de regio in vergelijking met veel Europese regio's rijk en druk. Uit de marktanalyse blijkt duidelijk dat het marktgebied van Groningen Airport Eelde sterk is onderbedient; de benchmark onderschrijft deze conclusie.

12 Groningen Airport Eelde - Werelden verbinden

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Luchthavencode	Stad	Land	Populatie (60-min tijd)	Regionale BBP per inwoner (2009)	Totaal inkomen (€ miljoen Euro)	Verkeerskosten (2012)	Vertr. Stoeien/Incomen	Vertr. Stoeien / Incomen
ETN	Eindhoven	Nederland	5.284.625	34.702	183.176	1.850.832	0,3	9,8
BRE	Bremen	Duitsland	2.760.441	40.100	90.644	1.598.541	0,7	17,6
LEJ	Leipzig	Duitsland	2.933.944	23.409	68.682	1.182.256	0,4	17,2
FMO	Münster	Duitsland	6.543.407	33.204	217.267	570.865	0,1	2,6
GRO	Groningen	Nederland	1.847.963	26,73	49.365	10.027	0,1	2,0
SZG	Szeged	Oostenrijk	117.478	40.739	47.765	970.931	0,8	20,3
DPS	Dresden	Duitsland	2.474.220	24,331	60.200	1.202.411	0,5	20,0
GRZ	Graz	Oostenrijk	1.091.130	37.873	41.324	595.737	0,5	14,4
HLJ	Humbly Grove	Engeland	1.881.762	20.600	381.046	10.198	0,1	3,2
ABZ	Aberdeen	Schotland	429.337	36.206	15.545	2.035.733	4,7	130,0
BEF	Brest	Frankrijk	699.753	23.681	16.571	67.787	1,0	40,5
VLL	Valladolid	Spanje	450.280	21.000	14.241	203.403	0,3	14,3
PUF	Paris	Frankrijk	679.886	26.100	16.179	454.173	0,7	28,1
KLU	Klagenfurt	Oostenrijk	491.135	27.400	13.457	205.280	0,4	15,3
TRF	Tripoli	Italië	898.120	28.200	25.327	60.090	0,7	24,5
BDS	Birmingham	Italië	1.027.870	16.800	17.940	1.286.167	1,2	71,7
Totaal/Gemiddeld			30.316.350	437913	916.029	13.549.066	0,8	27,0

Groeninger Airport Eelde - Werelden verbinden 13

De luchthaven is in 2023 uitgegroeid tot een niet weg te denken element in het regionaal vestigingsklimaat en draagt bij aan de versterking van de economische ontwikkeling van Noord-Nederland

Geen afbeelding van een persoon

Ambitie

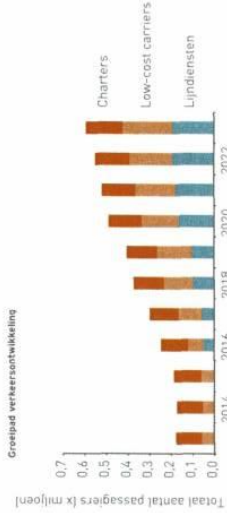
Werelden verbinden

Groningen Airport Eelde is in 2023 de luchthaven voor Noord-Nederland, een luchthaven die een belangrijke schakel vormt in de internationale bereikbaarheid van de regio. In 2023 is Groningen Airport Eelde voor de hoorderingen een vanzelfsprekende keuze als vertrekpunt voor een vakantie of zakenreis en biedt zij een uitgebreid aanbod aan bestemmingen. Resultaat is een financieel rendabele luchthaven, die groeit van ruim 180.000 vertrekkende en aankomende passagiers in 2012 naar 300.000 in 2017 en 600.000 passagiers in 2023.

Voor de luchthaven staat het verbinden van Noord-Nederland met de rest van de wereld centraal. De luchthaven is in 2023 uitgeroepd tot een niet weg te denken element in het regionaal westopgroeiakkoord en draagt bij aan de versterking van de economische ontwikkeling van Noord-Nederland. De luchthaven zorgt voor internationale bereikbaarheid voor de vele internationale opererende bedrijven in Noord-Nederland. Hierdoor ondersteunt zij de internationalisering van haar aanwezige sterke economische clusters als agrifood, watertechnologische, energie, health, agri-food en sensor technologie. Het alleen voor het internationaal bedrijfsleven, maar ook de groei van de zeehavens in Noord-Nederland, de Rijksuniversiteit Groningen, het Universitair Medisch Centrum Groningen, Leliewaarden als Culturele Hoofdstad van Europa in 2018 en niet te vergeten voor het tot wereldfifa goedgekeurde Waddengebied is de luchthaven van belang.

Kansen vertelveren

Het gaat er nu om de groeimooglijkheden te verzekeren door het benutten van de volledige start- en landingsbaan en het aanboren van de marktpotentie in de regio. Er is nog sprake van onderbenutting van het markt (kolentje), cijfers laten zien dat ongeveer 6.000 passagiers dagelijks vanuit Noord-Nederland via andere luchthavens reizen. Groningen Airport Eelde wil een deel

oplossing, meer directe vluchten, onder andere naar Turkije, zijn het resultaat. De toenemende informatievoorziening via internet en de afname van het aanbod 'pakketvakanties' zet echter druk op de traditionele charterluchtvaartmaatschappijen. Die reageren daarop door een deel van hun vloot niet meer via touroperators aan te bieden, maar met als de low-cost carriers ook steden rechtstreeks (via internet) te verkopen. De wintersportvluchten vanaf Groningen Airport Eelde zijn een goed voorbeeld. Op de regionale luchthaven Eindhoven is die ontwikkeling nog veel sterker; daar zijn transavia.com en Ryanair in een heile concurrentiestrijd ontwikkeld.

Airpax

Het veranderende speelveld vraagt een andere marktbenadering van de luchthaven. Niet langer is de touroperator de partij die bezigt waar en hoeveel passagiers wordt, maar neemt de luchtvaartmaatschappij het risico en dus de beslissing. Prijzen en tarieven staan onder druk.

De beste marketingstrategie is te zorgen voor volle vliegtuigen. De routes van en naar Groningen Airport Eelde moeten reizen om te blijven bestaan. Groningen Airport Eelde heeft daar toe in 2013 een online marketing programma ontwikkeld en wil in komende jaren nog meer talen werken aan bekendheid van het vuchttaflood van de luchthaven. Daarnaast zijn de carriers, wanneer ze direct steden in de markt zetten, gevoelig voor lage luchtvaartkosten. Het stelt hen in staat de nieuwste route agressief te verkopen met lage prijzen.

Ontwikkeling/prognose

De verwachting is dat het chartervervoer op Groningen Airport Eelde in de komende jaren nog kan groeien, met gemiddeld iedere twee jaar een nieuwe bestemming. De omvang van dit segment stabiliseert na 2016. Het aanbod full-charteroperaties die volledig door reorganisaties worden gedragen,

van deze markt naar zich toedreken door naast de chartermarkt de markt voor low-cost carriers en het zakelijke lijndienstverkeer uit te breiden. Nieuwe routes moeten ontwikkeld worden.

De doelstellingen zijn:
- een verbinding realiseren met één of meerdere grote Europese hub-luchthavens, waardoor Groningen Airport Eelde wordt opgenomen in een wereldwijd routenetwerk

- direct (punt-to-punt) lijndiensten ontwikkelen naar voor Noord-Nederland belangrijke (zakelijke) Europese bestemmingen
- uitbreiden van routes aangeboden door low-cost maatschappijen
- behoud en waar mogelijk versterking van de marktpositie in het vakantielijndienstsegment

De doelstellingen zijn op hun beurt vertaald naar aantallen vluchten en passagiers. Dat levert het bovenstaande overzicht op voor het vervoer op Groningen Airport Eelde tot 2023.

Op de volgende pagina's schetsen we de achtergrond van deze prognose voor ieder deel van de markt. Het speeltveld en de kansen voor Groningen Airport Eelde, de strategie om die kansen te verzilveren en de mogelijke werkersstromen die onze naar verwachting opgeven. De realisatie van de groeiovereenkomsten vergt een omvangrijke marketinginspanning. Zeker in het lijndienstsegment, waar Groningen Airport Eelde geen vast voet aan de grond heeft.

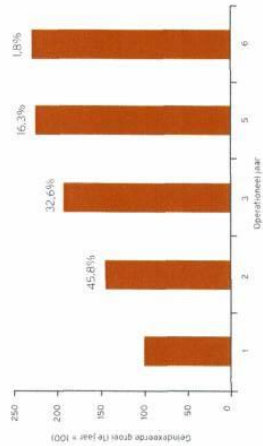
Charters

Speelveld

Groningen Airport Eelde is sterk in het chartersegment. De baanverlenging heeft het probleem van de beperkende actieradius vanuit de luchthaven

Gemiddelde capaciteitsontwikkeling Ryanair 2004-2009

tweede low-cost carrier de markt kan betreden met 'infeet' 2 vliegtuigen per week...

Lijnlijsten

nieuwe vliegtuigen geplaatst, vanaf 2015 zou de groei weer op gang kunnen komen. Cijfers van de ontwikkeling van vluchthavens waar Ryanair op vliegtuigen laten zien dat deze low-cost maatschappij haar capaciteit vijf jaar na de start meer dan verdubbelt (+129%).

Airpak

Ook in het low-cost segment zijn vele vliegtuigen de goede marketing tool. Het on-line marketing programma helpt om gericht de routes van Groningen Airport Eelde onder de aandacht van relevante doelgroepen te brengen. De drie Noordelijke marketingorganisaties hebben samen met de Kamer van Koophandel Noord-Nederland en Groningen Airport Eelde een project opgezet om het toerisme in Noord-Nederland te promoten in de regio's die met Groningen Airport Eelde worden verbonden - op dit moment met name Italië en Spanje.

Het belangrijkste wapen in de strijd voor meer low-cost routes blijft de prijs. De maatschappijen bieden een lage ticketprijs als belangrijkste marketingtool en kunnen alleen vliegen op routes waar hun kosten laag zijn. Van vluchthavens wordt een scherp kostenniveau geëist, mede door de overname van het onderhoudsbeleg in 2012 is Groningen Airport Eelde in staat scherp te onderhandelen.

Ontwikkeling/prognose

De lijnlijst herboven laat de gemiddelde capaciteitsontwikkeling zien van Ryanair op 54 vluchthavens in de periode 2004 tot 2009. Groningen Airport Eelde gaat uit van een groei van het bestaande low-cost verkeer met 80 procent van de doorsnee groei (berichtmarkt) die low-costvervoer op andere vluchthavens laat zien. Vanaf 2015 kan een significante groei worden gerealiseerd. Groningen Airport Eelde onderhandelt met meerdere carriers om ook routes vanaf de vluchthaven te starten en verwacht dat in 2017 een

neemt af. Daarvoor in de plaats komt een meer hybride model waarin vluchthavenmaatschappijen zelf meer risico nemen en dus zelf meer stoelen direct aan het publiek gaan verkopen.

Low-cost

Speelveld

Door deregulering en liberalisatie is de luchtvaartmarkt in Europa de afgelopen 20 jaar ingrijpend en structureel veranderd. Na het vrijgeven van de markt mochten Europese luchtvaartmaatschappijen nu vliegen op alle vluchthavens binnen de EU. Dit heeft de markt geopend voor low-cost maatschappijen als Ryanair. De low-cost carriers bieden geen doorverkoop aan op zijn niet afhankelijk van grote knooppunten. Routes worden continue beoordeeld op hun winstgevendheid, niet in samenhang met een breder netwerk. Dit heeft weer gezorgd voor besparingen concurrentie tussen regionale vluchthavens, waarbij vooral op prijs wordt geconcentreerd bij aantrekken en ook vasthouden van regionale routes.

Waar prijsverrichters zich vestigen groeit de markt sterk. Dit komt voort uit deze vluchthavenmaatschappijen marktvraag opwekken door hun aanbod in combinatie met zeer lage ticketprijzen. In 2012 nam het passagiersvervoer op Groningen Airport Eelde met 49% toe, voornamelijk door de komst van Ryanair. Van de drie nieuwe routes die Ryanair in het zomersizoen 2012 heeft gelanceerd is Marseille in 2013 komen te vervallen, maar daarvoor is Gera in de plaats gekomen. De vlucht naar Bergamo is door Ryanair ook in het wintersizoen 2012/13 gevlogen, maar de resultaten waren onvoldoende om dit ook in het wintersizoen 2013/14 te doen.

De onstuimige groei van Ryanair en andere low-cost carriers is, mede door de recessie, gestuit. Ryanair heeft echter recent weer een grote order voor

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Achtergrond prognose verkeersontwikkeling

Jaartal	2013	2015	2017	2019	2021	2023
Totaal aantal vertrekkende passagiers	87.521	96.012	151.275	205.355	262.025	298.339
Lijnvluchten	90	2.430	39.609	54.350	90.700	97.960
Low cost carriers	26.694	30.425	55.942	79.232	93.398	116.122
Yachtvluchten per vluchten	56.267	62.457	65.654	70.963	77.053	83.362
Dagvluchten	480	700	770	840	875	875
Totaal aantal aankomende passagiers	87.521	96.012	151.275	205.355	262.025	298.339
Totaal aantal passagierbeveelingen	175.043	192.024	302.549	410.709	524.051	596.678

genereren ook substantieel bestemmingsverkeer vanuit Noord-Nederland. Het bestemmingsverkeer op Londen vanuit Noord-Nederland is groot, en British Airways heeft vanaf Heathrow een enorm intercontinentaal netwerk. Het is de luchthaven de drukste van Europa en zijn 'slots' schaars. München is interessant als eindbestemming en als overstappunt voor bestemmingen in midden, zuidwestoost Europa, Afrika, Azië en Oceanië. Naast Heathrow en München is Kopenhagen een interessante hub voor Scandinavië, Roeland, de Baltische Staten, de Verenigde Staten en Azië.

Aanpak

Groningen Airport Eelde heeft naar mogelijkheden en de passagiersstromen van en naar Noord-Nederland gekeken. Gebaseerd op deze analyse heeft de luchthaven in samenwerking met InterVISTA Consulting Group een route-ontwikkelingsstrategie (ASD - Air Service Development Strategy) ontwikkeld. Kenmerkende verbindingen zijn geïdentificeerd, aan de hand daarvan voert Groningen Airport Eelde gesprekken met carriers die deze verbindingen zouden kunnen leggen. Op basis van de marktanalyse stelt Groningen Airport Eelde voor de airlines een gerichte business case op per route. Op deze manier wordt de luchtvaartmaatschappij inzicht verschaft in het potentieel van een mogelijke route.

In de acquisitie meet de luchthaven de potentie van een nieuwe route aan. Dit gebeurt in de eerste plaats aan de hand van de marktanalyse, maar ook door de betrokkenheid van Noord-Nederland te laten zien. Het Route Development Forum speelt daarin een belangrijke rol.

De luchtvaartmaatschappij wil, met als iedere onderneming, zijn risico's minimaliseren. Een nieuwe route is altijd een risico, maar zeker een nieuwe route naar een luchthaven waar de markt nog niet wordt bewezen door bestaande routes. Groningen Airport Eelde, het regionale bedrijfsleven en

de regionale overheden zullen een gezamenlijke vuist moeten maken om uit deze impasse te komen.

Er zijn verschillende mogelijkheden om luchtvaartmaatschappijen te stimuleren om een nieuwe route te starten, gericht op het verkleinen van het door hen verwachte risico:

- voorbereiden van vluchten en routes die een afspraak maken met een luchtvaartmaatschappij om het financiële risico van een nieuwe route in een eerste periode, vaak 2 tot 3 jaar, over te nemen of te delen. Een overtuigend bewijs van de behoefte van de regio aan de nieuwe route;
- kortingen in eerste jaren
- participeren in de aanloopkosten. Het opzetten van nieuwe routes gaat vaak gepaard met aanloopkosten en aanloopverliezen.
- samen marketing opzetten.

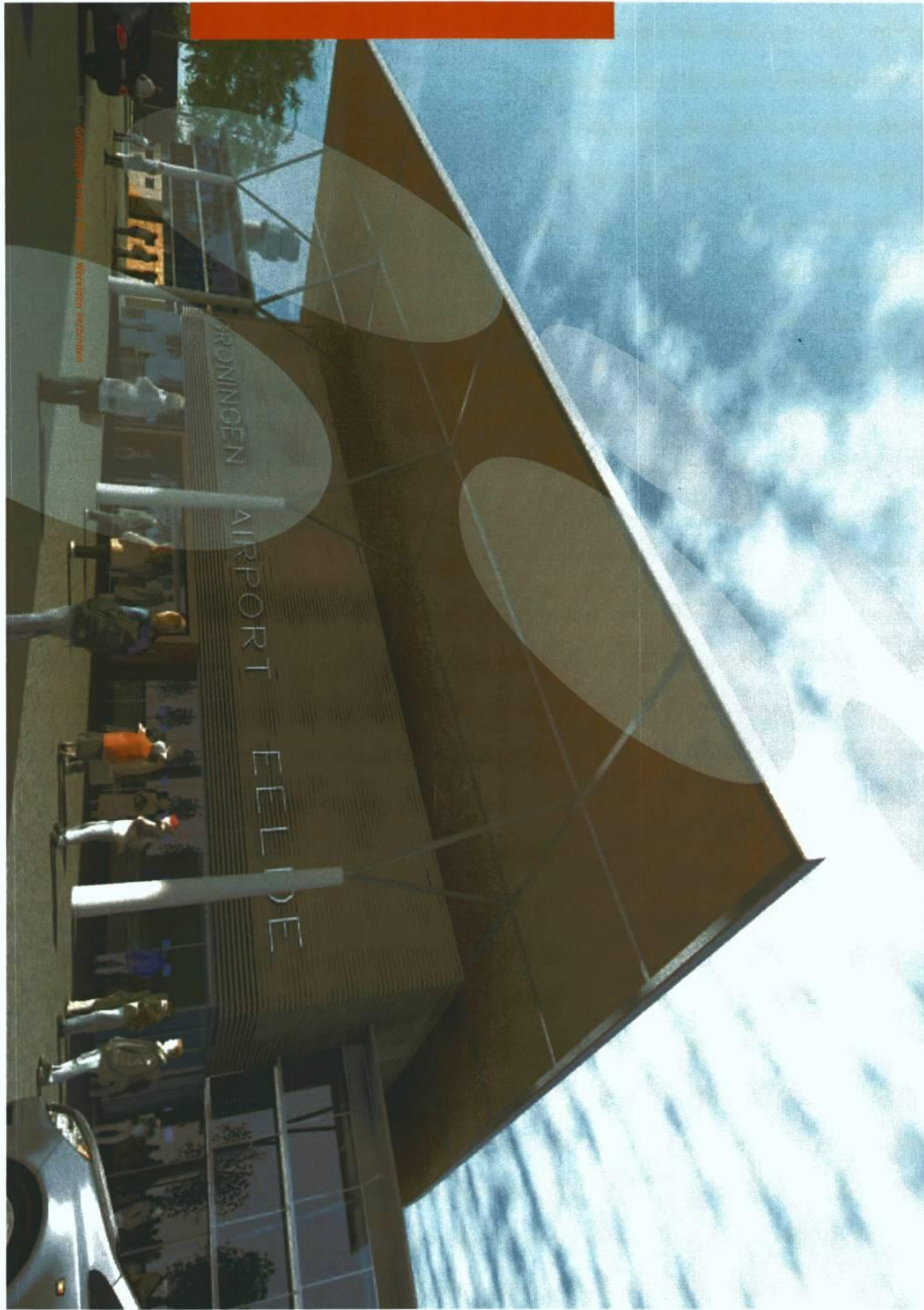
Ontwikkeling/prognose

Het proces van onderzoek naar en onderhandeling over een nieuwe route duurt vaak jaren. De voorbereidende fase kan één tot meerdere jaren duren. Bij succes volgt een typische planningscyclus van zes tot twaalf maanden voordat een luchtvaartmaatschappij daadwerkelijk een lijn lanceert.

Realistisch ingeschat zal in 2016 de eerste lijndienst vanaf Groningen Airport Eelde starten naar een Europese top-10 bestemming. De verbinding is idealiter een combinatie van hub- en bestemmingsverkeer, gemikt wordt op Kopenhagen of München. Londen staat hoog op de verlanglijst, maar Heathrow is overvol. Goede kansen zijn er voor een point-to-point verbinding met een van de andere Londense luchthavens, zoals Stansted of Southend. In de prognose is een eerste 'daggraaf'-verbinding voorzien in 2016; twee

dagelijkse retourvluchten tussen Groningen Airport Eelde en de nieuwe bestemming op weekdagen. Een nieuwe route met een dagelijkse vlucht volgt in 2017, een additionele bestemming met een daggraaf-verbinding wordt aan het aanbouwtoneel in 2020.

Ruimte voor groei

Over capaciteit en kwaliteit

Met de aankomst van de langere start- en landingsbaan en een nieuw platform beschikt Groningen Airport Eelde over goede en voldoende "luchtzijde" infrastructuur om toekomstige groei te accommoderen. Verdere groei van het passagiersaanbod op Groningen Airport Eelde kan echter op termijn niet zonder uitbreiding en aanpassing van de terminal, wegen, parkeervoorzieningen en andere gebouwen.

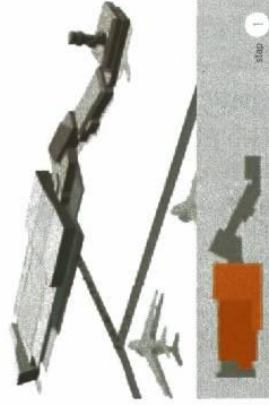
De terminal

De huidige passagiersterminal is in 2001 in gebruik genomen. Al gauw bleek de capaciteit van de terminal te beperkt om tijdens piekmuren de drukte te kunnen opvangen. In 2006 is daarom met portofolians de aanpak van de terminal verruimd. In 2012 zijn in verband met de toename van het aantal vluchten

kleine aanpassingen aan het gebouw gedaan om een extra security-lane in te passen en gates (deuren) te realiseren. Ondanks de aanpassingen blijft de capaciteit van de terminal beperkt. In de zomermaanden heert het verteer op Groningen Airport Eelde sterke pieken. De capaciteit die de luchthaven beschikbaar dient te hebben voor afhandeling, security en andere functies wordt bepaald door deze piekmomenten. In 2012 zijn 183.000 aankomende en vertrekkende passagiers afgehandeld.

De capaciteit en benodigde uitbreiding van de terminal zijn geadviseerd door NACO, Netherlands Airport Consultants B.V. Op basis van deze analyse is een ontwikkelingsplan gemaakt, samen met Van Rongen Architecten uit Groningen. Het plan gaat uit van een geleidelijke uitbreiding van de terminal die tred houdt met de groei van de luchthaven.

De afbeeldingen laten zien hoe in fasen de terminal kan worden uitgebreid. De huidige terminal is gebouwd in 2001 en verbonden met het al bestaande foreca-complex "Weelde". Bij de bouw in 2001 is reeds voorzien in een modulaire uitbouw. Uitbreiding gebeurt naar het zuidoosten. Dat betekent dat de bestaande bebouwing waarin het zakencomplex en restaurant Weelde zijn gehuisvest, moet wijken. Eerst betreft dit alleen het zakencomplex. In de tweede stap krijgt het restaurant een nieuwe locatie in de terminal toebedeeld. In stap 1 wordt de huidige structuur van het gebouw gespiegeld om een nieuwe entree te creëren. In stap 2 krijgt deze entree zijn definitieve vorm. Een omvangrijke uitbreiding van het gebouw allereerst. In deze fase is ook de bouw gepland van een tussenveroor voor onder meer foreca en kantoren.

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Gezamenlijke faciliteit nood- en hulpdiensten

Samen met het UMCG wordt gezocht naar een locatie voor het regionale ambulancecentrum (RMT), de traumahelicopter, UMCG en ook de brandweer op deze locatie huisvesten. UMCG en Groningen Airport Eelde onderzoeken de mogelijkheid deze faciliteit te combineren met de brandweerlocatie van de luchthavenbrandweer.

Het gebouw waarin de brandweer momenteel is gehuisvest dateert uit de jaren 70. Het onderkomen is gedeeltelijk in verband met meer aan de huidige eisen. Nieuwbouw is ook noodzakelijk omdat de huisvesting van de brandweer onrustig is gestuurd ten opzichte van het platform en de landingsbanen.

Zoeklocatie nood- en hulpdiensten

De latere start- en landingsbaan zorgt daarbij voor een extra uitdaging. De Luchthavenbrandweer moet volgens internationale eisen binnen 3 minuten op iedere plaats van het luchtvaartterrein ter plaatse kunnen zijn. Waar in het veld deze kritische waarde goed kan worden gemaakt, is door de verenging van de baan de tijd langer geworden. Door de brandweermensen in brandwerende "ultracladding" te laten werken en dicht rond het brandweervoertuig te houden zorgt Groningen Airport Eelde dat aan de eis wordt voldaan. De brandweer op Groningen Airport Eelde doet echter ook onderzoek op de luchthaven, volbrengt milieuakten, assisteert bij de belasting van vliegtuigen en verzorgt trainingen voor omleggende korpsen. Een verhuizing van het onderkomen van de brandweer naar een nieuwe locatie dicht bij de baan verbetert, zodoende niet alleen de veiligheid door een kortere "response-tijd", maar zorgt ook voor behoud van de flexibiliteit in de inzetbaarheid van medewerkers. De gezamenlijke behuizing met de teams van de traumahelicopter en de ambulance diensten biedt bovendien de mogelijkheid gedeelde faciliteiten en diensten te ontwikkelen en te beheren op het gebied van instructie, veranderen, eten, slapen, sporten, recreëren en onderhoud van materieel.

Na verhuizing van de brandweer naar een nieuwe locatie zal de huidige kazerne worden gesloopt en op termijn plaats maken voor parkerenvoorzieningen en general aviation.

Parkeervoorzieningen

De bereikbaarheid van Groningen Airport Eelde is een belangrijke troef van de luchthaven. Veel reizigers waarderen het dat ze goedkoop en dichtbij kunnen parkeren. De luchthaven heeft 3 parkeerplaatsen voor het publiek, P1, P2 en P4. In 2012 is P2 door tijdelijke voorzieningen uitgebreid. In totaal beschikt Groningen Airport Eelde daarmee over 740 publieke

parkeerplaatsen. Uitbreiding van de parkeervoorzieningen zal evenals de aanpak van de terminal 2016 op gaan met de groei van de luchthaven. De regionale overheden beraden de aanpak van een Transitieruim bij de op- en afritten van de A28 voor DT. Transitieruim vervult in de eerste plaats een functie voor het verkeer van en naar de stad Groningen, maar kan in de toekomst ook een functie vervullen in de parkeerbehoefte van Groningen Airport Eelde. In de zomer kent een Transitieruim overcapaciteit, terwijl het Transitieruim kunnen fungeren als een vooruitgeschoven post van de luchthaven met mogelijk incheckfaciliteiten.

Ontsluiting en herinrichting voorterrein

De ruimtelijke ontwikkelingen die Groningen Airport Eelde wil realiseren op en rond de luchthaven onderstreunen het hoofddoel het accommoderen van de passagier, bereikbaarheid en gemak. Het plan dat Groningen Airport Eelde heeft gemaakt voor de herontwikkeling van het luchtvaartterrein is ontwikkeld samen met het Groningse bureau Van Ringen Architecten. Op de schetsen hierboven is de inrichting van het voorterrein van de luchthaven op dit moment weergegeven. Een andere organisatie van de infrastructuur brengt het voorterrein van de luchthaven op een hoger plan. Er ontstaat ruimte voor:

- Uitbreiding van de terminal
- Parkeerterruimte op loopafstand van de terminal
- Doorstroming van verkeer, ook bij piekbelasting
- Behoud van de KLM Flight Academy in een eigen campus
- Ontwikkeling van kantoor- en bedrijfsruimten.

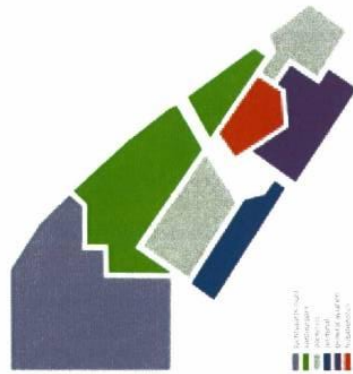
Ter verbetering van de bereikbaarheid van de luchthaven zijn een aantal maatregelen opgesteld:

- Aanleg van een nieuwe toegangsweg die doorstroming op het voorterrein verbetert.
- Constructie van een rotonde op de Burgemeester Legroweg, de brede toegangsweg sluit op deze rotonde aan.
- Aansluiting op een te realiseren Tramsterium Groningen Airport Eelde bij De Punt, waar openbaar vervoer en shuttlediensten op aan kunnen sluiten, in samenhang met de bouw van het Transferium is in de plannen een strook voor een busbaan gereserveerd.

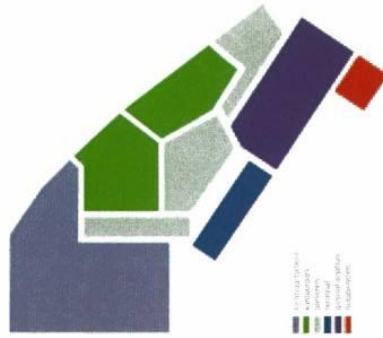

De ontwikkeling van de luchthaven kan in landschappelijk opzicht niet los worden gezien van de ambities voor het gebied rond Groningen Airport Eelde. Beeldbepalend in het gebied is de baan die de landgebruiksovergang in Eelde/Paterswolde verbindt met het landschap van de Drentse Aa. De luchthaven neemt langs deze baan een bijzondere plaats in. Het terrein van en voor de terminal kan dit beeld versterken. Dat draagt bij aan de beleving, eenheid en uitstraling van het gebied, maar ook aan de imitatie en de kwaliteit van Groningen Airport Eelde.

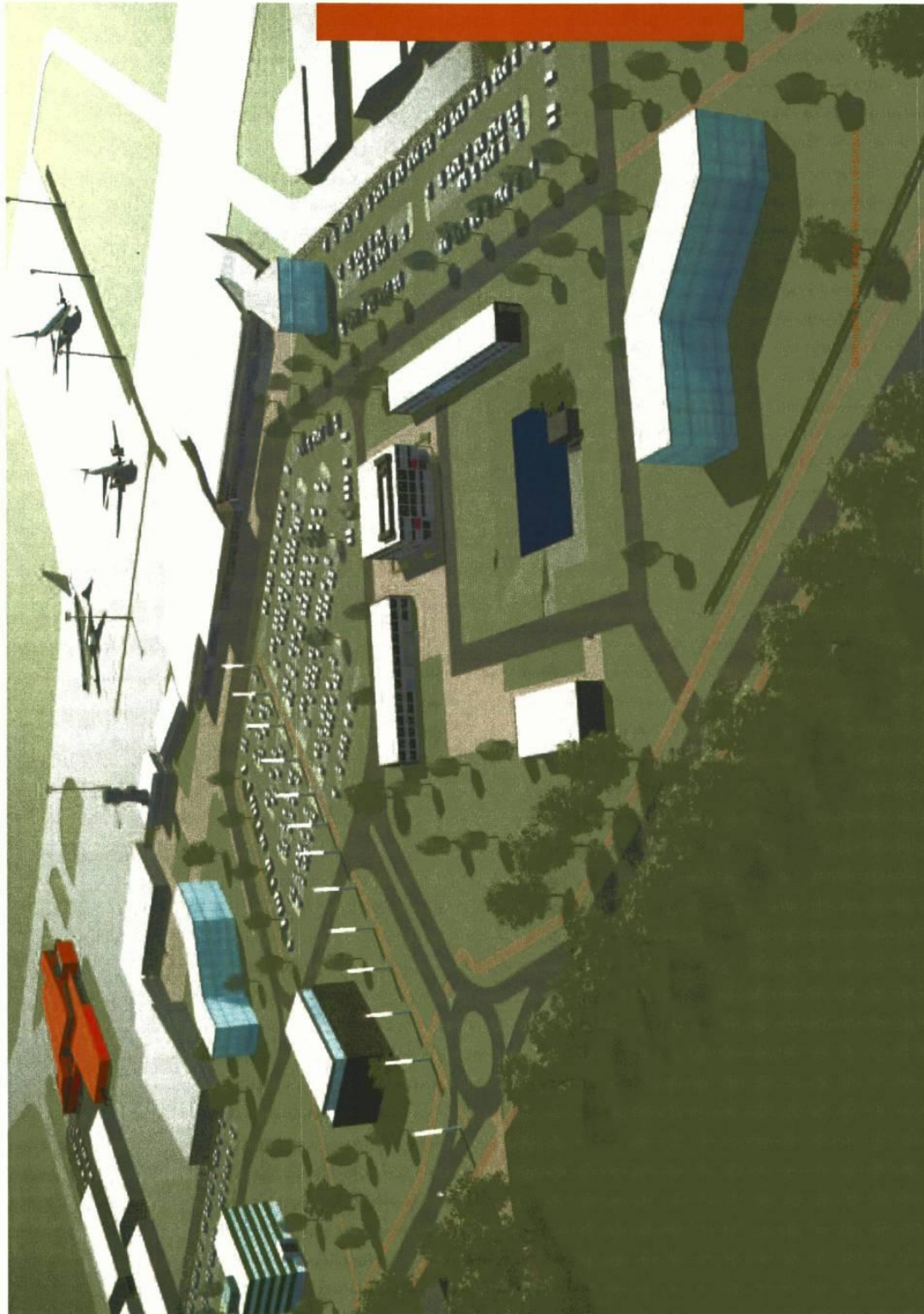
In de projectplannen is rekening gehouden met het minder gunstige economisch bij dat weinig ruimte heeft voor recreatieve vastgoedontwikkeling op het vliegveld. Hier past beschermde natuur, maar ook creativiteit. Op het terrein van de RLM Flight Academy bevinden zich de oude gebouwen van de Rijks Hogeschool, een schiedspoor van architect P.J.J.M. Cuypers (samen met Bart van der Leek). Samen met de vlieper vormt dit een monumentaal ensemble. De staat van de gebouwen is echter slecht en gaat door de leegstand verder achteruit. De RLS gebouwen krijgen door de herontwikkeling een prominente positie. In het plan worden de voor- en achterkanten van de gebouwen omgeleid. Samen met het aanpassen van de groenstructuur worden de bestaande gebouwen een deel van het centrale plein voor de terminal. Het voormalige gymnasiumgebouw is reeds herontwikkeld en geeft aan DSV Luchtvaart een nieuwe huisvesting.

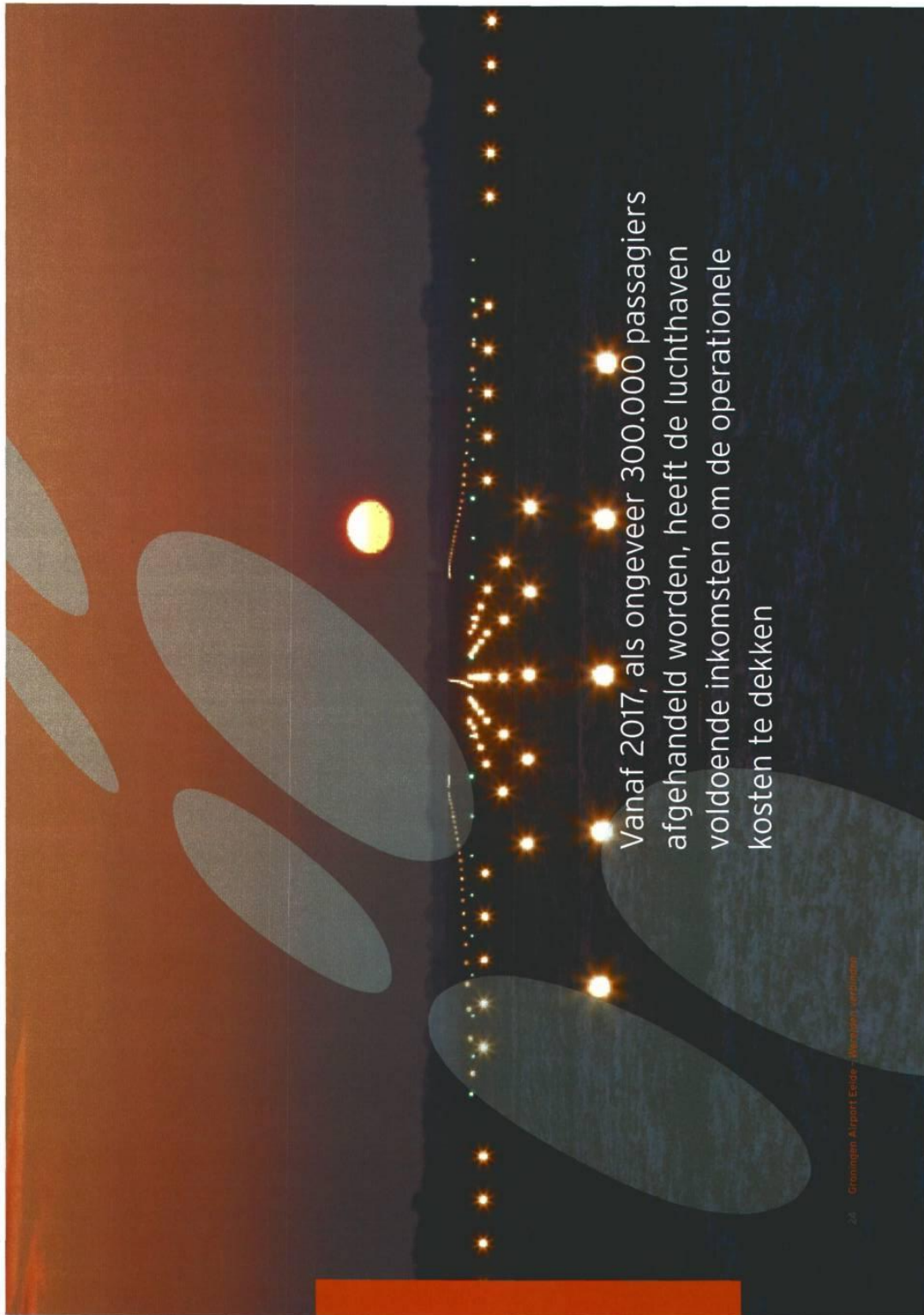

Situatie nu (2013)

Situatie toekomst (2023)

Exploitatie

De broek ophouden

De groeiambitie van Groningen Airport Eelde dient twee bronnen. De verbeterde bereikbaarheid door de lucht levert maatschappelijke baten voor de regio. Voor de onderneming is groei nodig om een beter financieel resultaat te bewerkstelligen. Uitbreiding van het aantal vluchten en passagiers leidt tot een toename van de operationele opbrengsten. De operationele kosten stijgen naar verhouding minder omdat er sprake is van schaalvoordelen. Het operationeel resultaat zal bij groei dan ook verbeteren en tot een positieve EBITDA leiden.

Opbrengsten

De netto opbrengsten van de luchthaven worden voor een groot deel gerealiseerd uit de havenopgelden, in 2012 ruim 70 procent. De havenopgelden bestaan uit landinggeld, passagiersbelasting, securityheffing en afhandelingsovernames. Toename van het aantal vluchten levert extra inkomsten uit havenopgelden op.

De gemiddelde opbrengsten per passagier dalen onder druk van de toenemende concurrentie tussen regionale luchthavens. Hoe de tariefontwikkeling eruit gaat zien is onzeker. Om een beter beeld te krijgen van de opbrengsten uit havenopgelden is een analyse gemaakt van de gemiddelde opbrengst aan havenopgelden per vertrekkende passagier voor een aantal luchthavens. Daarbij is gekeken naar zowel luchthavens die gedomineerd worden door low cost carriers (Maastricht, Bergamo, Dortmund en Eindhoven), en luchthavens met een relatief laag tot gemiddeld capaciteitsaandeel van low cost carriers (Graz, Hannover, Nürnberg). De figuur rechts laat zien dat naarmate het aandeel van de low cost carriers toeneemt, de gemiddelde havenopgelden per vertrekkende passagier lager zijn.

De gemiddelde havenopgelden per vertrekkende passagier liggen rond de € 26. De luchthavens met een grote aanwezigheid van low cost carriers ontvangen in het algemeen minder dan € 20 per passagier.

Groningen Airport Eelde heeft per marktsegment een inschatting gemaakt van de ontwikkeling van realistische en marktconforme havenopgelden voor de plannperiode. Het resultaat weergegeven voorbeeld toont dat luchthavens met een groot aandeel low cost vervoer lagere gemiddelde havenopgelden per vertrekkende passagier realiseren. De grote volumes die door deze maatschappijen worden gerealiseerd rechtvaardigen de lagere prijs. Deze benchmark onderschrijft dat voor low cost vervoer van een relatief laag tarief moet worden uitgegaan.

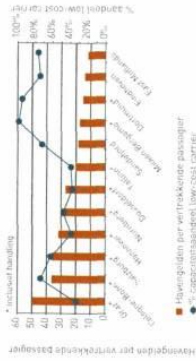
Onder druk van de concurrentie met low cost carriers, wettelijke maatregelen aan vermindering van kosten en verbetering van efficiency, kunnen dienstverleners meer lijken op die van low cost maatschappijen, de havenopgelden zullen ontwikkelen mee in hetzelfde richting.

De gemiddelde opbrengst uit havenopgelden daalt van € 40 per vertrekkende passagier in 2013 naar € 25 in 2023.

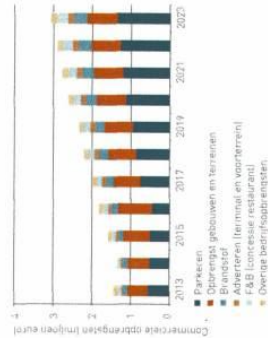
Commerciële opbrengsten

Naast havenopgelden heeft de luchthaven verschillende vormen van commerciële inkomsten. Verhuur van opbrengsten, zowel in de terminal als op het luchthaven terrein, opbrengsten uit erfpacht, concessieopbrengsten, geponeerd door het restaurant, verkoop van vliegtuigbrandstof en parkeren. De laatste levert de grootste bijdrage aan de commerciële opbrengsten. Met het toemen van het aantal passagiers zullen de commerciële opbrengsten in absolute zin stijgen.

Opbrengsten Havenopgelden

Commerciële opbrengsten

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

constant blijven. De brandweer en havendienst hoeven minder snel mee te groeien met de toename van vliegverkeer. Het 'groot' is een toename van de productiviteit per werknemer en een daling in de operationele kosten per vertrekende passagier bij volumegroei.

Marketingkosten

De eerste fase van de planperiode draait om, in goed Nederlands, "business development & marketing". Groningen Airport Eelde neemt het 'voortouw' in het aantrekken van nieuwe routes en luchtvaartmaatschappijen. Businessontwikkeling omvat een samengestelde van meerdere instrumenten: marketing en communicatie, het verstrekken van incentives aan airlines waaronder kortingen op havengelden, maar ook het mede risico dragen in de aanloopfase van een nieuwe verbinding.

Groningen Airport Eelde verhoudt het impoort van 2014 het budget voor marketing structureel met € 250.000. Daarmee wordt vooral ingezet op vergroting van de bekendheid van de luchthaven en promotie van het huidige bestemmingaanbod.

Voor nieuwe verbindingen is meer budget vereist, zowel voor de promotie als voor incentives en risicodeling. De luchthaven reserveert daarvoor in totaal nog eens € 1 miljoen gedurende de planperiode. De wijze van besteding van de met deze inspanning gepaard gaande kosten zal per geval kunnen verschillen. Groningen Airport Eelde geeft er de voorkeur aan dit extra budget te bundelen met het Route Development Fonds, waar naast de luchthaven ook overheid en bedrijfsleven aan bijdragen, om zo de slagkracht zo groot mogelijk te maken. De gelden zijn nodig bij daadwerkelijke groei, wanneer nieuwe routes worden gestart.

Vakantiegangers parkeren veelal hun auto voor een week. De meeste reizigers die een city trip maken, laten hun auto een weekend staan en met de verwachte komst van lijndienst-carriers zal het aantal parkerende zakenreizigers eveneens groeien. Door een kortere gemiddelde parkeerduur, een toename van het aantal inkomende passagiers en door een verwachte toename van het aantal passagiers dat met openbaar vervoer komt, is de verwachting dat de gemiddelde opbrengst per passagier daalt met 25% tot 2023.

Uitbreiding van de terminal betekent een stimulans voor andere inkomstenbronnen. De hoeveelheid verhuurbare ruimte neemt toe en ook de opbrengsten uit concessies stijgen.

In het ontwikkelingsperspectief dat Groningen Airport Eelde nastreeft, nemen de commerciële opbrengsten toe van circa 1,4 miljoen (2013) naar ongeveer 3,1 miljoen in 2023. De diagram voorlopig laat deze ontwikkeling zien waarbij de belangrijkste opbrengstcategorien zijn onderstreept.

Kosten

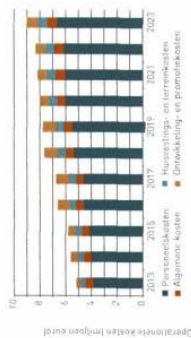
Personelekosten

De personeelskosten zijn met een aandeel van bijna 70 procent in de totale bedrijfskosten de belangrijkste kostenpost. De brandweerdiensten en onderhoudsactiviteiten nemen daarbij het grootste gedeelte voor hun rekening. Door de verwachte groei van het luchtverkeer zullen de personeelskosten vanaf 2016 relatief minder zwaar op het resultaat drukken. Dat komt doordat de vaste kosten aan administratie, marketing, directie en ondersteunende afdelingen ook bij toename van het luchtverkeer tamelijk

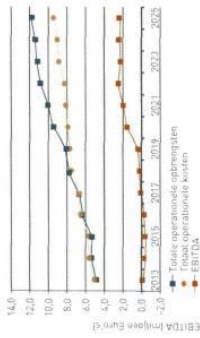

Operationele Kosten

EBITDA

Links: EBITDA

De operationele opbrengsten overstijgen de operationele kosten vanaf 2017 en leiden tot een positieve EBITDA.

Links: Operationele kosten

De operationele kosten nemen wisselend toe tot ruim € 8,9 miljoen in 2023 (2013: € 5,1 miljoen), maar de groei is aanzienlijk minder groot dan de toename van de operationele opbrengsten die voortvloeiend uit de groei van het verkeersvolume.

Operationeel resultaat

In de grafiek 'EBITDA' rechtsboven zijn de operationele opbrengsten en operationele kosten samengebracht. De investeringen in marketing leiden de komende jaren tot een lichte daling van het resultaat. In 2016 verbetert het operationele resultaat, onder meer door de verwachte komst van een nieuwe lijndienst. Vanaf 2017, als ongeveer 300.000 passagiers algehandeld worden, heeft de luchtvaartvervoerdersvereniging (AVL) de operationele kosten te dekken. Dat blijft zo in de jaren daarna. Vanaf 2020 wordt een positief resultaat (EBIT) behaald. De operationele kosten nemen toe tot ruim € 8,9 miljoen in 2023 (2013: ruim € 5,1 miljoen). De operationele opbrengsten nemen toe tot € 11,3 miljoen in 2023 (2013: € 5,0 miljoen).

De tabel hieraan is een meer gedetailleerde weergave van de resultaten voor de komende jaren.

Winst- & verliesrekening

(bedragen x 1.000 euro)

	2013	2015	2017	2019	2021	2023
Baaijswaargelager						
Huurovereenkomsten	3.580	3.779	4.719	5.708	7.273	8.163
Overige huurkosten en terreinen	641	758	889	955	1.024	1.118
Overige bedrijfskosten	87	129	180	246	305	342
Overige bedrijfsopbrengsten	694	705	935	1.158	1.463	1.647
Som der bedrijfsopbrengsten	5.037	5.371	6.733	8.067	10.065	11.270
Baaijswaargelager						
Personeelskosten	3.831	4.063	4.573	5.160	6.023	6.652
Afschrijvingskosten (incl. vrije subsidies)	597	643	750	770	682	599
Overige bedrijfskosten	1.301	1.607	1.902	2.022	2.110	2.201
Bijdrage route development fondsi			250	250		
Som der bedrijfskosten	5.729	6.413	7.475	8.503	9.745	9.511
Bedrijfsresultaat	468	1.052	741	495	1.321	1.759
Saldo rentebaten en -lasten	16,4	9,3	6,3	3,9	3,4	7,0
EBITDA	484,4	1.061,3	747,4	501,4	1.324,5	1.766,0
EBT	-528	-949	-678	-397	-1.355	-1.830

Kasstroom overzicht

(bedragen x 1.000 euro) Hierin zijn geen uitgaven of financieringsstromen opgenomen voor de uitbreidingsinvesteringen

	2013	2015	2017	2019	2021	2023
UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN						
Bedrijfsresultaat	492	1.042	741	-435	1.321	1.759
Aanpassingen voor:						
- afschrijvingen	597	643	750	770	612	599
- toename/afname voorzieningen	0	0	0	0	0	0
	597	643	750	770	612	599
Veranderingen in het verkeerbaar						
- toename voorraden	-16	-4	-14	11	-24	-18
- toename/afname voorzieningen	173	15	53	-40	-188	67
- toename aortlopende schulden excl. interest en/of kredietinstellingen	35	67	64	6	3	42
	122	47	4	46	105	43
Kasstroom uit bedrijfsactiviteiten	27	-351	-4	289	1.886	2.315
Ontvangen rente	164	93	63	39	34	70
Betaalde interest	0	0	0	0	0	0
Kasstroom uit operationele activiteiten	191	-259	68	327	1.952	2.385
UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN						
Saldo interestmargininvesteringen in multiplie vaste activa	15.437	-695	1.000	1120	775	-952
Ontvangen subsidies	0	0	0	0	0	0
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	15.437	-695	1.000	1.120	775	-952
UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN						
Bijlage aandelenhouders	0	0	0	0	0	0
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	0	0	0	0	0	0
NETTO KASSTROOM	-15.246	-954	-932	-793	1.077	1.433

Balans en kasstroom

Mede dankzij de jaarlijkse bijstellingen van de aandeelhouder's bedraagt het eigen vermogen van Groningen Airport Eelde in 2013 € 151 miljoen. De kasreserve ('liquide middelen') bedraagt € 79 miljoen.

Hiernaast is de ontwikkeling van de balans en de kasstromen weergegeven. Daarbij is nog geen rekening gehouden met de uitbreidingsinvesteringen in terminal, brandweer gebouw, parkeren, wegen en heininrichting. Wel zijn opgenomen de voor de exploitatie van het bestaande luchtvaartbedrijf noodzakelijke vervangingsinvesteringen. In de jaren 2016 tot en met 2018 is vervanging van groot materieel voorzien, waaronder een crashtender voor de brandweer en drie sneeuwruimvoertuigen. De gezamenlijke waarde van die investeringen bedraagt € 1,35 miljoen.

In de komende jaren zal Groningen Airport Eelde de routeontwikkelingsstrategie verder ten uitvoer brengen en intensieve marketingprogramma's ontwikkelen en uitvoeren. Er wordt samenwerking met een financiële participatie overzacht van regionale stakeholders, maar deze instellingen vragen ook financiële commitment van Groningen Airport Eelde. Dit zal de jaarlijkse exploitatiekosten in eerste instantie doen oplopen. Vanaf 2020 is er door groei van het verkeer echter sprake van een positieve kasstroom. Het eigen vermogen daalt tot € 109 miljoen in 2019; de kasreserve tot € 2 miljoen. Vanaf 2020 nemen vermogen en liquide middelen weer toe.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Balans
(bedragen x 1.000 euro) In de balans zijn geen uitbreidingsinvesteringen verwerkt.

	2013	2015	2017	2019	2021	2023
ACTIVA						
Materiële vaste activa						
Bedrijfsbouwen en -terreinen	4.836	4.952	4.666	4.311	4.201	6.186
Instalaties	495	403	282	255	337	34
Andere vaste bedrijfsmiddelen	2.149	2.191	2.890	3.541	3.051	2.039
In uitvoering en vooruitbetaald	0	269	520	780	1.467	0
Totaal	7.480	7.806	8.358	8.888	9.056	9.640
Financiële vaste activa						
Deelneming	0	0	0	0	0	0
Totaal	7.480	7.806	8.358	8.888	9.056	9.640
Vlottende activa						
Waardepapier	201	215	269	323	403	430
Vorderingen	739	788	988	1.184	1.477	1.654
Liquide middelen	7.897	5.905	3.764	2.183	3.599	6.639
Totaal	8.838	6.909	5.022	3.590	5.499	8.744
Totale activa	16.319	14.714	13.380	12.478	14.555	18.384
PASSIVA						
Eigen vermogen						
Opvoerkapitaal en gestort kapitaal	4.175	4.175	4.175	4.175	4.175	4.175
Algemene reserve	3.791	2.037	528	-448	1.683	5.386
Agio	7.147	7.147	7.147	7.147	7.147	7.147
Totaal	15.113	11.359	11.850	10.874	12.934	16.708
Lenglopende schulden						
Leningen	0	0	0	0	0	0
Kortlopende schulden						
Schulden aan handelspartijen	144	385	448	510	525	571
Schulden aan investeringspartijen	63	71	82	94	96	105
Overlap schulden	800	900	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal	1.207	1.355	1.531	1.604	1.621	1.675
Totale activa	16.319	14.714	13.380	12.478	14.555	18.384

Investeren in groei

Kosten voor baten

Uitbreidingsinvesteringen

Door het verzilveren van marktkansen wil Groningen Airport Eelde in eerste instantie groeien naar 300.000 en vervolgens naar 600.000 passagiers. Uitbreiding van de terminal en herinrichting van terreinen is nodig om vestere groei te kunnen faciliteren en de luchthaven kwalitatief een impuls te geven. In het hoofdstuk 'ruimte voor groei' zijn de elementen van dit investeringsprogramma beschreven.

Het totale investeringsprogramma is geraamd op € 17 miljoen tot eind 2023. Zo'n label rechts. Naast de investeringsprogramma's is in het overzicht ook het verwachtte gladdere gebied. Het planjaar is het eerste kalenderjaar na oplevering. In eerste instantie staan investeringen in de terminal en de realisatie van een nieuw onroerend goed voor de luchtvaartmaatschappij op het vervoersprogramma. Beide investeringen zijn op basis van de huidige verkeersomvang en bedrijfsvoering al noodzakelijk. Op basis van een voorontwerp zijn de bouwkosten van een onderkomen voor de luchthavenbrandweer zijn geraamd op € 2,5 miljoen. De eerste fase van de uitbreiding van de passagiersterminal is geraamd op € 3,5 miljoen. Daar komen bij de kosten voor installaties en systemen, zoals security-apparatuur, check-in en bagageafhandelingssystemen, waardoor de totale investering circa € 5 miljoen bedraagt.

De daadwerkelijke realisatie - en dus het feitelijk jaar van ingebruikname - van de verdere investeringen is afhankelijk van de ontwikkeling van het verkeer op de luchthaven. Dus pas bij groei

van vluchten en passagiers komen uitbreidingsinvesteringen op de agenda. Een tweede uitbreiding van de terminal is voorzien in de tweede helft van de planperiode en is geraamd op € 4,2 miljoen, inclusief installaties en systemen (alle bedragen prijspeil 2013).

De verbetering van de ontlasting en herinrichting van het voorterrein zijn op termijn noodzakelijk voor groei van het verkeer, maar zullen ook bijdragen aan de kwalitatieve verbetering van de wijpere omgeving van de luchthaven. Dit investeringsprogramma wordt in nauwe samenwerking met de regionale en lokale overheden verder uitgewerkt. De herinrichting van het voorterrein en de verbuizing van de brandveerkeuze bieden samen ruimte voor uitbreiding van de parkeerplaatsen P2 en P4. Deze zijn nodig bij groei van het aantal passagiers en zijn voorzien voor 2017 en 2019.

Financiering

In het voorgaande hoofdstuk is de exploitatie van de luchthaven geëvalueerd voor de komende jaren, inclusief de extra kosten voor marketing en business development en de vervangingsinvesteringen in de bestaande faciliteiten en materieel. De "lopende zaken" en de inzet op nieuwe verbindingen kunnen worden gefinancierd uit de kasstroom en het eigen vermogen van de luchthaven. Wanneer de groei zich volgens plan en ambite manifesteert, kan in 2017 en 2020 een positief EBITDA, respectievelijk een positieve cashflow worden behaald.

Gelet op de omvang van het investeringsprogramma is echter aanvullende financiering nodig voor de uitbreidingsinvesteringen.

Voorgenomen investeringsuitgaven

Bijdragen	Kosten	Planjaar
Nieuwbouw brandveerkeuze	2.000.000	2016
Installaties	250.000	2016
Verhuizing	300.000	2016
	2.550.000	
Terminal		
Uitbreiding fase 1, 2, 0201, nr	3.500.000	2016
Installaties & systemen	1.470.000	2016
Uitbreiding fase 2, 1450 m	3.000.000	2022
Installaties & systemen	1.700.000	2022
	9.170.000	
Ontlasting en voorterrein		
Herinrichten voorterrein	2.175.000	2017
Wegen	975.000	2017
Roadside	850.000	2017
Uitbreiding parkeerterrein P2	475.000	2017
Uitbreiding parkeerterrein P4	1.750.000	2019
	5.305.000	
Totaal	17.025.000	

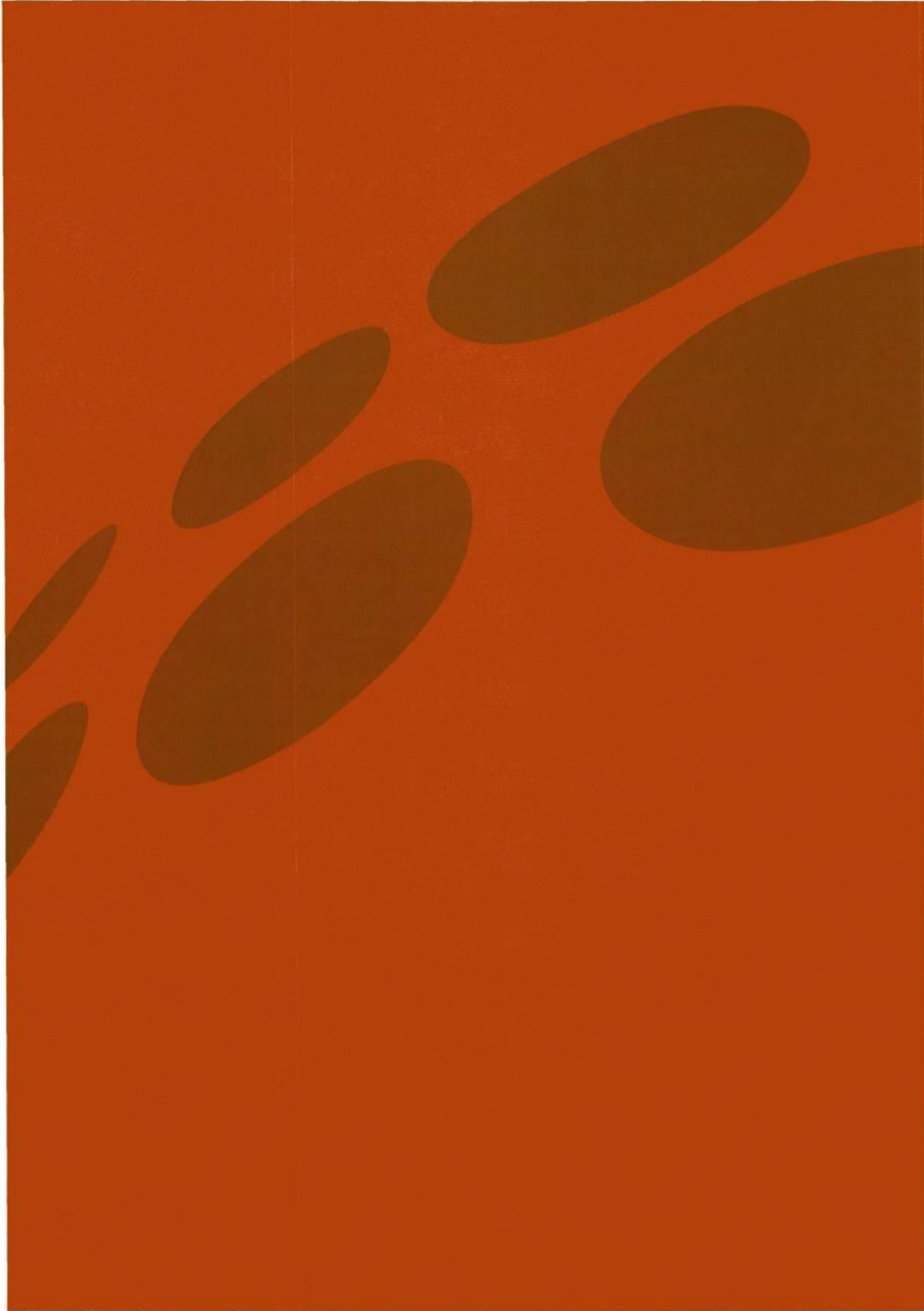

Met de Aandelhouders moet worden gezocht naar de juiste financieringsopties. Er wordt nadrukkelijk gekeken naar de mogelijkheden die de regionale overheden kunnen bieden, vooral vanuit de beschikbare financiële instrumenten voor verbetering van de Noordelijke infrastructuur en stimulering van de economische ontwikkeling.

In een eerste globale Maatschappelijke Kosten-Baten Analyse (MKBA) die door de Rijksuniversiteit Groningen is uitgevoerd, zijn de maatschappelijke reistijdskosten afgezet tegen de exploitatiekosten. Daar komt een positief saldo uit. Een positieve MKBA-score geeft aan dat het voor overheden om een maatschappelijk rendabele investering gaat.

Investeringen van de overheden in de luchthaven zijn dus loofbaar, maar ook in de komende jaren nodig. Groningen Airport Eelde legt de focus op ontwikkeling van verbindingen en vervoer. Ernie van het vervoer zorgt voor verbetering van het exploitatieresultaat en stelt de luchthaven op termijn in staat majeure uitbreidingsinvesteringen (mede te financieren).

32 Groningen Airport Eelde - Werelden verbinden

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

BIJLAGE

EUROBORG N.V.

Beschrijving

De activiteiten van Euroborg N.V. bestaan voornamelijk uit het verkrijgen, ontwikkelen, bezwaren, huren en verhuren, vervreemden en op commerciële wijze exploiteren van registergoederen, in het bijzonder van een sportcomplex (stadion).

Publiek belang

Het openbaar belang van de Euroborg is de landmark in de ontwikkeling van het Europapark, de sportvoorziening voor betaald voetbal in Groningen

Juridische status en eigendom

Euroborg is een naamloze vennootschap. De Gemeente Groningen is 100%aandeelhouder.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Algemene gegevens deelneming	
Naam deelneming	Euroborg NV
Bedrijfssector	Sport en Bewegen
Vestigingsplaats	Groningen
Deelneming sinds	29 oktober 2001
Website	n.v.t.
Belang provincie Groningen	100 %

Financieel overzicht				
(€ mln.)	2014	2013	2012	2011
Totaal activa	19.3	20.2	20.7	24.6
Eigen vermogen	-/- 0.1	0.1	0.3	4.7
Vreemd vermogen	19.4	20.1	20.3	19.9
Solvabiliteitsratio	0,00	0,00	0,01	0,19
inkomsten	2.1	2.1	2.0	2.0
Resultaat	-/- 0,17	-/- 0,22	-/- 0,19	0,33
Bijdrage Gemeente Groningen	0.3	0.3	0,3	0,3

Bedrijfsspecifieke kerncijfers				
	2014	2013	2012	2011
Aantal zitplaatsen	22.579	22.579	22.579	22.579
Aantal werknemers (fte)	0	0	0	0

Directie		
	functie	Sinds
B. Veenbrink	Directeur	2006

Raad van Commissarissen		
	functie	Sinds
Dhr W. Smink	voorzitter	2006
Dhr. G.F. Hes	lid	2003
Dhr. G.H. Koolman	lid	2002

BIJLAGE

**Beperkte balans 2014 van
Euroborg N.V.
Groningen**

De jaarrekening 2014 van Euroborg N.V. is goedgekeurd en vastgesteld in de vergadering van aandeelhouders d.d. 17 april 2015.

Inhoud

Directieverslag	2
Beperkte balans per 31 december 2014 (na resultaatbestemming)	5
Toelichting behorende bij de beperkte balans per 31 december 2014	6

Directieverslag

Algemeen

De activiteiten van Euroborg N.V. bestaan voornamelijk uit het verkrijgen, ontwikkelen, bezwaren, huren en verhuren, vervreemden en op commerciële wijze exploiteren van registergoederen, in het bijzonder van een sportcomplex (stadion).

De aandelen van Euroborg N.V. worden gehouden door de gemeente Groningen. Er is geen sprake van een groep, groepsmaatschappijen of deelnemingen. Euroborg N.V. heeft geen personeel in dienst. De directie en de controller worden ingehuurd. Verder is sprake van een Raad van Commissarissen die uit drie personen bestaat. Het technisch beheer van het stadion is uitbesteed aan Bilfinger Real Estate B.V.

Beleid en risico's

De belangrijkste elementen van het gevoerde beleid bestaan uit een gezond technisch, alsmede een prudent financieel beheer van het stadion.

Het stadion is tot 2037 verhuurd aan FC Groningen voor een vast bedrag per jaar met een jaarlijkse indexatie. Het stadion is met een hypothecaire lening op basis van annuïteiten gefinancierd. Deze hypothecaire lening is verstrekt door de aandeelhouder, de gemeente Groningen, en kent een vaste rente. Het financiële beleid is gericht op een gezonde balans tussen de inkomsten en de uitgaven. De directie en de Raad van Commissarissen sturen sterk op de (prognose van) kasstromen. Euroborg N.V. heeft geen financiële derivaten.

Het technisch beheer van het stadion is uitbesteed aan Bilfinger Real Estate BV. De directie stemt jaarlijks het onderhoudsplan af met de professionals van Bilfinger Real Estate BV. Daarbij staan veiligheid, kwaliteit en comfort voorop.

Euroborg N.V. loopt geen prijsrisico's. De risico's op het gebied van krediet, liquiditeit en kasstromen hangen samen met de financiële positie van FC Groningen. Euroborg N.V. heeft met FC Groningen als huurder van het stadion één belangrijke debiteur. Ontwikkelingen in de Nederlandse economie (kaartverkoop en sponsoring) hebben een directe invloed op FC Groningen en raken daarmee ook het risicoprofiel van Euroborg N.V. Ook sportief gezien zijn de prestaties van FC Groningen van belang voor Euroborg N.V. Directie en de Raad van Commissarissen onderkennen voorgenoemde risico's in respectievelijk haar beleid en toezicht. Een voorzichtig financieel beleid is daarvan het gevolg.

Huidige gang van zaken

In 2014 heeft de eindafrekening van de ontwikkelings- en realisatie overeenkomst (ORO) met de aandeelhouder plaatsgevonden. Er staan derhalve geen verplichtingen terzake meer op de balans.

De omzet ligt in lijn met voorgaande jaren. De huur is, in overeenstemming met de huurovereenkomst, geïndexeerd. Het resultaat na belastingen bedraagt circa € 170.000 negatief over 2014 en het eigen vermogen bedraagt per 31 december 2014 € 74.000 negatief. Dit resultaat en eigen vermogen is de consequentie van de stelselwijziging die in 2013 is doorgevoerd.

Als gevolg van veranderende wetgeving heeft Euroborg N.V. vanaf 2013 gekozen voor waardering van het stadion tegen historische kosten verminderd met cumulatieve afschrijvingen die lineair worden berekend. Hiermee volgt Euroborg N.V. de meest gebruikelijke afschrijvingsmethodiek in de vastgoedbranche. De doorvoering van deze stelselwijziging heeft echter wel een negatief effect op het resultaat en eigen vermogen van de onderneming op de korte termijn.

De wijze waarop het stadion wordt gewaardeerd staat los van het beleid van de directie van Euroborg N.V. De oorspronkelijke kasstroomprognose van Euroborg N.V. voor de totale looptijd van het project Euroborg laat een nihil saldo zien. De stelselwijziging heeft geen effect op de kasstromen.

Zoals aangegeven stuurt de directie van Euroborg N.V., daarin ondersteund door de Raad van Commissarissen sterk op de kasstromen en de geprognostiseerde kasstromen. Het boekhoudkundige resultaat en het effect daarvan op het eigen vermogen is daaraan ondergeschikt. Ook de liquiditeit (de mate waarin Euroborg N.V. op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen) en de solvabiliteit (de mate waarin Euroborg N.V. op lange termijn aan haar verplichtingen kan voldoen) wordt door directie en Raad van Commissarissen beoordeeld op basis van de kasstromen. Gezien het risicoprofiel van de belangrijkste debiteur is een voortzetting van een voorzichtig en terughoudend financieel beleid geboden.

Toekomstparagraaf

De verhuur van het stadion zal ongewijzigd plaatsvinden in de komende jaren.

De liquiditeit en solvabiliteit kunnen in de nabije toekomst in gevaar komen doordat met ingang van het fiscale jaar 2016 het effect van de vrijstelling van de vennootschapsbelastingplicht (VpB-plicht) voor overheidsbedrijven komt te vervallen. Dit scenario kan mogelijk vergaande consequenties hebben voor de liquiditeitspositie van Euroborg N.V. In overleg met haar belastingadviseur en het

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Gemeentelijk VpB projectteam probeert de directie de consequenties van de herinvoering van de VpB plicht op de bedrijfshuishouding inzichtelijk te maken alsmede de mogelijk negatieve effecten ervan te minimaliseren.

De ontwikkeling van het zgn. Topsportzorgcomplex aan de Laan Corpus den Hoorn te Groningen, waarin het trainingscomplex van FC Groningen gehuisvest zal worden, bevindt zich nog in de haalbaarheidsfase waarbij de verschillende financieringsmogelijkheden worden onderzocht. De omvang van de eventuele investering die met betrekking tot het oefencomplex mogelijk zal worden gepleegd door Euroborg N.V. is nog niet bekend. De directie onderkent de mogelijke risico's met betrekking tot de realisatie van dit project en zal hiermee in de voorstellen tot besluitvorming omtrent het topsportzorgcomplex terdege rekening houden.

In 2014 heeft een verdere verduurzaming van het stadion plaatsgevonden door de installatie van photo-voltaïsche panelen (PV-panelen) op het dak. Nadat in 2013 reeds 531 PV panelen waren geïnstalleerd, zijn in 2014 nog eens 589 panelen geplaatst. Beide projecten zijn tot stand gekomen middels crowdfunding in samenwerking met FC Groningen en de Stichting 1miljoen Watt.

Er zullen naar verwachting geen wijzigingen gaan plaatsvinden in de personele bezetting.

Groningen, 17 april 2015

De directie

Raad van Commissarissen

B. Veenbrink

W. Smink

G.F. Hes

G.H. Koolman

Euroborg N.V., Groningen

4

Collegedrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Beperkte balans per 31 december 2014 (na resultaatbestemming)

<i>Activa</i>	31 december 2014		31 december 2013	
	€	€	€	€
Vaste activa				
Materiële vaste activa	<u>17.861.577</u>		<u>18.580.570</u>	
Som der vaste activa		17.861.577		18.580.570
Vlottende activa				
Vorderingen	49.467		62.899	
Liquide middelen	<u>1.386.773</u>		<u>1.589.581</u>	
Som der vlottende activa		1.436.240		1.652.480
		<u>19.297.817</u>		<u>20.233.050</u>

<i>Passiva</i>	31 december 2014		31 december 2013	
	€	€	€	€
Eigen vermogen				
Geplaatst kapitaal	48.000		48.000	
Overige reserves	<u>- 122.209</u>		<u>49.278</u>	
		- 74.209		97.278
Voorzieningen		1.502.162		1.235.310
Langlopende schulden		16.329.759		16.758.048
Kortlopende schulden		1.540.105		2.142.414
		<u>19.297.817</u>		<u>20.233.050</u>

Toelichting behorende bij de beperkte balans per 31 december 2014

1 Algemeen

Op grond van artikel 396 lid 3 Boek 2 BW zijn beperkingen in de balans alsmede in de toelichting aangebracht.

1.1 Activiteiten

De activiteiten van Euroborg N.V. bestaan voornamelijk uit het verkrijgen, ontwikkelen, bezwaren, huren en verhuren, vervreemden en op commerciële wijze exploiteren van registergoederen, in het bijzonder van een sportcomplex (stadion).

1.2 Groepsverhoudingen

De Gemeente Groningen is 100% aandeelhouder in Euroborg N.V.

1.3 Risico's en onzekerheden

Bij het opstellen van de jaarrekening worden door de directie schattingen en veronderstellingen gemaakt die van invloed zijn op de bedragen die in de jaarrekening zijn opgenomen. De feitelijke resultaten kunnen van deze schattingen en veronderstellingen afwijken.

Als belangrijkste onzekerheden gelden:

- de waardering van het stadion op (maximaal) de contante waarde van de toekomstige kasstromen en daarin opgenomen parameters voor ondermeer onderhoud en zakelijke lasten;
- een substantieel kredietrisico als gevolg van de concentratie rondom FC Groningen als belangrijkste debiteur. Ter mitigering zijn aanvullende zekerheden verstrekt (zie paragraaf 2.5);
- door de inwerkingtreding van de Wet modernisering VpB-plicht overheidsondernemingen ontstaat voor Euroborg N.V. vennootschapsbelastingplicht met ingang van 1 januari 2015. Daadwerkelijke heffing van vennootschapsbelasting zal plaatsvinden vanaf 1 januari 2016. De omvang hiervan is nog niet in te schatten.

1.4 Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld op basis van een continuïteit veronderstelling. Ondanks het negatieve resultaat en het negatief eigen vermogen van Euroborg N.V. per ultimo 2014, leidt dit niet tot gevaar van de continuïteit, aangezien de

directie stuurt op kasstromen, welke in voldoende mate positief zijn. Hierdoor kan Euroborg N.V. aan haar verplichtingen blijven voldoen.

1.5 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

1.5.1 Algemene grondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde verslaggevingregels conform BW2/Richtlijnen Jaarverslaggeving. Euroborg N.V. kwalificeert als kleine rechtspersoon en derhalve is in de jaarrekening 2014 gebruik gemaakt van de richtlijnen voor de jaarverslaggeving voor kleine rechtspersonen. Activa en passiva worden gewaardeerd tegen historische kosten, tenzij een andere waarderingsgrondslag is vermeld.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

1.5.2 Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als financiële derivaten verstaan. Voor de grondslagen van primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost. Euroborg N.V. heeft geen financiële derivaten.

1.5.3 Materiële vaste activa

Het stadion is gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs onder aftrek van de cumulatieve afschrijvingen. Indien van toepassing wordt rekening gehouden met duurzame waardeverminderingen. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

De verkrijgingsprijs bestaat uit de bestede directe en indirecte projectgerelateerde kosten onder aftrek van ontvangen bijdragen uit hoofde van grondverkoop, subsidies, founderbijdragen en tegemoetkomingen van derden. Op de bestede kosten, exclusief grondkosten, wordt jaarlijks lineair afgeschreven.

Jaarlijks wordt getoetst of sprake is van indicaties van een duurzame waardevermindering door de contante waarde van de toekomstige kasstromen te vergelijken met de boekwaarde van het stadion. Indien de aldus berekende reële waarde lager is dan de boekwaarde wordt het verschil in het resultaat verantwoord.

Euroborg N.V., Groningen

7

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

1.5.4 Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke verliezen als gevolg van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

1.5.5 Voorzieningen

Tenzij anders vermeld worden de overige voorzieningen gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de betreffende verplichtingen af te wikkelen.

Voorziening groot onderhoud

De voorziening ter gelijkmatige verdeling van lasten voor groot onderhoud van gebouwen wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten over een reeks jaren. De voorziening wordt lineair opgebouwd op basis van 15-jaars voortschrijdend gemiddelde. Het uitgevoerde onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht.

1.5.6 Langlopende en kortlopende schulden

Opgenomen leningen en schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde).

1.6 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

1.6.1 Opbrengsten/kosten

Opbrengsten uit hoofde van de verhuur worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben. De kostprijs van deze opbrengsten wordt aan dezelfde periode toegerekend.

1.6.2 Belastingen

Door de gewijzigde eigendomsverhoudingen, kwalificeert Euroborg N.V. effectief vanaf 20 november 2007, niet meer als belastingplichtige voor de vennootschapsbelasting. Echter door de inwerkingtreding van de Wet modernisering VpB-plicht overheidsondernemingen ontstaat voor Euroborg N.V. vennootschapsbelastingplicht met ingang van 1 januari 2015 (zie paragraaf 1.3).

2 Toelichting op de balans

2.1 Vorderingen

De vorderingen per ultimo 2014 hebben een resterende looptijd van korter dan 1 jaar.

2.2 Eigen vermogen

2.2.1 Geplaatst kapitaal

Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt 48.000 aandelen van nominaal € 1, zijnde € 48.000.

2.2.2 Overige reserves

De post overige reserves muteerde uit hoofde van de resultaatbestemming van 2014.

2.3 Voorzieningen

2.3.1 Onderhoudsvoorziening

Op basis van een meerjarenonderhoudsprognose is een onderhoudsvoorziening gevormd. De vaststelling van de dotatie is gebaseerd op de actuele meerjarenonderhoudsprognose voor de komende 15 jaar, rekening houdend met 2% inflatie.

2.3.2 Voorziening afkoopsom VvE-bijdrage skyboxen

In het kader van de verkochte skyboxen heeft Euroborg N.V. met ingang van 1 januari 2006 de bijdrage aan de VvE voor een periode van 15 jaar betaald. Jaarlijks valt een vast bedrag vrij ten gunste van de exploitatie ter dekking van de jaarlijkse VvE last.

2.4 Langlopende schulden

De vennootschap heeft met een positieve/negatieve hypothecaire leningsovereenkomst, met het stadion als hypothecair onderpand, 1e in rangorde, onderpand op eerste afroep door de schuldeiser. Voor uitbreidingen van het stadion in 2008 en 2009 zijn nieuwe hypothecaire leningsovereenkomsten afgesloten, met het stadion als onderpand, 2e in rangorde.

Alle leningsovereenkomsten kennen een vast rentepercentage.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

De aflossingsverplichting voor 2015 bedraagt afgerond € 450.000, dat als kortlopende schuld is verantwoord. In totaal heeft circa € 13.835.000 een looptijd van meer dan 5 jaar.

2.5 Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

In verband met meerdere zekerheid op het ontvangen van de huurpenningen voor de periode van 1 juli 2014 tot en met 30 juni 2017 is een verpandingsakte getekend, waarbij de vordering met betrekking tot sponsorgelden van FC Groningen op Essent zijn verpand aan Euroborg N.V. Voorts wordt ter beperking van het debiteurenrisico de huur bij vooruitbetaling ontvangen.

Aankoop van het naamrecht ten bedrage van € 628.000 is in 2005 verantwoord onder de projectkosten. Hiermee heeft Euroborg N.V. 60% van alle toekomstige opbrengsten uit de verkoop van de naam van het stadion verworven. Opbrengsten over uitsluitend de eerste contractperiode tot dit bedrag worden met de aandeelhouder verrekend, opbrengsten hoger dan € 628.000 komen ten gunste van de exploitatie van Euroborg N.V.

Euroborg N.V. heeft in december 2013 een recht van opstal verleend aan Zonne-Energieborg V.O.F. ten behoeve van het plaatsen en exploiteren van fotovoltaïsche panelen (PV-panelen) op het dak van het stadion, een en ander met als doel zonne-energie op te wekken en te leveren aan huurder FC Groningen. Hiervoor heeft Euroborg N.V. een marktconforme vergoeding ontvangen. Het recht van opstal eindigt op 30 juni 2037.

2.6 Gemiddeld aantal werknemers

De onderneming had in 2014 geen werknemers in dienst (2013: geen).

Groningen, 17 april 2015

De directie Raad van Commissarissen

B. Veenbrink W. Smink

G.F. Hes

G.H. Koolman

Euroborg N.V., Groningen

10

BIJLAGE

Directieverslag

Algemeen

De activiteiten van Euroborg N.V. bestaan voornamelijk uit het verkrijgen, ontwikkelen, bezwaren, huren en verhuren, vervreemden en op commerciële wijze exploiteren van registergoederen, in het bijzonder van een sportcomplex (stadion).

De aandelen van Euroborg N.V. worden gehouden door de gemeente Groningen. Er is geen sprake van een groep, groepsmaatschappijen of deelnemingen. Euroborg N.V. heeft geen personeel in dienst. De directie en de controller worden ingehuurd. Verder is sprake van een Raad van Commissarissen die uit drie personen bestaat. Het technisch beheer van het stadion is uitbesteed aan Bilfinger Real Estate B.V.

Beleid en risico's

De belangrijkste elementen van het gevoerde beleid bestaan uit een gezond technisch, alsmede een prudent financieel beheer van het stadion.

Het stadion is tot 2037 verhuurd aan FC Groningen voor een vast bedrag per jaar met een jaarlijkse indexatie. Het stadion is met een hypothecaire lening op basis van annuïteiten gefinancierd. Deze hypothecaire lening is verstrekt door de aandeelhouder, de gemeente Groningen, en kent een vaste rente. Het financiële beleid is gericht op een gezonde balans tussen de inkomsten en de uitgaven. De directie en de Raad van Commissarissen sturen sterk op de (prognose van) kasstromen. Euroborg N.V. heeft geen financiële derivaten.

Het technisch beheer van het stadion is uitbesteed aan Bilfinger Real Estate BV. De directie stemt jaarlijks het onderhoudsplan af met de professionals van Bilfinger Real Estate BV. Daarbij staan veiligheid, kwaliteit en comfort voorop.

Euroborg N.V. loopt geen prijsrisico's. De risico's op het gebied van krediet, liquiditeit en kasstromen hangen samen met de financiële positie van FC Groningen. Euroborg N.V. heeft met FC Groningen als huurder van het stadion één belangrijke debiteur. Ontwikkelingen in de Nederlandse economie (kaartverkoop en sponsoring) hebben een directe invloed op FC Groningen en raken daarmee ook het risicoprofiel van Euroborg N.V. Ook sportief gezien zijn de prestaties van FC Groningen van belang voor Euroborg N.V. Directie en de Raad van Commissarissen onderkennen voornoemde risico's in respectievelijk haar beleid en toezicht. Een voorzichtig financieel beleid is daarvan het gevolg.

Euroborg N.V. Groningen

2

Geparafeerd voor
waarmakingdoeleinden

Huidige gang van zaken

In 2014 heeft de eindafrekening van de ontwikkelings- en realisatie overeenkomst (ORO) met de aandeelhouder plaatsgevonden. Er staan derhalve geen verplichtingen terzake meer op de balans.

De omzet ligt in lijn met voorgaande jaren. De huur is, in overeenstemming met de huurovereenkomst, geïndexeerd. Het resultaat na belastingen bedraagt circa € 170.000 negatief over 2014 en het eigen vermogen bedraagt per 31 december 2014 € 74.000 negatief. Dit resultaat en eigen vermogen is de consequentie van de stelselwijziging die in 2013 is doorgevoerd.

Als gevolg van veranderende wetgeving heeft Euroborg N.V. vanaf 2013 gekozen voor waardering van het stadion tegen historische kosten verminderd met cumulatieve afschrijvingen die lineair worden berekend. Hiermee volgt Euroborg N.V. de meest gebruikelijke afschrijvingsmethodiek in de vastgoedbranche. De doorvoering van deze stelselwijziging heeft echter wel een negatief effect op het resultaat en eigen vermogen van de onderneming op de korte termijn.

De wijze waarop het stadion wordt gewaardeerd staat los van het beleid van de directie van Euroborg N.V. De oorspronkelijke kasstroomprognose van Euroborg N.V. voor de totale looptijd van het project Euroborg laat een nihil saldo zien. De stelselwijziging heeft geen effect op de kasstromen.

Zoals aangegeven stuurt de directie van Euroborg N.V., daarin ondersteund door de Raad van Commissarissen sterk op de kasstromen en de geprognostiseerde kasstromen. Het boekhoudkundige resultaat en het effect daarvan op het eigen vermogen is daaraan ondergeschikt. Ook de liquiditeit (de mate waarin Euroborg N.V. op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen) en de solvabiliteit (de mate waarin Euroborg N.V. op lange termijn aan haar verplichtingen kan voldoen) wordt door directie en Raad van Commissarissen beoordeeld op basis van de kasstromen. Gezien het risicoprofiel van de belangrijkste debiteur is een voortzetting van een voorzichtig en terughoudend financieel beleid geboden.

Toekomstparagraaf

De verhuur van het stadion zal ongewijzigd plaatsvinden in de komende jaren.

De liquiditeit en solvabiliteit kunnen in de nabije toekomst in gevaar komen doordat met ingang van het fiscale jaar 2016 het effect van de vrijstelling van de vennootschapsbelastingplicht (VpB-plicht) voor overheidsbedrijven komt te

Euroborg N.V. Groningen

3
Gedrafeerd voor
waarschijningsdoeleinden

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

vervallen. Dit scenario kan mogelijk vergaande consequenties hebben voor de liquiditeitspositie van Euroborg N.V. In overleg met haar belastingadviseur en het Gemeentelijk VpB projectteam probeert de directie de consequenties van de herinvoering van de VpB plicht op de bedrijfshuishouding inzichtelijk te maken alsmede de mogelijk negatieve effecten ervan te minimaliseren.

De ontwikkeling van het zgn. Topsportzorgcomplex aan de Laan Corpus den Hoom te Groningen, waarin het trainingscomplex van FC Groningen gehuisvest zal worden, bevindt zich nog in de haalbaarheidsfase waarbij de verschillende financieringsmogelijkheden worden onderzocht. De omvang van de eventuele investering die met betrekking tot het oefencomplex mogelijk zal worden gepleegd door Euroborg N.V. is nog niet bekend. De directie onderkent de mogelijke risico's met betrekking tot de realisatie van dit project en zal hiermee in de voorstellen tot besluitvorming omtrent het topsportzorgcomplex terdege rekening houden.

In 2014 heeft een verdere verduurzaming van het stadion plaatsgevonden door de installatie van photo-voltaïsche panelen (PV-panelen) op het dak. Nadat in 2013 reeds 531 PV panelen waren geïnstalleerd, zijn in 2014 nog eens 589 panelen geplaatst. Beide projecten zijn tot stand gekomen middels crowdfunding in samenwerking met FC Groningen en de Stichting 1miljoen Watt.

Er zullen naar verwachting geen wijzigingen gaan plaatsvinden in de personele bezetting.

Groningen, 17 april 2015

De directie

Raad van Commissarissen

B. Veenbrink

W. Smink

G.F. Hes

G.H. Koolman

Euroborg N.V. Groningen

4
Geparafeerd voor
waarmakingsdoeleinden

BIJLAGE

Regionaal Historisch Centrum "Groninger Archieven"

Beschrijving

De Groninger Archieven werken steeds meer samen met andere organisaties. Netwerken op verschillende niveau's zijn onontbeerlijk. Landelijk is een uitgebreid netwerk met de andere RHC's en het Nationaal Archief. Samen met het Friese Tresoor en het Drents Archief vormen de Groninger Archieven een noordelijk archiefnetwerk. Eén van de doelen is een gezamenlijke aansluiting op het rijks e-depot. De noordelijke aansluiting is medio 2016 gepland. Het noorden is het enige landsdeel waar een dergelijke samenwerking bestaat. Het streven is om de samenwerking in de loop van 2015 verder uit te werken op het gebied van het fysiek depot en het relatiebeheer. Het gezamenlijk relatiebeheer moet in de toekomst het al bestaande netwerk van de verschillende overheden en overheidsinstellingen in de drie noordelijke provincies ondersteunen. In de provincie Groningen werken de Groninger Archieven samen met historische verenigingen, musea en onderwijsinstellingen onder andere bij de ondersteuning van tentoonstellingen en publieksactiviteiten.

Publiek belang

Doelstelling: in gezamenlijkheid de belangen behartigen van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de gemeente Groningen betreffende de archiefbescheiden, collecties, documenten, schilderijen en dergelijke die berusten in de rijksarchiefbewaarpplaats in de provincie Groningen en in de gemeentelijke archiefbewaarpplaats.

Openbaar belang: uitvoeren van de wettelijke taken met betrekking tot de Archiefwet, alsmede de dienstverlening op het gebied van historische informatie over Stad en Lande.

Juridische status en eigendom

Groninger Archieven is een gemeenschappelijke regeling.

Deelnemers: Het Rijk (minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap), de gemeente Groningen.

De Gemeente Groningen is vertegenwoordigd in het algemeen bestuur door twee leden van de gemeenteraad

Collegiebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

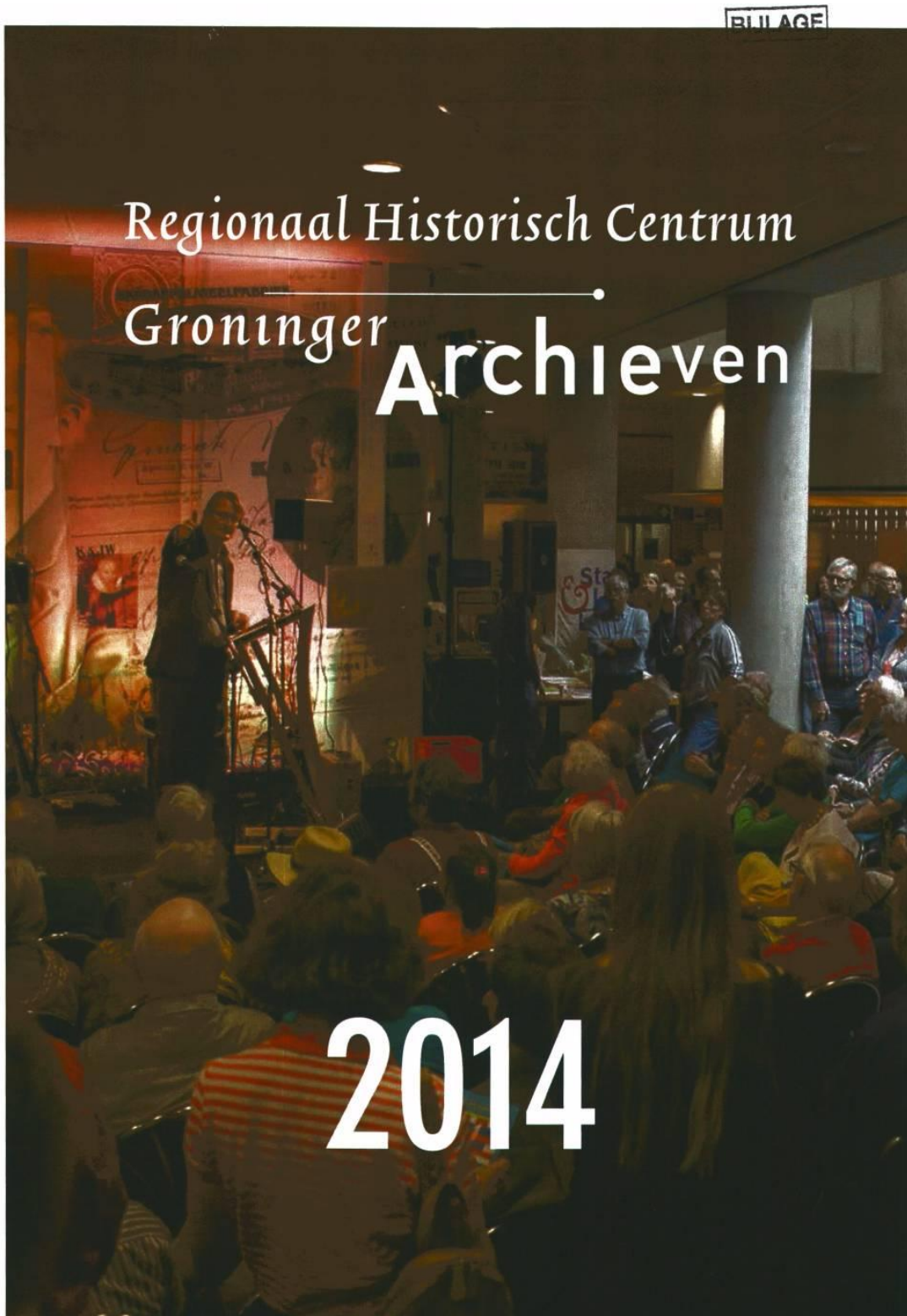
Algemene gegevens deelneming	
Naam deelneming	Groninger Archieven
Bedrijfssector	Cultuur
Vestigingsplaats	Groningen
Deelneming sinds	24 oktober 2001
Website	www.groningerarchieven.nl
Belang provincie Groningen	

Financieel overzicht				
(€ mln.)	2014	2013	2012	2011
Totaal activa	1.19	1.25	1.50	1.81
Eigen vermogen	0.52	0.52	0.56	0,57
Vreemd vermogen	0.67	0.73	0.94	1.24
Solvabiliteitsratio	0,43	0,41	0.37	0,31
inkomsten	0.23	0.27	0.69	0.65
Resultaat	0.00	-/- 0.04	-/-0,02	-/-0.05
bijdrage Gemeente Groningen	2.11	2.08	2.05	2.00

Bedrijfsspecifieke kerncijfers				
	2014	2013	2012	2011
Collectieve archieven	30 km			
Aantal werknemers (fte)	37	35.7	42.45	0

Directie		
	functie	Sinds
E. de Jonge	Directeur	2005

Raad van Commissarissen		
	functie	Sinds
Mevr. J.A.J. Stam	voorzitter	2005
Dhr. J.R. Honkoop	lid	2014
Dhr. D. Mulder	lid	2007
Dhr. A.J. Wonink	lid	2014

Netwerken

De Groninger Archieven werken steeds meer samen met andere organisaties. Netwerken op verschillende niveaus zijn onontbeerlijk.

Landelijk is er een uitgebreid netwerk met de andere RHC's en het Nationaal Archief. Het belangrijkste speerpunt is digitaal werken. Binnen het landelijke programma DTR (Digitale Taken Rijksarchieven) staat e-depot centraal. Vanaf 2015 worden de RHC's aangesloten op het rijks e-depot.

Samen met het Friese Tresoar en het Drents Archief vormen de Groninger Archieven een noordelijk archiefnetwerk. Een van de doelen is een gezamenlijke aansluiting op het rijks e-depot. De noordelijke aansluiting is medio 2016 gepland, maar de voorbereidingen zijn in 2014 gestart. Het noorden is het enige landsdeel waar een dergelijke samenwerking bestaat. Het streven is om de samenwerking in de loop van 2015 verder uit te werken op het gebied van het fysiek depot en het relatiebeheer. Het gezamenlijk relatiebeheer moet in de toekomst het al bestaande netwerk van de verschillende overheden en overheidsinstellingen in de drie noordelijke provincies ondersteunen.

In de provincie Groningen werken de Groninger Archieven samen met historische verenigingen, musea en onderwijsinstellingen, onder andere bij de ondersteuning van tentoonstellingen en publieksactiviteiten.

Zoals elk jaar kwam ook in oktober 2014 op de Dag van de Groninger Geschiedenis het 'provinciaal historische netwerk' naar de Groninger Archieven om gezamenlijk presentatie en onderzoek naar de geschiedenis van Groningen te promoten.

In de stad Groningen werken de Groninger Archieven samen met het Groninger Museum en het Noordelijk Scheepvaartmuseum om regelmatig historische activiteiten te organiseren. Dit op basis van het Manifest *Naar een nieuwe presentatie van de Groninger geschiedenis*. Dit resulteerde in het project *Drama achter de Gevel*.

Een ander belangrijk netwerk is die binnen het gebouw van de Groninger Archieven: Cascadeplein 4. Samen met de medebewoners, het Gronings Audiovisueel Archief (GAVA), het Oorlogs- en Verzetscentrum Groningen (OVCG), het Huis van de Groninger Cultuur en de Vereniging Stad & Lande worden voortdurend diverse activiteiten georganiseerd. Bovendien ondersteunen de organisaties elkaar op verschillende gebieden.

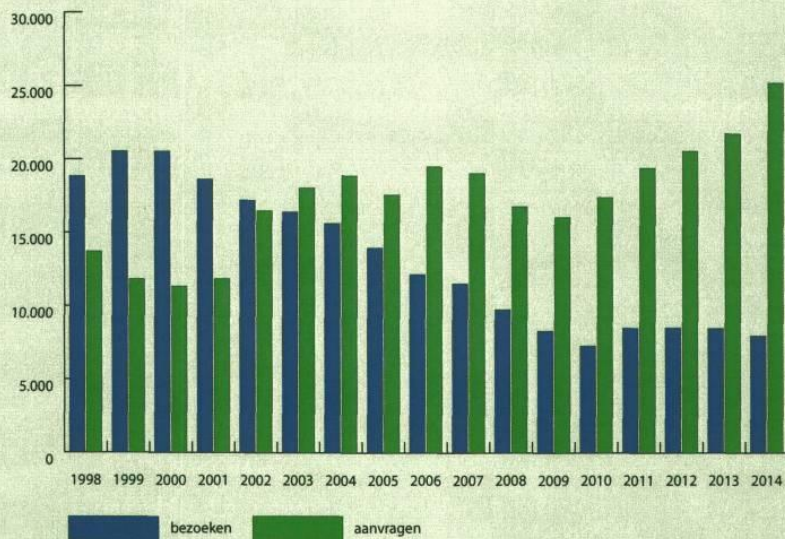

Bezoek studiezaal 2014

In 2014 kwamen 7.999 onderzoekers naar de studiezaal. Een lichte daling van 498 ten opzichte van 2013. Opvallend is dat het aantal aangevraagde stukken per bezoeker jaarlijks toeneemt. Van gemiddeld 0,72 in 1998 naar 3,2 in 2014. Er werden maar liefst 25.230 stukken aangevraagd. De verandering is een gevolg van de manier van werken van de bezoekers. Veel materiaal wordt snel doorgekeken om er vervolgens scans van te laten maken of om zelf te fotograferen. Een groot deel van het eigenlijke onderzoek is verhuisd naar de privé-omgeving. Dit wordt ook mogelijk gemaakt door het steeds groter wordende aanbod van digitale informatie via de websites www.beeldbank groningen.nl, www.allegroningers.nl, www.groningerarchieven.nl en www.poparchiefg groningen.nl.

ontwikkeling bezoekers en aangevraagde stukken

Publieksactiviteiten

De publieksactiviteiten kenmerken zich door een grote variatie aan soorten activiteiten, doelgroepen en thema's. Thema's die vaak aansluiten bij de actualiteit. Daarbij wordt volop samengewerkt met andere organisaties.

Hoogtepunten waren de Dag van de Grunneger Toal, de Dag van de Groninger Geschiedenis en de Rondleidingenweek.

De 'DGG' in oktober is de grote toogdag voor iedereen die belangstelling heeft voor de Groninger geschiedenis. Een grote informatiemarkt, lezingen, een muziek- en toneelprogramma en een plek voor de informele ontmoeting.

Tijdens de Rondleidingenweek in november waren alle groepen volgeboekt. De achterkant van de archieven is voor veel mensen interessant. In de depôts komt het publiek normaal gesproken niet, maar daar bevindt zich wel de grootste erfgoed- en

informatiecollectie van de provincie Groningen. Er liggen veel unieke stukken, van duizenden middeleeuwse oorkonden tot documenten met de handtekening van Willem van Oranje en het inschrijvingsbewijs van Aletta Jacobs voor de universiteit. Maar ook gedetailleerde waterstaatskaarten van de provincie, tekeningen van een 19e eeuws choleraziekenhuis en de volledige collectie affiches van poppodium VERA. Het is een brede collectie wat mede te danken is aan het intensief verwerven van particuliere archieven.

Een speciaal project in 2014 was *Drama achter de Gevel*. Een samenwerkingsproject met het Noordelijk Scheepvaartmuseum en het Groninger Museum. De Groninger Archieven organiseerden daarnaast een eigen onderdeel: *Drama achter je eigen gevel*. Stadgers werd de mogelijkheid geboden om informatie over de eigen woning in te zien. Er waren 450 deelnemers. Aan het gezamenlijke theaterevenement namen 1.100 belangstellenden deel.

Aantallen publieksactiviteiten

Lezingen	11
Ontvangsten en presentaties	9
Workshops/cursussen	4
Tentoonstellingen:	7
Overige (w.o. Dag van de Grunneger Toal, Dag van de Groninger Geschiedenis en de Rondleidingenweek)	6

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

In 2014 kwamen 5.780 bezoekers voor de verschillende publieksactiviteiten naar de Groninger Archieven.

De belangrijkste publiekstrekkers waren de Dag van de Groninger Geschiedenis met 3.000 bezoekers en de Dag van de Grunneger Toal met 975 bezoekers. De lezingen trokken 870 belangstellenden, de Rondleidingenweek 375, diverse presentaties en ontvangsten 490 en cursussen en workshops 70.

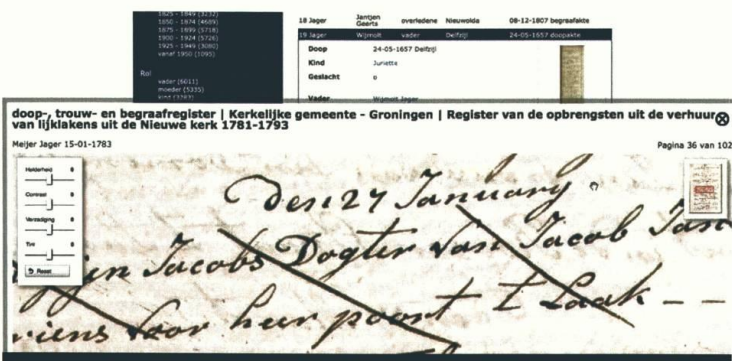
1.800 leerlingen en studenten van basis-, middelbaar, hoger en wetenschappelijk onderwijs vonden in 2014 de weg naar de Groninger Archieven.

Maar liefst 800 leerlingen van basisscholen uit de stad kwamen naar het archief voor het jaarlijks terugkerend project *De Tweede Wereldoorlog dichterbij in Groningen*. Voor het project wordt elk jaar samengewerkt met een andere gemeente in de provincie. In 2014 was dat de gemeente Bedum waar 250 leerlingen aan het project deelnamen.

450 leerlingen van middelbare scholen kwamen voor diverse studiezaalprojecten naar de Groninger Archieven en 300 studenten van de Hanzehogeschool en de RUG (Geschiedenis en Kunstgeschiedenis) volgden colleges gecombineerd met onderzoeksopdrachten.

Collegedebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

1873 - 1892 (1422)
1893 - 1898 (6024)
1875 - 1889 (12718)
1870 - 1884 (12728)
1925 - 1949 (18082)
voor 1870 (1099)

18 Jager, Jacob
Gedoopt: 24-01-1873
Mortuair: 24-01-1873
Doop: 24-01-1873
Kind: Juristia
Geslacht: o
Vader: Jansen, Jager

doop-, trouw- en begraafregister | Kerkelijke gemeente - Groningen | Register van de opbrengsten uit de verhuur van lijkkakens uit de Nieuwe kerk 1781-1793

Meijer Jager 15-01-1783 Pagina 36 van 102

Internet

Internet is tegenwoordig de belangrijkste studiezaal van de Groninger Archieven. De meeste informatie wordt daar gevonden. Wat we merken is dat het aantal bezoekers zich stabiliseert. De website www.groningerarchieven.nl werd in 2014 196.700 keer bezocht. In 2013 was dat 198.650, maar het aantal unieke bezoekers heeft zich uitgebreid van 115.600 naar 119.650. Op onze website werd 5.523.500 keer een inventaris geraadpleegd.

www.beeldbankgroningen.nl had in 2014 174.500 bezoeken, dat zijn er 500 minder dan in 2013. Het aantal bezoekers was 113.700, dat was ruim 300 meer dan in 2013. Bijzonder is dat de beeldbank door ruim 500 Indonesische liefhebbers van Fongersfietsen werd bekeken.

Bij www.allegroningers.nl zien we een kleine teruggang. Het aantal bezoeken ging van 498.000 naar 430.500 en het aantal bezoekers van 115.000 naar 97.000.

De manier van zoeken op de beeldbank en op allegroningers is heel verschillend. De gemiddelde kijktijd per bezoek op de beeldbank in 2014 was 5,46 minuten. De bezoekers bleven gemiddeld 22,43 minuten op allegroningers. Beeldbankbezoekers zoeken één of meerdere beelden en die op allegroningers gaan gedegen op onderzoek. Dat kunnen we ook zien aan het aantal pageviews. Per bezoek aan de beeldbank worden gemiddeld 12 pagina's bekeken en per bezoek aan allegroningers gemiddeld 18.

www.poparchiefgroningen.nl telde in 2014 39.851 unieke bezoekers.

Het aanbod op de websites van de Groninger Archieven wordt voortdurend uitgebreid. Op www.allegroningers.nl worden scans gepresenteerd van alle openbare Groninger akten van de Burgerlijke Stand van 1811 tot en met 1963, de Doop-, Trouw- en Begraafboeken en de Besnijdenisboeken. Dit geheel zal naar verwachting in de loop van 2015 worden aangevuld met circa 600.000 scans van huwelijksbijlagen uit de periode 1811-1850. Op de beeldbank werden op 31 december 2014 183.900 beelden gepresenteerd waaronder 7.670 kaarten.

Verder worden er nog grote hoeveelheden scans aangeboden op www.groningerarchieven.nl (bijvoorbeeld de gemeenteverslagen) en www.poparchiefgroningen.nl. Op www.poparchief.nl tonen we onder andere affichecollecties.

De krantencollectie van de Groninger Archieven is voor een belangrijk deel te raadplegen op www.delfpher.nl en op www.dekrantvantoen.nl.

7

Collegedebat - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Sociale Media

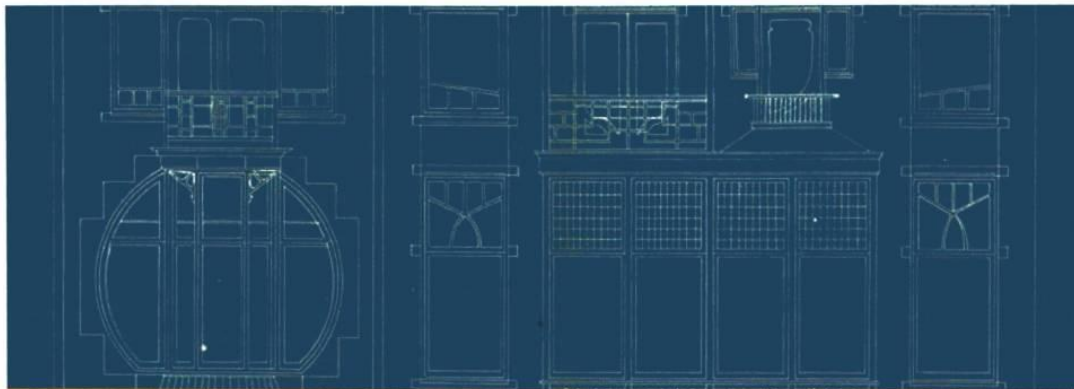
De sociale media hebben een snelle opgang gemaakt. In 2014 is in de Groninger Archieven een communicatiewerkgroep opgezet met als één van de doelen het gebruik van de sociale media te verbeteren.

We presenteren ons vooral op Twitter en Facebook met een bescheidener inbreng op een eigen YouTube-kanaal en LinkedIn.

Twitter wordt gebruikt voor snelle informatievoorziening voor de Groninger Archieven in de breedste zin van het woord.

Met Facebook proberen we een groep volgers op te bouwen. Door Facebook worden mensen geprikkeld om te reageren en deel te nemen aan de activiteiten op de studieaal en de websites te bezoeken. De presentatie van Facebook is voornamelijk opgebouwd uit korte teksten en beeld. Beeldmateriaal spreekt tot de verbeelding en er wordt veel op gereageerd. Dit heeft onder andere als resultaat dat de doorverwijzing van Facebook naar www.beeldbankgroningen.nl in 2014 opmerkelijk was. Maar liefst 44% van de beeldbankbezoekers was doorverwezen via Facebook.

Op 31 december 2014 vonden 1.045 mensen onze Facebookpagina leuk. Dat was eind 2013 618. Het aantal volgers via Twitter was 1.650 eind 2014 en 1.273 eind 2013.

Top tien archieven

Wat wordt door onze archiefonderzoekers het meest onderzocht?

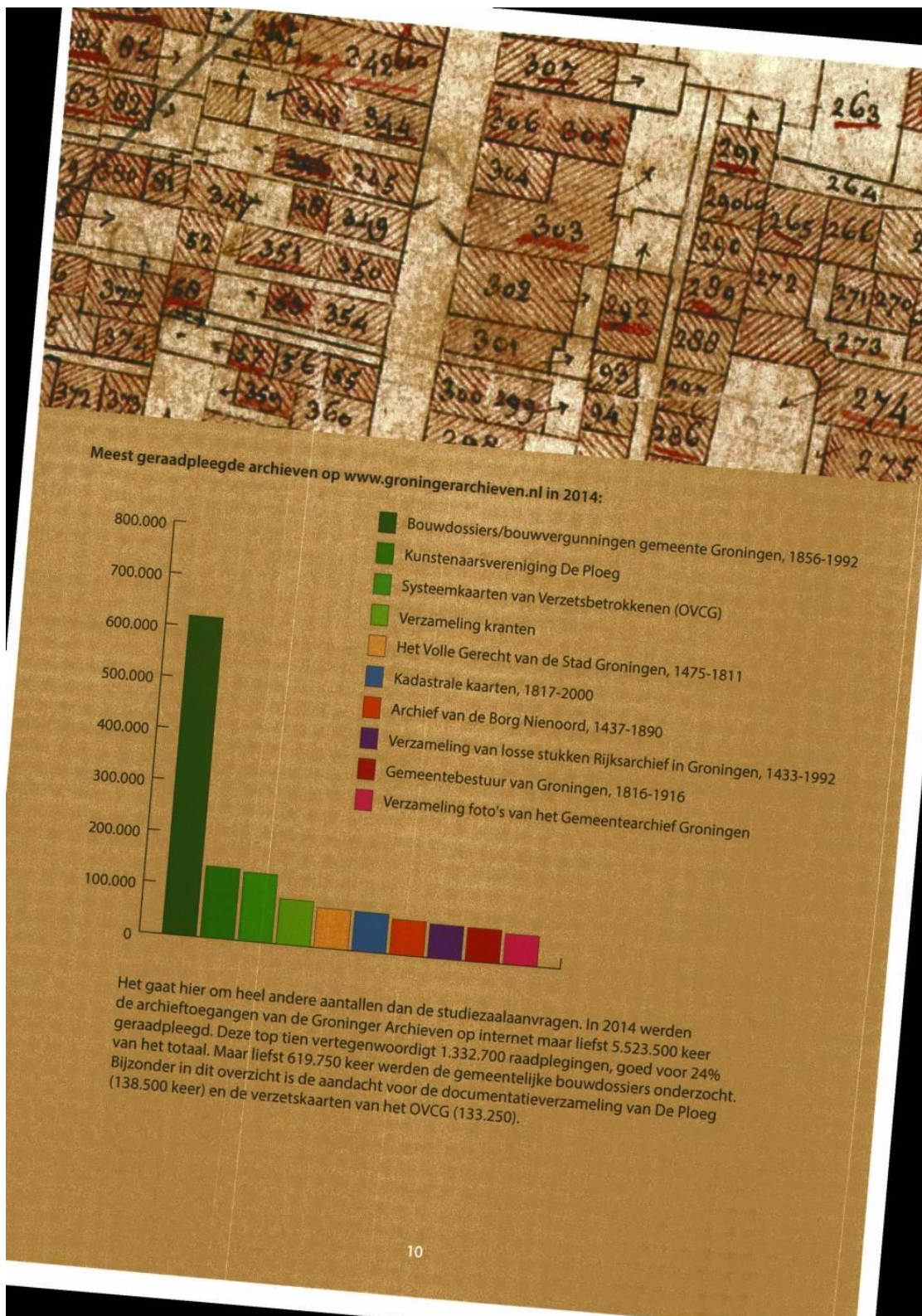
De onderzoekers werken op twee manieren: het aanvragen van stukken op studiezaal en het raadplegen van inventarissen op www.groningerarchieven.nl. Op basis daarvan komen we tot twee overzichten.

Meest aangevraagde stukken op studiezaal in 2014:

Deze top tien vertegenwoordigt 10.664 aanvragen, 42% van het totaal van 25.230. De bouwdossiers van de gemeente zijn 4.876 keer aangevraagd, maar liefst 19% van het totaal. Het gaat in dit overzicht om de bouwdossiers tot 1992. Ook de bouwdossiers 1992 tot 2010 zijn op te vragen in de Groninger Archieven. Die dossiers worden digitaal geraadpleegd op studiezaal, maar worden niet geteld bij de aanvragen. We schatten dat minstens 2.000 dossiers op die manier worden geraadpleegd. Al met al voeren de Groninger Archieven een belangrijk deel van de gemeentelijke informatiefunctie uit. Bijzonder in de lijst is ook de aanwezigheid van notariële archieven uit het Westerkwartier. In 2014 is er blijkbaar intensief onderzoek gedaan naar de geschiedenis van delen van het Westerkwartier met behulp van de notariële archieven.

Overige Kengetallen

Organisatie

- 2014 hadden de Groninger Archieven 115 medewerkers
- Uitsplitsing medewerkers:
  - Vaste medewerkers 37
  - Tijdelijke medewerkers 5
  - Detachering gem. Groningen 10
  - Noorderbrug 20
  - Vrijwilligers 38
  - Uitzendkrachten 3
  - Stagiairs 2
- De formatie van de Groninger Archieven (vaste en tijdelijke medewerkers) is 37 fte. De medewerkers die gedetacheerd zijn vanuit de gemeente Groningen en de uitzendkrachten betreffen 7 fte. Totaal 44 fte.

Publicaties

- De tweede druk van de Onderzoeksgids voor studiezaal en internet
- 4 afleveringen van Lutje Feith
- Magazine voor de Dag van de Groninger Geschiedenis
- 19 digitale Nieuwsbrieven
- 4 afleveringen van het tijdschrift Stad & Lande (i.s.m. Vereniging Stad & Lande)
- Historisch Jaarboek Groningen 2014 (i.s.m. Vereniging Stad & Lande)
- *Journal van Samuel Victors van der Reis van een reis naar Engeland in 1851*, artikel met uitgebreide bronbewerking door Bert Schut. Gepubliceerd op www.groningerarchieven.nl.

Collegebrief - Commissie over verbonden partijen op 14 oktober 2015

Bijlage - MEMO verbonden partijen en LTA

MEMO

Griffie

Aan	Raadscommissie F&V / Verbonden Partijen
Van	Wolbert Meijer
Afdeling	Griffie
CC	
Datum	Zomer 2015
Onderwerp	Verbonden Partijen en LTA

Eén van de afspraken met betrekking tot de verbonden partijen betreft de behandeling van de (concept-)begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen. De griffie heeft toegezegd te inventariseren wanneer deze verschijnen om ze vervolgens een plek te geven op de LTA.¹

De wet en de regelingen

De Wet Gemeenschappelijke Regelingen bepaalt dat de begroting van een GR vóór 1 augustus van het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar moet worden toegezonden aan Gedeputeerde Staten. De meeste gemeenschappelijke regelingen hebben daarom vastgelegd dat de begroting vóór resp. uiterlijk 1 juli dient te worden vastgesteld.

De wet bepaalt dat de conceptbegroting acht weken vóór vaststelling moet worden toegezonden aan de raden van de deelnemende gemeenten, die in de gelegenheid worden gesteld een zienswijze in te dienen. De meeste GR's bepalen daarom dat de conceptbegroting vóór 1 mei (en soms zelfs vóór 1 april) aan de raad dient te worden toegezonden. Meerstad, ARCG en Meerschap Paterswolde wijken af van de wet door een termijn van zes weken te bepalen. Enkele GR's bepalen dat een evt. zienswijze vóór 1 juni dient te worden aangeleverd (Groninger Archieven, Bedrijvenpark Rengers en Omgevingsdienst).

De wet bepaalt tevens dat vóór 15 april de algemene financiële en beleidsmatige kaders naar de raden dienen te worden toegezonden.

De gemeentelijke procedure

In de kadernota Verbonden Partijen zegt het college toe om de control op de relevante stukken van de gemeenschappelijke regelingen voor de raad uit te voeren en stukken voor de raad voor te bereiden.

Tussen griffie en ambtelijke organisatie is afgesproken dat het college dat doet met een raadsvoorstel als aanleiding wordt gezien tot het indienen van een zienswijze, en met een

¹ We laten hier dus de evt. behandeling van de jaarrekeningen buiten beschouwing. In de meeste gevallen worden deze ter kennisname aan de raden gestuurd. De GR Meerstad biedt wel gelegenheid tot een zienswijze.

Bijlage - MEMO verbonden partijen en LTA

Volgvel: 1

collegebrief als zo'n aanleiding niet wordt gezien. In het laatste geval kan – als de raad die aanleiding ook niet ziet – de zaak afgedaan worden in de commissie en hoeft het niet verder naar de raad.

Ziet de commissie, in tegenstelling tot het college, wel aanleiding tot het formuleren van een zienswijze, dan kan – als de zaak helder ligt en er een duidelijke meerderheid is – de commissievoorzitter deze zienswijze verwoorden en meegeven aan de portefeuillehouder; als deze toezegt de zienswijze in te brengen in het AB is verdere doorgeleiding naar de raad niet nodig.

Als de zaak niet helder ligt, er geen duidelijke meerderheid is en/of de portefeuillehouder genoemde toezegging niet wil doen, dan kan de commissie besluiten de stukken wel door te geleiden naar de raad, zodat er gelegenheid is een evt. zienswijze bij motie vast te leggen. In principe moet dus altijd rekening gehouden worden met agendering in de raad (ook al kan de zaak in de praktijk vaak in de commissie worden afgehandeld).

NB: bij zienswijzen gaat het dus nooit om zienswijzen van individuele raadsleden en/of fracties, maar altijd om zienswijzen van de (meerderheid van de) raad als geheel. Daarom worden dergelijke wensen-en-bedenkingen-procedures in principe nooit schriftelijk afgehandeld, maar altijd geagendeerd in de raadscommissie.

Behandeling

De aanlevertermijn van stukken voor de raad, die eerst via de commissie moeten, is – uitgaande van de eerste commissie van de maand – ongeveer anderhalve maand. Voor de raad van juni zullen de stukken dus half mei, en voor de raad van mei half april aangeleverd moeten worden. Voor de ambtelijke voorbereiding richting college zullen ook nog zo'n twee weken nodig zijn. Dat betekent dat de acht weken uit de wet echt minimaal zijn. Het college zou daarom aan de DB's van Meerstad, ARCG en Meerschop Paterswolde moeten verzoeken om de zes-weken-termijn op te rekken tot acht weken (wel te verstaan: voorafgaand aan de laatst mogelijke raadsvergadering).

Vóór 1 juni dienen de zienswijzen m.b.t. de begrotingen van Groninger Archieven, Bedrijvenpark Rengers en Omgevingsdienst binnen te zijn. Deze dienen dus uiterlijk in de raad van eind mei afgehandeld te worden. Dat betekent dat de stukken uiterlijk begin april binnen moeten zijn. Rengers en Omgevingsdienst bepalen dat ze vóór 1 april binnen dienen te zijn, dus dat is geen probleem. De Groninger Archieven bepalen 'vóór 1 mei' – het college zou hier kunnen verzoeken om dit te vervroegen tot 'vóór 1 april'. Ze kunnen dan half april door het college worden besproken en naar de raad worden gezonden ter behandeling in de respectieve commissies.

Vóór 1 juli dienen de zienswijzen m.b.t. de overige begrotingen binnen te zijn. Deze dienen dus uiterlijk in de raad van eind juni afgehandeld te worden (NB: als dit het Voorjaarsdebat is en de reguliere raad pas begin juli plaatsvindt, dient hier een mouw aan te worden gepast). Dat betekent dat de stukken uiterlijk begin mei binnen moeten zijn. (Met betrekking tot Meerstad, ARCG en Meerschop Paterswolde vergt dat dus enige actie, zie boven.) Ze kunnen dan half mei door het college worden besproken en naar de raad worden gezonden ter behandeling in de respectieve commissies.

Bijlage - MEMO verbonden partijen en LTA

Volgvel: 2

Voorstel m.b.t. de LTA

Maand	Commissie	GR	Onderwerp	Agendering
Mei	R&W	Meerstad	Algemene financiële en beleidsmatige kaders	t.k.n.
	F&V	Groninger Archieven	Algemene financiële en beleidsmatige kaders	t.k.n.
	F&V	Groninger Archieven	Concept-begroting	Zienswijze
	F&V	Veiligheidsregio	Algemene financiële en beleidsmatige kaders	t.k.n.
	O&W	PG&Z	Algemene financiële en beleidsmatige kaders	t.k.n.
	O&W	Meerschop Paterswolde	Algemene financiële en beleidsmatige kaders	t.k.n.
	B&V	ARCG	Algemene financiële en beleidsmatige kaders	t.k.n.
	B&V	OV-bureau	Algemene financiële en beleidsmatige kaders	t.k.n.
	B&V	Omgevingsdienst	Algemene financiële en beleidsmatige kaders	t.k.n.
	B&V	Omgevingsdienst	Concept-begroting	Zienswijze
	W&I	Bedrijvenpark Rengers	Algemene financiële en beleidsmatige kaders	t.k.n.
	W&I	Bedrijvenpark Rengers	Concept-begroting	Zienswijze
	W&I	Eems Dollard Regio	Algemene financiële en beleidsmatige kaders	t.k.n.
Juni	R&W	Meerstad	Concept-begroting	Zienswijze
	F&V	Veiligheidsregio	Concept-begroting	Zienswijze
	O&W	PG&Z	Concept-begroting	Zienswijze
	O&W	Meerschop Paterswolde	Concept-begroting	Zienswijze
	B&V	ARCG	Concept-begroting	Zienswijze
	B&V	OV-bureau	Concept-begroting	Zienswijze
	W&I	Eems Dollard Regio	Concept-begroting	Zienswijze

Collegebrief - Infoversum

Collegebrief EMBARGO tot woensdag 7 oktober 2015, 13:30 uur

Onderwerp Infoversum

Steller L. Hellinga/M. Bloemkolk

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon	367 86 86	Bijlage(n)	1	Ons kenmerk	5296960
Datum	07-10-2015	Uw brief van		Uw kenmerk	

Geachte heer, mevrouw,

Met deze brief brengen wij u op de hoogte van de laatste stand van zaken met betrekking tot het Infoversum. Dat doen we in drie stappen. In paragraaf 2 informeren we u over de resultaten van het onderzoek naar een strategische heroriëntatie van het Infoversum, uitgevoerd door het bestuur van de Stichting Infoversum en Triade. Daarna gaan we in op het overzicht van de besluitvorming over het Infoversum en de informatie die daarbij is gebruikt. Dat overzicht treft u aan in de bijlage. We voldoen daarmee aan de toezegging in onze brief van 16 september jongstleden (kenmerk 5257254). We beginnen echter met de belangrijkste politieke conclusies en lessen die we trekken.

1. Conclusies

Op 18 juni 2014 werd het Infoversum feestelijk geopend door CdK Max van den Berg en burgemeester Ruud Vreeman. Het Infoversum wil een platform zijn voor innovatieve en creatieve bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Men gaat uit van circa 260.000 bezoekers per jaar. De verwachting is dat zo'n publiekstrekker nieuwe impulsen zal geven aan de ontwikkeling van het Ebbingekwartier. En dat het Infoversum zal bijdragen aan de ambitie om Groningen verder te ontwikkelen als City of Talent. Belangrijkste financiers zijn de Rabobank (5 miljoen), Target en bouwers (2,8 miljoen) en de gemeente, met een lening van 2,5 miljoen euro.

Een jaar later blijkt dat het Infoversum in zwaar weer is beland. Bezoekersaantallen blijven fors achter bij de verwachtingen en er dreigt een liquiditeitstekort.

We gaan er van uit dat de lening van 2,5 miljoen euro niet afgelost zal worden. Dat betekent dat we daarvoor nu een voorziening moeten treffen.

Terugkijkend en met de kennis van nu is voor ons de hoofdoorzaak van de problemen met het Infoversum dat de aannames in het businessplan niet deugdelijk zijn gebleken. Dat blijkt glashelder uit het onderzoek van de taskforce naar een strategische heroriëntatie (zie hierna, paragraaf 2).

Collegebrief - Infoversum

Bladzijde 2 van 6

De belangrijkste lessen die wij daaruit trekken zijn de volgende:

- Juist in een stemming waarin 'iedereen' vindt dat een bepaald project er moet komen, is het des te noodzakelijker om tegenkracht te organiseren. We sluiten daarmee aan bij de conclusies van het onderzoek naar O2G2. Dat betekent onder andere dat we in voorkomende gevallen een externe partij onderzoek laten doen naar een businessplan, ongeacht wat andere financiers er van hebben gevonden.
- Ook willen we in het vervolg vanaf het begin aan tafel met alle andere financiers en belanghebbenden (zie bijvoorbeeld het proces rond de Cortingborg).
- Hoewel de oorzaak van de problemen ligt bij het businessplan, is ook nu weer gebleken dat het bij het aangaan van een verbonden partij noodzakelijk is om rollen en verantwoordelijkheden – zowel bestuurlijk als ambtelijk – duidelijk vast te leggen. Daarmee voorkomen we dat er gaten vallen in de governance op de verbonden partijen.

2. Resultaten onderzoek strategische heroriëntatie Infoversum

Zoals wij u eerder hebben gemeld, heeft de Stichting Infoversum mede op aandringen van de gemeente een taskforce ingesteld om een strategische heroriëntatie uit te voeren naar de toekomstmogelijkheden van het Infoversum. Het plan van aanpak van de taskforce (bestaande uit medewerkers van Infoversum en Triade) is u onder geheimhouding aangereikt bij onze brief van 9 september met kenmerk 5203126.

Op maandag 28 september heeft de taskforce in bijzijn van alle belangrijke stakeholders de resultaten van dat onderzoek gepresenteerd. Deze stakeholders waren, naast een ambtelijke vertegenwoordiging van gemeente, vertegenwoordigers van Rabobank, Rijksuniversiteit Groningen en Gasterra.

Analyse taskforce: commercieel en financieel

In de wetenschap dat er slechts een korte periode was om het onderzoek uit te voeren, is de taskforce er in geslaagd een scherpe analyse te maken van de oorsprong van de problematiek en de toestand van de huidige bedrijfsvoering.

Aan de basis van de analyse lagen de volgende constatering: de omzet is significant lager dan de uitgangspunten van het businessplan, de kosten liggen grotendeels 'vast', er zijn hoge financieringslasten en relatief hoge personeelslasten. Dat heeft als consequentie: een grote liquiditeitsdruk.

De taskforce heeft een commerciële en een financiële analyse gemaakt. De commerciële analyse belicht de diensten die Infoversum aanbiedt op de consumenten- en zakelijke markt. De strekking van de analyse is dat de aangeboden diensten niet aansluiten bij de verwachtingen van de afnemers. Oorzaken zijn onder andere gelegen in de beperkte functionaliteit van het gebouw, de beperkte functionaliteit voor het vertonen van films door de gekozen projectietechniek, onvoldoende aanbod en de te kleine omvang van de organisatie om zelfstandig een *full dome* theater te (kunnen) exploiteren.

De financiële analyse probeert door een vergelijking van de uitgangspunten in het businessplan met de feitelijke realisatie antwoord te geven op de vraag waarom het Infoversum zo snel na opening in de financiële problemen raakte.

Collegedebrief - Infoversum

Bladzijde 3 van 6

Hoofdoorzaak is het achterblijven van de bezoekersaantallen op alle segmenten van diensten die het Infoversum aanbiedt. In het businessplan lag het *break-even* getal op 173.000 bezoekers, terwijl men nu voor 2015 ruim 55.000 bezoekers verwacht.

Andere oorzaken zijn volgens de taskforce:

- de investering (boekwaarde) is te hoog ten opzichte van de exploitatie(periode);
- er was te weinig eigen vermogen in de stichting om tegenvallers op te vangen;
- er is geen rekening gehouden met aanloopverliezen;
- de aflossingsperiode op de leningen (waaronder die van de gemeente) is te kort;
- er heeft in 2011-2012 geen extern haalbaarheidsonderzoek plaatsgevonden naar het businessplan.

Deze problemen bij elkaar leiden tot een tekort aan liquiditeit bij de Stichting Infoversum.

Strategische heroriëntatie: toekomstscenario's

Tweede deel van het plan van aanpak was de vraag naar mogelijke toekomstscenario's, gebaseerd op realistische financiële modellen. Daartoe heeft de taskforce drie scenario's uitgewerkt en gekwantificeerd. Daarnaast is een faillissementsscenario voorbereid.

Deze scenario's worden door de taskforce afgedaan als economisch niet realistisch:

1) continuering van de bestaande situatie met enkele bezuinigingen, 2a) concentratie op onderwijs- en onderzoekfaciliteit met beperkte publieksactiviteiten ('Planetarium Plus') en 2b) continuering door 'outsourcing'. Scenario 3) ('creatie') acht men weliswaar kansrijk, maar nog altijd niet economisch verantwoord: het doorzetten van de huidige activiteiten, een sterke inzet op innovatie en productie, financiering uit onderzoeksprogramma's, en extra founders.

De taskforce trekt daarop de conclusie dat het Infoversum met de huidige financieringsverplichtingen niet levensvatbaar is op basis van een commerciële exploitatie.

Doorstartscenario

De taskforce ziet nog wel een doorstartscenario als alternatief voor een faillissement. Het is een variant op scenario 2a 'Planetarium Plus' en is gericht op het behoud van het Infoversum voor wetenschappelijke en publieke doeleinden in de stad.

Het doorstartscenario is vergeleken met de andere scenario's het minst concreet, in termen van mogelijke nieuwe partijen en perspectief. Om die reden vraagt men een uitwerkingsperiode van drie jaar met 'exploitatieerust'.

Dit doorstartscenario vraagt van de gemeente het volgende:

- de gemeente wordt mede risicodragend voor het exploitatieverlies (evenals de Rijksuniversiteit Groningen en Gasterra);
- de gemeente geeft nader invulling aan de publieke functie ('huren gebouw') en de educatiedoelstelling (d.w.z.: staat in voor foundering door het basisonderwijs);
- de gemeente befrist voor een periode van 3 jaar de rente- en aflossingsverplichtingen (evenals andere financiers);
- de gemeente verlengt de erfpacht naar minimaal 26 jaar;
- en de gemeente zegt toe bereid te zijn tot een schuldsanering.

Collegebrief - Infoversum

Bladzijde 4 van 6

Tijdens de bijeenkomst heeft geen enkele aanwezige stakeholder instemmend gereageerd op het door de taskforce gepresenteerde doorstartscenario. Rabobank en universiteit zien geen mogelijkheden op inhoudelijke en beleidsmatige gronden.

Ook wij zien geen maatschappelijk verantwoorde mogelijkheden om mee te werken aan het doorstartscenario van de taskforce. Niet alleen de gemeentelijke lening van 2,5 miljoen euro moet dan afgeboekt worden, maar ook tenminste een deel van de grondwaarde. Daar bovenop vraagt men nieuw gemeentelijk kapitaal: de garantie van een bijdrage door het basisonderwijs en een risicoaandeel in de exploitatie – zonder een ook maar enigszins concreet perspectief.

En nu?

Het is nu in eerste instantie aan het bestuur van de Stichting Infoversum om te bepalen wat men doet, gegeven de resultaten van het onderzoek en de eerste reacties daarop van de stakeholders. Wij blijven bereid mee te werken aan een realistische oplossing waarin het Infoversum behouden kan blijven voor de stad.

Tussen houden wij er – gezien het bovenstaande – nadrukkelijk rekening mee dat de gemeentelijke lening ter grootte van € 2,5 miljoen nooit afgelost kan worden. Wij komen daar op terug bij de Rekening 2015. Overige consequenties voor de grondexploitatie CiBoGa moeten binnen het grondbedrijf worden opgelost.

3. Onderzoek gemeentelijke besluitvorming rondom het Infoversum

In onze brief van 16 september jl. (5257254) hebben we u een overzicht toegezegd van de informatie en de besluitvorming die ten grondslag lagen aan het verstrekken van de lening. Dat overzicht stopt niet na het moment van verstrekken van de lening aan de Stichting Infoversum (zoals toegezegd in onze brief van 16 september, maar loopt door tot het heden. Het overzicht is bijgevoegd.

Hieronder gaan wij in op vier aspecten:

- de betrokkenheid van en informatievoorziening aan de raad;
- het businessplan;
- de relatie met de huidige discussie over verbonden partijen;
- en het besluit een lening te verstrekken in de context van toen.

Betrokkenheid en informatievoorziening raad

De raad is op weg naar het Infoversum op twee momenten betrokken: bij het raadsvoorstel de grond in erfpacht beschikbaar te stellen voor 1 jaar (raadsbesluit 26/1/2011, GR10.2473246), en bij het voornemen van het college de Stichting Infoversum een lening te verstrekken van € 2,5 miljoen euro (brief d.d. 26/4/2011, RO12.2963479) behandeld in de raadscommissie Ruimte en Wonen d.d. 9/5/2011. Daarbij heeft de raad de beschikking gehad over de statuten van de Stichting Infoversum en (in de visietrommel na de raadscommissie van 9/5/2012) het businessplan 2.0 van het Infoversum d.d. 14/6/2011.

Het handelen van het college is steeds gericht geweest op het maximaliseren van de kansen op het aflossen van de gemeentelijke lening. Toen vanaf eind mei 2015 langzaam duidelijk werd dat de financiële situatie van het Infoversum veel ernstiger was dan eerder aan de gemeente was gemeld, hebben de wethouder en het college direct ingegrepen.

Collegebrief - Infoversum

Bladzijde 5 van 6

De raad is in een mail aan alle fractievoorzitters (2 juni) en in vier brieven geïnformeerd over de ontwikkelingen rond het Infoversum: op 10 juni (5058799), 1 juli (5107428), 9 september (5203126), alle onder geheimhouding, en op 16 september (5257254).

Terugkijkend op de raadscommissie van 9 mei 2012, waarin het voornemen een lening aan de Stichting Infoversum te verstrekken werd besproken, vallen twee dingen op.

- In antwoord op vragen over de bezoekersaantallen, verwijst het college naar een presentatie van de heer Valentijn. Daarin heeft deze gezegd dat door afspraken met onder andere onderwijsinstellingen 100.000 van de 260.000 jaarlijkse bezoekers verzekerd zijn. Dit is niet het geval gebleken.
- In de beantwoording spreekt het college ook over een maximaal risico van € 241.000,-. Dat is helaas niet juist. Dit bedrag betreft namelijk niet het maximale risico, maar het bedrag waarmee het gemeentelijk weerstandsvermogen moet worden aangevuld om het risico van de lening te dekken. Dat bedrag is berekend met een methode die hiervoor binnen de gemeente in gebruik is, de zgn. intervalmethode (kadernota Weerstandsvermogen, juni 2011). Maar het maximale risico van de lening is 2,5 miljoen – zoals helaas is gebleken.

Het businessplan

Aanvankelijk gaat de betrokkenheid van de gemeente niet verder dan het beschikbaar stellen van de grond voor 13 jaar voor € 1,-, onder de voorwaarden dat de exploitatie 100% rond is en dat er geen concurrentie is met het Forum. Gezien het feit dat andere gerenommeerde partijen (Rabobank, Target/Rijksuniversiteit en de bouwers Rottinghuis en Centraal Staal) middelen beschikbaar wilden stellen voor realisering van het Infoversum, mocht de gemeente erop vertrouwen dat het achterliggende businessplan een deugdelijke grondslag had.

Als blijkt dat de Rabobank een gemeentelijke borgstelling wil, is dat voor het college aanleiding intern opdracht te geven het businessplan van het Infoversum te beoordelen (B&W 30/8/2011).

Ambtelijk beoordeelt men het businessplan als gematigd positief. De exploitatie bevat enerzijds voorzichtige, maar anderzijds ook wat optimistische uitgangspunten. Met de onderliggende afspraken, contracten en intenties lijkt dit voor de eerste vijf jaar een haalbaar businessplan. De uitdaging en het risico ziet men in de periode erna.

We trekken hieruit twee lessen:

- Het verdient aanbeveling in de toekomst een onafhankelijke partij de haalbaarheid van een businessplan te laten toetsen. We mogen niet alleen af gaan op bijvoorbeeld de bank.
- Het lijkt erop dat de gemeentelijke organisatie aanvankelijk (tot aan de borgstelling) alleen via de Stichting Infoversum communiceerde met de bank. Infoversum was echter een belanghebbende. Het verdient aanbeveling in soortgelijke gevallen vanaf het begin te proberen ook rechtstreeks met andere financiers te overleggen.

Relatie met de discussie verbonden partijen

Het businessplan is volgens de taskforce de belangrijkste oorzaak van de huidige problemen met het Infoversum. Toen er signalen waren dat het de verkeerde kant op

Collegebrief - Infoversum

Bladzijde 6 van 6

dreigde te gaan, heeft het bestuur van de Stichting verschillende acties in gang gezet om het tij te keren. Sinds december 2012 maakte een gemeentelijk ambtenaar deel uit van het bestuur.

Ook bij het Infoversum is daarbij gebleken dat er onduidelijkheden en spanningen kunnen optreden wat betreft belangen en rollen. Zit een bestuurslid daar in de eerste plaats voor de Stichting, of namens de gemeente?

Dit onderstreept dat het bij het aangaan van een verbonden partij noodzakelijk is om rollen en verantwoordelijkheden – zowel bestuurlijk als ambtelijk – duidelijk vast te leggen. Daarmee voorkomen we dat er gaten vallen in de governance op de verbonden partijen (Kadernota Verbonden partijen, vastgesteld in de raad van 25 maart 2015).

Het besluit in de context

Het is gezien de omstandigheden (Nederland bevond zich op het dieptepunt van de crisis) en de toen beschikbare informatie goed te begrijpen dat het college destijds heeft besloten een lening te verstrekken aan de Stichting Infoversum.

Het college zag duidelijke voordelen in de komst van het Infoversum: “De bouw van het Infoversum in het Ebbingekwartier is een belangrijke impuls om Groningen als City of Talent verder te ontwikkelen en kennis vaker en meer maatschappelijk toe te passen. Daarbij versterkt het de aantrekkingskracht van het gebied en biedt het kansen voor een gunstiger exploitatie van de parkeergarage Boterdiep. Bovendien bevordert het de structurele bouw en ontwikkelingen en de toekomstige werkgelegenheid in het Ebbingekwartier.” (brief aan de raad, RO12.2963479, 26/4/2012, pag. 4).

De bank was de grootste geldverstrekker, 2,8 miljoen kwam van andere partijen (onder andere het bouwconsortium) en 2,5 miljoen van de gemeente.

Het college kon er in redelijkheid vanuit gaan dat de bank voldoende vertrouwen had in het businessplan en dat dit ook gold voor de andere partijen die er geld in staken. Intern was het businessplan bovendien beoordeeld als “gematigd positief”, zeker wat betreft de eerste vijf jaar. De risico’s leken daarmee beheersbaar.

De raadscommissie heeft bij het voornemen een lening te verstrekken weliswaar vragen gesteld, maar gezien het feit dat er geen formele wensen en bedenkingen zijn ingediend, vond ook de raad het antwoord van de betrokken wethouder kennelijk unaniem afdoende.

Dat alles maakt het niet minder teleurstellend dat de dingen anders zijn gelopen dan toen was voorzien. De analyses van de taskforce van Infoversum en Triade hebben duidelijk gemaakt dat de oorzaak daarvan lag in het businessplan.

We hopen dat deze informatie voldoende is om met uw raad in gesprek te gaan.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

Collegebrief - Infoversum

BIJLAGE

Besluitvorming Infoversum, 2010 - heden

Hieronder beschrijven wij de besluitvorming rond het Infoversum en achtergronden daarvan. De tijdlijn loopt vanaf de aanloop en het eerste collegebesluit eind 2010 tot heden.

1. Raadsbesluit 26 januari 2011: grond 13 jaar in erfpacht voor € 1,-

Sinds 2009 werkt Target (een op kennisvalorisatie gerichte onderneming, gelieerd aan de Rijksuniversiteit Groningen) aan plannen voor het Infoversum: een theater annex congrescentrum in de vorm van een futuristische koepel met moderne 360° presentatietechnieken. Het Infoversum wil een platform zijn voor innovatieve en ambitieuze bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Men verwacht ca. 275.000 bezoekers per jaar. In 2010 meldt Target zich bij de gemeente. Men is ver gevorderd met het rondkrijgen van de exploitatie. Als partijen definitief toezeggen en de gemeente grond op het Bodenterrein ter beschikking stelt voor € 1,- kan het Infoversum worden gerealiseerd.

Op 14/12/2010 besluit het college de raad voor te stellen in te stemmen met het voorstel de locatie op het Bodenterrein 13 jaar in erfpacht te geven aan Target Holding voor € 1,- (RO10.2439210). Voorwaarden zijn dat de exploitatie 100% zeker is en dat er geen concurrentie is met het Forum. Overweging is onder andere dat zo'n potentiële publiekstrekker nieuwe impulsen kan geven aan de ontwikkeling van het Ebbingekwartier. Ook kan het Infoversum bijdragen aan de ambitie om Groningen verder te ontwikkelen als City of Talent.

De raad besluit 26/1/2011 conform (GR10.2473246).

2. Naar een lening van 2,5 miljoen

De daaropvolgende periode werkt Infoversum aan het rondkrijgen van de investering en de exploitatie. Er komt een nieuw businessplan (14 juni 2011). Een groot aantal instellingen wil gebruik maken van het Infoversum: Science Centre, Noorderzon, Eurosonic en Gasterra, maar ook Gameship Leeuwarden en de Rijksuniversiteit Groningen. Het wordt zo een platform voor creatieve industrie. Men verwacht 260.000 bezoekers, waarvan 150.000 van buiten de stad. De capaciteit van de zaal is 250-450 zitplaatsen.

De investering bedraagt aanvankelijk circa 11,5 miljoen euro. Het is de bedoeling dat Target en het beoogde bouwconsortium 3,8 miljoen financieren, terwijl de Rabobank een lening verstrekt van 7,7 miljoen. Maar de bank zoekt daarbij naar risicospreiding.

Collegebesluit 30 augustus 2011: intentie tot borgstelling 2,5 miljoen

In eerste instantie is sprake van een aflopende borgstelling door de gemeente voor een deel van de lening van de Rabobank, ter grootte van 2,5 miljoen euro. Deze borg zou jaarlijks verlaagd kunnen worden. Het risico wordt dan gekwantificeerd op € 450.000; het weerstandsvermogen zou met dat bedrag opgehoogd moeten worden. Daar tegenover staan verwachte extra inkomsten van €400.000 tot €550.000 per jaar voor de parkeergarage Boterdiep vanwege de extra bezoekers. (Collegevoorstel RO11.2653220)

Het college besluit daarop de intentie uit te spreken om voor het Infoversum een bankborgstelling aan te gaan voor een bedrag van 2,5 miljoen euro, onder voorbehoud van goedkeuring door de raad (notulen B&W 30/8/2011).

Ten behoeve van het raadsvoorstel moeten de verwachte extra parkeerinkomsten nader worden onderbouwd, en moet het businessplan worden beoordeeld, ook in relatie tot het Forum.

Collegebrief - Infoversum

September 2011: ambtelijke beoordeling businessplan

De businesscase wordt beoordeeld als gematigd positief. De exploitatie bevat enerzijds voorzichtige, maar anderzijds ook wat optimistische uitgangspunten. Met de onderliggende afspraken, contracten en intenties lijkt dit voor de eerste vijf jaar een haalbare businesscase. De uitdaging en het risico liggen vooral in de periode daarna.

Collegebesluit 24 april 2012: voornemen tot lening 2,5 miljoen

Eind 2011 blijkt dat de bank een niet-aflopende borgstelling van 2,5 miljoen euro wil. Daarmee zou de gemeente tot het eind een risico dragen van 2,5 miljoen. Ambtelijk is dan de overweging dat het beter is zelf een lening te verstrekken van 2,5 miljoen euro, tegen dezelfde rente die de Rabobank vraagt. Voordeel is dat het renteverskil met de rente die Treasury vraagt, ingezet kan worden voor dekking van het risico.

Dat risico werd becijferd op maximaal € 241.000,-. Deze raming hangt samen met de verwachting dat het risico de eerste vijf jaar beperkt zou zijn (beoordeling businessplan). De lening zou dan al voor een belangrijk deel zijn afgelost.

Omdat in dezelfde periode de parkeergarage Boterdiep van het Parkeerbedrijf naar de grex CiBoGa ging, en de verwachte extra inkomsten dus ook in die grex terecht zouden komen, werd het risico van de lening ondergebracht in de grex CiBoGa.

In het collegevoorstel met het voornemen een lening te verstrekken (RO12.2963492) met als zekerheid het recht van tweede hypotheek, gaat men conform het collegebesluit van 30/8/2011 ook in op de relatie met het Forum: "De uiteindelijke conclusie is dat beide voorzieningen aanvullend aan elkaar kunnen en moeten zijn. Programmatische afspraken zullen regelmatig plaatsvinden en samenwerking op thema's is voor beide organisaties interessant." (Collegevoorstel, pag. 3). Een nadere uitwerking van de verwachte extra parkeeropbrengsten is bijgevoegd.

Het college besluit op 24 april 2012:

1. tot het voornemen Stichting Infoversum i.o. een 13-jarige lineaire lening op hypothecaire basis te verstrekken ter grootte van € 2.500.000,- ten behoeve van de bouw van het Infoversum onder de voorwaarden die in de leningovereenkomst zijn vastgelegd en onder voorbehoud van de totstandkoming van de totale financiering en waarbij geen beroep wordt gedaan op aanvullende gemeentelijke subsidies;
2. het becijferde maximale risico bij het aangaan van deze lening ter grootte van € 241.000,- onder te brengen in de herziene grex Ciboga 2012;
3. dit voorgenomen besluit ter kennis te brengen van de raad, om de raad in de gelegenheid te stellen zijn wensen en bedenkingen kenbaar te maken;
4. de brief aan de raad gewijzigd vast te stellen. (Notulen B&W 24/4/2011)

3. Raadscommissie Ruimte en Wonen over de voorgenomen lening

Op 9/5/2012 bespreekt de raadscommissie Ruimte en Wonen de brief over de voorgenomen lening aan het Infoversum (RO12.2963479). Er zijn vragen bij de financiering en de bezoekersprognose, maar na beantwoording door wethouder De Vries worden geen formele wensen en bedenkingen ingediend.

4. Benoeming bestuurslid in Stichting Infoversum

Op 4/12/2012 besluit het (nieuwe) college de vakdirecteur Ontwikkeling & Uitvoering aan te wijzen om namens de gemeente Groningen zitting te nemen in het bestuur van Stichting Infoversum tot aan de exploitatiefase van het Infoversum. (Notulen B&W 4/12/2012)

Collegedebrief - Infoversum

5. Leningovereenkomst

Op 18/12/2012 stelt het college de leningovereenkomst met de Stichting Infoversum vast voor de verstrekking van een hypothecaire lening van € 2.500.000,- (RO12.3361365). Kort daarop verzoekt de Stichting om de lening tijdelijk in depot te houden, omdat de uitgaven in delen plaats zullen vinden. Het bedrag ineens leidt tot extra rentekosten voor de Stichting. Dit leidt tot een collegevoorstel (RO13.3468338) om de lening tijdelijk in depot te houden in het complex CIBOGA. Het college besluit 12/2/2013 conform.

Tussen 2013 en juni 2014 wordt het Infoversum gebouwd.

Op 18 juni 2014 is de feestelijke opening door CdK Max van den Berg en burgemeester Ruud Vreeman.

Dan is de bouwfase afgerond (binnen de tijd en binnen het budget) en start de exploitatie.

6. September 2014: verzoek om aanpassing leningovereenkomst

Op 1 oktober 2014 zou Infoversum de eerste termijn rente + aflossing (50.000) moeten betalen. Op 7 september verzoekt Infoversum aan de ambtelijke organisatie om per 1 april 2015 te mogen aflossen. Men vindt 1 oktober bij nader inzien toch erg kort na de opening. De wethouder wordt hierover 19/1/2015 geïnformeerd in een dienovereenkomstig concept-collegevoorstel (4811382). Overwegingen bij het uitstel zijn dat het bezoekersaantal achterblijft bij de verwachting, waardoor er minder inkomsten zijn. Wel verloopt de verhuur naar wens. Ook is inmiddels een directeur aangesteld, die als opdracht heeft de bezoekersaantallen te verbeteren. Uitstel past bovendien binnen de termijn van 13 jaar en heeft geen financiële gevolgen: de rente wordt volledig in rekening gebracht. (Collegevoorstel 4811382)

B&W verslag 27/1/2015

Op basis van collegevoorstel 44811382 besluit het college de leningovereenkomst van Infoversum aan te passen. Dit besluit is erop gericht de kansen dat de lening daadwerkelijk wordt afgelost te maximaliseren.

7. Verzoek Infoversum om termijn erfpacht en lening aan te passen

Op 14/4/2015 wordt ambtelijk aan Stichting Infoversum gemeld dat de gewijzigde leningovereenkomst nog niet terug is, en dat de betaling per 1/4/2015 (rente + eerste aflossing) nog niet is ontvangen. Men verzoekt dit per omgaande te regelen. De rente wordt daarna betaald, de aflossing niet.

Op 5 mei 2015 stuurt de Stichting Infoversum een brief naar B&W. Onder verwijzing naar "een bescheiden winst van 36.784 euro" in 2014 en naar het perspectief van een cultuurcluster in het Ebbingekwartier, verzoekt men het bestaande erfpachtcontract met een looptijd van 13 jaar om te zetten in een contract voor onbepaalde tijd, en de lening te verlengen tot 20 jaar.

Volgens Infoversum is de Rabobank bereid de hypotheek te verlengen naar 20 jaar, onder voorwaarde dat de gemeente het erfpachtcontract wijzigt en onder voorbehoud van interne goedkeuring door de Rabobank.

B&W 19/5/2015: Signalement

Het signalement meldt dat Stichting Infoversum heeft aangegeven te kampen met liquiditeitsproblemen. De huidige looptijd van de lening (13 jaar) leidt tot hoge exploitatielasten. Infoversum vraagt om verlenging van de looptijd van de lening jaar, zowel aan de Rabobank als aan de gemeente. Dat betekent dat ook de erfpachtermijn verlengd moet worden.

Collegieberief - Infoversum

Voor de compensatie van het nadeel voor de grex CiBoGa van verlenging van de erfpachttermijn met 10 jaar zijn twee scenario's doorgerekend: 1) een erfpacht die uitstel van inkomsten in de grex compenseert, en 2) een marktconforme erfpacht. Het signalement adviseert scenario 1. Het college neemt kennis van het signalement (notulen B&W 19/5/2015).

Bij de behandeling van de Rekening in de raadscommissie Werk en Inkomen (20/5/2015) zijn er vragen over het Infoversum. Wethouder Van der Schaaf antwoordt dat hij de raad binnenkort informeert over de bredere ontwikkeling van het Infoversum, waarbij beperking van de gemeentelijke risico's vooropstaat. Daarbij is het de vraag of het tijdelijk of definitief past.

8. 9/6/2015: Verlenging termijn erfpacht en lening, brief naar de raad

Op 28/5/2015 blijkt na telefonisch contact tussen een ambtenaar en de Rabobank, dat de Stichting Infoversum bij de Rabobank sinds oktober 2014 is ondergebracht bij de afdeling Bijzonder Beheer.

In de collegevergadering van 2 juni wordt een voorstel over verlenging van de termijnen van de erfpacht en de lening (504910) aangehouden

Dezelfde middag heeft wethouder Van der Schaaf het bestuur van de Stichting ontboden op het stadhuis, naar aanleiding van het telefoongesprek tussen gemeente en Rabobank 28/5/2015. Uit dat gesprek blijkt dat de financiële problemen erger zijn dan eerder aan de gemeente was gemeld. Op zeer korte termijn beschikt de stichting niet meer over middelen om aan kort- en langlopende schulden te voldoen. Aan Stichting Infoversum is gevraagd z.s.m. meer informatie te geven.

In afwachting daarvan spreken Rabobank en gemeente af dat de Rabobank de Stichting Infoversum 'door de zomer' helpt (4 juni 2015).

Op 7 juni informeert wethouder Van der Schaaf alle fractievoorzitters per mail over de actuele situatie.

Collegebesluit 9 juni 2015

Op 9 juni ligt er een aangepast collegevoorstel (5058897). Het college besluit de termijn van de erfpacht van 13 jaar met 10 jaar te verlengen, de erfpachtcanon te wijzigen en het voornemen uit te spreken de gemeentelijke hypothecaire lening met 7 of 10 jaar te verlengen, onder het voorbehoud dat de Rabobank dat ook doet.

Er gaat een brief (5058799) onder geheimhouding naar de raad. Wethouder Van der Schaaf doet een vertrouwelijke mededeling in de raadscommissie Ruimte en Wonen 10/6/2015.

In juni heeft wethouder Van der Schaaf meerdere malen contact met de Rijksuniversiteit waarin hij zijn zorgen uit over de situatie

9. B&W 30/6/2015: nieuwe informatie, nieuwe brief naar de raad

Uit nieuwe informatie van Stichting Infoversum (op verzoek van de gemeente en de Rabobank) blijkt een groter cashtekort dan eerder was gemeld. Ook de Rabobank is verrast. Er dreigt een ongecontroleerd faillissement.

In een gesprek op 29 juni met een vertegenwoordiger van het CvB informeert wethouder Van der Schaaf hem over de acute financiële problemen.

Collegedebrief - Infoversum

Gezien de nieuwe informatie besluit het college op 30/6/2015 de besluiten van 9/6/2015 (zie hierboven) in te trekken en de raad hierover in een brief (5107428) te informeren, opnieuw onder geheimhouding.

Het GMT krijgt opdracht in beeld te brengen hoe de besluitvorming tot het verstrekken van de gemeentelijke lening aan Stichting Infoversum is verlopen en welke informatie daarbij is gebruikt.

10. 30/6/2015: Voorzitter Infoversum en bestuurslid gemeente treden terug

11. B&W 7/7/2015: Infoversum

Wethouder Van der Schaaf meldt stand van zaken

12. 10/7/2015: brief van Infoversum aan stakeholders

De Stichting Infoversum meldt dat een taskforce (Infoversum en Triade) nader onderzoek doet naar de toekomstmogelijkheden van het Infoversum ('roadmap'). Het onderzoek is uiterlijk 1 oktober 2015 afgerond. Ook vraagt men de stakeholders om een overbruggingsfinanciering.

13. B&W 14/7/2015: Signalement over Infoversum

Het signalement (7/7/2015) meldt een overleg met de stadsadvocaat en bevat het verslag van een gesprek d.d. 6/7/2015 tussen Infoversum, Triade, Rabobank en een ambtenaar van de gemeente over de bovengenoemde 'roadmap' en de actuele financiële situatie. Het Infoversum heeft € 100.000 nodig als overbruggingskrediet. Rabobank en gemeente (ambtelijk) achten zich hiervoor niet verantwoordelijk.

Het college besluit dat de wethouders Schroor en Van der Schaaf een besluit nemen over het voorstel dat naar aanleiding van het signalement wordt opgesteld.

14. B&W 21/7/2015: Infoversum – 5140506

Dit betreft de opschorting van de incasso van rente- en aflossingsverplichtingen Infoversum tot 1 november 2015. Ook dit besluit is er op gericht de kansen dat de lening daadwerkelijk wordt afgelost te maximaliseren.

15. PO Van der Schaaf 10/8/2015 en 18/8/2015:

Verzoek om een vertrouwelijke stand van zaken brief aan de raad voor te bereiden, met 'roadmap' als bijlage.

16. B&W 8/9/2015:

Een brief (5203126) over onder andere bestuurswisseling en het hierboven genoemde onderzoek naar toekomstmogelijkheden gaat 9/9/2015 naar de raad, opnieuw onder geheimhouding.

17. 16/9/2015: mededeling Infoversum op website over bestuurswisseling en "strategische heroriëntatie"

Daarop stuurt het college een brief naar de raad: na de mededeling van het bestuur van de Stichting is een deel van de informatie die eerder onder geheimhouding is toegestuurd hiermee openbaar. Bedrijfsgevoelige informatie blijft geheim.

18. 28/9/2015: presentatie resultaten toekomstmogelijkheden Infoversum

Bijlage - Infoversum (16 sept 2015)

Onderwerp Infoversum

Steller M.E. Smit

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 76 22 Bijlage(n) -

Ons kenmerk 5257254

Datum **16 SEP 2015** Uw brief van

Uw kenmerk

Geachte heer, mevrouw,

Op 10 juni en 1 juli hebben wij u schriftelijk onder geheimhouding geïnformeerd over de situatie rondom stichting Infoversum. Op 10 september hebben wij u hierover voor het laatst schriftelijk onder geheimhouding geïnformeerd. In die brief hebben wij aangegeven dat met Stichting Infoversum de afspraak is gemaakt dat zij uiterlijk 15 september 2015 een openbare mededeling doen. Naar aanleiding daarvan ontvangt u nu deze brief. Inmiddels is op de website van het Infoversum (www.infoversum.nl/bestuur) een mededeling gedaan over een bestuurswisseling en een strategische heroriëntatie van het verdienmodel.

Tot 30 juni bestond het stichtingsbestuur uit drie leden. De voorzitter van de stichting en het algemeen bestuurslid hebben hun functie neergelegd. Op dit moment is er dus één bestuurslid in functie die alle bestuurstaken vervult. Op voordracht van de RUG wordt zij ondersteund in haar functie door de directeur van Triade, die als adviseur is toegevoegd aan het bestuur. Het algemeen bestuurslid had op voordracht van de gemeente plaatsgenomen in het stichtingsbestuur ten behoeve van de initiatief- en bouwfase van het Infoversum. Het terugtreden van het algemeen bestuurslid houdt in dat de gemeente geen voorgedragen bestuurder meer heeft in het stichtingsbestuur.

De uitkomsten van de strategische heroriëntatie van het Infoversum zullen naar verwachting consequenties hebben voor de gemeentelijke lening van € 2,5 miljoen. Het risico van deze lening is ondergebracht in de grondexploitatie CiBoGa. Hoe groot dit financiële nadeel zal zijn, is op dit moment niet aan te geven en is mede afhankelijk van het lopende onderzoek dat op 1 oktober afgerond moet zijn. De uitkomsten van het onderzoek willen we daarna zo spoedig mogelijk in het openbaar met u bespreken.

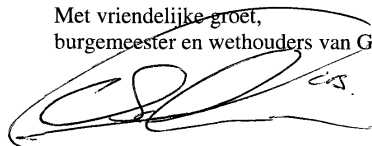
Bijlage - Infoversum (16 sept 2015)

Bladzijde 2 van 2

Een deel van de informatie die u in hiervoor genoemde brieven onder geheimhouding is toegestuurd is hiermee openbaar geworden. Maar dit geeft ons op dit moment nog geen aanleiding om de geheimhouding geheel op te heffen gezien de bedrijfsgevoelige informatie die in deze brieven is opgenomen. We zouden de positie van de stakeholders kunnen schaden door met die informatie nu naar buiten te gaan.

Naast bovengenoemde uitkomsten zal het college een overzicht verstrekken van informatie en besluitvorming die ten grondslag lagen aan het verstrekken van de gemeentelijke lening aan Stichting Infoversum.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'P. den Oudsten', written over a horizontal line.

de burgemeester,
Peter den Oudsten

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'P. Teesink', written over a horizontal line.

de secretaris,
Peter Teesink

Geheimhouding ex. Artikel 25 Gemeentewet

Onderwerp Nadere informatie Stichting Infoversum

Steller L. Hellinga

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon 050 - 367 86 86 Bijlage(n) I

Ons kenmerk 5203126

Datum 09-09-2015 Uw brief van

Uw kenmerk

Geachte heer, mevrouw,

Omdat openbaarmaking van de inhoud van deze brief alsook de bijlage directe financiële schade kan toebrengen aan de economische en financiële belangen van onder meer de gemeente, Rabobank en Infoversum, wordt de inhoud ervan u conform artikel 25, lid 2 Gemeentewet onder oplegging van de geheimhoudingsplicht overlegd. Wij stellen u voor om gelet op artikel 25, lid 3 Gemeentewet de door ons voorlopig opgelegde geheimhoudingsplicht te bekrachtigen in de eerstvolgende raadsvergadering.

Begin juli 2015 hebben wij u voor het laatst schriftelijk vertrouwelijk geïnformeerd over de verwickelingen rondom stichting Infoversum. Ook in het presidium van begin juli heeft de gemeentesecretaris een vertrouwelijke mededeling gedaan over de precaire situatie die is ontstaan met betrekking tot het Infoversum en werd een vertrouwelijke brief aangekondigd. Met deze brief willen wij u opnieuw informeren over de ontwikkelingen in dit dossier.

Bezetting stichtingsbestuur Infoversum

Tot 30 juni bestond het stichtingsbestuur uit drie leden. De voorzitter van de stichting en het algemeen bestuurslid hebben hun functie neergelegd. Op dit moment is er dus één bestuurslid in functie die alle bestuurstaken vervuld. Op voordracht van de RUG wordt zij ondersteund in haar functie door de directeur van Triade, die als adviseur is toegevoegd aan het bestuur. Triade begeleidt start-ups van ondernemingen die uit UMCG-verband ontstaan. Het algemeen bestuurslid had op voordracht van de gemeente plaatsgenomen in het stichtingsbestuur in de initiatiefase van het Infoversum. Het terugtreden van het algemeen bestuurslid houdt in dat gemeente geen voorgedragen bestuurder meer heeft in het stichtingsbestuur.

Liquiditeit van Infoversum

Als aangegeven in de voorgaande vertrouwelijke brieven, is het tekort aan liquiditeit de oorzaak van de problemen bij het Infoversum. Op 8 juli heeft een overleg plaatsgevonden tussen stichtingsbestuur in de nieuwe samenstelling, Rabobank en gemeente. Centraal in het overleg was de vraag hoe nu verder?

Bijlage - Geheimhouding ex art. 25 Gemeentewet - Nadere informatie Stichting . . .

Bladzijde 2 van 3

In dit overleg is afgesproken dat tot 1 oktober 2015 onderzocht gaat worden wat de toekomstmogelijkheden van het Infoversum zijn. Dit onderzoek wordt uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van stichtingsbestuur in de nieuwe samenstelling. Het stichtingsbestuur zal daartoe diverse adviseurs inschakelen. Om in deze onderzoeksfase de continuïteit te garanderen was een overbruggingskrediet benodigd. Hiervoor hebben de founders RUG en Gasterra de helft van de founder bijdrage 2016 vervroegd beschikbaar gesteld aan Infoversum. De Rabobank heeft gedeeltelijk gedane aflossingen geretourneerd aan het Infoversum. Met deze transacties is € 200.000,- gemoeid, waarmee er nieuwe liquide middelen bij Infoversum instromen. Wij hebben geen bedrag beschikbaar gesteld aan Infoversum.

Alhoewel € 200.000,- niet afdoende is om alle kortlopende schulden van Infoversum te voldoen, verwacht het huidige stichtingsbestuur met actief crediteurenmanagement tot 1 oktober 2015 het Infoversum draaiende te houden. Het is dus niet zo dat met deze transacties een faillissement met zekerheid is afgewend.

Plan van aanpak tot 1 oktober 2015

Op vrijdag 10 juli 2015 is aan alle (financiële) stakeholders een plan van aanpak aangeboden (Roadmap Infoversum: "Hoe nu verder?"). Dit plan van aanpak omvat een retrospectief onderzoek naar het oorspronkelijke businessplan (waren de aannames wel goed?) en een financieel onderzoek naar de huidige financiële staat van het Infoversum. Het plan van aanpak is als bijlage aan deze brief gehecht.

Vanuit die basisopzet wil Stichting Infoversum een nieuwe bedrijfseconomische verantwoorde exploitatie opzetten en wil de stichting nieuwe partners aan zich proberen te binden. De eindrapportage, die uiterlijk 1 oktober gereed is, bevat tevens een advies en visie van het stichtingsbestuur over de toekomst van het Infoversum.

Het plan van aanpak van het huidige stichtingsbestuur ademt een sfeer van realisme. Het plan van aanpak sluit een faillissement dan ook niet uit en benoemt ook de geschade vertrouwensrelatie met alle financiële stakeholders die hersteld zal moeten worden. Alle door ons geformuleerde eisen, zoals die in de voorgaande brieven aan u kenbaar zijn gemaakt, zijn opgenomen in het plan van aanpak.

Onze indruk is dat afgelopen juli adequaat ingegrepen is bij Stichting Infoversum, mede door RUG en gemeente. Tegelijkertijd is onze indruk dat de huidige exploitatievorm van Infoversum niet langer voortgezet kan blijven worden in de toekomst. Deze indruk ontlene wij aan het voorlopige cijfermateriaal over het eerste half jaar van 2015 dat aan ons conform afspraak beschikbaar is gesteld. Wij verwachten dan ook dat het huidige stichtingsbestuur omziet naar alternatieve scenario's (waaronder doorstartscenario's) om de functie van het Infoversum voor de stad te behouden. De eindrapportage van het plan van aanpak willen wij met u in het openbaar bespreken.

Het plan van aanpak bevat ook een verzoek aan ons om de betaling van rente- en aflossingsverplichtingen voorlopig op te schorten. Wij hebben ingestemd met het verzoek om betalingen uit hoofde van de leenovereenkomst tot 1 november 2015 op te schorten. Wij hebben daartoe besloten enerzijds omdat Infoversum op dit moment financieel niet in staat is de verplichtingen na te komen aan ons en anderzijds om de stichting voorlopig de ruimte te geven om bovengenoemde eindrapportage op te leveren.

Bijlage - Geheimhouding ex art. 25 Gemeentewet - Nadere informatie Stichting . . .

Bladzijde 3 van 3

De uitkomsten van de nieuwe business case van het Infoversum zullen naar verwachting consequenties hebben voor de gemeentelijke lening van € 2,5 miljoen. Hoe groot dit financiële nadeel zal zijn, is op dit moment niet aan te geven en is mede afhankelijk van het nog op te leveren onderzoek.

Openbaarheid

Met Stichting Infoversum hebben wij afgesproken dat Stichting Infoversum uiterlijk 15 september 2015 een openbare mededeling zal doen inzake de huidige situatie van het Infoversum. Doordat Stichting Infoversum zelf een openbare mededeling zal doen uiterlijk 15 september 2015, kan het vertrouwelijke karakter van mededelingen tussen ons en de raad in dit dossier opgeheven worden nadat Stichting Infoversum in de openbaarheid is getreden.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

BIJLAGE

Vertrouwelijk

Roadmap Infoversum "Hoe nu verder?"

versie 1.3 F
vrijdag 10 juli 2015

Rita Landeweerd (Infoversum)
Edward van der Meer (Triade)

Inhoud

- Inleiding
- Uitgangspunten
- Op te leveren informatie
- Liquiditeitsbehoefte
- Bijlagen
  - Voorwaarden en informatiebehoefte Gemeente Groningen
  - Contactpersonen rondom Infoversum

RESUMÉ

Vertrouwelijk

10-7-2015

2

Inleiding

- Stichting Infoversum is in korte tijd in (forse) liquiditeitsproblemen gekomen.
- Belangrijkste redenen:
  - tegenvallende inkomsten vanwege lage bezoekersaantallen;
  - in combinatie met hoge financieringslasten;
  - ontbreken van een 3e founder die nog steeds niet is gevonden.
- Vragen die rijzen zijn:
  - Is de gekozen financieringsopzet bij de start niet te krap geweest (betreft vastgoedfinanciering met relatief korte aflossing in 13 jaar)?
  - Is er destijds ruimte ingebouwd om tegenvallers op te kunnen vangen in de exploitatie als gevolg van een langere aanloopperiode?
  - Is het huidige business plan nog van toepassing of is een nieuw business model nodig en mogelijk?
- Er zijn inmiddels twee bestuursleden afgetreden w.o.
  - voorzitter (Prof. Dr. Edwin Valentijn)
  - algemeen bestuurslid (Mw. Esseline Schieven).
- Triade is door de RUG gevraagd om de nog zittende bestuurder Mw. Dr. Rita Landeweerd te ondersteunen bij het in kaart brengen van de nu ontstane situatie en bij het zoeken naar een oplossing.
- Samen met de belangrijkste stakeholders wordt thans de situatie in kaart gebracht om te bepalen: Hoe nu verder?

Vertrouwelijk
10-7-2015

3

Uitgangspunten

Uitgangspunten:

- Er dient een zorgvuldige afweging gemaakt te worden over de toekomst van het Infoversum gezien de belangen van alle stakeholders maar ook gezien de potentie van het Infoversum naar de toekomst toe.
- Herstel van het vertrouwen van de stakeholders mbt toekomst Infoversum is hierbij een noodzakelijke voorwaarde.
- Een uitgebreide financiële analyse (ergo: financieel onderzoek) is hierbij vereist (plannen versus realisatie (ic; terugblik) in combinatie met een grondige inventarisatie van de huidige en toekomstige lopende verplichtingen.
- Vervolgens dienen diverse scenario's opgesteld te worden op grond van realistische prognoses.
- Inzet van een accountant (RA) of extern bureau (Financieel Consultant) als basis voor de toekomstige besluitvorming is hierbij wenselijk, gezien de belangen van de diverse stakeholders (met name de gemeente Groningen die bestuurlijke verantwoordelijkheid moet afleggen aan de gemeenteraad).
- De toekomst is vooraf niet duidelijk. Het bestuur besluit om (al dan niet in aangepaste vorm) door te gaan of het faillissement van de stichting aan te vragen, een en ander afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek.
- Het bestuur moet op een gedegen wijze haar werkzaamheden kunnen uitvoeren om verantwoording te kunnen nemen voor de te nemen en genomen besluitvorming waarbij het risico van bestuurdersaansprakelijkheid expliciet moet worden uitgesloten.

Voorstel:

- Opleveren van een eindrapportage uiterlijk 1 oktober 2015
- De eindrapportage dient in eerste instantie om de bestaande stakeholders uitgebreid te informeren
- Daarnaast kan de eindrapportage dienen om toekomstige investeerders en mogelijke samenwerkingspartners te informeren en te bewegen.
- De eindrapportage bevat tevens een advies en visie van het bestuur over de toekomst van het Infoversum

Vertrouwelijk

10-7-2015

4

Op te leveren informatie

Op te leveren informatie (obv eindrapportage)

1. Terugblik

- Uitgebreide financiële rapportage van plannen versus realisatie en bijbehorende analyse van de cashflowpositie (subsidies, stortingen stakeholders, lening, foundersbijdragen etc..)
- Analyse bezoekersaantallen (plan vs. realisatie)
- Analyse marketinginspanningen (plan, bijstelling plan)
- Genomen maatregelen

2. Vooruitblik

- Strategische visie stichtingsbestuur mbt toekomst infoversum (bijv. multi- media exploitant)
- Plan van aanpak (w.o. marketingplan, strategische samenwerkingspartners)
- Balansprojecties
- Rentabiliteitsprognoses (1-3 jaar), op maandbasis
- Scenario's (best case, worst case en real case)
- Liquiditeitsprognose
- Plan van aanpak met tijdslijnen (indien levensvatbaar, wat is er dan nodig?)
- Go/no go

Tijdslijnen:

- Tussentijdse update (w.o. halfjaarcijfers), medio augustus
- Tussentijdse rapportage, medio september
- Eindrapportage, oplevering uiterlijk 1 oktober

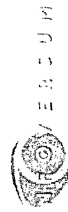

Vertrouwelijk
10-7-2015

Liquiditeitsbehoefte

Liquiditeitsbegroting	Per 30-6-2015	Per 31-7-2015	Per 31-8-2015	Per 30-9-2015	Per 31-10-2015	Toelichting:
Banksaldo (begin van de maand)	13.382	-69.996	-146.080	-209.210	-190.660	
Inkomsten	Juli	Augustus	September	Oktober		
- Ticketing	7.000	7.000	10.000	12.000	direct	
- Verhuur	-	-	3.570	26.500	30 dagen, NB: ontvangsten Juni zitten al in debiteuren	
- Huurpenningen horeca	2.000	1.000	1.000	2.500	Verreken door belastingdienst met loonbelasting?	
- BTW Teruggave	-	-	-	-	Betreft nieuwe founder. Gezien situatie onzeker	
- Debiteuren (ex. NAM)	18.622	6.116	-	-		
- NAM (partnership)	-	-	-	30.250		
Totaal Inkomsten	27.622	14.116	14.570	71.250		
Uitgaven	Juli	Augustus	September	Oktober		
- Exploitatiekosten	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000	excl. loonbelasting in overleg belastingdienst regeling	
- Personeelskosten	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000		
- Verkoopkosten (lopende verplichting)	-	-7.500	-	-		
- Onderhoudskosten (lampen+ schoonmaak)	-10.000	-10.000	-	-		
- Gateshare Q2	-	-	-5.000	-		
- Advies- begeleidingskosten	-	-5.000	-5.000	-5.000	Bevriazing aflossing juli, augustus, september	
- Onvoorzien	-	-10.000	-10.000	-	Incasso per maand	
- Aflossing Rabo (inzake juni)	-33.300	-	-	-	Bevriazing rente + aflossing betaling tot nadere order	
- Rente RABO	-17.700	-17.700	-17.700	-17.700	Bevriazing rente+ aflossing betaling tot nadere order	
- Rente Gemeente	-	-	-	-		
- Overige rentelasten	-	-	-	-		
- Inloop Q3 crediteurenpositie	-20.000	-10.000	-10.000	-		
Totaal Uitgaven	-111.000	-90.200	-77.700	-52.700		
Banksaldo einde maand	-69.996	-146.080	-209.210	-190.660		

Concluderend, er is sprake van een liquiditeitstekort van ca. 200k tot medio oktober 2015. Gezien de zomermaanden is de verwachting dat we tot in september nodig hebben om tot een hernieuwde strategie te komen en een eindrapportage te kunnen opleveren.

Vertrouwelijk

10-7-2015

Liquiditeitsbehoefte

Verzoek stakeholders mbt overbruggingsperiode:

- RUG:**
- Voorschot Foundersbijdrage 2016 50k
  - 'Bevriezen' aflossingsverplichting ad lening ca. 53k pm
  - Renteverplichtingen lening 53k tot nadere order uitgesteld (4mnd) 1k

- Gasterra:**
- Voorschot Foundersbijdrage 2016 50k

- Rabobank:**
- Terugdraaien aflossingen maanden: juni, mei, april 100k
  - 'Bevriezen' aflossingen maanden: juli, augustus, september 100k

- Gemeente Groningen:**
- 'Bevriezen' incasso rente-en aflossingsverplichtingen lopende boekjaar pm

- CIG en Hereplein:**
- 'Bevriezen' verplichtingen lopende boekjaar pm

NB: De gevraagde overbruggingsfinanciering is onvoldoende om alle kortlopende verplichtingen te kunnen voldoen. Wij denken door het voeren van actief crediteurenbeheer de ontstane situatie te kunnen managen. Wij merken hierbij voor de volledigheid op dat de opgebouwde crediteurenpositie niet in zijn geheel kan worden voldaan. Indien de crediteuren besluiten om hun vorderingen in zijn geheel op te eisen, is de gevraagde overbruggingsfinanciering alsnog onvoldoende.

Vertrouwelijk

10-7-2015

7

Bijlage

Aanvullende voorwaarden gemeente Groningen ontleend aan collegebesluit juni 2015:

- Gemeente verkrijgt inzicht in het ontstaan van het financiële probleem;
- Gemeente krijgt dezelfde informatie toegezonden als ook Rabobank verkrijgt;
- Stichting Infoversum levert een bijgesteld bedrijfsplan aan inclusief inzichtelijke liquiditeitsbegroting;
- Stichting Infoversum versterkt de governancestructuur binnen het stichtingsbestuur;
- Gemeente stelt een toezichthouder aan, die nadrukkelijk als taak krijgt toe te zien op het functioneren van het bestuur en de financiële gang van zaken van de Stichting Infoversum;
- Door Stichting Infoversum en gemeente wordt bezien of de juiste competenties en personen in de organisatie van Infoversum zijn veregenwoordigd;
- Alle bestaande afspraken met de Stichting Infoversum worden herijkt.
- De invulling van deze eisen wordt in het openbaar met de gemeenteraad besproken voor 1 oktober 2015.

Informatiebehoefte Gemeente Groningen:

- De actuele administratie op grootboekniveau van stichting Infoversum en deelnemingen;
- De vastgestelde begroting 2015 incl. liquiditeitsbegroting 2015;
- Een actuele liquiditeitsprognose van stichting Infoversum en deelnemingen, voorzien van de meest recente bankafschriften. Daarbij is aangegeven welke bedragen 'hard' zijn op basis van contract en welke 'zacht' zijn op basis van (te ondernemen) contact;
- Een Nederlandse toelichting op bovenstaand, incl. toelichting op afwijkingen. Op aangeven van gemeente wordt een gesprek met boekhouder/accountant gearrangeerd;
- De actuele administratieve organisatie en intern controle systeem van Stichting Infoversum en deelnemingen;
- Een plan van aanpak hoe Stichting Infoversum in zowel inhoudelijke als financiële zin de komende periode denkt door te komen.

Vertrouwelijk

10-7-2015

8

Bijlage - Geheime brief ex art. 25 Gemeentewet - Nadere informatie stichting . . .

Geheimhouding ex. Artikel 25 Gemeentewet

Onderwerp Nadere informatie Stichting Infoversum

Steller L. Hellinga

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 86 86 Bijlage(n) - Ons kenmerk 5107428
Datum - 1 JUL 2015 Uw brief van - Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Op 10 juni 2015 heeft ons college uw raad vertrouwelijk per brief geïnformeerd over de financiële situatie bij Stichting Infoversum (kenmerk 5058799). In de tussentijdse periode is Stichting Infoversum dringend verzocht nadere financiële informatie te verstrekken aan de gemeente om zicht te krijgen op de problematiek. Inmiddels heeft het bestuur van de stichting nadere informatie verstrekt en die informatie is aanleiding u opnieuw te informeren.

Op dinsdag 23 juni 2015 heeft Stichting Infoversum de eerste informatie verstrekt aan gemeente. De aangereikte gegevens bestonden uit excel sheets waarin omzetcijfers stonden vermeld, een crediteuren- en debiteurenlijst met daarin opgenomen verwachtingen ten aanzien van financiers en een overzichtje aangeduid als balans per mei 2015, waarin bijvoorbeeld melding wordt gemaakt van een negatieve kas.

Op de aangeleverde informatie is kort gereageerd: deze is ontoereikend om een kwalitatieve inschatting te maken van de situatie waarin Stichting Infoversum verkeert. Mede naar aanleiding van een telefoongesprek dat werd gevoerd met Rabobank, is de volgende aanvullende informatie opgevraagd bij stichting Infoversum:

- De actuele administratie op grootboekniveau van stichting Infoversum en deelnemingen;
- De vastgestelde begroting 2015 incl. liquiditeitsbegroting 2015;
- Een actuele liquiditeitsprognose van stichting Infoversum en deelnemingen, voorzien van de meest recente bankafschriften. Daarbij is aangegeven welke bedragen 'hard' zijn op basis van *contract* en welke 'zacht' zijn op basis van (te ondernemen) *contact*;
- Een Nederlandse toelichting op bovenstaand, incl. toelichting op afwijkingen. Op aangeven van gemeente wordt een gesprek met boekhouder/accountant gearrangeerd;
- De actuele administratieve organisatie en intern controle systeem van Stichting Infoversum en deelnemingen;

Bijlage - Geheime brief ex art. 25 Gemeentewet - Nadere informatie stichting . . .

Bladzijde 2
Onderwerp Nadere informatie Stichting Infoversum

- Een plan van aanpak hoe Stichting Infoversum in zowel inhoudelijke als financiële zin de komende periode denkt door te komen.

Op 29 juni hebben wij hierover eerste nadere informatie ontvangen in de vorm van een liquiditeitsprognose 2015. In de brief van 10 juni aan uw raad is aangegeven dat in de liquiditeit van de Stichting het probleem schuilt. Stichting Infoversum heeft financiële informatie verstuurd welke niet is niet gewaarmerkt door een accountant of door ons is gecontroleerd, maar de informatie vanuit de stichting duidt op zijn minst op een acuut gebrek aan liquiditeit. De stichting kan haar betalingsverplichtingen niet meer volledig nakomen aan financiers, leveranciers en personeel. Ons is informatie aangereikt dat in juli 2015 er een liquiditeitstekort is van € 276.000,- oplopend naar een tekort van € 529.000,- in december 2015.

Uit de gegeven informatie is ook op te maken dat de Stichting Infoversum bij Rabobank en gemeente op zoek is naar een overbruggingskrediet voor de komende periode. Rabobank heeft aan ons laten weten niet aan een dergelijk verzoek mee te zullen werken gezien de huidige situatie waarin de stichting momenteel verkeert. Voor de gemeente geldt hetzelfde. Daarmee is een ongecontroleerd faillissement van Stichting Infoversum reëel geworden in de aankomende periode. In de brief van 10 juni jl. is aangegeven dat de gemeente in die situatie de verstrekte lening zal dienen af te boeken.

In bovengenoemde brief is aan uw raad gevraagd wensen en bedenkingen aan ons college te geven ten aanzien van de termijnverlengingen. Met de financiële informatie die ons op 29 juni bereikte vanuit de stichting, is de strekking en het verzoek van ons college aan uw raad op dit moment in een ander licht komen te staan. Uit de informatie blijkt dat de verlenging van de leentermijnen van de leningen van zowel Rabobank als de gemeentelijke lening maar een beperkte oplossing biedt voor de Stichting Infoversum op dit moment. Wij hebben besloten de termijnen van de erfpacht en de gemeentelijke lening niet te verlengen in de huidige situatie. De reden is dat verlenging van de termijnen met de huidige stand van zaken waarin de stichting verkeert te onzeker is om dit besluit te nemen.

Inmiddels zijn gesprekken opgestart voor alternatieve scenario's met de RUG, waarbij ook de Rabobank zal worden betrokken. Deze gesprekken gaan over het vergroten van de betrokkenheid van de RUG om het Infoversum voor de stad te behouden. De RUG heeft inmiddels stappen genomen om binnen de Stichting verandering op gang te brengen met als uiteindelijk doel het Infoversum voor de stad te behouden.

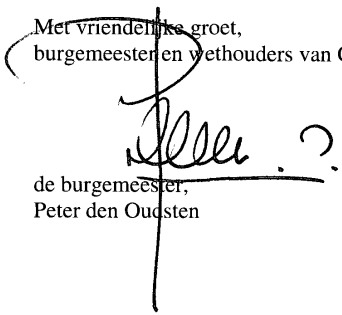
Uw college zal binnen het bestuurlijke mandaat alle noodzakelijke (rechts)handelingen in de komende periode te verrichten voor zover actief handelen noodzakelijk is ter bescherming van de gemeentelijke positie in dit dossier.

Bijlage - Geheime brief ex art. 25 Gemeentewet - Nadere informatie stichting . . .

Bladzijde 3
Onderwerp Nadere informatie Stichting Infoversum

Tot slot heeft ons college het GMT opdracht gegeven in beeld te brengen hoe in tijd (de aanloop tot) de besluitvorming tot het verstrekken van de gemeentelijke lening aan Stichting Infoversum vanaf 2011 is verlopen en welke informatie daarbij is gebruikt.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

Bijlage - GEHEIME BRIEF EX ART 25 Wijziging termijn erfpacht en termijn . . .

Geheimhouding ex. Art 25 Gemeentewet

Onderwerp Wijziging termijn erfpacht en termijn hypothecaire lening
Stichting Infoversum – wensen en bedenkingen

Steller L. Hellinga

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 86 86 Bijlage(n) - Ons kenmerk 5058799

Datum 10-06-2015 Uw brief van - Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Via deze brief willen wij uw raad informeren over de acute financiële situatie die is ontstaan bij Stichting Infoversum en u tegelijkertijd vragen wensen en bedenkingen te uiten tegen een verlenging van de erfpacht en de hypothecaire lening met 7 of 10 jaar.

De financiële situatie is zeer recent aan ons college gemeld in het kader van een verzoek om de erfpachtduur te verlengen. In een gesprek op 2 juni jl. met de organisatie Infoversum is de situatie aan ons bevestigd. Uit de uiteenzetting die hierna volgt, kunt u begrijpen dat wij onze zorgen hebben over de gang van zaken.

Omdat openbaarmaking van de inhoud van deze brief directe consequenties zal hebben voor de bedrijfsvoering van Infoversum hebben wij besloten u deze brief en dit verzoek toe te zenden onder het opleggen van geheimhouding. Openbaarmaking van onderstaande informatie roept juist op, wat wij in deze situatie proberen te voorkomen, namelijk een faillissement van Stichting Infoversum op korte termijn.

Financiële betrokkenheid van gemeente bij Stichting Infoversum

In 2012 heeft uw raad ingestemd met een hypothecaire lening van 13 jaar aan de Stichting Infoversum op basis van de aan u gevraagde wensen en bedenkingen (RO12.2963479). Deze lening is verstrekt en daarmee is het Infoversum mede gerealiseerd.

De situatie

Uit de lening vloeit voort dat de Stichting Infoversum rente- en aflossingsverplichtingen heeft te voldoen aan de gemeente. Begin april 2015 bleek dat de stichting in gebreke was gebleven deze betaling aan de gemeente te voldoen. Binnen de gemeentelijke organisatie is het in gebreke blijven van betaling direct geconstateerd en is contact gezocht met Infoversum om te manen tot betaling.

Bijlage - GEHEIME BRIEF EX ART 25 Wijziging termijn erfpacht en termijn . . .

Geheimhouding ex. Art 25 Gemeentewet

2 Wijziging termijn erfpacht en termijn hypothecaire lening
Stichting Infoversum – wensen en bedenkingen

De uitkomst was dat uiteindelijk de renteverplichting werd voldaan, maar de aflossing nog niet. Naast de maning tot betaling is vervolgens gevraagd om correspondentie met de Rabobank als hoofdfinancier van de Stichting Infoversum te overleggen. Op basis van deze correspondentie is contact opgenomen met de Rabobank.

Uit dit contact op 28 mei jl. bleek dat Rabobank meer eisen stelde aan de organisatie Infoversum dan tot dusverre bij de gemeentelijke organisatie bekend was. Tot dan toe verkeerde de gemeentelijke organisatie in de veronderstelling dat er een verzoek zou komen van Infoversum voor verlenging van de erfpachtermijn. De bank bleek echter eisen te hebben gesteld aan de Stichting Infoversum over de verlenging van de erfpachtermijn en de verlenging van de leentermijn van de gemeentelijke hypothecaire lening. Indien de gemeente niet op korte termijn zowel de erfpachtermijn als de leentermijn zou verlengen, dan zou de Rabobank ook niet verlengen. Ook bleek Rabobank soortgelijke eisen te stellen ten aanzien van de financiering aan andere financiers van Stichting Infoversum. Deze combinatie van eisen vanuit de Rabobank inclusief consequentie, waren tot dan niet gecommuniceerd met de gemeente.

Na opschaling door de ambtelijke organisatie aan ons college, is de organisatie van Infoversum uitgenodigd om tekst en uitleg te geven. De vrees die inmiddels was ontstaan, dat het voortbestaan van Stichting Infoversum op zeer korte termijn in het geding was, werd in het gesprek bevestigd. Het gesprek met Stichting Infoversum vond plaats op 2 juni.

Wat is het probleem bij de Stichting Infoversum?

Het probleem van de stichting schuilt in de te lage liquiditeitspositie op korte termijn. De stichting beschikt over te weinig banktegoed om alle financiële verplichtingen vanaf juni 2015 te voldoen. Uit de jaarrekening 2014 van de stichting blijkt weliswaar een bescheiden winst uit de exploitatie van het gebouw, maar het probleem schuilt – nogmaals – in de liquiditeitspositie.

Verzoek Rabobank en Stichting Infoversum.

Zoals aangegeven hebben Rabobank en Infoversum onderling contact gehad over de verlenging van de leentermijnen van de Rabobanklening. De reden daarvoor was om uiteindelijk de kaspositie van de Stichting Infoversum te verbeteren, opdat de stichting beter de rente- en aflossingsverplichtingen kan nakomen. Het verzoek van de stichting hield in dat de huidige lening met 7 jaar zou worden verlengd met als mogelijkheid de lening met 10 jaar te verlengen.

Rabobank is in beginsel bereid dit te doen per 1 april 2015, mits de gemeente de erfpachtermijn met dezelfde termijnen verlengt *en* met dezelfde termijn ook de gemeentelijke hypothecaire lening verlengt.

Bijlage - GEHEIME BRIEF EX ART 25 Wijziging termijn erfpacht en termijn . . .

Geheimhouding ex. Art 25 Gemeentewet

3 Wijziging termijn erfpacht en termijn hypothecaire lening
Stichting Infoversum – wensen en bedenkingen

Wij vragen uw wensen en bedenkingen te uiten ten aanzien van de verlenging van de gemeentelijke lening, die € 2.500.000,- bedraagt, met maximaal 10 jaar. Wij zijn voornemens aan het verzoek van de Stichting Infoversum tegemoet te komen omdat het de financiële positie van de Stichting Infoversum versterkt. Daarmee is de Stichting Infoversum in staat de rente- en aflossingsverplichtingen aan de gemeente te voldoen.

Financiële consequenties

Leidend voor de verlenging van de erfpacht en bepaling van de erfpachtcanon ingaande vanaf het jaar van verlenging zijn de uitgangspunten van de laatst vastgestelde grondexploitatie CiBoGa (vastgesteld in de raadsvergadering van december 2014). Hierin zijn o.a. opgenomen: renteparameter 3,50%, opbrengstenstijging 2,00% per jaar.

Stichting Infoversum betaalt vervolgens een jaarlijkse canon in een tijdsperiode van tien jaar in totaal (afgerond) € 225.000, vanaf het 13^e jaar € 20.000 oplopend tot € 25.000 in het laatste jaar. Dit bedrag komt ten gunste van de grondexploitatie CiBoGa.

Deze € 225.000 zorgen samen met de daaraan te koppelen rentebaten uit hoofde van de gemeentelijke lening van circa € 75.000 voor een totale opbrengst van (afgerond) € 300.000 op eindwaarde 2037. Hiermee wordt een financieel nadeel voor de grondexploitatie CiBoGa voorkomen.

Aan de verlenging van de leentermijn kleven geen nadelige financiële consequenties. De verlenging is budgettair neutraal vanuit gemeentelijk perspectief.

Wij zullen pas overgaan tot verlenging van de erfpachttermijn en leentermijn, als met de financiers van Stichting Infoversum een herijking van de afspraken heeft plaatsgevonden. De kans is overigens aanwezig dat uiteindelijk niet tot afspraken gekomen kan worden met de (financiële) stakeholders van de stichting, wat een faillissement op korte termijn van de Stichting Infoversum kan inluiden.

Nadere gemeentelijke eisen aan de verlengde erfpacht en hypothecaire lening

In het bestuurlijke gesprek met de Stichting Infoversum zijn aan de gemeentelijke medewerking nadere eisen gesteld. Achtereenvolgens zijn (minimaal) de volgende eisen benoemd:

- Gemeente verkrijgt inzicht in het ontstaan van het financiële probleem;
- Gemeente krijgt dezelfde informatie toegezonden als ook Rabobank verkrijgt;
- Stichting Infoversum levert een bijgesteld bedrijfsplan aan inclusief inzichtelijke liquiditeitsbegroting;
- Stichting Infoversum versterkt de governancestructuur binnen het stichtingsbestuur;

Bijlage - GEHEIME BRIEF EX ART 25 Wijziging termijn erfpacht en termijn . . .

Geheimhouding ex. Art 25 Gemeentewet

4 Wijziging termijn erfpacht en termijn hypothecaire lening
Stichting Infoversum – wensen en bedenkingen

- Gemeente stelt een toezichthouder aan, die nadrukkelijk als taak krijgt toe te zien op het functioneren van het bestuur en de financiële gang van zaken van de Stichting Infoversum;
- Door Stichting Infoversum en gemeente wordt gezien of de juiste competenties en personen in de organisatie van Infoversum zijn vertegenwoordigd;
- Alle bestaande afspraken met de Stichting Infoversum worden herijkt.

De invulling van deze eisen wordt in het openbaar met uw raad besproken voor 1 oktober 2015.

Mogelijke scenario's in de situatie dat de stichting faillieert

De Rabobank heeft in juridisch/financieel opzicht sterkere rechten dan de gemeente in de vorm van het eerste hypotheekrecht. Gemeente heeft het recht van tweede hypotheek. Bij een faillissement worden de onroerende goederen (het gebouw Infoversum) uit de failliete boedel gehaald en wordt vervolgens het hypotheekrecht geëxecuteerd. Dit betekent dat in eerste instantie het gebouw 'onderhands' ter verkoop wordt aangeboden en als dat niet lukt openbaar wordt geveild.

Omdat er sprake is van een gedwongen verkoop, zal de koopprijs aanzienlijk lager zijn (de executiewaarde). De Rabobank heeft het eerste recht om de uitstaande schuld te innen, gemeente daarna. De verwachting bestaat in deze gedwongen situatie dat de Rabobank een forse afschrijving krijgt en dat gemeente niets terugziet op de uitgezette lening aan Infoversum.

Een alternatief scenario' is dat de gemeente met meerdere belanghebbenden het gebouw aankoopt ter veiligstelling van het oorspronkelijke leenbedrag. Echter, dit is niet het scenario dat ons nu voor ogen staat.

Planologisch

Voor de bouw is een zogenaamde A-vergunning (vergunning voor een bouwactiviteit) afgegeven. Bij de juridische toets is geconstateerd dat het bouwplan past in het geldende bestemmingsplan. Er is dus niet tevens een C-vergunning (voor afwijking van het bestemmingsplan) verleend. Daardoor is geen termijn gesteld aan de duur van de bestemming van het Infoversum. Dit betekent, dat voor verlenging van de erfpachtovereenkomst met 10 jaar een planologische procedure achterwege kan blijven.

Stedenbouwkundig

Het Infoversum is gebouwd onder de noemer tijdelijkheid. Vandaar de erfpachtconstructie met beperkte looptijd die destijds is afgestemd op de duur van het contract met woningbouwcorporatie Nijestee over de huisvesting van jongeren in vier tijdelijke gebouwen in deze strook. Nu verzocht wordt om verlenging van de erfpachtperiode, rijst de vraag of dit strookt met de stedenbouwkundig gewenste eindsituatie.

Bijlage - GEHEIME BRIEF EX ART 25 Wijziging termijn erfpacht en termijn . . .

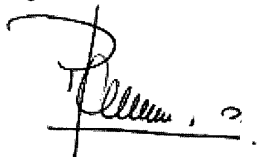
Geheimhouding ex. Art 25 Gemeentewet

5 Wijziging termijn erfpacht en termijn hypothecaire lening
Stichting Infoversum – wensen en bedenkingen

Wat ons betreft past het Infoversum past stedenbouwkundig en functioneel (nabijheid Ebbingekwartier, cultuurcluster NNT, toekomstige vestiging USVA en Healthy Ageing Campus RUG/UMCG) in dit eindbeeld.

Wij verzoeken u voor **1 juli 2015** uw wensen en bedenkingen kenbaar te maken aan het college. Indien gewenst zal voor 1 juli met uw raad een vertrouwelijke technische sessie ingepland kunnen worden.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

Bijlage - Lening mbt infoversum (26 april 2012)

Bestuursdienst
Afdeling
Steller T.J. van Riemsdijk
Onderwerp Lening infoversum

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 81 11   Bijlage(n) 5   Ons kenmerk RO12.2963479
Datum **26 APR 2012**   Uw brief van -   Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Inleiding

Reeds bij uw besluit in januari 2011 om de lokatie op de hoek van de Bloemsingel en de Vrydemalaan 13 jaar aan Target Holding BV in erfpacht te geven, bent u geïnformeerd over het initiatief van het Infoversum om aan het OpenLab deel te nemen. In de afgelopen periode is het initiatief nader uitgewerkt. Wij willen u met deze brief daarvan op de hoogte stellen.

Voorts willen we u informeren over de investering die gepaard gaat met de realisatie van het gebouw, de financiering ervan en onze overwegingen om voor de financiering van het Infoversum een lening aan de Stichting Infoversum io, voorheen vertegenwoordigd door Target Holding BV, te verstrekken van €2,5 mln.

Het Infoversum

Het Infoversum is een theater annex congrescentrum in de vorm van een futuristische koepel. Dit gebouw heeft een capaciteit van 275 zitplaatsen (bijlage 1). In de koepel kan met behulp van moderne 360° audiovisuele presentatietechnieken (*immersive visualization*) een wetenschappelijk, educatief, bedrijfsmatig en cultureel programma worden vertoond. Het gebouw biedt naast de multifunctionele theaterzaal ca. 800m² expositieruimte. Het gebouw is goed voor een verwacht bezoekersaantal van 260.000 per jaar. De geplande opening is 2013.

Sinds 2009 werkt Target Holding BV, een ICT publiek-private samenwerking onder leiding van de Rijksuniversiteit Groningen, aan het uitwerken van de plannen voor de vestiging van dit Infoversum in het Ebbingekwartier te Groningen. Target is een publieksgerichte onderneming die het wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van de astronomie benut voor het grote publiek. Het initiatief heeft zich aangediend voor de actieagenda van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Bijlage - Lening mbt infoversum (26 april 2012)

(EL&I), waarmee de Nederlandse creatieve industrie in 2020 tot de wereldtop wil gaan behoren. Hiermee kan de creatieve industrie bijdragen aan het innoverend vermogen van Nederland cq Noord Nederland. Target heeft ook ambitieuze doelstellingen mbt kennisverspreiding zowel voor vakmensen als het grote publiek. Het concept is uniek in Nederland.

Het ontwerp voor dit opmerkelijke gebouw is van Archiview en Centraalstaal. Twee bedrijven uit Groningen met een ruime ervaring in de engineering, constructie en assemblage van complexe stalen bouwwerken. Het consortium wil dit icoon bouwen in hun "thuishaven" Groningen. Voorbeelden van hun werk elders in de wereld zijn o.a. het Media Center van Lord's Cricket Ground in Londen, het busstation München Freiheit, het Marina Hotel op het Formule 1 Circuit in Abu Dhabi en het Sidra Trees Convention Center in Doha, Qatar (bijlage 2).

Betrokken partijen

Zowel het concept voor het gebouw als de productie van de programma's is ontwikkeld door Target in samenwerking met bedrijven uit Noord Nederland. Gasterra, de RUG en het Bouwconsortium zijn bereid om investeringen te doen en afnamegaranties aan te gaan. Participerende instellingen zoals de RUG, Noorderzon, Eurosonic, Science Linx en Gasterra willen gebruik maken van de faciliteiten in het Infoversum. Het Gameship Leeuwarden, de RUG en het productiebedrijf Mirage3D zullen bijdragen aan de inhoudelijke realisatie van het Noord Nederlandse expertisecentrum en producties (producent *computer generated visualisations, serious games and animations*). Inmiddels is sprake van twee grote producties en producenten, waaronder ESA, die zich hebben aangemeld voor een wereldpremiere in 2013.

Infoversum business case

De business case van het Infoversum steunt op de drie pijlers:

1. educatie en cultuur;
2. business evenementen;
3. entertainment.

Op basis van de kostenramingen van het bouwconsortium en Visual Acuity (UK) bedragen de totale investeringen € 10,3 mln. (€ 8,5 mln. in gebouw en inrichting en €1.8 mln. Theaterpresentatie-uitrusting). Daarnaast is er sprake van €730k van bijkomende investeringen vanaf het moment van de aanvang van de exploitatie van het gebouw.

Het Infoversum is een publieke-private samenwerking en wordt bestuurd door de stichting Infoversum¹. Daaronder vallen Infoversum Gebouwbeheer en Infoversum Productie. Het stichtingsbestuur wordt gevormd door haar founders: RUG, Gasterra en Target. Ook zijn hiervoor de gemeente en de provincie uitgenodigd.

Voor de exploitatie bestaat het inkomen uit bijdragen van de participerende partijen, kaartverkoop, horeca, festivals en opdrachten voor Infoversum Producties.

Het Infoversum draagt bij aan een platform voor de creatieve industrie in de noordelijke regio. Met name door een specifiek aanbod van programma's op gebied

---

¹ Een deelname in de stichting bestaat uit een entrance fee van € 100.000,- en de contractuele afname van 1 dagdeel theatertijd per week voor half tarief, cq € 97.500,- per jaar voor een periode van 5 jaar na opening.

Bijlage - Lening mbt infoversum (26 april 2012)

van educatie voor onderwijsinstellingen in de stad en op die van de popularisering van de wetenschappen is het Infoversum van groot maatschappelijk belang.

De programmering van het Infoversum is voor een zeer groot deel complementair aan die van het Forum. Beide partijen zullen regelmatig hun programma's op elkaar afstemmen. Afstemming en samenwerking lijkt voor beide partijen van belang en is wederzijds bevestigd. Het Infoversum biedt tevens gelegenheid voor relatieve korte bezoeken tijdens een rondgang door de stad.

Naast het Groninger Museum, het Groninger Forum, de Martinitoren, en het Paleis versterkt het de stad Groningen als publiekstrekker en als icoon voor de architectuur en stedenbouw(bijlage 3).

Betrokkenheid gemeente Groningen

Het Infoversum is een potentiële publiekstrekker in het Ebbingekwartier en de stad Groningen. Het Infoversum is ingebed in de gebiedsontwikkeling rondom het Open Lab Ebbinge (bijlage 4). U heeft op 26 januari 2011 hiervoor Target grond voor 13 jaar in erfpacht gegeven voor €1,-, onder de voorwaarde dat de exploitatie van het Infoversum zeker is en niet concurrerend is met het Groninger Forum. De activiteiten en doelstelling van het Infoversum dragen bij aan de ambitie van het College om Groningen als City of Talent verder te ontwikkelen en kennis vaker en meer maatschappelijk toe te passen.

Integrale afweging

Op grond van het businessplan en de huidige planontwikkeling van het Infoversum verwachten we dat de realisatie van het Infoversum een forse bijdrage gaat leveren als publiekstrekker voor de stad en daarmee aan de bezetting van de Boterdiepparage als aan de verdere ontwikkelingen en de werkgelegenheid in het Ebbingekwartier. Volgens het businessplan komen er ca. 150.000 van de in totaal 260.000 bezoekers van buiten de stad uit de provincies Groningen, Drenthe, Friesland en verder. Uitgaande van de genoemde gegevens levert een eerste doorrekening van het parkeerbedrijf en afdeling vastgoed een positief effect voor de parkeeropbrengsten van de Boterdiepparage van € 400.000 - €550.000 per jaar.

Een bijkomend effect is, wat nu reeds merkbaar is in het OpenLab en op de evenementenvelden, dat de tijdelijke ontwikkelingen van de bebouwing en de inrichting van het gebied een behoorlijke boost geeft aan de leefbaarheid en de herkenbaarheid van het gebied. Een icoon als het Infoversum met z'n diversiteit aan programmering zal voorgoed het imago als Creatief en innovatief stadsdeel gaan vestigen.

Financiering en mogelijke gevolgen

Van de benodigde investering van € 10,3 mln. financiert Target, naast de aanzienlijke bijkomende investeringen voor diensten, zelf € 2,8 mln. De Rabobank verstrekt een lening van € 5,0 mln. De gemeente Groningen wordt betrokken bij deze financiering door het aangaan van een lening van €2,5 mln. als zijnde een tweede recht van hypotheek op het gebouw. Deze lening wordt verstrekt uit de grondexploitatie (GreX) CiBoGa met een marktconforme rente, gelijk aan de rente die hiervoor door de Rabobank is gehanteert. Het gemeentelijk treasury-statuuut is op deze lening van toepassing.

Bijlage - Lening mbt infoversum (26 april 2012)

De betrokkenheid wordt gewenst omdat de grond, zoals reeds aangegeven, voor 13 jaar in erfpacht wordt uitgegeven en dus in eigendom blijft van de gemeente Groningen. De lening loopt parallel aan de erfpachtperiode van 13 jaar. Bij een onvoldoende renderende exploitatie ligt het risico bij de Grex. Het gebouw, inclusief de grond, dekt overeenkomstig de taxatie dat mogelijke risico. In de komende herziening van de Grex CiBoGa 2012 worden de gevolgen van deze lening benoemd en meegenomen

Raadsbesluit

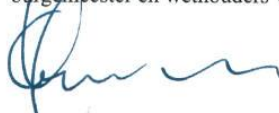
Uw besluit de grond voor het Infoversum in erfpacht te geven, werd genomen onder de voorwaarden dat de exploitatie voor 100% zeker is en dat het Infoversum niet concurrerend is voor het Forum. Inmiddels wordt aan die voorwaarden voldaan. Target is reeds bij het initiatief van het Infoversum in gesprek geweest met het Forum ter voorkoming van een mogelijke onderlinge concurrentie. Geconcludeerd mag worden dat de beide voorzieningen voor het overgrote deel aanvullend aan elkaar zijn. Voor wat het mogelijk concurrerende deel betreft worden daarover programmatische afspraken gemaakt. Tevens kan geconstateerd worden, mede als eis van de leningverstrekkers, dat de exploitatie eveneens zoveel als mogelijk gewaarborgd is.

De bouw van het Infoversum in het Ebbingekwartier is een belangrijke impuls voor Groningen als City of Talent verder te ontwikkelen en kennis vaker en meer maatschappelijk toe te passen. Daarbij versterkt het de aantrekkingskracht van het gebied en biedt het kansen voor een gunstiger exploitatie van de onderliggende parkeergarage Boterdiep. Bovendien bevordert het de structurele bouw en ontwikkelingen en de toekomstige werkgelegenheid in het Ebbingekwartier.

Mede om deze redenen hebben we besloten voor de financiering van het Infoversum de genoemde lening van €2,5 mln te verstrekken. Deze lening borgt naast een lening van €5,0 mln van de Rabobank en een eigen financiering van Target de totale investering ervoor van €10,3 mln. Voor deze lening is een leningsovereenkomst afgesloten met de Stichting Infoversum. We vragen u om wensen en bedenkingen tegen dit voornemen kenbaar te maken voor 11 mei a.s. Ter informatie zijn de statuten bijgevoegd (bijlage 5). U kunt ook te allen tijden contact opnemen met de behandelend ambtenaar, dhr Tjerd van Riemsdijk, 0652443879, tjerd.van.riemsdijk@groningen.nl, voor het stellen van informerende vragen.

Mochten er na 11 mei geen wensen en bedenkingen zijn geuit, gaat het college de leningsovereenkomst aan met de Stichting Infoversum.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

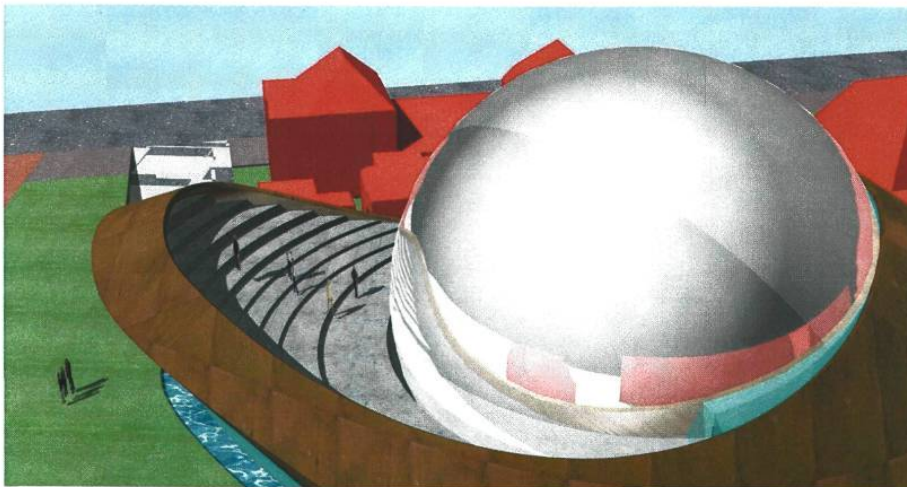
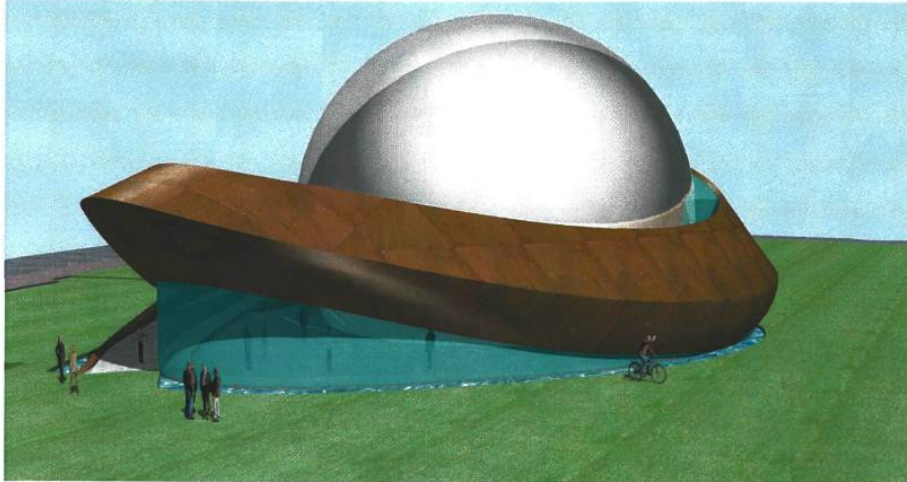
de burgemeester,
dr. J.P. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

Bijlage - Lening mbt infoversum (26 april 2012)

Bijlage 1; Infoversum

Bijlage - Lening mbt infoversum (26 april 2012)

Bijlage 2; Referentiebeelden Centraal Staal

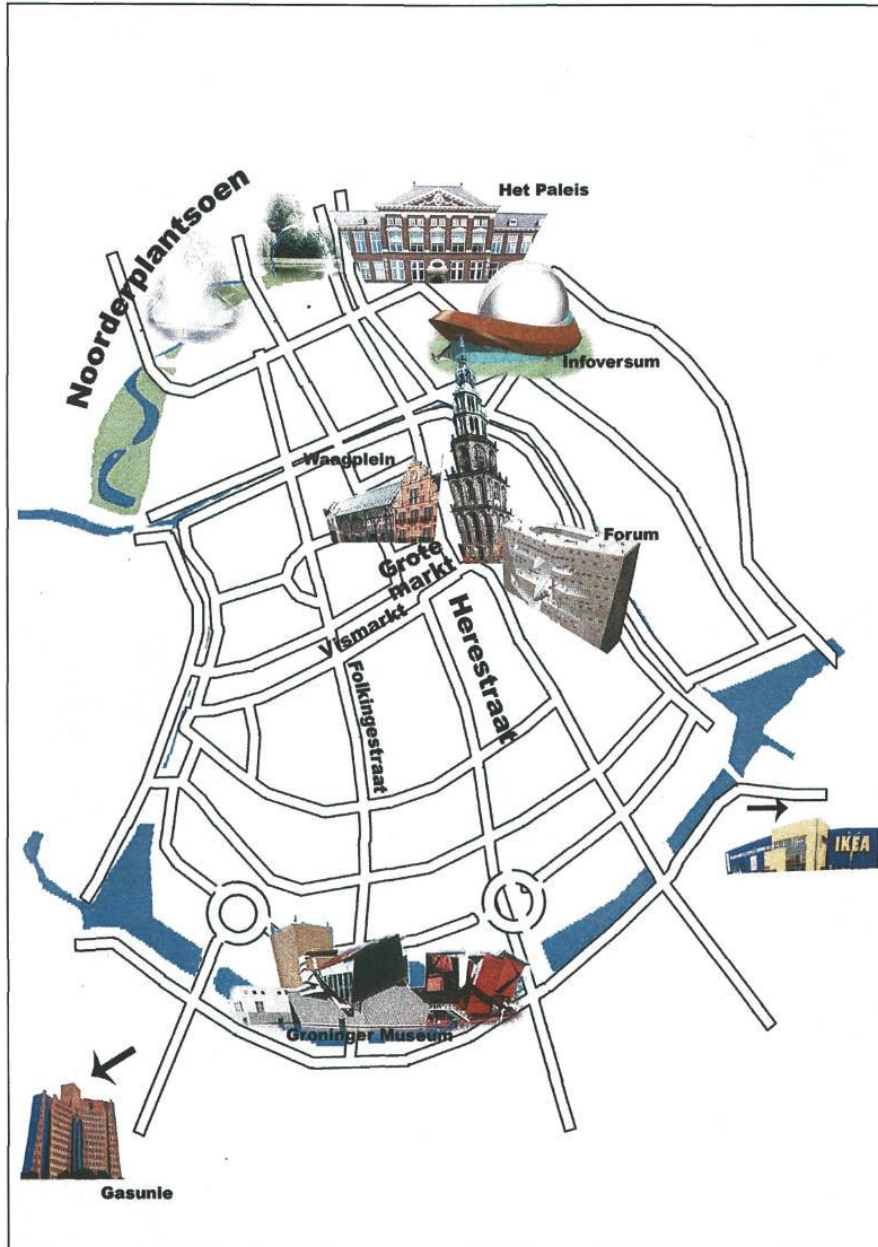
Marina Hotel op het Formule 1 Circuit in Abu Dhabi

Media Center van Lord's Cricket Ground in Londen

Bijlage - Lening mbt infoversum (26 april 2012)

Bijlage 3; Publiekstrekking Groningen

Bijlage - Lening mbt infoversum (26 april 2012)

Bijlage 4; Infoversum in het Open Lab

Bijlage - Lening mbt infoversum (26 april 2012)

Bijlage 5; Statuten Stichting Infoversum
(zie volgende pagina's)

Bijlage - Lening mbt infoversum (26 april 2012)

1

 De Haan Advocaten & Notarissen	CONCEPT d.d. 17 oktober 2011
	Indien er onjuistheden voorkomen in Uw personalia of elders in de tekst gelieve U tijdig voor het passeren der akte contact op te nemen

Oprichting stichting

Heden, de
tweeduizend elf, verscheen voor mij, mr. drs. Fokko Aleid Keuning, notaris te
Groningen: _____

De comparant verklaarde bij deze akte op verzoek van de aan het slot van deze akte
genoemde deelnemers een stichting in het leven te roepen en daarvoor de volgende
statuten vast te stellen: _____

*DEFINITIES _____

Artikel 1 _____

In deze statuten wordt verstaan onder: _____

a. stichting: de hierna in artikel 2 genoemde Stichting Infoversum; _____

b. deelnemer: de in artikel 4 genoemde deelnemers der stichting; _____

c. bestuur: het bestuur der stichting; _____

d. directeur: de hierna in artikel 10 genoemde directeur; _____

e. businessplan: het ten behoeve van de realisering van het "Infoversum" geschreven
businessplan, versie [..], waarvan een exemplaar aan deze akte is gehecht; _____

f. statuten: de statuten der stichting; _____

NAAM EN ZETEL _____

Artikel 2 _____

De stichting draagt de naam: "**Stichting Infoversum**" en is gevestigd te Groningen. _____

DOEL _____

Artikel 3 _____

1. De stichting stelt zich ten doel: _____

a. het (doen) ontwikkelen, het (doen) in standhouden en (doen) exploiteren van een
multifunctioneel, cultureel en educatief theater in de stad Groningen, zoals omschreven
in het businessplan; _____

b. het realiseren van een (evenwichtige) programmering in en rond het gebouw met
betrekking tot de drie nader in businessplan omschreven thema's: entertainment, _____

- educatie & kunst en business-to-business; -----
- c. het (doen) realiseren van zogenaamde dome producties en publieksevenementen op het gebied van theater, muziek, kunst en wetenschap; -----
- d. het bevorderen dat het Infoversum door de architectonische vormgeving van het gebouw en door een uitdagende programmering een aantrekkingskracht heeft op regionale, nationale en internationale bezoekers. -----
- e. het werven van fondsen welke kunnen bijdragen in het realiseren van voormelde doelstelling; -----
- f. het oprichten van, deelnemen in, het voeren van directie over, het administreren van, alsmede het uitoefenen van toezicht op rechtspersonen, die worden opgericht ter verwezenlijking van de doelstelling van de stichting; -----
- g. het verrichten van al hetgeen daartoe behoort of daarvoor in de ruimste zin bevorderlijk kan zijn. -----
2. De stichting beoogt niet het maken van winst. -----

DEELNEMERS. -----

Artikel 4. -----

1. Deelnemers in de stichting zijn publiekrechtelijke lichamen en rechtspersoonlijkheid bezittende organisaties en instellingen, die een bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van de doelstelling van de stichting en die door het bestuur zijn toegelaten en ingeschreven. -----
2. Een besluit om in afwijking van de in lid 1 van dit artikel vermelde criteria een organisatie of instelling als deelnemer toe te laten kan slechts worden genomen na goedkeuring van alle deelnemers. -----
3. Het deelnemerschap eindigt: -----
- a. door schriftelijke opzegging aan de directeur, welke opzegging slechts kan geschieden tegen het einde van een boekjaar en met inachtneming van een opzegtermijn van één jaar; -----
- b. door het verlies van rechtspersoonlijkheid; -----
- c. door verklaring in staat van faillissement; -----
- d. door royement door het bestuur, indien het bestuur van oordeel is dat de belangen der stichting door de deelnemer ernstig worden geschaad. -----
- De deelnemer wiens royement het betreft wordt in het bestuur in de gelegenheid gesteld zich te (doen) verdedigen. -----

BESTUUR. -----

Artikel 5. -----

1. Iedere deelnemer heeft het recht een lid van het bestuur te benoemen. Elk lid van het bestuur kan te allen tijde als zodanig worden geschorst of ontslagen door de deelnemer door wie het lid is benoemd. -----
2. Het lidmaatschap van het bestuur eindigt voorts door het zich voordoen van één van

de volgende omstandigheden: .....

a. bedanken door het lid; .....

b. overlijden van het lid; .....

c. het verlies door het lid van het vrije beheer over zijn vermogen; .....

d. in de gevallen als bedoeld in artikel 2:298 van het Burgerlijk Wetboek; .....

e. het deelnemerschap van de deelnemer die het desbetreffende lid van het bestuur heeft benoemd is geëindigd. ....

3. Indien een lid van het bestuur als zodanig defungeert is de deelnemer die het desbetreffende lid heeft benoemd verplicht, onverwijld doch in ieder geval binnen twee maanden in de vacature te voorzien. ....

4. Indien een deelnemer geen bestuurslid wenst te benoemen, moet hij daarvan kennis geven aan het bestuur, die vervolgens kan besluiten zelf in de vacature te voorzien. ...

Het bestuur is na een benoeming als bedoeld in de vorige zin ook daarna bevoegd om in de desbetreffende vacature te voorzien, met dien verstande dat deze bevoegdheid eindigt indien en zodra de deelnemer, die eerder tot benoeming bevoegd was, te kennen geeft weer van het benoemingsrecht gebruik te willen maken. ....

5. Het bestuur wijst uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester aan, met dien verstande dat beide laatstgenoemde functies in één persoon verenigd kunnen zijn. ....

TAAK EN BEVOEGDHEDEN VAN HET BESTUUR. .....

Artikel 6. .....

1. Het bestuur is belast met het besturen van de stichting en oefent als zodanig alle bevoegdheden uit, welke niet bij deze statuten of (directie)reglement aan anderen zijn overgedragen. ....

2. Het bestuur is bevoegd tot het sluiten van overeenkomsten tot het verkrijgen, vervreemden of bezwaren van registergoederen en tot het sluiten van overeenkomsten waarbij de stichting zich als borg of hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidstelling voor een schuld van een derde verbindt. ....

3. Het bestuur is verantwoordelijk voor de realisering van de doelstellingen zoals neergelegd in artikel 3 van deze statuten. Het heeft daartoe onder meer de volgende taken: .....

a. het vaststellen van het beleid; .....

b. het vaststellen van meerjarenplannen, begrotingen en budgetten; .....

c. het vaststellen van de jaarrekening en het jaarverslag; .....

d. het benoemen van de register-accountant; .....

f. aanstellen van en toezicht houden op de directeur voorzover deze is benoemd; .....

g. zich van de gang van zaken in de organisatie op de hoogte laten houden door middel van periodieke rapportage door de directeur voorzover deze is benoemd. ....

4. Bestuursleden kunnen een vergoeding ontvangen voor hun werkzaamheden. -----
VERTEGENWOORDIGING.-----

Artikel 7.-----

1. Het bestuur vertegenwoordigt de stichting.-----
2. De bevoegdheid tot vertegenwoordiging komt mede toe aan de voorzitter tezamen met een ander lid van het bestuur.-----
3. Het bestuur kan besluiten tot het verlenen van volmacht aan een of meer bestuursleden, alsook aan de directeur en/of derden, om de stichting binnen de grenzen van die volmacht te vertegenwoordigen.-----

VERGADERINGEN VAN HET BESTUUR.-----

Artikel 8.-----

1. Vergaderingen van het bestuur worden gehouden zo dikwijls de voorzitter of ten minste twee van de overige bestuursleden een vergadering bijeenroepen, doch ten minste tweemaal per jaar.-----
2. De bijeenroeping van de vergaderingen van het bestuur geschiedt schriftelijk door de in het voorgaande lid bedoelde personen, dan wel namens deze door de secretaris van het bestuur, op een termijn van ten minste zeven dagen, onder opgave van de te behandelen onderwerpen.-----
De vergaderingen van het bestuur worden gehouden ter plaatse binnen Nederland, te bepalen door de voorzitter van het bestuur. Indien werd gehandeld in strijd met het hiervoor in dit lid bepaalde, kan het bestuur niettemin rechtsgeldige besluiten nemen, mits de vergadering voltallig is en geen van de bestuursleden zich alsdan tegen besluitvorming verzet.-----
3. Toegang tot de vergaderingen van het bestuur hebben de bestuursleden en degenen die daartoe door het bestuur zijn uitgenodigd.-----
4. Een bestuurslid kan zich door een bij geschrift door hem daartoe gevolmachtigde medebestuurder ter vergadering doen vertegenwoordigen. Onder geschrift wordt te dezen verstaan elk via gangbare communicatiekanalen overgebracht en mogelijk op schrift te ontvangen bericht. Een bestuurslid kan slechts één medebestuurder ter vergadering vertegenwoordigen.-----
5. De voorzitter leidt de vergaderingen van het bestuur. Bij zijn afwezigheid voorziet de vergadering zelf in haar leiding; tot dat ogenblik wordt het voorzitterschap waargenomen door de ter vergadering aanwezige bestuurslid die het langst als zodanig fungeert.-----

BESLUITVORMING VAN HET BESTUUR.-----

Artikel 9.-----

1. De voorzitter van de vergadering bepaalt de wijze waarop de stemmingen in de vergadering worden gehouden, met dien verstande dat op verzoek van een of meer bestuursleden stemmingen over personen schriftelijk geschieden.-----

Bijlage - Lening mbt infoversum (26 april 2012)

5

2. Voorzover in deze statuten geen grotere meerderheid is voorgeschreven, worden -- alle besluiten van het bestuur genomen met volstrekte meerderheid van de stemmen, -- uitgebracht in een vergadering waarin ten minste de meerderheid van het aantal leden tegenwoordig of vertegenwoordigd is. Is in deze vergadering niet ten minste de ----- meerderheid van het aantal leden tegenwoordig of vertegenwoordigd, dan wordt een -- tweede vergadering bijeengeroepen, te houden niet eerder dan twee en niet later dan vier weken na de eerste vergadering. In deze tweede vergadering kan ongeacht het -- aantal tegenwoordige en vertegenwoordigde leden rechtsgeldig worden besloten, mits met volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.-----

3. Iedere bestuurslid is bevoegd tot het uitbrengen van één stem. Blanco stemmen -- worden geacht niet te zijn uitgebracht. Bij staking van stemmen beslist de voorzitter. -- Indien bij verkiezing tussen meer dan twee personen door niemand van hen een ----- volstrekte meerderheid is verkregen, wordt herstemd tussen de twee personen die het grootste aantal stemmen kregen, zo nodig na tussenstemming.-----

4. Het door de voorzitter van de vergadering ter vergadering uitgesproken oordeel ---- omtrent de uitslag van een stemming is beslissend. Hetzelfde geldt voor de inhoud van een genomen besluit, voorzover werd gestemd over een niet schriftelijk vastgelegd -- voorstel. Wordt onmiddellijk na het uitspreken van het oordeel van de voorzitter de ---- juistheid daarvan betwist, dan vindt overeenkomstig het in de wet bepaalde een nieuwe stemming plaats indien de meerderheid der vergadering of, indien de oorspronkelijke -- stemming niet hoofdelijk of schriftelijk geschiedde, een stemgerechtigde aanwezige dit verlangt. Door deze nieuwe stemming vervallen de rechtsgevolgen van de ----- oorspronkelijke stemming.-----

5. Van het verhandelde in de vergaderingen van het bestuur worden door de secretaris of door de daartoe door de voorzitter van de vergadering aangewezen persoon notulen gehouden. De notulen worden vastgesteld in dezelfde of in de eerstvolgende ----- vergadering en worden ten blijke daarvan door de voorzitter en de notulist van die -- vergadering ondertekend.-----

6. Het bestuur kan ook op andere wijze dan in vergadering besluiten nemen, mits alle -- bestuursleden in de gelegenheid worden gesteld hun stem uit te brengen en zij allen -- schriftelijk, telefonisch of per e-mail hebben verklaard zich niet tegen deze wijze van besluitvorming te verzetten. Een besluit is alsdan genomen zodra de vereiste ----- meerderheid van alle bestuursleden zich schriftelijk, telefonisch of per e-mail vóór het voorstel heeft verklaard. Van een buiten vergadering genomen besluit wordt door de -- secretaris van het bestuur een relaas opgemaakt, dat in de eerstvolgende vergadering wordt vastgesteld en ten blijke daarvan door de voorzitter en de notulist van die ----- vergadering wordt ondertekend. Het aldus vastgestelde relaas wordt tezamen met de -- in de eerste zin van dit lid bedoelde stukken bij de notulen gevoegd.-----

DIRECTEUR.-----

Bijlage - Lening mbt infoversum (26 april 2012)

6

Artikel 10.

1. De stichting kan ter voorbereiding en ter uitvoering van de besluiten van het bestuur een directeur benoemen.
2. Een aldus benoemde directeur kan door het bestuur worden geschorst of ontslagen.
3. De bezoldiging en de overige arbeidsvoorwaarden van de directeur worden door het bestuur vastgesteld.
4. Tenzij het bestuur anders beslist heeft de directeur toegang tot de vergaderingen van het bestuur en heeft hij daarin een raadgevende stem.
5. De directeur zal het bestuur alle noodzakelijke en voorts de door het bestuur gevraagde inlichtingen verstrekken.

TAAK EN BEVOEGDHEDEN DIRECTIE.

Artikel 11.

1. De dagelijkse leiding van de stichting berust bij de directeur.
2. In het bijzonder behoort tot de taak van de directeur:
  - a. de voorbereiding en de uitvoering van besluiten van het bestuur;
  - b. het dagelijks beheer van de roerende en onroerende zaken van de stichting casu quo de verantwoordelijkheid voor de (gedeeltelijke) uitbesteding daarvan;
  - c. het dagelijks beheer van de financiële middelen;
  - d. het doelmatig doen functioneren van de stichting;
  - e. het voeren van het personeelsbeleid;
  - f. het onderhouden van externe contacten;
  - g. de zorg voor de huisvesting casu quo de verantwoordelijkheid voor de (gedeeltelijke) uitbesteding daarvan;
  - h. het voorbereiden en opstellen van het werkplan, de begroting en de jaarstukken;
  - i. het voeren van korte gedingen - zowel eisende als verwerende - en in het algemeen het nemen van die rechtsmaatregelen, welke geen uitstel gedogen of van louter conservatoire aard zijn;
  - j. het doen uitvoeren en beheersen van processen in de organisatie van de stichting;
  - k. in het algemeen al die aangelegenheden, welke redelijkerwijze geacht kunnen worden tot de dagelijkse leiding te behoren onderscheidenlijk door het bestuur aan de directeurs zijn overgelaten.
3. De taken en bevoegdheden van de directeur kunnen in een reglement nader worden geregeld.

MIDDELEN.

Artikel 12.

- De middelen der stichting bestaan uit:
- a. bijdragen der deelnemers, waarvan de grootte en de omslag over de deelnemers door het bestuur, na overleg met de gezamenlijke deelnemers, wordt vastgesteld;
  - b. (winst)uitkeringen op aandelen in vennootschappen, waarin de stichting deelneemt;

- c. (huur)inkomsten met betrekking tot het gebouw en andere vergoedingen voor bewezen diensten en verrichte werkzaamheden;
- d. inkomsten uit fondsenwerving;
- e. subsidies;
- f. schenkingen;
- f. erfstellingen en legaten;
- g. overige middelen.

BOEKJAAR EN BEHEER DER MIDDELEN.

Artikel 13.

1. Het boekjaar van de stichting valt samen met het kalenderjaar.
2. Het bestuur is verplicht van de vermogenstoestand van de stichting en van alles betreffende de werkzaamheden van de stichting, naar de eisen die voortvloeien uit deze werkzaamheden, op zodanige wijze een administratie te voeren en de daartoe behorende boeken, bescheiden en andere gegevensdragers op zodanige wijze te bewaren, dat daaruit te allen tijde de rechten en verplichtingen van de stichting kunnen worden gekend.
3. Het bestuur is verplicht jaarlijks binnen zes maanden na afloop van het boekjaar de balans en de staat van baten en lasten van de stichting te maken en op papier te stellen. Het bestuur zal, alvorens tot de vaststelling van de balans en de staat van baten en lasten over te gaan, deze stukken doen onderzoeken door een registeraccountant, accountant administratieconsulent dan wel een andere deskundige in de zin van artikel 393 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Deze deskundige brengt omtrent zijn onderzoek verslag uit aan het bestuur en geeft de uitslag van zijn onderzoek weer in een verklaring omtrent de getrouwheid van de in het vorige lid bedoelde stukken.
4. Goedkeuring zonder voorbehoud der jaarrekening door het bestuur betekent dat de jaarrekening is vastgesteld.
De jaarrekening wordt ten bewijze van haar vaststelling en goedkeuring getekend door de door de voorzitter van het bestuur.
5. Het bestuur is verplicht de in de voorgaande leden bedoelde boeken, bescheiden en andere gegevensdragers gedurende tien jaren te bewaren. De op een gegevensdrager aangebrachte gegevens, uitgezonderd de op papier gestelde balans en staat van baten en lasten, kunnen op een andere gegevensdrager worden overgebracht en bewaard, mits de overbrenging geschiedt met juiste en volledige weergave der gegevens en deze gegevens gedurende de volledige bewaartijd beschikbaar zijn en binnen redelijke tijd leesbaar kunnen worden gemaakt.

REGLEMENT(EN).

Artikel 14.

1. Het bestuur is bevoegd reglementen, waarin nadere regels worden gegeven over het functioneren van de stichting en haar bestuur, vast te stellen, te wijzigen of op te heffen.

2. Op de vaststelling, wijziging en opheffing van reglementen is het bepaalde in artikel 15, tweede en derde lid, van deze statuten van overeenkomstige toepassing.

STATUTENWIJZIGING

Artikel 15

1. Het bestuur is bevoegd de statuten te wijzigen.

2. Een besluit van het bestuur tot statutenwijziging behoeft een meerderheid van tweederde van de uitgebrachte stemmen in een vergadering van het bestuur waarin ten minste tweederde van de bestuursleden aanwezig of vertegenwoordigd is. Is in een vergadering van het bestuur waarin een besluit tot statutenwijziging aan de orde is voormeld quorum niet aanwezig, dan wordt een tweede vergadering bijeengeroepen, te houden niet eerder dan twee en niet later dan vier weken na de eerste vergadering, in welke tweede vergadering rechtsgeldig kan worden besloten met een meerderheid van tweederde van de uitgebrachte stemmen, mits in deze vergadering ten minste de helft van de bestuursleden aanwezig of vertegenwoordigd is. Bij de oproeping tot de tweede vergadering moet worden vermeld dat en waarom een besluit tot statutenwijziging kan worden genomen in een vergadering waarin slechts de helft van de bestuursleden aanwezig of vertegenwoordigd behoeft te zijn. Het bepaalde in artikel 8, vierde lid, tweede volzin, van deze statuten is op een besluit tot statutenwijziging niet van toepassing.

3. Bij de oproeping tot de vergadering waarin een voorstel tot statutenwijziging zal worden gedaan, dient zulks steeds te worden vermeld. Tevens dient een afschrift van het voorstel, bevattende de woordelijke tekst van de voorgestelde wijziging, bij de oproeping te worden gevoegd. De termijn van de oproeping bedraagt in dit geval ten minste twee weken.

4. Een statutenwijziging treedt eerst in werking nadat daarvan een notariële akte is opgemaakt. Ieder bestuurslid is bevoegd de akte van statutenwijziging te doen verlijden.

5. De bestuursleden zijn verplicht een authentiek afschrift van de wijziging en de gewijzigde statuten neer te leggen ten kantore van het handelsregister.

ONTBINDING EN VEREFFENING

Artikel 16

1. Het bestuur is bevoegd de stichting te ontbinden.

2. Op het besluit van het bestuur tot ontbinding is het bepaalde in het tweede en in het derde lid van het vorige artikel van overeenkomstige toepassing.

3. Voor zover de rechter geen andere vereffenaars heeft benoemd, worden de bestuursleden vereffenaars van het vermogen van de ontbonden stichting.

Bijlage - Lening mbt infoversum (26 april 2012)

9

4. De vereffenaars doen aan het handelsregister opgaaf van de ontbinding alsmede van hun optreden als zodanig en van de gegevens over henzelf die van een bestuurslid worden verlangd.

5. Het bestuur stelt bij het besluit tot ontbinding de bestemming van het overschot na vereffening vast – welke bestemming zoveel mogelijk in overeenstemming met de doelstelling van de stichting dient te zijn - en wijst tevens een bewaarder voor de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers van de ontbonden stichting aan.

6. Na de ontbinding blijft de stichting voortbestaan voorzover dit tot de vereffening van haar vermogen nodig is. Gedurende de vereffening blijven de bepalingen van deze statuten zoveel mogelijk van kracht. In stukken en aankondigingen die van haar uitgaan, moeten aan de naam van de stichting worden toegevoegd de woorden "in liquidatie".

7. Na afloop van de vereffening blijven de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers van de ontbonden stichting gedurende zeven jaren nadat de stichting heeft opgehouden te bestaan onder berusting van de in het ontbindingsbesluit aangewezen bewaarder. Deze persoon is gehouden binnen acht dagen na het ingaan van zijn bewaarplicht zijn aanwijzing alsook zijn naam en adres ter inschrijving op te geven aan het handelsregister.

SLOTBEPALING.

Artikel 17

In alle gevallen waarin zowel de wet als de statuten niet voorzien beslist het bestuur."

De comparant verklaarde tenslotte dat:

I.. het bestuur voor het eerst wordt benoemd als volgt:

[..].

II. de eerste deelnemers zijn:

[..].

De comparant is aan mij, notaris, bekend.

Waarvan akte is verleden te Groningen op de datum in het hoofd dezer akte vermeld.

Na zakelijke opgave van de inhoud van de akte en een toelichting daarop aan de comparant, heeft deze verklaard tijdig vóór het verlijden van de inhoud van de akte te hebben kennis genomen en op volledige voorlezing van de akte geen prijs te stellen. Vervolgens is deze akte, na beperkte voorlezing, door de comparant en mij, notaris, ondertekend.

Bijlage - Raadsvoorstel inzake grondexploitatie CiBoGa de laatste pijp en ...

.
. .
Bestuursdienst

RAADSVORSTEL:

2010-2011
Ons kenmerk: RO 10.2473246
Registratienummer : GR 10.
Ingekomen op :

Onderwerp: Grondexploitatie CiBoGa, De laatste Pijp en Infoversum

Groningen, **16 DEC 2010**

Aan de raad,

Inleiding.

De ontwikkeling van het CiBoGa-gebied vordert inmiddels gestaag. In recente rapportages van de sleutelprojecten heeft u hierover inzicht verkregen. Zowel in het kader van het Open Lab als in relatie met de tijdelijke inrichting van het Gasfabriekterrein wensen we een tweetal initiatieven te stimuleren. Dit om het beoogde doel, het gebied niet alleen toegankelijk maar tevens attractief en leefbaar te maken, nog meer te bevorderen. Het betreffen initiatieven voor het realiseren van het Infoversum (zie kaart, nr. 1) en voor het behoud van De laatste Pijp (zie kaart, nr. 2). Een bijdrage uit de grondexploitatie hiervoor genereert extra investeringen die nodig zijn om beide initiatieven te realiseren.

Infoversum.

Nadat u twee jaar geleden besloten heeft het initiatief voor het Open Lab te faciliteren, diende de deelnemer Target Holding (onderdeel van het Kapteijnnstituut van de RUG) zich aan. Zij willen het gebouw Infoversum, de dome voor wetenschap, cultuur en kunst, realiseren. Een solitair futuristisch en eye-catching gebouw dat een digitale dome theater huisvest. Een gebouw ontworpen door de Groningse architectengroep Archiview en te bouwen door Centraal Staal van cortenstaal.

Centraal in het gebouw staat een "immersive visualization dome" voor 250 personen. Het Infoversum verschaft een platform voor innovatieve en ambitieuze bedrijven, kennisinstellingen en overheden in Noord Nederland waar entertainment, films, business en knowledge events, educatie & wetenschap en culturele festivals in crossing borders geprogrammeerd worden. Een presentatie Infoversum is als bijlage toegevoegd.

Het aantal te verwachten bezoekers is geraamd op ca. 275.000 per jaar. Een publiekstrekker van de eerste orde met een daarbij gepaard gaande positief imago voor de stad en het CiBoGa. Een dergelijk initiatief is tevens een aanvulling op de toekomstige functies in het Forum. In een recente brief van het Forum aan het college wordt dit bevestigd (zie bijlage).

Target Holding is reeds ver gevorderd in haar onderzoek de exploitatie rond te krijgen. Diverse toekomstige partners van het Infoversum hebben een bijdrage in de exploitatie toegezegd. Verwacht wordt dat tevens enkele organisaties, die deelnemen in het "Akkoord van Groningen", zoals RUG en Hanzehogeschool, op korte termijn eveneens in de exploitatie wensen bij te dragen. Indien deze partijen hun bijdragen aan de exploitatie definitief toezeggen en de grond door de gemeente voor € 1,- in erfpacht wordt gegeven kan het Infoversum op het Bodenterrein gerealiseerd worden.

Voorgesteld wordt om Target Holding een locatie op het Bodenterrein (hoek Vrydemalaan/Bloemsingel) voor € 1,- in erfpacht te geven als bijdrage aan de exploitatie van het Infoversum voor een periode van 13 jaar. De toezegging wordt gedaan onder voorwaarde dat de exploitatie voor 100% zeker is en dat het Infoversum niet concurrerend is voor het Forum.

Door uitgifte in erfpacht tegen € 1,- voor deze locatie kunnen geen extra inkomsten voor de grondexploitatie worden gegenereerd. Aangezien de berekening van de residuele marktwaarde, gezien de termijn van uitgifte en bestemming, negatief uitkomt, is hier geen sprake van ongeoorloofde staatssteun.

De laatste Pijp.

Als voetgangersontsluiting is een doorgang van het Gasfabriek-terrein naar het Boterdiep vv. gepland. Tevens wordt hiermee het binnengebied van de voormalige worstfabriek van Gerzon publiekelijk toegankelijk gemaakt. De Stichting De laatste Pijp heeft niet alleen als doel de laatste industriële stenen schoorsteenpijp van de voormalige Gerzon worstfabriek in de binnenstad te restaureren en te beheren. Zij willen ook een podium creëren om de historie van het gebied aan geïnteresseerden te tonen. De kosten voor dit initiatief zijn geraamd op ca. € 120.000,-. De doorgang, vanaf het Gasfabriekterrein naar het Boterdiep, wordt voor € 1,- overgedragen aan de gemeente. Voor de restauratie van de schoorsteenpijp is een monumentenbijdrage toegezegd van € 10.000,-. Daarnaast verzoekt de Stichting een eenmalige bijdrage beschikbaar te stellen van € 30.000,- o.a. onder voorwaarden dat de overige subsidiënten, waaronder de provincie, hun bijdragen tevens definitief maken.

Grondexploitatie CiBoGa.

De hiervoor genoemde bijdragen aan respectievelijk Target Holding en Stichting De laatste Pijp worden gedekt uit de grondexploitatie CiBoGa. In de volgende herziening van deze Grex worden deze gegevens verwerkt.

Bijlage - Raadsvoorstel inzake grondexploitatie CiBoGa de laatste pijp en ...

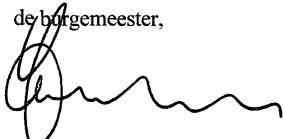
3

Gelet op het vorenstaande stellen wij u voor te besluiten:

- I. in te stemmen met het voorstel de locatie op het Bodenterrein 13 jaar in erfpacht te geven aan Target Holding voor € 1,-;
- II. een bijdrage van € 30.000,- te verlenen aan Stichting De laatste Pijp onder toepassing van de Algemene Subsidievoorwaarden;
- III. de kosten te dekken uit de grondexploitatie CiBoGa en te verwerken in de komende herziening ervan.

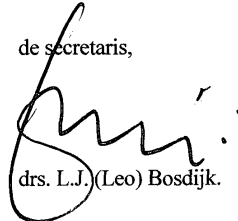
Burgemeester en wethouders
van Groningen,

de burgemeester,

dr. J.P. (Peter) Rehwinkel.

de secretaris,

drs. L.J. (Leo) Bosdijk.

Bijlage - Raadsvoorstel inzake grondexploitatie CiBoGa de laatste pijp en ...

BIJLAGE

GRONINGER FORUM

Gemeente Groningen
De heer T. Schroor
Postbus 20.001
9700 PB GRONINGEN

BESTUURSDIENST	
reg.nr.	BD10.2484067
ingek.	25 OKT 2010
class.	-1.731.21
te beh. door:	BS1BA
kopie gez. aan:	WTH/SCHROO

DATUM 21 oktober 2010
ONDERWERP Infoversum
REFERENTIE PRJ 50 - 10.205 - BK/d

Beste Ton,

Over het Infoversum

In antwoord op je vraag hoe wij tegenover het Infoversum initiatief staan kan ik je het volgende mededelen:

Wij denken dat het een mooi en waardevol initiatief is. Het zal zeker zijn waarde voor de stad en de provincie hebben en we hebben met de initiatiefnemers een aantal gesprekken gehad. Daarin hebben we ze als onze visie gegeven dat, wil het Infoversum commercieel bestaansrecht hebben, de partners er een langjarig exploitatie commitment aan moeten willen geven. Anders zal het, denken wij, als het nieuwe eraf is, een harde dobber worden de zaak overeind te houden. Verder zal de 'core' business ook daadwerkelijk de boventoon moeten voeren in de programmering. Anders wordt het een verkapte concurrent voor een aantal partijen in de stad, zonder een duidelijke eigen meerwaarde.

We begrijpen echter dat een dergelijk initiatief naast de 'core' business andere activiteiten en evenementen zal willen en moeten organiseren. Er is dan sprake van festivals, films en congres achtige zaken. Op het eerste gezicht doet dit ons concurrentie aan. Maar er is veel te winnen door een goed afgestemde programmering en overleg, zeker tegen de achtergrond dat de studenten aantallen en (dus) de congresmarkt zich zullen blijven ontwikkelen en dat er in Groningen een gebrek is aan mid size congresfaciliteiten.

Waar in de plannen sprake is van film zal dit door de verschillende projectietechnieken veelal om andere soorten film gaan. Waar het gaat om video artists, docu en art movies lijkt een directe concurrent zich aan te dienen in een markt die een grillige ontwikkeling doormaakt. Het lijkt mij zaak dat wij daarover met het Infoversum goede afspraken maken, bijvoorbeeld over inzet van kennis over en weer en het gezamenlijk ontwikkelen van nieuwe methoden en technieken. Onder die voorwaarde zijn wij zeker niet tegen de ontwikkeling van het Infoversum.

Met vriendelijke groet,

Bas van Kampen

Bijlage - Verslagen inzake Infoversum (2011 en 2012)

Verslagen inzake Infoversum

R&W 12 januari 2011

B2. Raadsvoorstel Grondexploitatie CiBoGa, De laatste Pijp en Infoversum

Dhr. Martens (PvdA):

- Sprak de directeur van het Forum de heer Van Kampen die overlappende programmering voorziet en niet wil dat afstemming tot wederzijdse beperking leidt. Is er toch sprake van concurrentie met het Forum? Wat doet het college als afspraken hierover onbevredigend zijn?
- Op welke termijn is het plan voor het Infoversum rond?

Mw. Krüders (Student en Stad):

- Ziet het eerder als een gezonde uitdaging dan als onwenselijke concurrentie voor het Forum.
- Is positief over het marktgefinancierde initiatief, hipper dan het Omniversum. Het zal mensen naar het gebied toe trekken.

Mw. Van der Vegt (GroenLinks):

- Ziet het als een positieve bijdrage aan de ontwikkeling van CiBoGa, iets geheel nieuws.
- Sluit zich aan bij de opmerkingen van Student en Stad.

Mw. Kuik (CDA):

- Pleit voor minder Engelse termen in stukken.
- Vindt het een mooi initiatief.
- Sluit aan bij de vragen van de PvdA.

Mw. Van Gijlswijk (SP):

- Noemt het voorstel mager, de Gezinsbode verschaft meer informatie.
- Ontvangt graag voor de raad een onderbouwing van de bezoekersaantallen, hoger dan het Groninger Museum. Het vergelijkbare Omniversum ligt in een dichtbevolkt gebied.
- Ziet liever normale erfpacht of verlaagde erfpacht voor een kortere periode, bijvoorbeeld zeven jaar. Dertien jaar is een onoverzichtelijke periode.
- Wordt de grondexploitatie CiBoGa negatief beïnvloed door de lage erfpacht?

Mw. De Wrede (Partij voor de Dieren):

- Verbaast zich dat sommigen een particulier initiatief willen inperken om een publiek project te beschermen. Het Forum lijkt wel een allesverslindend monster.
- Stelt voor het Infoversum op de plek van het Forum te bouwen.

Mw. Jongman-Mollema (ChristenUnie):

- Vindt het een mooi initiatief dat positief kan werken voor het gebied.
- Sluit zich aan bij de vraag van de SP over hoogte en duur van erfpacht.

Dhr. Blom (VVD):

- Is tegen erfpacht en vindt een euro mager.
- Felicitteert het college dat deze pijp wel mag blijven staan.

Wethouder De Vries:

- Denkt dat CiBoGa een slag verder geholpen wordt. De pijp mag blijven en het gebied wordt vanuit het Boterdiep ontsloten.
- Het initiatief ontstond bij OpenLab Ebbinge, maar was te grootschalig.
- Los van wat rente-inkomsten vallen er geen grote gaten in de grondexploitatie, aangezien met Nijestee al een grondprijs is afgesproken om 345 tijdelijke woonstudio's te bouwen op het gebied. Door deze studio's iets te verschuiven past het Infoversum erbij. Erfpacht is hier een nuttig instrument, de termijn van dertien jaar betreft de deal met Nijestee.
- Heeft geen sterke opvatting over de inhoud, maar consulteerde wel RuG en UMCG en bekeek of het niet beet met het Forum.
- Ziet het als een kans kennis te laten etaleren middels een particulier initiatief en externe gelden. De exploitant is verantwoordelijk voor de businesscase en de bezoekersaantallen.
- Raadt criticasters aan met initiatiefnemer professor Valentijn van gedachten te wisselen.

Het raadsvoorstel wordt als conformstuk geagendeerd voor de raad van 26 januari 2011.

Bijlage - Verslagen inzake Infoversum (2011 en 2012)

R&W 9 mei 2012

B.3. Wensen en bedingen lening Infoversum (collegebrief 26 april 2012)

Mw. Jongman (ChristenUnie):

- Vindt het Infoversum een mooie ontwikkeling, maar de voorwaarde van 100% exploitatie fors.
- Bevreemd het dat de gemeente de hypotheek gaat verstrekken, terwijl de Rabobank dat risico niet durft te nemen. Wie neemt nu het eigenlijke risico voor 25%?
- Constateert dat het risico afgewenteld wordt op de grondexploitatie van CiBoGa, terwijl overall grondexploitaties onder druk staan.
- Is nog niet overtuigd van deze wijze van financieren.

Mw. Van der Vegt (GroenLinks):

- Hoopt dat het Infoversum een groot succes wordt en een mooie impuls geeft aan het gebied.
- Informeert of er bij groot succes kans is het Infoversum na dertien jaar erfpacht voort te zetten.

Dhr. Eikenaar (SP):

- Ziet dat de lening niet alleen terugbetaald moet worden, maar ook ruimschoots gecompenseerd wordt door te verwachten parkeeropbrengsten.
- Mist een stevige onderbouwing van de forse prognoses van bezoekersaantallen.

Dhr. Martens (PvdA):

- Vindt het een fantastisch initiatief en een goede slechtweerattractie.
- Vraagt waarom de gemeente dit geld beschikbaar wil stellen en de bank niet.
- Informeert of er algemene criteria gelden of dat deze overweging ad hoc is.

Dhr. Wonink (D66):

- Is bezorgd over de hoge aantallen. 150.000 bezoekers per jaar komt neer op elf keer totaal uitverkocht per week. Is het risico niet te groot?
- Wil ook weten waarom de Rabobank deze 2,5 miljoen euro niet op wil hoesten.

Dhr. Blom (VVD):

- Vindt het een goede volgorde dat een private ontwikkeling overheidssteun krijgt en niet andersom. In tegenstelling tot bij andere gebouwen is hier wel duidelijk wat er gaat gebeuren.
- Juicht de impuls voor het CiBoGa-terrein en de Boterdiepgarage toe.
- Sluit aan bij de vragen van de ChristenUnie over de financiering.

Dhr. Van Rooij (Student en Stad):

- Sluit aan bij de positieve woorden van GroenLinks.
- Stelt dat je ook vertrouwen kunt putten uit de lening van 5 miljoen euro van de Rabobank.

Mw. Kuik (CDA):

- Lijkt het een prachtig gebouw en een mooie impuls.
- Is benieuwd of en waarom de wethouder 5.000 bezoekers per week realistisch acht.
- Sluit aan bij de bijdrage van de ChristenUnie.
- Informeert of het Infoversum niet met het Martiniplaza gaat concurreren als congrescentrum.

Mw. De Wrede (Partij voor de Dieren):

- Heeft geen bezwaren tegen de lening voor dit mooie initiatief met een duidelijk programma.
- Betreurt dat het Forum dergelijke initiatieven inperkt met de bepaling over concurrentie.
- Informeert of de Stichting Ruimteonderzoek Nederland (SRON) behouden kan blijven.
- Ziet graag aandacht voor de schoonheid en kwetsbaarheid van natuur, door bijvoorbeeld natuurfilms tegen gereduceerd tarief te vertonen in samenwerking met de Groningse Natuur- en Milieufederatie.
- Vindt het rondmaken van de begroting met parkeerinkomsten niet passen bij het streven naar zo veel mogelijk openbaar vervoer.

Wethouder De Vries:

- Keert zich met de RuG tegen het verdwijnen van SRON uit Groningen.
- Vindt het ook vertrouwen wekken dat de Rabobank vooraf in een dergelijk initiatief stapt.
- Vindt dat de overheid op een aanvaardbare manier particulier initiatief best een zetje mag

Bijlage - Verslagen inzake Infoversum (2011 en 2012)

geven. In dit geval door een derde te financieren op voorwaarde dat de Rabobank over de brug komt.

- Wijst erop dat er goede afstemming is geweest tussen Infoversum en Forum.
- Meldt dat het risico maximaal 241.000 euro bedraagt. Parkeeropbrengsten dekken het gemeentelijk risico af, maar zitten niet in de exploitatie van het Infoversum.
- Stelt dat deze tijd vraagt om tijdelijke gebiedsontwikkeling, net als de jongerenstudio's op het terrein. Tijdelijk betekent ook echt tijdelijk.
- Legt het bedrijfsplan in de visietrommel voor de raadsvergadering en verwijst naar het goede verhaal van initiatiefnemer de heer Valentijn over nut en noodzaak.
- Vindt natuurfilms tegen gereduceerd tarief onverstandig voor de exploitatie.
- Antwoordt dat nu al 100.000 van de 260.000 jaarlijkse bezoekers verzekerd zijn door afspraken, bijvoorbeeld met onderwijsinstellingen.
- Ziet het Infoversum als welkome aanvulling in het Ebbingekwartier, waar naast het Paleis wellicht ook een hotelfaciliteit komt. Concurrentie met het veel grotere Martiniplaza lijkt onwaarschijnlijk.
- Heeft getoetst dat onoorbare steun niet aan de orde is.
- Is in beginsel terughoudend met dergelijke leningen, maar vindt het in deze creatieve stad in tijden van crisis geoorloofd dit initiatief te steunen, omdat er voldoende maatschappelijke en financiële voordelen tegenover staan.

De voorzitter:

- Wijst erop dat wensen en bedenkingen voor 11 mei 2012 binnen moeten zijn.

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Onderwerp Voortgangsrapportage 2015-II en
Sleutelrapportage april-juli 2015

Steller W. Veenstra

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 6183 Bijlage(n) 2

Ons kenmerk 5252219

Datum 30 SEP 2015 Uw brief van

Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Met deze brief informeren wij u over de voortgang van de begroting en geven wij een prognose van het resultaat over 2015. Tevens informeren wij u over de realisatie van de bezuinigingen en geven wij de stand van zaken weer van de door uw raad aangemerkte sleutelprojecten (april – juli 2015).

Wij bieden u de volgende rapportages aan:

- Voortgangsrapportages 2015-II (VGR 2015-II)
- Sleutelprojectenrapportage april – juli 2015

De rapportages zijn opgenomen in de bijlagen bij deze brief.
De bezuinigingsrapportage is integraal onderdeel van VGR 2015-II.

De voortgangsrapportage heeft de functie van (bij)sturingsinstrument en het verstrekken van volledige, juiste en actuele informatie over de stand van zaken en voortgang van de begroting. Deze tweede voortgangsrapportage is de laatste rapportage van het boekjaar 2015. Voor uw raad is voorliggende prognose een indicatie van het resultaat dat bij de gemeenterekening 2015 behaald wordt. We zullen straks bij de gemeenterekening 2015, ten behoeve van de beoordeling van de voorspelbaarheid van ons (financiële) resultaat, de werkelijke realisatie vergelijken met de resultaten in deze rapportage.

Aard van de rapportages

Terugkijken en vooruitkijken

Een voortgangsrapportage geeft zowel een terugblik als een vooruitblik. Vanuit de realisatie tot en met juni 2015 wordt een inschatting gegeven van de verwachte resultaten van zowel de financiën als de beleidsdoelstellingen van de gemeente over 2015.

Collegedebat - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april-juni 2015
Pagina 2 van 7

Daar waar we inschatten dat we bezuinigingen in 2015 niet realiseren, zijn deze opgenomen in het verwachte resultaat. Verder gaan we in op de stand van zaken van de bedrijfsvoering, zoals de nog niet afgehandelde aanbevelingen van de accountant en rekenkamer, het verloop van de post onvoorzien, de personele inzet en de externe inhuur.

De sleutelprojectenrapportage gaat over de realisatie van de projecten in de periode april tot juli 2015. Hierin kijken we vooral terug met uitzondering van de stand van de kredieten en de risico's. Wanneer uw raad na juli nog kredieten heeft vastgesteld, geven wij deze ook weer. Daarnaast gaan we in op de belangrijkste risico's.

Stand van zaken en afwijkingen

De sleutelprojectenrapportage geeft de stand van zaken weer. De voortgangsrapportage is vooral gericht op de afwijkingen van beleid en financiën. Het onderdeel bezuinigingen geeft de stand van zaken per peildatum weer.

Rapportage over de paragrafen die uw raad heeft ingesteld

In de voortgangsrapportage rapporteren we over de voortgang van de programma's. Daarnaast heeft uw raad gekozen om, naast de verplichte paragrafen, vier belangrijke thema's/dwarsdoorsneden van de begroting als paragraaf aan te merken: duurzaamheid, integraal gebiedsgericht werken, vernieuwing sociaal domein en bedrijfsvoering. Wij hebben deze paragrafen eveneens opgenomen in de voortgangsrapportage.

Gewijzigde VGR 2015-I

In de voortgangsrapportage 2015-I verwachtten we een positief saldo van 9,6 miljoen euro in 2015. Na verwerking van het effect van de herberekening van de nominale compensatie en het effect van de Meicirculaire op de jaarschijf 2015 is de prognose bij VGR 2015-I bijgesteld naar een nadelig resultaat van 0,7 miljoen euro. Dit is aan uw raad kenbaar gemaakt in de brief 'Financieel Meerjarenbeeld na verschijnen Meicirculaire' van 11-06-2015. In de vergelijking tussen VGR 2015-I en VGR 2015-II gaan we uit van het bijgestelde geprognosticeerde resultaat VGR 2015-I.

Belangrijkste bevindingen bij de gemelde afwijkingen

We verwachten een nadeel van 2,2 miljoen euro

De belangrijkste onderdelen van het verwachte resultaat 2015 zijn:

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april-juni 2015
Pagina 3 van 7

	VGR 2015- I	VGR 2015- II	Vershil tov VGR 2015-I
Afschaffen PV vergoeding	-0,2	-0,2	0,0
Belastingen en Leges	-0,1	-0,5	-0,4
Bezuinigingen	-3,6	-4,4	-0,8
Bedrijfsvoeringsresultaat	-3,5	-3,9	-0,4
Bouwleges	0,2	-0,9	-1,2
BTW comp fonds	1,0	1,0	0,0
Lagere bijstandslasten (screening)	3,0	3,0	0,0
BUIG	3,3	1,7	-1,6
Extra beleid	1,2	1,4	0,2
Gemeentefonds	-6,5	-4,8	1,7
Nominale comp	2,8	3,0	0,2
Overig	-2,5	-1,7	0,8
Rente	3,0	2,0	-1,0
Verkoop panden	0,0	0,5	0,5
Volkshuisvesting	0,4	0,4	0,0
WMO	-0,2	-0,3	-0,1
Zorgkosten nieuwe taken	0,0	-0,9	-0,9
Resultaat slotcalculatie	0,0	1,7	1,7
Terugloop omzet detachering SW	0,0	-0,8	-0,8
ESF subsidie ten onrechte in begroting	0,0	-0,8	-0,8
Vrijval Bodemsanering	0,0	0,8	0,8
Vrijval voorzieningen	0,1	0,6	0,5
Onderhoudsbudgetten SB	0,0	0,8	0,8
Gotenburgweg	0,0	-1,4	-1,4
Vrijval participatiebudget	0,8	1,3	0,5
Eindtotaal	-0,7	-2,2	-1,5

Deze onderdelen worden in de voortgangsrapportage toegelicht.

Bestedbaar resultaat

Het verschil tussen het voorlopige resultaat en de besteedbaarheid wordt verklaard doordat een aantal resultaten die conform afspraken met uw raad met reserves verrekend wordt, dan wel anders gedekt wordt. In het resultaat van 2,2 miljoen euro nadeel zijn in ieder geval de volgende resultaten verwerkt die van invloed zijn op de besteedbaarheid daarvan:

Prognose resultaat VGR 2015-II	-2,2
Onderhoudsbudgetten stadsbeheer	-0,8
Extra beleid	-0,4
Verrekening met reserve grondzaken	0,6
Verrekening met reserve grondzaken	-1,7
Verkoop panden naar bestemmingsreserve	-0,5
verrekening met reserve WMO	0,3
Project Grondig (uit overige res.)	-0,2

Collegedebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april-juni 2015
Pagina 4 van 7

Stimuleringsfonds VHV	-0,4
Vrijval Bodemsanering	-0,8
Besteedbaar resultaat	-6,3

Het verwachte vrij besteedbare resultaat bedraagt 6,3 miljoen euro nadelig.

Programma Van Werk naar Werk/Reorganisaties

Het programma "Van werk naar werk" vormt binnen de gemeentelijke organisatie het hart van de mobiliteit. Binnen dit programma zijn alle herplaatsers van de gemeente geplaatst en dit leidt veelal tot een succesvolle tijdelijke dan wel definitieve plaatsing op vacatures die beschikbaar zijn. "Van Werk naar werk" heeft in het eerste half jaar van 2015 83 medewerkers bemiddeld, die voor 59% voortvloeiën uit de reorganisatie SSC en daarop volgende reorganisaties en voor 41% vanuit de "oude diensten" komen. Aan het eind van het eerste half jaar zijn 46 medewerkers tijdelijk geplaatst, 23 structureel geplaatst en 14 medewerkers zijn nog niet geplaatst. In het eerste half jaar van 2015 zijn er in totaal 235 vacatures aangemeld. Hiervan waren er 152 tijdelijk en 83 structureel.

De herplaatsers die voortvloeiën uit de reorganisatie SSC en daarop volgende reorganisaties die óf niet zijn geplaatst óf om niet werk verrichten, worden incidenteel gefinancierd uit het frictiebudget.

Voortgang bezuinigingen

Met ingang van deze voortgangsrapportage wordt gerapporteerd over het geheel van de bezuinigingsopgave.

Van de totale bezuinigingsopgave was begin 2015 nog 13,7 miljoen euro te realiseren. Hiervan is de verwachting dat ultimo 2015 2,7 miljoen euro incidenteel, 6,6 miljoen euro structureel en 4,4 miljoen euro niet kan worden afgedekt.

De in 2015 voornamelijk niet te realiseren bezuinigingen uit de drie pakketten leidt tot een geprognosticeerd nadeel van 5,9 miljoen euro. Dit nadeel wordt gedempt door een tweetal taakstellingen waar nog ruimte in zit. Het betreft de ruimte in het budget voor weglekeffecten (973 duizend euro) en de ruimte in het budget voor het opvangen van bedrijfsrisico's (500 duizend euro). Per saldo verwachten we hierdoor een geprognosticeerd nadeel van 4,4 miljoen euro.

Daarnaast is bij de VGR 2015-I voorgesteld het voordeel van 3,0 miljoen euro lagere bijstandslasten in te zetten voor het incidenteel realiseren van de bezuiniging Doorlichting organisatie en taken (2,0 miljoen euro) en 1,0 miljoen euro voor de dekking van overige niet gerealiseerde bezuinigingen.

Voor de nadere onderbouwing van dit resultaat en de toelichtingen op de bezuinigingen die nog niet van een structurele invulling zijn voorzien, verwijzen we naar de bezuinigingsrapportage in deze voortgangsrapportage. We blijven zoeken naar structurele en incidentele oplossingen.

Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april-juni 2015
Pagina 5 van 7

Een aantal onzekerheden in de raming

De prognose is gebaseerd op de realisatiecijfers tot en met juni en de ontwikkelingen tot medio september. Er is een aantal onzekerheden ten aanzien van de prognose.

Grondexploitaties

De nadelen bij de grondexploitaties zijn gebaseerd op de algemene analyse van de herziene uitgangspunten bij de grondexploitaties. De effecten hebben we meegenomen bij het opstellen van de gemeentebegroting 2016. Bij de herziening van de onderliggende grondexploitaties kunnen zich nog mee- of tegenvallers voordoen. Daarnaast kijkt de accountant in het kader van de controle van de jaarrekening mee met de uitgangspunten. De beoordeling van de accountant kan van invloed zijn op het resultaat over 2015.

De effecten voor het weerstandsvermogen nemen we mee in opstelling van de gemeentebegroting 2016. Dit geldt overigens ook voor effecten die de overige geprognosticeerde resultaten op het weerstandsvermogen kunnen hebben.

Bouwleges

Het resultaat van de bouwleges (valt de vergunningaanvraag wel of niet in boekjaar 2015) kan afwijken van de raming.

Bedrijfsvoering

De gemeentelijke organisatie staat voor een zware gecombineerde opgave. Aan de ene kant is er sprake van forse (historische) taakstellingen en aan de andere kant neemt het werk toe door toenemende vraag, denk aan de concernprioriteiten vernieuwing sociaal domein en het programma in opbouw voor aardbevingen. Daarnaast kent het SSC eigen opgaven in de verbetering van de dienstverlening. Dit knelt.

We kunnen nog wel efficiencywinst behalen, maar dat vraagt voorinvesteringen en de besparingen worden pas zichtbaar na 3-5 jaar. Vermindering van de dienstverlening kan helpen de financiële doelstellingen te halen, maar daar kan pas over worden besloten als duidelijk is wat de effecten zijn voor dienstverlening aan burgers en bedrijven en onze gemeentelijke organisatie. Ten behoeve van de begroting 2016 wordt een analyse gemaakt van de taakstellingen, dekkingsmogelijkheden en opgaven die moeten worden gerealiseerd om een goed totaalbeeld te krijgen van de opgaven binnen de bedrijfsvoering van de Gemeente Groningen.

Gotenburgweg 46

Het gebouw aan de Gotenburgweg is voor de huisvesting van personeel niet (meer) noodzakelijk. Derhalve staat dit gebouw en bijbehorende terrein (al aantal jaren) in de verkoop. Dit kantoorgebouw is lastig te verkopen gezien de huidige markt. Er is nu een koper gevonden. De in principe overeengekomen verkoopprijs bedraagt 2,5 miljoen euro. De huidige boekwaarde van dit gebouw is 3,9 miljoen euro. Dat houdt in dat wij, conform de regels van het BBV, in ieder geval een bedrag van 1,4 miljoen moeten afwaarderen.

Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april-juni 2015
Pagina 6 van 7

Daarnaast staan een aantal kosten om het gebouw en terrein aan de koper op te kunnen leveren die nu nog niet duidelijk zijn. Het terrein fungeert als gemeentelijke opslag en er zullen kosten gemaakt moeten worden om dit leeg te halen. Verder is het wenselijk de onderhoudsafdeling van het speelmeubilair te herhuisvesten waarvoor ook kosten gemaakt moeten worden. Tot slot dient het terrein schoon opgeleverd te worden. Hiervoor wordt thans bodemonderzoek gedaan. De eventuele saneringskosten zullen naar aanleiding van dit onderzoek duidelijk worden. Aan eventuele verkoop kleven hierdoor meer financiële risico's waarvan de omvang nog niet bekend is.

Aardbevingen

Voor de aardbevingen hebben we vooralsnog geen risico opgenomen omdat ons uitgangspunt is dat onze kosten worden vergoed. Een mogelijk risico is dat wij onze kosten niet op een goede manier kunnen verantwoorden en het Rijk daarom deze kosten niet vergoed. Een ander mogelijk risico hangt samen met het principe bereidheid. Het rijk kan vinden dat lokale overheden hierin een eigen verantwoordelijkheid hebben. Het rijk heeft daarom toegezegd na te gaan of er in gemeente- en provinciefonds een 'aardbevingsfactor' moet worden opgenomen.

De Nationaal Coördinator Groningen biedt eind december 2015 een Meerjarenprogramma 'Kansrijk en Aardbevingsbestendig Groningen' aan aan het kabinet, waarbij wij in samenspraak met uw raad inbreng leveren. Wij schetsen daarbij hoe we omgaan met de gevolgen van de aardbevingen en welke kansen er zijn om het duurzaam groeiperspectief voor Stad te behouden.

Infoversum

Uw raad is in een collegebrief van 16 september geïnformeerd over een bestuurswisseling en een strategische heroriëntatie van het verdienmodel. De uitkomsten van de strategische heroriëntatie van het Infoversum zullen naar verwachting consequenties hebben voor de gemeentelijke lening van € 2,5 miljoen. Het risico van deze lening is ondergebracht in de grondexploitatie CiBoGa. Hoe groot dit financiële nadeel zal zijn, is op dit moment niet aan te geven en is mede afhankelijk van het lopende onderzoek dat op 1 oktober afgerond moet zijn. In deze voortgangsrapportage is daarom nog geen rekening gehouden met een nadeel.

Parkeerbedrijf

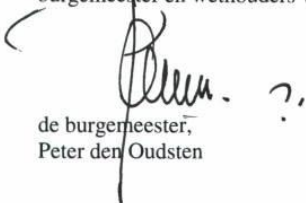
Bij de gemeenterekening 2013 heeft de accountant een bevinding gemaakt bij de groei van de opbrengst van parkeergarages. Naar aanleiding daarvan laten we een onderzoek uitvoeren naar de vraag naar parkeerplaatsen in relatie tot het aanbod. De uitkomst van het onderzoek kan effect hebben op de meerjarenprognose van het parkeerbedrijf. We verwachten u in het vierde kwartaal te kunnen informeren over de uitkomst van het onderzoek. Een eventueel financieel effect wordt zichtbaar in de gemeenterekening 2015.

Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april-juli 2015
Pagina 7 van 7

Dit laat onverlet dat de risico's zoals opgenomen in de gemeenterekening 2014 nog steeds gelden. Zie daarvoor de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de gemeenterekening 2014. De belangrijkste risico's betreffen nog steeds de grondexploitatie incl. Meerstad, de bezuinigingen, het parkeerbedrijf en de vernieuwing van het sociaal domein. De risico's worden bij de begroting 2016 geactualiseerd.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

i.c.
de secretaris,
Peter Teesink

BIJLAGE /

VOORTGANGSRAPPORTAGE 2015-II
GEMEENTE GRONINGEN

INHOUDSOPGAVE

VOORTGANGSRAPPORTAGE 2015-II.....	1
INHOUDSOPGAVE.....	2
INLEIDING.....	3
SAMENVATTING.....	4
HOOFDSTUK 1. AFWIJKINGEN PER PROGRAMMA.....	8
Programma 1: Werk en Inkomen.....	8
Programma 2: Economie en werkgelegenheid.....	12
Programma 3: Jeugd en onderwijs.....	14
Programma 4: Welzijn, gezondheid en zorg.....	16
Programma 5: Sport en bewegen.....	18
Programma 6: Cultuur.....	20
Programma 7: Verkeer.....	22
Programma 8: Wonen.....	24
Programma 9: Onderhoud en beheer Openbare ruimte.....	28
Programma 10: Veiligheid.....	31
Programma 11: Stadhuis en Stadje.....	33
Programma 12: College en Raad.....	35
Programma 13: Algemene inkomsten en post onvoorzien.....	37
Programma 14: Algemene ondersteuning.....	39
HOOFDSTUK 2. PARAGRAFEN.....	42
Paragraaf 1: Integraal gebiedsgericht werken.....	42
Paragraaf 2: Duurzaamheid.....	42
Paragraaf 9: Vernieuwing Sociaal Domein.....	43
Paragraaf 10: Bedrijfsvoering.....	43
HOOFDSTUK 3. OVERIGE AANDACHTSPUNTEN.....	47
Aanbevelingen rekenkamercommissie.....	47
Aanbevelingen van de accountant.....	48
Personeel.....	54
Eerder gedane toezeggingen.....	55
HOOFDSTUK 4. BEZUINIGINGSRAPPORTAGE.....	57

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

INLEIDING

In deze tweede voortgangsrapportage van dit boekjaar informeren wij u over de voortgang van de begroting en geven wij een prognose van het resultaat over 2015. De verwachtingen zijn gebaseerd op de voortgang over het eerste half jaar van 2015 en de ontwikkelingen tot medio september.

De voortgangsrapportage heeft de functie van (bij)sturingsinstrument en het verstrekken van volledige, juiste en actuele informatie over de stand van zaken en voortgang van de begroting. Rapportage vindt plaats over afwijkingen in de voortgang. Deze tweede voortgangsrapportage is de laatste rapportage van het boekjaar 2015. Voor uw raad is voorliggende prognose een indicatie van het resultaat dat bij de gemeenterekening 2015 behaald wordt. We zullen straks bij de gemeenterekening 2015, ten behoeve van de beoordeling van de voorspelbaarheid van ons (financiële) resultaat, de werkelijke realisatie vergelijken met de resultaten in deze rapportage.

Leeswijzer

De voortgangsrapportage begint met een samenvatting. In hoofdstuk een komen de verwachte afwijkingen per programma aan bod. In de hoofdstuk twee gaan we in op de stand van zaken rondom de paragrafen Integraal Gebiedsgericht Werken, Duurzaamheid, Vernieuwing Sociaal Domein en Bedrijfsvoering.

In hoofdstuk drie geven we de stand van zaken over de aanbevelingen van de rekenkamer en de accountant, personeel en eerder gedane toezeggingen. In hoofdstuk vier geven we de stand van zaken weer van de bezuinigingen.

De afwijkingen in de uitvoering van beleidsdoelen lichten we toe en geven we aan door kleuren (stoplichtenrapportage). **Geel** betekent dat voor het behalen van de doelstelling bijsturing noodzakelijk is. **Rood** betekent dat het halen van de doelstelling vermoedelijk niet mogelijk is. De gerealiseerde doelstellingen worden hier niet gemeld. Daarnaast geven wij een toelichting op de verwachte financiële afwijkingen vanaf 250 duizend euro en op bestuurlijk relevante afwijkingen. Dit betekent dat niet bij alle programma's toelichtingen zijn opgenomen.

SAMENVATTING

In dit hoofdstuk geven we een samenvatting van de verwachte financiële resultaten in deze voortgangsrapportage. We gaan daarbij in op de verwachte besteedbaarheid van het resultaat. Aan het slot van dit hoofdstuk melden we een aantal onzekerheden ten aanzien van het verwachte resultaat. Alle bedragen luiden in miljoenen euro.

Het verwachte nadeel bedraagt 2,2 miljoen euro

De belangrijkste onderdelen van het verwachte resultaat zijn:

	VGR 2015-I	VGR 2015-II	Vershil tov VGR 2015-I
Afschaffen PV vergoeding	-0,2	-0,2	0,0
Belastingen en Leges	-0,1	-0,5	-0,4
Bezuinigingen	-3,6	-4,4	-0,8
Bedrijfsvoeringsresultaat	-3,5	-3,9	-0,4
Bouwleges	0,2	-0,9	-1,2
BTW comp fonds	1,0	1,0	0,0
Lagere bijstandslasten (screening)	3,0	3,0	0,0
BUIG	3,3	1,7	-1,6
Extra beleid	1,2	1,4	0,2
Gemeentefonds	-6,5	-4,8	1,7
Nominale comp	2,8	3,0	0,2
Overig	-2,5	-1,7	0,8
Rente	3,0	2,0	-1,0
Verkoop panden	0,0	0,5	0,5
Volkshuisvesting	0,4	0,4	0,0
WMO	-0,2	-0,3	-0,1
Zorgkosten nieuwe taken	0,0	-0,9	-0,9
Resultaat slotcalculatie	0,0	1,7	1,7
Terugloop omzet detachering SW	0,0	-0,8	-0,8
ESF subsidie ten onrechte in begroting	0,0	-0,8	-0,8
Vrijval Bodemsanering	0,0	0,8	0,8
Vrijval voorzieningen	0,1	0,6	0,5
Onderhoudsbudgetten SB	0,0	0,8	0,8
Gotenburgweg	0,0	-1,4	-1,4
Vrijval participatiebudget	0,8	1,3	0,5
Eindtotaal	-0,7	-2,2	-1,5

Toelichting op het verwachte resultaat

In de toelichting per programma worden de afwijkingen in de uitvoering van beleid en in financiën nader toegelicht.

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Toelichting verschil ten opzichte van de VGR 2015-I

Bij de VGR 2015-I is een prognose afgegeven van een nadelig resultaat van 0,7 miljoen euro. Het verschil ten opzichte van de prognose bij VGR 2015-II is op totaalniveau 1,5 miljoen nadelig. Dit verschil kan verklaard worden door een aantal grote posten:

Buig: lager voordeel	-1,6	N
Bouwleges	-1,2	N
Bodemsanering	0,8	V
Rente resultaten	-1,0	N
Resultaten slotcalculaties	1,7	V
Afboeken Gotenburgweg	-1,4	N
Zorgkosten nieuwe taken	0,9	N
Overige resultaten nog niet beken bij VGR I	<u>0,3</u>	V
	-1,5	

Besteedbaar resultaat

Het verschil tussen het voorlopige resultaat en de besteedbaarheid wordt verklaard doordat een aantal resultaten die conform afspraken met uw raad met reserves verrekend wordt, dan wel anders gedekt wordt. In het resultaat van 2,2 miljoen euro nadeel zijn in ieder geval de volgende resultaten verwerkt die van invloed zijn op de besteedbaarheid daarvan:

Prognose resultaat VGR 2015-II	-2,2
Onderhoudsbudgetten stadsbeheer	-0,8
Extra beleid	-0,4
Verrekening met reserve grondzaken	0,6
Verrekening met reserve grondzaken	-1,7
Verkoop panden naar bestemmingsreserve	-0,5
verrekening met reserve WMO	0,3
Project Grondig (uit overige res.)	-0,2
Stimuleringsfonds VHV	-0,4
Vrijval Bodemsanering	-0,8
Besteedbaar resultaat	-6,3

Het verwachte vrij besteedbare resultaat bedraagt 6,3 miljoen euro nadelig.

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Overzicht verwachte resultaten per programma

In onderstaande tabel wordt het verwachte resultaat per programma gepresenteerd. De significante afwijkingen ten opzichte van de begroting worden vervolgens per programma, op deelprogrammaniveau, toegelicht.

Programma	Primitieve begroting 2015	Actuele begroting 2015	Prognose VGR 15-2	Verwachte afwijking VGR 2015
1. Werk en inkomen	-75.310	-70.137	-66.014	4.123
2. Economie en werkgelegenheid	-14.631	-19.303	-19.521	-218
3. Jeugd en onderwijs	-77.998	-76.760	-76.482	278
4. Welzijn, gezondheid en zorg	-149.465	-154.204	-155.158	-954
5. Sport en bewegen	-14.483	-15.038	-15.019	19
6. Cultuur	-30.629	-38.249	-38.034	215
7. Verkeer	-4.389	-6.955	-5.847	1.108
8. Wonen	-1.896	-7.354	-6.694	660
9. Onderh en beheer van de openb ruimte	-28.839	-30.562	-29.259	1.303
10. Veiligheid	-18.132	-17.472	-17.472	0
11. Stadhuis en stadler	-7.635	-8.054	-7.907	147
12. College en Raad	-18.423	1.209	3.425	2.216
13. Algemene inkomsten en post onvoorz	509.083	510.467	506.891	-3.576
14. Algemene ondersteuning	-67.253	-67.588	-75.145	-7.557
Totaal Gemeente Groningen	0	0	-2.236	-2.236

In de toelichting per programma worden de afwijkingen in de uitvoering van beleid en in financiën nader toegelicht.

Onzekerheden ten aanzien van het verwachte resultaat.

De prognose is gebaseerd op de realisatiecijfers tot en met juni en de ontwikkelingen tot medio september. Er is een aantal onzekerheden ten aanzien van de prognose.

Grondexploitaties

De nadelen bij de grondexploitaties zijn gebaseerd op de algemene analyse van de herziene uitgangspunten bij de grondexploitaties. De effecten hebben we meegenomen bij het opstellen van de gemeentebegroting 2016. Bij de herziening van de onderliggende grondexploitaties kunnen zich nog mee- of tegenvallers voordoen. Daarnaast kijkt de accountant in het kader van de controle van de jaarrekening mee met de uitgangspunten. De beoordeling van de accountant kan van invloed zijn op het resultaat over 2015.

De effecten voor het weerstandsvermogen nemen we mee in opstelling van de gemeentebegroting 2016. Dit geldt overigens ook voor effecten die de overige geprognosticeerde resultaten op het weerstandsvermogen kunnen hebben.

Bouwleges

Het resultaat van de bouwleges (valt de vergunningaanvraag wel of niet in boekjaar 2015) kan afwijken van de raming.

Bedrijfsvoering

De gemeentelijke organisatie staat voor een zware gecombineerde opgave. Aan de ene kant is er sprake van forse (historische) taakstellingen en aan de andere kant neemt het werk toe door toenemende vraag, denk aan de concernprioriteiten vernieuwing sociaal domein en het programma in opbouw voor aardbevingen. Daarnaast kent het SSC eigen opgaven in de verbetering van de dienstverlening. Dit knelt.

We kunnen nog wel efficiencywinst behalen, maar dat vraagt voorinvesteringen en de besparingen worden pas zichtbaar na 3-5 jaar. Vermindering van de dienstverlening kan helpen de financiële doelstellingen te halen, maar daar kan pas over worden besloten als duidelijk is wat de effecten zijn voor dienstverlening aan burgers en bedrijven en onze gemeentelijke organisatie. Ten behoeve van de begroting 2016 wordt een analyse gemaakt van de taakstellingen, dekkingsmogelijkheden en opgaven die moeten worden gerealiseerd om een goed totaalbeeld te krijgen van de opgaven binnen de bedrijfsvoering van de Gemeente Groningen.

Collegiebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Gotenburgweg 46

Het gebouw aan de Gotenburgweg is voor de huisvesting van personeel niet (meer) noodzakelijk. Derhalve staat dit gebouw en bijbehorende terrein (al aantal jaren) in de verkoop. Dit kantoorgebouw is lastig te verkopen gezien de huidige markt. Er is nu een koper gevonden. De in principe overeengekomen verkoopprijs bedraagt 2,5 miljoen euro. De huidige boekwaarde van dit gebouw is 3,9 miljoen euro. Dat houdt in dat wij, conform de regels van het BBV, in ieder geval een bedrag van 1,4 miljoen moet afwaarderen.

Daarnaast staan een aantal kosten om het gebouw en terrein aan de koper op te kunnen leveren die nu nog niet duidelijk zijn. Het terrein fungeert als gemeentelijke opslag en er zullen kosten gemaakt moeten worden om dit leeg te halen. Verder is het wenselijk de onderhoudsafdeling van het speelmeubilair te herhuisvesten waarvoor ook kosten gemaakt moeten worden. Tot slot dient het terrein schoon opgeleverd te worden. Hiervoor wordt thans bodemonderzoek gedaan. De eventuele saneringskosten zullen naar aanleiding van dit onderzoek duidelijk worden. Aan eventuele verkoop kleven hierdoor meer financiële risico's waarvan de omvang nog niet bekend is.

Aardbevingen

Voor de aardbevingen hebben we vooralsnog geen risico opgenomen omdat ons uitgangspunt is dat onze kosten worden vergoed. Een mogelijk risico is dat wij onze kosten niet op een goede manier kunnen verantwoorden en het Rijk daarom deze kosten niet vergoed. Een ander mogelijk risico hangt samen met het principe bereidheid. Het rijk kan vinden dat lokale overheden hierin een eigen verantwoordelijkheid hebben. Het rijk heeft daarom toegezegd na te gaan of er in gemeente- en provinciefonds een 'aardbevingsfactor' moet worden opgenomen.

De Nationaal Coördinator Groningen biedt eind december 2015 een Meerjarenprogramma 'Kansrijk en Aardbevingsbestendig Groningen' aan aan het kabinet, waarbij wij in samenspraak met uw raad inbreng leveren. Wij schetsen daarbij hoe we omgaan met de gevolgen van de aardbevingen en welke kansen er zijn om het duurzaam groeiperspectief voor Stad te behouden.

Infoversum

Uw raad is in een collegiebrief van 16 september geïnformeerd over een bestuurswisseling en een strategische heroriëntatie van het verdienmodel. De uitkomsten van de strategische heroriëntatie van het Infoversum zullen naar verwachting consequenties hebben voor de gemeentelijke lening van € 2,5 miljoen. Het risico van deze lening is ondergebracht in de grondexploitatie CiBoGa. Hoe groot dit financiële nadeel zal zijn, is op dit moment niet aan te geven en is mede afhankelijk van het lopende onderzoek dat op 1 oktober afgerond moet zijn. In deze voortgangsrapportage is daarom nog geen rekening gehouden met een nadeel.

Parkeerbedrijf

Bij de gemeenterekening 2013 heeft de accountant een bevinding gemaakt bij de groei van de opbrengst van parkeergarages. Naar aanleiding daarvan laten we een onderzoek uitvoeren naar de vraag naar parkeerplaatsen in relatie tot het aanbod. De uitkomst van het onderzoek kan effect hebben op de meerjarenprognose van het parkeerbedrijf. We verwachten u in het vierde kwartaal te kunnen informeren over de uitkomst van het onderzoek. Een eventueel financieel effect wordt zichtbaar in de gemeenterekening 2015.

Dit laat onverlet dat de risico's zoals opgenomen in de gemeenterekening 2014 nog steeds gelden. Zie daarvoor de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de gemeenterekening 2014. De belangrijkste risico's betreffen nog steeds de grondexploitatie incl. Meerstad, de bezuinigingen, het parkeerbedrijf en de vernieuwing van het sociaal domein. De risico's worden bij de begroting 2016 geactualiseerd.

HOOFDSTUK 1. AFWIJINGEN PER PROGRAMMA

Programma 1: Werk en Inkomen

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

1.	Programma: Werk en Inkomen	
1.1	Deelprogramma: Werk	
	Beleidsveld: Arbeidsmarktbeleid	
	Het aantal gerealiseerde BBL en BOL plekken.	De doelstelling is 50 BBL plekken en 30 BOL plekken. Het eerste half jaar zijn er 18 BBL plekken en 2 BOL plekken gerealiseerd. Vanaf de tweede helft van 2014 hebben we hierop meer capaciteit in de vorm van een jobhunter ingezet.

1.	Programma: Werk en Inkomen	
1.2	Deelprogramma: Inkomen	
	Beleidsveld: Uitkeringen	
	% aanvragen dat binnen 8 weken is afgehandeld.	We streven er naar om 100% van de aanvragen binnen 8 weken af te handelen. Het eerste half jaar is 89% van de aanvragen binnen 8 weken afgehandeld. Dit is een daling van 3% tov het eerste kwartaal.

1.	Programma: Werk en Inkomen	
1.2	Deelprogramma: Inkomen	
	Beleidsveld: Armoede en minimabeleid	
	Aantal deelnemers collectieve zorgverzekering	We hebben voor 2015 de doelstelling dat het aantal personen dat deelneemt aan de collectieve zorgverzekering stabiel blijft ten opzichte van 2014. Het aantal personen is gedaald met 300. Dit is een lichte daling van ongeveer 2,5%. (Voor 2015 kunnen we hier niets meer aan doen, aangezien je niet halverwege het jaar van verzekering kunt wisselen.)

1.	Programma: Werk en Inkomen	
1.2	Deelprogramma: Inkomen	
	Beleidsveld: Handhaving	
	Aantal boetes	De doelstelling/verwachting voor 2015 is een stijging van het aantal boetes. (Realisatie 2014 was 605. We hadden voor 2014 geen doelstelling.) In totaal zijn er 205 boetes opgelegd. Er zijn 57 boetes opgelegd door de afdeling RHH en 148 boetes door de afdeling inkomen. Daarvan zijn 17 boetes opgelegd in het kader van de wet Inburgering. Dit is een taak die wij sinds 2015 uitvoeren. De overige boetes zijn opgelegd in het kader van de Participatiewet. Het opleggen van boetes is complexer geworden en vergt zorgvuldig onderzoek.
	Toegekende uitkeringen	De doelstelling/verwachting voor 2015 was een daling ten opzichte van 2014. (De doelstelling voor 2014 was 63%.) De eerste helft van 2015 is 66% van de aangevraagde uitkeringen toegekend.

Collegiebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Financiële Toelichting

Programma 1. Werk en inkomen				
Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Verwachte Prognose	Verwachte afwijking
	2015	2015	VGR 15-2	VGR 2015
Lasten				
01.1 Werk	70.856	69.590	68.821	769
01.2 Inkomen	191.591	193.749	190.207	3.542
Totaal lasten	262.447	263.339	259.028	4.311
Baten				
01.1 Werk	21.927	20.292	18.612	-1.680
01.2 Inkomen	165.190	172.890	174.382	1.492
Totaal baten	187.117	193.182	192.994	-188
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen	20	20	20	0
Totaal Programma 1	-75.310	-70.137	-66.014	4.123

Toelichting op de financiële afwijkingen

1.1 Werk

N 911 duizend euro

Transitievergoeding SW (N 200 duizend euro)

Per 1 juli 2015 treedt de transitievergoeding in werking. Deze vergoeding komt in de plaats van de ontslagvergoeding en is bestemd voor (om)scholing en begeleiding van de werknemer die ontslagen is. Werknemers ontvangen een transitievergoeding als de dienstbetrekking eindigt door ontslag na toestemming van UWV, door de kantonrechter of middels wederzijds goedvinden. Ook is de transitievergoeding beschikbaar als een tijdelijk contract eindigt en de werkgever niet verlengt. Het dienstverband moet twee jaar of langer hebben geduurd. In de begroting 2015 is nog geen rekening gehouden met de transitievergoeding. Op basis van beschikbare informatie verwachten wij hiervoor jaarlijks 400 duizend euro aan kosten. In 2015 gaat het om de helft in verband met de ingangsdatum 1 juli.

Vrijval P-budget (V 1.316 duizend euro)

De vrijval kunnen we splitsen in een deel overhead (800 duizend euro) en een deel overige (516 duizend euro). In de eerste plaats de vrijval overhead. Tot en met 2014 hanteerde het Rijk regels voor de declaratie van uitvoeringskosten ten laste van het Participatiebudget. Deze regels zijn nu niet meer van toepassing. Dit betekent dat wij zelf mogen bepalen welke kosten we dekken met middelen uit het Participatiebudget. Als gevolg hiervan hoeven we geen gebruik meer te maken van de post 'overhead' om de begroting dekkend te krijgen. Hierdoor valt een bedrag van 800 duizend euro vrij. De overige vrijval heeft te maken met de opstarttijd van projecten op het gebied van participatie (0,3 miljoen euro). Daarnaast is de instroom van nieuwe doelgroepen vertraagd op gang gekomen (0,2 miljoen euro), vooral veroorzaakt door de vele afwijkingen van tot de doelgroep behorende personen. Bij VGR 1 konden we dit nog niet voorzien.

Bedrijfsvoering (V 103 duizend euro)

Betreeft een optelsom van nog te realiseren bezuinigingen (423 duizend euro nadeel), kosten van boventallig personeel (85 duizend euro nadeel) en formatieruimte (611 duizend euro voordeel). Een deel van de bezuinigingen kunnen we structureel oplossen door formatievermindering (250 duizend euro). Voor 2015 is een incidentele oplossing mogelijk door de inzet van de formatieruimte. Ten opzichte van de VGR 1 is de afwijking op de bedrijfsvoeringskosten en de bezuinigingen gedaald, vooral omdat we nu zicht hebben op een totaalbeeld van de formatie en bezetting. De formatieruimte is bruto 0,9 miljoen euro. Een derde deel daarvan is ingezet ter dekking van uitzendkrachten.

Terugloop omzet uit detachering SW (N 765 duizend euro)

De in de begroting opgenomen omzet van 7,2 miljoen euro gaan we zeer waarschijnlijk niet realiseren. Als belangrijkste oorzaak geldt de terugloop van het aantal SW medewerkers. Wij houden rekening met een uitstroom van 5% ofwel zo'n 40

personen. In de begroting is geen rekening gehouden met dit effect. Het aantal personen in detachering bedraagt afgerond 800, waarvan ± 675 personen daadwerkelijk omzet realiseren. 75 personen zijn werkzaam in ondersteunende afdelingen als de kantine, onderhoud gebouwen etc. Tenslotte zijn 45 personen niet gedetacheerd of gedetacheerd om niet. Gemiddeld wordt 10 duizend euro omzet per fte gehaald. We hebben de opbrengst nu geraamd op 6,4 miljoen euro. In de eerste VGR hadden we nog niet de beschikking over deze cijfers.

Terugraming ESF subsidie (N 750 duizend euro)

Namens de Arbeidsmarktregio Groningen heeft centrumgemeente Groningen op 25 oktober 2014 een aanvraag ingediend voor ESF subsidie. In de periode 2014-2016 is 5,1 miljoen euro aan subsidie beschikbaar voor de gehele arbeidsmarktregio waarvan 2 miljoen euro voor Groningen. In de begroting is voor dit bedrag een voorschot opgenomen echter dit is volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) niet toegestaan. De middelen kunnen pas worden ingezet nadat is komen vast te staan dat aan alle subsidievoorwaarden is voldaan. Daarover krijgen we op zijn vroegst eind 2016 uitsluitel. Voor 2015 betekent dit dat we de geraamde inkomsten niet gaan realiseren in 2015. Bij VGR 1 was dit nog niet bekend.

Derving subsidie bedrijfsvoering (N 253 duizend euro)

Bij het opstellen van de begroting 2015 hebben we rekening gehouden met een bijdrage uit het participatiebudget voor kosten van arbeidsintegratie. Dit is achteraf gezien niet juist. In het Participatiebudget is hiervoor geen ruimte gereserveerd. Dit betekent een derving van inkomsten.

Maatschappelijke participatie (N 362 duizend euro)

Restant taakstelling oud iederz/SOZAWE (N 375 duizend euro)

In de begroting 2015 staat voor oud iederz/SOZAWE nog een drietal taakstellingen open tot een bedrag van 364 duizend euro. Hieronder valt ook de taakstelling inburgering van 160 duizend euro en de taakstelling autonome uitstroom van 130 duizend euro. Bij de omvorming van oud iederz/SOZAWE naar de drie begrotingen voor de directies Werk, Inkomensdienstverlening en Maatschappelijke Participatie wordt nu een extra tekort zichtbaar van 440 duizend euro. De totale nog op te lossen taakstelling bedraagt hiermee 850 duizend euro. Hiervan komt circa 375 duizend euro voor rekening van MP. Deze taakstelling van 850 duizend euro wordt gedekt door een vrijval van de post uitvoeringskosten overhead uit het participatiebudget met 800 duizend euro, deze vrijval is bij de directie Werk verantwoord.

Kosten (N 75 duizend euro)

De kosten nemen ten opzichte van de begroting toe met circa 75 duizend euro, de reden hiervoor is dat er inhuur heeft plaatsgevonden als gevolg van herhuisvesting en ziekte om zodoende de produktie door te kunnen laten draaien. Daarnaast zijn extra kosten gemaakt voor de uitbreiding van produktielijnen bij TDM Hoogezand, ook deze kosten waren niet begroot.

Omzet (N 182 duizend euro)

De omzet zal naar verwachting met 182 duizend euro afnemen ten opzichte van de begroting. Enerzijds wordt dit verklaard door een lager werkaanbod, daarnaast is er als gevolg van de herhuisvesting minder produktie gerealiseerd dan was begroot voor het eerste kwartaal.

Besparing huisvestingslasten (V 270 duizend euro)

Op een deel van het pand aan de Peizerweg is in 2015 verkocht aan Qbuzz. In de stuurgroep herhuisvesting Peizerweg is besloten dat alle voor en nadelen gemoed met de verkooptransactie naar iederz gaan. Het voordeel is voorlopig berekend op structureel 350 duizend euro en ontstaat met name door afwaardering van de boekwaarde met in totaal 3 miljoen euro, waardoor er op kapitaalslasten wordt bespaard. Doordat er in 2015 eenmalig herhuisvestingskosten worden gemaakt, valt de besparing op de herhuisvesting eenmalig lager uit, de verwachting is dat in 2015 een besparing wordt gerealiseerd van 270 duizend euro.

1.2 Inkomen

V 5,034 miljoen euro

Lagere bijstandslasten (screening) (V 3,0 miljoen euro)

In het eerste kwartaal 2015 zijn wij gestart met een screening op rechtmatigheid. De screening moet een extra besparing op de bijstandsuitgaven opleveren. De externe handhavings-specialisten richten zich op bijstandsonvangers met een hoog risico op fraude en verrichten op basis daarvan rechtmatigheidsonderzoeken. Daarnaast verrichten zij onderzoek naar de aanwezigheid van mogelijk recht op voorliggende voorzieningen. Op basis van het nog te onderzoeken aantal signalen en de uitkomst van de onderzoeken tot nu toe ligt een besparing van 3 tot 3,5 miljoen euro in de lijn der verwachting. Vooralsnog gaan we uit van een opbrengst van 3 miljoen euro in 2015.

BUIG (V 1,7 miljoen euro)

De daling van het resultaat BUIG t.o.v. VGR2015-1 (1,6 miljoen euro) wordt als volgt verklaard:

Hogere gemiddelde jaaruitkering:

• Invoering Wet Hervorming Kindregelingen	2.100 N
• Overige prijseffecten	800 N
Loonkostensubsidies	800 V
Bijstelling budget	1.000 V
Overig	500 N

Collegedebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Het nadelige effect van de hogere gemiddelde jaaruitkering is voor het grootste deel een gevolg van de invoering van de Wet hervorming kindregelingen (WHK). Een onderdeel van deze wet is dat de alleenstaande oudertoeslag in de bijstand wordt afgeschaft. Het aandeel van alleenstaande ouders in het totaal van bijstandontvangers is in Groningen relatief lager dan het landelijk gemiddelde. Dit betekent dat de besparing als gevolg van de afschaffing van de eenoudertoeslag in Groningen ook lager uitpakt.

Individuele inkomstenstoeslag (V 150 duizend euro)

Op basis van de uitgaven in het eerste halfjaar en een vergelijking met 2014 verwachten wij dat het budget niet volledig zal worden benut. Wij gaan er vanuit dat een beperkt deel zal vrijvallen.

Schuldhelpverlening (N 57 duizend euro)

De WSNP wordt niet meer door de gemeente uitgevoerd. De uitvoering van de wet is nu uitbesteed. Dit betekent dat de vergoedingen voor de uitvoering niet meer bij de gemeente binnenkomen (nadeel 208 duizend euro). Ook de lasten nemen op deze activiteit af (151 duizend euro).

Wet op de Kinderopvang (N 30 duizend euro)

Het nadeel op de Wet Kinderopvang wordt voor het grootste deel veroorzaakt door de regeling sociaal medische indicatie. Op grond van de uitgaven over het eerste half jaar van 2015 verwachten wij een tekort van 80 duizend euro. De regeling voor de sociaal medische indicatie is in 2015 aangepast. In de regeling is het aantal uren en de duur van de opvang gemaximaliseerd. Door de aanpassing van deze regeling zien wij inmiddels een besparing op de uitgaven. Omdat het een open-einde regeling betreft is de mogelijke besparing echter moeilijk te kwantificeren. Doordat we op de reguliere kinderopvang een klein voordeel verwachten ramen wij het tekort op 30 duizend euro.

Het resultaat wijkt 20 duizend euro af van VGR 2015-1, dit wordt veroorzaakt door de aanpassing van de regeling.

Bedrijfsvoering (V 267 duizend euro)

De voordelige afwijking kunnen we splitsen in:

- formatieruimte	V 1,85 miljoen euro
- inzet uitzendkrachten	N 1,3 miljoen euro
- boventallig personeel	N 0,2 miljoen euro
- overige oorzaken, opgeteld	N 0,1 miljoen euro

Programma 2: Economie en werkgelegenheid

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

2	Programma: Economie en werkgelegenheid	
2.2	Deelprogramma: Binnenstad en toerisme	
	Beleidsveld: Binnenstadsontwikkeling	
	De planning van de bouw/oplevering Forum loopt vertraging op in verband met aardbevingsmaatregelen.	<p>Ons college heeft op 10 februari 2015 besloten op basis van de publicatie van de nieuwe richtlijnen voor aardbevingsbestendig bouwen (Nederlandse Praktijkrichtlijn (NPR)) en afspraken daarover met het Rijk een pauze in te laten bij de bouw van het Groninger Forum. Op 3 juli jl. hebben wij u een brief gestuurd waarin wij u hebben geïnformeerd over de stand van zaken rond het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum. De afgelopen periode is intensief en opbouwend overleg gevoerd met NAM en het Ministerie van Economische Zaken (EZ). De gemeente Groningen en NAM hebben begin september een definitief akkoord gesloten over aardbevingsbestendig afbouwen van het Groninger Forum. In juli jl. was al overeenstemming op hoofdlijnen bereikt. Ook financieel is er nu een akkoord gesloten. Het gaat om een bedrag van in totaal € 68 miljoen. Afsproken is dat NAM deze kosten vergoedt.</p> <p>Wij hebben intussen hoofdaannemer BAM gevraagd voorbereidingen te treffen voor het aardbevingsbestendig bouwen van het Groninger Forum om verdere vertraging te voorkomen. De bouw kan naar verwachting in 2016 worden hervat. Zodra de afspraken rond zijn, komen wij ter besluitvorming hierop terug bij uw raad. Bij deze besluitvorming zal ook duidelijk worden wat de gevolgen zijn voor de bouw van de nieuwe Oostwand, aangezien de toegang vanaf de Grote Markt nodig is voor de bouw van het Groninger Forum. De aannemer van het Groninger Forum heeft het casco van de fietsenkelder afgemaakt, zodat de ontwikkeling van Nieuwe Markt zuidzijde door kan gaan. De ingebruikname van de fietsenkelder wordt echter wel vertraagd vanwege bovenstaande. Bij het ontwerp van de Nieuwe Markt zuidzijde (NMzz) hebben we rekening gehouden met de norm voor aardbevingsbestendig bouwen. De aanbesteding van dit deelproject loopt. Verwacht wordt dat in september gestart gaat worden met de bouwwerkzaamheden NMzz. Bovenstaande leidt ertoe dat we de in de begroting vermelde planning van oplevering van het Forum (najaar 2016) en de start van de uitvoeringswerkzaamheden Oostwand (eerste helft 2015) niet halen. Zodra er definitieve afspraken zijn gemaakt met BAM, wordt de planning hierop aangepast.</p>

Collegiebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Financiële Toelichting

Programma 2. Economie en werkgelegenheid				
Deelprogramma	Primitieve	Actuele	Verwachte	
	begroting	begroting	Prognose	afwijking
	2015	2015	VGR 15-2	VGR 2015
Lasten				
02.1 Ruimte en bedrijvigheid	2.774	3.959	3.959	0
02.2 Binnenstad en toerisme	1.164	1.769	1.769	0
02.3 Groningen kennisstad	50	1.437	1.437	0
02.4 Overige acquisitie	308	410	410	0
02.5 Overig econ en werkgelegenheid	17.765	19.526	19.744	-218
Totaal lasten	22.061	27.101	27.319	-218
Baten				
02.1 Ruimte en bedrijvigheid	1.347	1.347	1.347	0
02.2 Binnenstad en toerisme	25	25	25	0
02.3 Groningen kennisstad	0	0	0	0
02.4 Overige acquisitie	7	7	7	0
02.5 Overig econ en werkgelegenheid	4.124	4.312	4.312	0
Totaal baten	5.503	5.691	5.691	0
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	573	573	573	0
Totaal onttrekkingen	2.500	2.680	2.680	0
Totaal Programma 2	-14.631	-19.303	-19.521	-218

Toelichting op de financiële afwijkingen

2.5 Overig economie en werkgelegenheid

N 218 duizend euro

Suikerunie (N 350 duizend euro)

Voor de exploitatiekosten Suikerunieterrein is in totaal 1,6 miljoen euro beschikbaar. Hiervan is 1,2 miljoen euro nodig voor rentelasten. Voor het overige beheer resteert een bedrag van 400 duizend euro, waarvan 100 duizend euro voor de lange termijn visie en 300 duizend euro voor OZB, nutsvoorzieningen, beheer (inclusief gemeentelijke ureninzet) en investeringen. Voor 2015 wordt een overschrijding verwacht van 350 duizend euro.

De overschrijding kan als volgt worden verklaard:

- OZB-heffing 2011 tot en met 2014;
- Extra ureninzet in verband met de totstandkoming van overeenkomsten met Ploeg ID3 (beheerder) en Vindicat;
- Extra uitgaven voor met name stroom-, toiletvoorzieningen en riolering om het feest van Vindicat mogelijk te maken. Deze uitgaven zullen eind dit jaar wel worden meegenomen in het totaal van de investeringen ten behoeve van het tijdelijke gebruik van het terrein door Ploeg ID3;
- Een extra reservering voor onvoorziene zaken.

Kapitaallasten (V 132 duizend euro)

Het totaal resultaat in 2015 op de kapitaallasten projecten wordt naar verwachting 700 duizend euro voordelig. De kapitaallasten (rente en afschrijving) vallen lager uit ten opzichte van de begroting doordat projecten later in het jaar worden uitgevoerd. Dit resultaat moet in combinatie worden gezien met de resultaten bij de deelprogramma's overig verkeer (7.6) en overig wonen (8.5). Het resultaat in het deelprogramma overig economie en werkgelegenheid wordt naar verwachting 132 duizend euro voordelig.

Programma 3: Jeugd en onderwijs

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

3.	Programma: Jeugd en Onderwijs	
3.1	Deelprogramma: Integraal Jeugdbeleid	
	Beleidsveld: Talentontwikkeling	
	Inzet rijksmiddelen onderwijs achterstanden beleid (OAB) en intensiveringsmiddelen VVE	De looptijd van deze regeling loopt formeel af in 2015. Inmiddels is bekend gemaakt dat de huidige rijksregeling met een jaar is verlengd tot en met 2016, in afwachting van nieuw landelijk beleid vanaf 2017. Voor 2015 verwachten we de nog beschikbare middelen in te zetten door intensivering van bestaande maatregelen. We werken aan een plan voor intensivering.

Financiële Toelichting

Programma 3. Jeugd en onderwijs				
Deelprogramma	Primitieve begroting 2015	Actuele begroting 2015	Verwachte Prognose VGR 15-2	Verwachte afwijking VGR 2015
Lasten				
03.1 Integraal jeugdbeleid	101.193	99.790	99.512	278
Totaal lasten	101.193	99.790	99.512	278
Baten				
03.1 Integraal jeugdbeleid	22.950	25.144	25.144	0
Totaal baten	22.950	25.144	25.144	0
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	40	2.814	2.814	0
Totaal onttrekkingen	285	700	700	0
Totaal Programma 3	-77.998	-76.760	-76.482	278

Toelichting op financiële afwijkingen

3.1 Integraal jeugdbeleid **V 278 duizend euro**

Vrijval budget Opstapje en Speel Mee (V 205 duizend euro)

In 2015 kunnen we de subsidies voor de ontwikkelingsstimuleringsprogramma's "Opstapje" en "Speel mee" ten laste brengen van de specifieke uitkering Onderwijs Achterstanden Beleid. Dat betekent dat het beschikbare gemeentelijke budget voor deze projecten ad 305 duizend euro vrijvalt.

We willen deze vrijval voor 100 duizend euro inzetten voor extra basis ontwikkelingsgerichte programma's voor peuters (BOP) ter voorkoming van wachtlijsten. Daarmee voorkomen we dat peuters niet deel kunnen nemen aan een passend voorschools aanbod. Het resterende bedrag van 205 duizend euro kan dan vrijvallen.

Tekort toegang jeugd (N 127 duizend euro)

Het is noodzakelijk om de toegang tot de Jeugdhulp te versterken. Met de doorgevoerde rijkskorting op de jeugdbudgetten en de verminderde formatie in de toegang blijkt dat het niet mogelijk is om én de nieuwe caseload, én de herindicatie van reeds bestaande cliënten én het anders werken op een adequate manier te kunnen uitvoeren. Om tijd en ruimte te creëren deze stapeling van opdrachten effectief en doelmatig aan te pakken is tijdelijk extra formatie noodzakelijk. Deze wordt inmiddels ook al ingezet. Het verwerven van dit extra personeel verloopt trager dan verwacht.

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Opvoedkracht CJG (V 100 duizend euro)

De eerste helft van 2015 stond bijna volledig in het teken van de implementatie van de nieuwe taken rondom jeugdhulp waardoor er een bedrag voor reguliere activiteiten overblijft.

Overige afwijkingen (V 100 duizend euro)

Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 100 duizend euro.

Programma 4: Welzijn, gezondheid en zorg

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

4.	Programma: Welzijn, gezondheid en zorg	
4.2	Preventie en zorg	
	Beleidsveld: Maatschappelijke opvang	
	We stellen uit het MO-budget een bedrag van 235 duizend euro beschikbaar voor de uitvoering van een bed-bad-brood voorziening voor uitgeprocedeerde vreemdelingen.	Op grond van rechterlijke uitspraken zijn gemeenten genooddzaak opvang te bieden aan uitgeprocedeerde vreemdelingen.

Financiële Toelichting

Programma 4. Welzijn, gezondheid en zorg				
Deelprogramma	Primitieve begroting 2015	Actuele begroting 2015	Prognose VGR 15-2	Verwachte afwijking VGR 2015
Lasten				
04.1 Soc samenhang en leefbaarheid	127.919	140.447	141.642	-1.195
04.2 Preventie en zorg	39.113	43.681	43.581	100
04.3 Integratie en emancipatie	1.865	2.009	1.639	370
Totaal lasten	168.897	186.137	186.862	-725
Baten				
04.1 Soc samenhang en leefbaarheid	6.367	14.271	14.412	141
04.2 Preventie en zorg	12.348	16.909	16.909	0
04.3 Integratie en emancipatie	447	447	77	-370
Totaal baten	19.162	31.627	31.398	-229
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	917	973	973	0
Totaal onttrekkingen	1.187	1.279	1.279	0
Totaal Programma 4	-149.465	-154.204	-155.158	-954

Toelichting op financiële afwijkingen

4.1 Sociale Samenhang en Leefbaarheid

N 1,054 miljoen euro

Concernbezuïning 2013-2014 (N 600 duizend euro)

Dit is een taakstelling uit de concernbezuïning 2013-2014 op de beleidsfuncties Maatschappelijk Domein. Deze taakstelling dient te worden gerealiseerd bij de vorming van de directies Maatschappelijke Ontwikkeling, de Schakelunit en Werk, Inkomen en Maatschappelijke Participatie (WIMP). Wij verwachten deze bezuïning nog niet in te kunnen vullen in 2015.

Collegiebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Bedrijfsvoeringsbudgetten directie Maatschappelijke Ontwikkeling (N 72 duizend euro)

De begroting van de directie Maatschappelijke Ontwikkeling heeft in 2015 een structureel tekort op de personeelskosten van 1,014 miljoen euro. In 2015 zal vooralsnog een bedrag van 126 duizend euro niet worden gerealiseerd. Een bijdrage van de provincie van 54 duizend euro kan hierop in mindering worden gebracht.

Reserve accres instellingen 2015 (PM)

In 2015 is de nieuwe pensioenwet in werking getreden. Als gevolg van deze wet zijn de werkgeverslasten naar beneden bijgesteld. Dit heeft ook consequenties voor de gesubsidieerde instellingen. De verleende compensatie voor loon- en prijsontwikkelingen wordt verlaagd. Omdat we hier met de zgn. t-2 systematiek werken, zal de korting in 2015 en 2016 worden verrekend met de egaliseringsreserve accressen. In 2017 zal de korting op het accres worden verrekend met de subsidiebudgetten voor de instellingen. De reserve is niet toereikend om 2 jaar het negatieve accres op te vangen. Bij de begroting 2016 zal hiervoor een incidentele oplossing aan uw raad worden voorgelegd.

Wonen (V 697 duizend euro)

De daling van de uitgaven voor woonvoorzieningen blijkt zich in 2015 versterkt voor te zetten. Dit geldt zowel voor de grote, duurdere woningaanpassingen als de overige woonvoorzieningen. De vraag is onder meer gedaald doordat de doelgroepen, zoals uit landelijk onderzoek blijkt, nauwelijks verhuizen. Daarnaast blijkt het vragen van een eigen bijdrage drempelverhogend te werken. Tot slot zien we in kantelgesprekken dat het vaak mogelijk is dat cliënten zelf alternatieve oplossingen vinden voor kleine woningaanpassingen.

Eigen bijdragen (N 423 duizend euro)

Op basis van de rapportage van het CAK (Centraal Administratiekantoor) over het eerste halfjaar verwachten wij 6,5 miljoen euro aan eigen bijdragen op maatwerkvoorzieningen te ontvangen. Dit is 0,4 miljoen euro lager als begroot. Deze lagere opbrengst wordt met name veroorzaakt doordat bij beschermd wonen een deel van de eigen bijdragen op PGB's (namelijk voor intramurale zorg) niet direct aan de centrumgemeente, maar aan de regiogemeenten wordt uitbetaald. Daar zijn deze bijdragen niet af te scheiden van de overige eigen bijdragen van de regiogemeenten. In hoeverre dit verrekend kan worden met de regiogemeenten gaan we nader onderzoeken. Daarnaast heeft de recente kabinetsmaatregel om de eigen bijdragen voor HH in 2015 te beperken tot 5 euro per uur consequenties voor het te ontvangen bedrag aan eigen bijdragen.

Niet-gecontracteerde Wmo begeleiding (N 272 duizend euro)

Gebleken is dat buiten de bij instellingen gecontracteerde zorg voor Wmo begeleiding en beschermd wonen nog een aantal cliënten overgangsrecht hebben. De post onvoorzien in de begroting is hiervoor niet toereikend. Dit betekent een incidenteel nadeel in 2015.

Huishoudelijke hulp (N 115 duizend euro)

De herindicaties van alle HH2- respectievelijk alle HH1-indicaties zijn in het eerste half jaar afgerond en leiden in de tweede helft van het jaar tot een beperking van de uitgaven. De verwachting is dat aan het eind van het jaar de totale uitgaven ongeveer uitkomen op wat is begroot. Ter behoud van werkgelegenheid bij gecontracteerde zorgaanbieders heeft het Rijk in 2015 extra middelen beschikbaar gesteld in de vorm van een toelage (HHT). Na afloop van het jaar zal over de besteding van deze middelen aan uw raad worden verantwoord.

Ontwikkeling kosten nieuwe taken (N 900 duizend euro)

De landelijke problematiek rondom de PGB's leidt tot veel extra inzet, die niet was voorzien. Dit betreft zowel inzet van eigen personeel als van externe capaciteit (extra kosten). Tevens kon hierdoor minder tijd aan de reguliere taken en diverse projecten worden besteed. We schatten deze extra uitvoeringskosten op circa 900 duizend euro. Er is landelijk overleg met het ministerie van VWS over een eventuele compensatieregeling voor gemeenten.

Accommodatienota (V 100 duizend euro)

Binnen de subsidie sociaal culturele accommodatie zijn minder aanvragen ingediend voor verbouw dan het beschikbare budget. Wij verwachten daarom een onderschrijding van het budget. In dit voordelig resultaat hebben wij rekening gehouden met de sloop van één van de accommodaties en eventuele calamiteiten. Mochten de sloopwerkzaamheden niet doorgaan en geen calamiteiten optreden, dan kan dit resultaat nog hoger uitvallen dan hier gepresenteerd.

Verkoop panden t.b.v. bezuiniging vastgoed (V 510 duizend euro)

Wij hebben de ambitie om structureel te bezuinigen op gemeentelijke accommodaties met ingang van 2016. Voor de eerste jaren zoeken we naar mogelijkheden de bezuinigingen incidenteel te realiseren. Een van de mogelijkheden is de verkoop van gebouwen die niet meer bijdragen aan onze activiteiten toe te rekenen aan deze taakstelling.

Afgelopen maanden hebben we twee gebouwen aan de Violenstraat en HW Mesdagstraat verkocht voor in totaal 510 duizend euro.

Bij de gemeenteranking 2015 dienen wij een bestemmingsvoorstel in om deze verkoopopbrengst te doteren aan de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve. Uw raad heeft bij de gemeenteranking 2014 besloten deze bestemmingsreserve in te stellen om de opbrengsten van het afstoten van vastgoed tijdelijk te reserveren.

Overige afwijkingen (V 21 duizend euro)

Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 21 duizend euro.

Programma 5: Sport en bewegen

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

5.	Programma: Sport en bewegen	
5.1	Deelprogramma: Sportieve infrastructuur	
	Beleidsveld: Verenigingen en subsidies	
		Het is de vraag of we criteria voor de moderne sportvereniging gaan opstellen. We zijn in overleg met 'de sportkoepel' (vertegenwoordiger voor een groot deel van de sportverenigingen) over de actualisatie van de sportvisie. Een gevolg hiervan kan zijn dat er een andere invulling wordt gegeven aan het begrip 'moderne sportvereniging'.
	Beleidsveld: Openbare ruimte	
		Als beoogd resultaat staat geformuleerd dat er één sportpark openbaar wordt gemaakt. Vanwege het feit dat we in gesprek zijn met de sportkoepel houden we ten aanzien van de openbaarmaking van sportparken even pas op de plaats.

Financiële Toelichting

Programma 5. Sport en bewegen				
Deelprogramma	Primitieve begroting 2015	Actuele begroting 2015	Verwachte Prognose VGR 15-2	Verwachte afwijking VGR 2015
Lasten				
05.1 Sportieve infrastructuur	21.099	20.868	20.721	147
05.2 Deelname aan sport	984	987	985	2
05.3 Overig sport en bewegen	513	513	524	-11
Totaal lasten	22.596	22.368	22.230	138
Baten				
05.1 Sportieve infrastructuur	7.902	7.105	6.986	-119
05.2 Deelname aan sport	74	74	74	0
05.3 Overig sport en bewegen	90	90	90	0
Totaal baten	8.066	7.269	7.150	-119
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	17	17	17	0
Totaal onttrekkingen	64	78	78	0
Totaal Programma 5	-14.483	-15.038	-15.019	19

Toelichting op financiële afwijkingen

5.1 Sportieve Infrastructuur **V 28 duizend euro**

Werkmaatschappij Sport en Recreatie (V 5 duizend euro)

Zoals reeds bij VGR-I aan uw raad gemeld kent de exploitatie van de werkmaatschappij Sport en Recreatie enkele structurele nadelen die zich ook vorig jaar al voordeden. Het betreft in 2015 nadelen op personeelskosten 125 duizend euro, schoonmaakkosten 116 duizend euro, concertaakstellingen 34 duizend euro en OZB 59 duizend euro. Daarnaast heeft de Biomassa-installatie opstart problemen, waardoor er nog steeds gas moet worden ingekocht, geschat nadeel 30 duizend euro.

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Mogelijk lopen we aanvullende risico's als de installatie aangepast moet worden in het kader van Arbo en bedrijfszekerheid. Wij zitten met diverse partijen om tafel om de problemen op te lossen en de schade te verhalen. De gefaseerde ingebruikname van enkele grote investeringsprojecten in 2015, leidt tot een incidenteel voordeel van circa 369 duizend euro. Daarnaast voeren we structurele maatregelen door om het integrale resultaat binnen het beschikbare budget te houden. Enkele maatregelen zullen pas vanaf 2016 tot (volledige) kostenreductie leiden.

Overige afwijkingen (V 23 duizend euro)

Overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 23 duizend euro.

Programma 6: Cultuur

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

6.	Programma: Cultuur	
6.1	Deelprogramma: Culturele infrastructuur	
	Beleidsveld: Podiumkunsten	
	<p>Faillissement Grand Theatre</p>	<p>In reactie op het faillissement van het Grand Theatre heeft ons college de programmering van het Grand tijdelijk bij De Oosterpoort en Stadsschouwburg (OPSB) belegd. Hiervoor bereiden we een begrotingswijziging voor (de subsidie van het Grand stellen we beschikbaar als programmeringsbudget voor OPSB). Alles blijft binnen de voor 2015 beschikbare middelen. Alleen als er dit jaar een adequaat plan ligt van de nieuwe Stichting Grand Futura voor het Grand, kunnen de middelen 2016 aan die stichting beschikt worden. De financiële afwikkeling van de OPSB wordt dan in overleg met de stichting meegenomen.</p>

6.	Programma: Cultuur	
6.2	Deelprogramma: Deelname aan cultuur	
	Beleidsveld: Cultuureducatie	
	<p>Exploitatie Vrijdag</p>	<p>Vrijdag (fusie-instelling Kunstencentrum en Muziekschool) sloot 2014 af met een negatief resultaat van 185 duizend euro. Vrijdag wijt dit tekort aan nagekomen fusiekosten (200 duizend euro). We hebben afgesproken een onafhankelijke partij hier een oordeel over te vragen. Er is inmiddels overeenstemming over de onderzoeksopdracht. De resultaten van het onderzoek, door een extern bureau te verrichten, verwachten wij dit najaar. Naar aanleiding van het tekort 2014 hebben wij Vrijdag onder verzwaaard financieel regime geplaatst. Tussenrapportages geven aan dat Vrijdag in 2015 wederom op een tekort lijkt af te stevenen. We voeren gesprekken met Vrijdag om dit tekort terug te dringen. Vrijdag heeft maatregelen toegezegd om de exploitatie weer op orde te krijgen.</p>

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Financiële Toelichting

Programma 6. Cultuur				
Deelprogramma	Primitieve	Actuele	Verwachte	
	begroting	begroting	Prognose	afwijking
	2015	2015	VGR 15-2	VGR 2015
Lasten				
06.1 Culturele infrastructuur	35.417	44.189	43.851	338
06.2 Deelname aan cultuur	3.439	3.468	3.410	58
06.3 Overig cultuur	1.103	1.643	1.648	-5
Totaal lasten	39.959	49.300	48.909	391
Baten				
06.1 Culturele infrastructuur	8.785	8.696	8.518	-178
06.2 Deelname aan cultuur	0	0	0	0
06.3 Overig cultuur	318	318	320	2
Totaal baten	9.103	9.014	8.838	-176
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	390	390	390	0
Totaal onttrekkingen	617	2.427	2.427	0
Totaal Programma 6	-30.629	-38.249	-38.034	215

Toelichting op financiële afwijkingen

6.1 Culturele infrastructuur

V 160 duizend euro

Overige afwijkingen (V 160 duizend euro)

Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 160 duizend euro.

Programma 7: Verkeer

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

7.	Programma: Verkeer	
7.1	Deelprogramma: Fiets	
	Beleidsveld: Stallingen	
	Vertraging bouw fietsenstalling Forum	De bouw van het Forum is een half jaar uitgesteld in verband met het onderzoek aardbevingsbestendig bouwen. De ruwbouw van de fietsenstalling wordt wel afgerond, de ingebruikname van de fietsenstalling is een half jaar vertraagd (zoals vorige keer ook gemeld).

7.	Programma: Verkeer	
7.2	Deelprogramma Openbaar Vervoer	
	Beleidsveld: Spoor	
	Spoorlijn Groningen - Leeuwarden kan vertragen	Voor het Ontwerp Tracébesluit (OTB) is meer tijd nodig dan gedacht. Publicatie van het OTB is daarmee na de zomer 2016. Overigens geeft de Stuurgroep aan dat een latere publicatie van het Ontwerp Tracébesluit niet automatisch betekent dat de extra sneltreinen later gaan rijden. Dit hangt onder andere af van het aantal en de inhoud van (eventuele) bezwaren op het Ontwerp Tracébesluit en de bouwfaserings die de aannemer(s) straks kiest. De Stuurgroep ESGL blijft sturen op een zo snel mogelijke en tegelijk zorgvuldige realisatie van het project.
	Pendel Assen - Groningen gaat mogelijk later rijden	Door een tekort aan bovenleidingmonteurs is het onzeker dat de pendel Assen-Groningen in het 2e deel van 2016 gaat rijden. Gekeken wordt naar mogelijkheden om dit alsnog mogelijk te maken.
	Beleidsveld: Bus	
	Vertraging aanleg bus toe- en afritten Hoogkerk	De bustoe- en afrit worden meegenomen bij de aanpak Ring Zuid. De planning is hierdoor nog niet zeker. Ook zijn de afspraken over de uitvoering nog niet definitief en is er een risico dat (door het schuiven van de planning) subsidie wordt misgelopen.
	Planning HOV-as Peizerweg is krap	In de dienstregeling van het openbaar vervoer in de provincies Fryslan, Drenthe en Groningen wordt gerekend op oplevering van de HOV-as Peizerweg per 1 maart 2016. Deze planning is krap. Niet zeker is of deze planning gehaald kan worden.

7.	Programma: Verkeer	
7.3	Deelprogramma: Auto	
	Beleidsveld: Regionale ontsluiting en ringwegen	
	Opwaarderen Oostelijke Ringweg	Het project ligt op planning. Het bestemmingsplan Groningerweg is vastgesteld. Oplevering wordt derde kwartaal 2015. De fietsecoducten zijn een scope-uitbreiding. De raad heeft het gevraagde krediet hiervoor toegekend. De fietsviaducten worden momenteel gebouwd. Bij de Stadsweg is een tijdelijk fietsviaduct aangelegd. De financiële afrekening vergt nader overleg.

7.	Programma: Verkeer	
7.4	Deelprogramma Parkeren	
	Beleidsveld: Parkeerbedrijf	
	Vertraging bouw parkeergarage Forum	De bouw van de parkeergarage Forum is een half jaar uitgesteld in verband met het onderzoek aardbevingsbestendig bouwen (zoals vorige keer ook gemeld).
	Onderzoek onderbouwing parkeerprognose vs parkeer-behoefte en geactualiseerde meerjarenprognose Parkeerbedrijf	Bij de rekening 2013 heeft de accountant om een onderbouwing gevraagd van de meerjarenprognose Parkeerbedrijf in relatie tot de verwachte parkeerbehoefte en de omzetontwikkeling van de gemeentelijke parkeergarages. Aangezien dit onderzoek nog niet is afgerond, zal de geactualiseerde meerjarenprognose Parkeerbedrijf (inclusief de uitkomsten van het onderzoek) in combinatie met de

Collegiebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

uitwerking van de motie "Herijking visie op parkeren" in het vierde kwartaal 2015 geagendeerd worden.

Financiële Toelichting

Programma 7. Verkeer				
Deelprogramma	Primitieve begroting 2015	Actuele begroting 2015	Verwachte Prognose VGR 15-2	Verwachte afwijking VGR 2015
Lasten				
07.1 Fiets	1.154	1.799	1.799	0
07.2 Openbaar vervoer	159	1.159	1.159	0
07.3 Auto	1.250	750	750	0
07.4 Parkeren	13.191	13.191	13.191	0
07.5 Verkeersveiligheid	0	295	295	0
07.6 Overig verkeer	6.093	7.179	6.071	1.108
Totaal lasten	21.847	24.373	23.265	1.108
Baten				
07.1 Fiets	0	0	0	0
07.2 Openbaar vervoer	0	0	0	0
07.3 Auto	0	0	0	0
07.4 Parkeren	16.108	16.178	16.178	0
07.5 Verkeersveiligheid	0	0	0	0
07.6 Overig verkeer	2.050	2.050	2.050	0
Totaal baten	18.158	18.228	18.228	0
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	700	810	810	0
Totaal onttrekkingen	0	0	0	0
Totaal Programma 7	-4.389	-6.955	-5.847	1.108

Toelichting op financiële afwijkingen

7.6 Overig verkeer

V 1.108 duizend euro

Kapitaallasten (V 1.108 duizend euro)

Het totaal resultaat in 2015 op de kapitaallasten projecten wordt naar verwachting 700 duizend euro voordelig. De kapitaallasten (rente en afschrijving) vallen lager uit ten opzichte van de begroting doordat projecten later in het jaar worden uitgevoerd. Dit resultaat moet in combinatie worden gezien met de resultaten bij de deelprogramma's overig economie en werkgelegenheid (2.5) en overig wonen (8.5). Het resultaat in het deelprogramma overig verkeer wordt naar verwachting 1.108 duizend euro voordelig.

Programma 8: Wonen

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

8.	Programma: Wonen	
8.1	Deelprogramma: Doelgroepen	
	Beleidsveld: Jongeren	
	Toevoegen van kwalitatief hoogwaardige jongerenhuisvesting	De doelstelling om 4.500 eenheden tot 2015 op te leveren is niet gehaald. Dit wordt veroorzaakt door de crisis en de rijksmaatregelen waardoor vooral het investeringsvermogen van de corporaties fors beperkt is. Dit leidt echter niet tot problemen op de kamerverhuurmarkt omdat er voldoende kwantitatief aanbod is.
	Beleidsveld: Sociale huurders	
	Realiseren van nieuwe woningen in bestaand stedelijk gebied en op uitleglocaties	Ook hier geldt dat de beperkte investeringsruimte van de corporaties er toe leidt dat er minder sociale huurwoningen dan voorheen worden gerealiseerd.
8.2	Deelprogramma: Nieuwbouw	
	Beleidsveld: Versnellen en faciliteren nieuwbouw	
	Risico's grondexploitatie en reserve grondzaken	De omvang van de risico's van de grondexploitatie bedragen per 31 december 2014 circa 180,3 miljoen euro. De meerjarenberekening per 31 december 2014 laat zien dat de verwachte omvang per 31 december 2015 ongeveer 180 miljoen euro zal zijn. Na 2015 zal de omvang van het benodigde weerstandsvermogen gaan stijgen naar circa 184 miljoen euro in 2016 en 192 miljoen euro in 2017. De verwachte omvang van de reserve grondzaken per 31 december 2014 is circa 40 miljoen euro en is onvoldoende om dit risico op te vangen. Het risico wordt opgevangen binnen het gemeentelijk weerstandsvermogen.
	Beleidsveld: Kwaliteitsbewaking en dienstverlening	
	Groninger Woonkwaliteit	Dit instrument wordt niet meer actief ingezet.
	NLA 2.0	Het Nieuw Lokaal Akkoord 2.0 liep van 2011-14. Met corporaties lopen de gesprekken over nieuwe prestatieafspraken in 2015 met als basis de woonvisie.
	(Collectief) Particulier Opdrachtgeverschap	Er zijn initiatieven op het gebied van CPO die we ondersteunen, maar dit is geen 10% van de totale verwachte productie.
8.3	Deelprogramma: Bestaande woningvoorraad	
	Beleidsveld: Wijkperspectieven / Evenwichtige wijken	
	Wijkperspectieven	Door het aflopen van NLA 2.0 zijn de wijkperspectieven minder prominent geworden. In de prestatieafspraken met de corporaties worden mogelijk nieuwe afspraken gemaakt over het samenwerken in de wijken.

Financiële Toelichting

Programma 8. Wonen				
Deelprogramma	Primitieve begroting 2015	Actuele begroting 2015	Verwachte Prognose VGR 15-2	Verwachte afwijking VGR 2015
Lasten				
08.1 Doelgroepen	550	995	544	451
08.2 Nieuwbouw	8.216	10.516	10.392	124
08.3 Bestaande woningvoorraad	857	3.396	3.127	269
08.4 Cultuurhistorie en archeologie	858	1.413	1.413	0
08.5 Overig wonen	3.237	4.395	4.842	-447
Totaal lasten	13.718	20.715	20.318	397
Baten				
08.1 Doelgroepen	252	252	183	-69
08.2 Nieuwbouw	8.475	8.337	8.948	611
08.3 Bestaande woningvoorraad	692	692	787	95
08.4 Cultuurhistorie en archeologie	81	81	81	0
08.5 Overig wonen	3.588	3.674	3.300	-374
Totaal baten	13.088	13.036	13.299	263
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	1.391	1.648	1.648	0
Totaal onttrekkingen	125	1.973	1.973	0
Totaal Programma 8	-1.896	-7.354	-6.694	660

Toelichting op financiële afwijkingen

8.1 Doelgroepen V 382 duizend euro

Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (V 425 duizend euro)

Er wordt een voordelig resultaat van 425 duizend euro verwacht op het stimuleringsfonds volkshuisvesting. Het gaat om administratief resultaat dat veroorzaakt wordt door meer stortingen in het fonds (middelen extra beleid startersleningen en rente) dan onttrekkingen (kosten beheervergoeding van het Svn) uit het fonds.

Leges divers (N 43 duizend euro)

We verwachten in 2015 door een afname van het aantal vergunningen minder inkomsten uit leges huisvestingswet en splitsingsvergunning dan begroot. Dit leidt tot een nadeel van 69 duizend euro. Daar staan ook lagere lasten ureninzet tegenover van 26 duizend euro. Per saldo wordt een nadeel verwacht van 43 duizend euro.

8.2 Nieuwbouw V 735 duizend euro

Leges bouwactiviteit (N 1.153 duizend euro)

Ten opzichte van de actuele begroting 2015 legesinkosten bouwactiviteit van 6,181 miljoen euro wordt 1.262 duizend euro minder aan leges verwacht. Dit wordt veroorzaakt door minder leges uit grote bouwprojecten. Het is lastig in te schatten wanneer een aanvraag daadwerkelijk wordt ingediend. Mutaties in projecten en vertragingen kunnen de daadwerkelijke legesopbrengst sterk beïnvloeden. De actuele begroting 2015 en de prognose kan als volgt worden gespecificeerd:

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Begroting 2015

Prognose bouwplannen leges < 200.000	3.473
Prognose bouwplannen leges > 200.000	2.708
<u>Totaal</u>	<u>6.181</u>

Totaal prognose 2015 VGR-II

Prognose bouwplannen leges < 200.000	3.214
Prognose bouwplannen leges > 200.000	1.705
<u>Totaal</u>	<u>4.919</u>

Het verwachte resultaat bedraagt 1.153 duizend euro negatief. Met name door het niet invullen van vacaturruimte, het uitvoeren van werken derden voor andere gemeenten en minder uitgaven op overige goederen en diensten wordt een kostenreductie verwacht van 109 duizend euro.

Leges divers (N 69 duizend euro)

Door een verwachte afname van het aantal vergunningen zullen de inkomsten uit leges van onder andere de makelaarstaxaties en het vellen van houtopstand lager uitvallen dan begroot. Dit leidt tot een nadeel van 84 duizend euro. Daar staan ook lagere lasten ureninzet tegenover van 15 duizend euro. Per saldo wordt een nadeel verwacht van 69 duizend euro.

Rechtszaak bouwleges (V 220 duizend euro)

Door een uitspraak van de Hoge Raad is de Gemeente Groningen in een bouwlegeszaak in het gelijk gesteld. Door deze uitspraak moest de tegenpartij, naast de oplegde legesfactuur, ook de wettelijke invorderingsrente betalen. Dit leidt tot een incidenteel voordeel van 220 duizend euro.

Resultaat slotcalculaties (V 1.737 duizend euro)

Het verwachte resultaat op slotcalculaties bedraagt in totaal 1.737 miljoen euro voordelig. Het gaat onder andere om het project achter de Reitdijk. Bij de betreffende slotcalculaties heeft uw raad besloten het resultaat toe te voegen aan de reserve grondzaken. Dit zal bij de gemeenterekening 2015 worden meegenomen.

8.3 Bestaande woningvoorraad

V 364 duizend euro

Wonen op het water (V 90 duizend euro)

Vanuit de nacalculatie project watergang is 136 duizend euro beschikbaar gesteld voor Wonen op het water. Dit najaar wordt gestart met het maken van een ruimtelijk kader waarin onder andere de uitgiftesystematiek van ligplaatsen een onderwerp is. Daarnaast wordt onderzocht hoe nieuwe vormen van wonen op het water mogelijk gemaakt kunnen worden. Het project heeft een verwachte doorlooptijd van een jaar. De beschikbare middelen zullen daarom in 2015 niet volledig worden uitgegeven.

Subsidieregeling geluid (V 166 duizend euro)

Het subsidieproject geluid reducerende maatregelen is in 2014 van start gegaan. Dit in navolging van het handhavingsproject 0 dB/geluid reducerende maatregelen bij kamerverhuurpanden. Op basis van de tot nu toe verstrekte subsidie en verwachte aanvragen is de prognose dat 166 duizend euro in 2015 niet wordt uitgegeven.

Leges ligplaatsvergunning voor woonschepen (N 2 duizend euro)

De inkomsten uit leges ligplaatsvergunning voor woonschepen valt lager uit dan begroot. Dit komt door een verwachte afname van aantal vergunningen. Genoemde leidt tot een nadeel van 15 duizend euro. Daar staan ook lagere lasten ureninzet tegenover van 13 duizend euro. Per saldo wordt een nadeel verwacht van 2 duizend euro.

Vrijval voorziening volkshuisvesting (V 110 duizend euro)

In het verleden zijn niet geborgde leningen verstrekt aan woningbouwcorporaties. Voor het risico is een voorziening gevormd. Aangezien de leningenportefeuille afloopt kan een deel van de voorziening vrijvallen. In totaal gaat het om 110 duizend euro.

8.5 Overig wonen

N 821 duizend euro

Erfpacht (N 231 duizend euro)

In de begroting 2015 is een voordelig resultaat begroot van 215 duizend euro. Door de herziening van de erfpachtcanons en de verkoop van blote eigendommen dalen de inkomsten uit erfpacht. Daarnaast vallen de lasten hoger uit. In 2015 wordt een

Collegiebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

nadelig resultaat verwacht van 16 duizend euro. Ten opzichte van de begroting bedraagt de afwijking 231 duizend euro nadelig.

Kapitaallasten (N 540 duizend euro)

Het totaal resultaat in 2015 op de kapitaallasten projecten wordt naar verwachting 700 duizend euro voordelig. De kapitaallasten (rente en afschrijving) vallen lager uit ten opzichte van de begroting doordat projecten later in het jaar worden uitgevoerd. Dit resultaat moet in combinatie worden gezien met de resultaten bij de deelprogramma's overig economie en werkgelegenheid (2.5) en overig verkeer (7.6). Het resultaat in het deelprogramma overig wonen wordt naar verwachting 540 duizend euro nadelig.

Gebiedszaken (N 50 duizend euro)

Gebiedszaken moet in 2015 een bezuiniging realiseren van 180 duizend euro. De prognose is dat 130 duizend euro wordt gerealiseerd. Dit leidt tot een nadeel van 50 duizend euro.

Programma 9: Onderhoud en beheer Openbare ruimte

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

9	Programma Onderhoud en beheer openbare ruimte	
9.1	Deelprogramma Kwaliteit van de leefomgeving	
	Beleidsveld Onderhoud en beheer van de openbare ruimte	
	Onderhoud groen	Het vervangen van omgewaaide en zieke bomen gaat dit jaar grotendeels nog niet door. Inspraak en afstemmen met "derden" kost meer tijd waardoor de uitvoering pas in 2016 zal plaatsvinden.
	Integrale onderhoudsprojecten	Een aantal integrale onderhoudsprojecten waarin meerdere disciplines deelnemen (Kraneweg, Diepenring en De Hoogte) kan niet in 2015 worden gerealiseerd. Dit wordt veroorzaakt enerzijds door de behoefte om nutsbedrijven meteen mee te laten liften anderzijds door de afstemming met andere projecten in het kader van de bereikbaarheid van de stad. Uitvoering van deze projecten schuift daarom door naar 2016.
	Onderhoud begraafplaatsen	Er zijn te weinig uren geraamd voor de werkzaamheden waardoor een overschrijding dreigt. Dit proberen we intern op te lossen.
	Groot onderhoud kinderboerderijen	Het zoeken naar een particuliere exploitant heeft geen resultaat opgeleverd. Op dit moment vinden er gesprekken plaats over een andere opzet van de kinderboerderij. In afwachting van verdere ontwikkelingen hierin, stellen we de uitvoering van groot onderhoud voorlopig uit.
	Beleidsveld Bewonersparticipatie bij onderhoud	
	Zelfbeheer	Helaas hebben verschillende gesprekken niet geleid tot een verdergaande vorm van zelfbeheer in Beijum. Wel blijft de Bewoners Organisatie Beijum (BOB) actief met de vele bestaande participatieprojecten.
	Beleidsveld toezicht en handhaving openbare ruimte	
	Tekort Stadtoezicht	Zoals reeds vermeld in de VGR-I: Het extra beleidsgeld dat door uw raad voor 2015 beschikbaar is gesteld, wordt besteed. Er doen zich echter nieuwe ontwikkelingen voor die niet binnen de begroting kunnen worden opgevangen. Dit leidt tot een tekort van minimaal 240 duizend euro, mogelijk oplopend tot 340 duizend euro. Een verwacht tekort van minimaal 240 duizend euro op de toezicht- en handhavingstaken wordt veroorzaakt door de afschaffing van de vergoeding voor Processen verbaal (PV-vergoeding) door het Rijk per 1 januari 2015. Deze ontwikkeling betrekken we bij de Begroting 2016. Daarnaast is extra toezichthoudende en handhavende capaciteit nodig, o.a. door de toename van het aantal evenementen in 2015 en door langdurige ziekte onder Boa's waarvoor vervanging noodzakelijk is (prognose tekort 100 duizend euro, waarbij is inbegrepen het tekort door het wegvallen van de loon- en prijscompensatie).

Collegiebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Financiële Toelichting

Programma 9. Onderhoud en beheer van de openbare ruimte				
Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Verwachte Prognose	Verwachte afwijking
	2015	2015	VGR 15-2	VGR 2015
Lasten				
09.1 Kwaliteit leefomgeving	55.536	56.856	55.746	1.110
09.2 Afvalverzameling en-verwerking	29.244	27.399	27.399	0
09.3 Overig ondhnd en beh openb ruim	1.726	2.419	2.219	200
Totaal lasten	86.506	86.674	85.364	1.310
Baten				
09.1 Kwaliteit leefomgeving	22.951	22.192	22.085	-107
09.2 Afvalverzameling en-verwerking	32.736	32.736	32.836	100
09.3 Overig ondhnd en beh openb ruim	1.061	1.061	1.061	0
Totaal baten	56.748	55.989	55.982	-7
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	568	568	568	0
Totaal onttrekkingen	1.487	691	691	0
Totaal Programma 9	-28.839	-30.562	-29.259	1.303

Toelichting op financiële afwijkingen

9.1 Kwaliteit leefomgeving

V 1.003 duizend euro

Handhaving en toezicht (N 100 duizend euro)

De toegenomen vraag naar toezicht en handhaving mede veroorzaakt door een toename van het aantal aanvragen voor evenementen zal in 2015 extra kosten ureninzet capaciteit vergen. Daarbij komt nog dat er langdurige ziekte is onder de Buitengewoon Opsporingsambtenaren (Boa's).

Op dit moment is niet te voorzien of de toegenomen vraag om toezicht en handhaving, mede veroorzaakt door het grotere aantal aanvragen voor evenementen, structureel is en daarmee aanleiding geeft om de beschikbare capaciteit te heroverwegen. De ontwikkelingen rondom Veiligheidszorg Noord, de optimalisatie van onze parkeerhandhaving en de vormgeving van de koopzondagen voor de warenmarkt zijn hierbij ook van invloed.

Er wordt een principebesluit opgesteld. Op basis van dit besluit kan bij de begroting 2017 duidelijkheid worden gegeven over de benodigde capaciteit en financiële consequenties.

Kinderboerderij Stadspark (V 400 duizend euro)

Er is nog geen nieuwe exploitant voor de Kinderboerderij Stadspark gevonden. Op dit moment vinden er gesprekken plaats over een andere opzet van de kinderboerderij. In afwachting van verdere ontwikkelingen, wordt de uitvoering van groot onderhoud voorlopig uitgesteld.

Herstel stormschade (V 290 duizend euro)

Uw raad heeft bij de vaststelling van de jaarrekening 2013, 600 duizend euro beschikbaar gesteld voor de herplant van bomen in verband met stormschade op de meest urgente locaties. In 2014 is voor de uitvoering hiervan 35 duizend euro uitgegeven. Het restant bedrag van 565 duizend euro heeft uw raad beschikbaar gesteld voor het jaar 2015. De prognose is dat van het restant bedrag in 2015, 275 duizend euro wordt uitgegeven en 290 duizend euro niet. Dit komt hoofdzakelijk doordat het project herinrichting Kraneweg, waar de herplant van bomen onderdeel vanuit maakt, op een later tijdstip wordt uitgevoerd aangezien er met de werkzaamheden van de nutsbedrijven wordt 'meegelift'.

Herplant van bomen (V377 duizend euro)

Bij de vaststelling van de rekening 2014 heeft uw raad 477 duizend euro beschikbaar gesteld voor de herplant van bomen. In 2015 is hiervan 100 duizend euro uitgegeven voor de herplant van kastanjes aan de singels. De prognose is dat het restantbedrag van 377 duizend euro in 2016 wordt uitgegeven.

Proces Verbaal vergoeding (N 239 duizend euro)

De proces-verbaal vergoedingen die gemeenten ontvangen voor de handhavende taken van Buitengewoon Opsporingsambtenaren (Boa's) zijn per 1 januari 2015 definitief vervallen. In de begroting wordt jaarlijks rekening gehouden

met een opbrengst van 239 duizend euro. Deze opbrengst wordt niet gerealiseerd. Het structurele nadeel wordt bij het opstellen van de begroting 2016 meegenomen.

Reclame dragend straatmeubilair (V 143 duizend euro)

De onderhoudskosten abri's in 2015 zullen naar verwachting lager zijn dan begroot omdat deze kosten rechtstreeks ten laste van het desbetreffende project worden gebracht.

Precariobelasting (V 132 duizend euro)

De inkomsten uit precariorechten zullen naar verwachting 132 duizend euro hoger zijn dan begroot. Dit komt met name door een toename van de inkomsten precario gebruik gemeente grond. Handhaving middels controles op straat dragen direct en indirect bij aan de opbrengst van de precario.

Programma 10: Veiligheid

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Wij verwachten geen afwijkingen in de uitvoering van beleid.

Financiële Toelichting

Programma 10. Veiligheid				
Deelprogramma	Primitieve	Actuele	Verwachte	
	begroting	begroting	Prognose	afwijking
	2015	2015	VGR 15-2	VGR 2015
Lasten				
10.1 Veilige woon- en leefomgeving	1.801	675	675	0
10.2 Jeugd en veiligheid	0	50	50	0
10.3 Integriteit en veiligheid	615	854	854	0
10.4 Fysieke veiligheid	18.355	18.631	18.631	0
Totaal lasten	20.771	20.210	20.210	0
Baten				
10.1 Veilige woon- en leefomgeving	0	99	99	0
10.2 Jeugd en veiligheid	0	0	0	0
10.3 Integriteit en veiligheid	134	134	134	0
10.4 Fysieke veiligheid	2.505	2.505	2.505	0
Totaal baten	2.639	2.738	2.738	0
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen	0	0	0	0
Totaal Programma 10	-18.132	-17.472	-17.472	0

Toelichting op financiële afwijkingen

Collegedebat - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Programma 11: Stadhuis en Stadje

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Wij verwachten geen afwijkingen in de uitvoering van beleid.

Financiële Toelichting

Programma 11. Stadhuis en stadje				
Deelprogramma	Primitieve begroting 2015	Actuele begroting 2015	Prognose VGR 15-2	Verwachte afwijking VGR 2015
Lasten				
11.1 Contact met de burger	125	125	183	-58
11.2 Beleidscommunicatie	374	374	374	0
11.3 Publieke dienstverlening	28.766	29.163	28.912	251
11.4 Overig stadhuis en stadje	478	475	475	0
Totaal lasten	29.743	30.137	29.944	193
Baten				
11.1 Contact met de burger	32	32	0	-32
11.2 Beleidscommunicatie	0	0	0	0
11.3 Publieke dienstverlening	21.749	21.724	21.710	-14
11.4 Overig stadhuis en stadje	297	297	297	0
Totaal baten	22.078	22.053	22.007	-46
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	780	780	780	0
Totaal onttrekkingen	810	810	810	0
Totaal Programma 11	-7.635	-8.054	-7.907	147

Toelichting op financiële afwijkingen

11.3 Publieke dienstverlening

V 237 duizend euro

Salarissen/ inhuur/ opbrengsten personeel

Het voordeel op de post salarissen 820 duizend euro betreft met name vacature vrijval. In verband met de ontstane vacatures, deels in verband met de mogelijke vorming van een Noordelijk belastingkantoor, is personeel ingehuurd, prognose inhuur 820 duizend euro. Per saldo geen resultaat.

Proceskostenvergoeding belastingen (V 190 duizend euro)

We hebben de afgelopen jaren te maken met een toename van het aantal bezwaarschriften tegen de WOZ en ook een toename van het aantal bezwaarschriften afkomstig van no-cure-no-pay bureaus die procederen om een proceskostenvergoeding te kunnen incasseren. U heeft voor 2015 325 duizend euro beschikbaar gesteld uit extra beleidsmiddelen om de stijging van de proceskostenvergoedingen op te kunnen vangen. Dit jaar is er sprake van een kentering. Het aantal bezwaarschriften (ook die afkomstig van no-cure-no-pay bureaus) is sterk afgenomen. Bovendien is er onlangs een rechterlijke uitspraak gedaan waarin een zodanige uitleg wordt gegeven aan de aangepaste regeling van de proceskostenvergoedingen dat er (tegen de verwachting in) sprake is van een substantiële verlaging van de uit te keren vergoeding. Het moet nog blijken of deze uitleg in hoger beroep stand houdt. Gelet op deze ontwikkelingen gaan we er van uit dat een gedeelte van het toegekende nieuw beleidsgeld vrij valt.

Wijkservicecentrum Lewenburg (V 4 duizend euro)

Het beschikbaar gestelde nieuw beleidsgeld voor het wijkservicecentrum Lewenburg valt in 2015 deels vrij. Deze vrijval op de kapitaallasten is het gevolg van een lagere investering in de inrichting van het gebouw en de ICT-voorzieningen.

Verkiezingen (V 75 duizend euro)

In 2015 is er een gecombineerde verkiezing gehouden namelijk de Provinciale Staten en Waterschappen op 18 maart 2015. Veel voorbereidende acties zijn gecombineerd waardoor er efficiencyvoordelen zijn ontstaan.

Gemeenteleges (N 14 duizend euro)

Er zijn minder gemeenteleges ontvangen in verband met:

1. Lagere afgifte GBA en BS afschriften;
2. Minder huwelijksleges doordat er een verschuiving is van de "duurdere stadhuis huwelijk" naar de goedkopere administratieve huwelijken aan de balie;

Voor een deel wordt dit nadeel gecompenseerd door een toename van het aantal afgegeven ID-kaarten en rijbewijzen.

Overig (N 18 duizend euro)

Overige afwijkingen tellen op tot een nadeel van 18 duizend euro.

Programma 12: College en Raad

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Wij verwachten geen afwijkingen in de uitvoering van beleid.

Financiële Toelichting

Programma 12. College en Raad				
Deelprogramma	Primitieve begroting 2015	Actuele begroting 2015	Verwachte Prognose VGR 15-2	Verwachte afwijking VGR 2015
Lasten				
12.1 College en Raad	89.759	85.267	84.256	1.011
Totaal lasten	89.759	85.267	84.256	1.011
Baten				
12.1 College en Raad	3.931	4.727	5.932	1.205
Totaal baten	3.931	4.727	5.932	1.205
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	24.833	26.033	26.033	0
Totaal onttrekkingen	92.238	107.782	107.782	0
Totaal Programma 12	-18.423	1.209	3.425	2.216

Toelichting op financiële afwijkingen

12.1 College en raad

V 2,2 miljoen euro

Nominale compensatie (V 2,9 miljoen euro)

De nominale ontwikkelingen over 2015 stellen we naar de huidige inzichten neerwaarts bij. Voor 2015 wordt een nominale compensatie van 0,77% verwacht. In de begroting 2015 gingen we nog uit van een nominale compensatie van 1,79% voor 2015. Dit betekent een daling van 1,02%. De neerwaartse aanpassing wordt grotendeels verklaard door aanpassingen in de pensioenpremies. Als gevolg van het afgesloten pensioenakkoord zijn de pensioenpremies in 2015 verlaagd. Naast de aanpassing van de pensioenpremies heeft het ABP de herstelopslag laten vervallen vanaf 1-1-2015. Deze aanpassingen leiden tot een loonkostenmutatie van -1,06%. Hierbij is rekening gehouden met de op dinsdag 7 juli 2015 bekend geworden afspraak dat de premie vrijval voor de werkgever (0,74%) in 2015 incidenteel wordt omgezet naar salaris. Hiermee wordt het eerder afgesloten pensioenakkoord uitgevoerd. De uitkering over 2016 wordt betrokken bij de cao onderhandelingen. De prijsmutatie van de materiële overheidsconsumptie is over 2015 ten opzichte van de primitieve begroting verlaagd van 1,50% naar 0,60%. Tenslotte is de basis waarover nominale compensatie wordt ontvangen geactualiseerd. Per saldo leiden bovenstaande mutaties over 2015 tot een lagere nominale compensatie van 2,9 miljoen euro in 2015.

Daarnaast heeft een nacalculatie over 2013 en 2014 plaatsgevonden. De loonkostenmutatie in beide jaren is onveranderd gebleven. De prijsmutatie 2013 is met 0,2% gedaald. Dit leidt tot een voordeel van 0,1 miljoen euro. De prijsmutatie 2014 is met 0,1% gestegen. Dit leidt tot een nadeel van 0,1 miljoen euro.

Bovenstaande ontwikkelingen leiden per saldo tot een voordeel van 2,9 miljoen euro in 2015.

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Bezuinigingen (N 1.877 duizend euro)

De bezuiniging doorlichting eigen organisatie wordt niet gerealiseerd en kent daardoor een nadeel van 2 miljoen euro. Hetzelfde geldt voor de bezuiniging doorlichting programma's. Ook hier is het resultaat 2 miljoen nadelig. Hier staat een post van vrijval van diverse stelposten, waaronder de budgetten weglek en opvangen bedrijfsrisico's, van 2,1 miljoen euro tegenover.

Extra Beleid (V 72 duizend euro)

Jaarlijks worden voorstellen gedaan voor nieuwe projecten en initiatieven. Deze projecten kunnen gefinancierd worden met Extra Beleidsgeld. Dit geld wordt dan tijdelijk geparkeerd bij de Concernstaf. Zodra plannen en uitwerkingen concreet zijn, kan het geld beschikbaar worden gesteld. Voor een aantal van deze projecten is dit niet gebeurd. Deze vallen vrij ten gunste van het concernresultaat.

Het gaat hierbij om de volgende projecten:

Uit 2007: Terreinwinst	V 13 duizend euro
Uit 2008: Terreinwinst	V 62 duizend euro
Uit 2009: Project Oud & Nieuw	V 20 duizend euro
Schone lei:	N 23 duizend euro
Totaal	V 72 duizend euro

BTW-compensatiefonds (V 1 miljoen euro)

Voor 2015 is een bedrag geraamd van 1,2 miljoen euro op de post BTW Compensatiefonds. Dit bedrag wordt gerealiseerd door teruggaaf van BTW op rioolonderhoud en investeringen alsmede door teruggevraagde BTW op re-integratietrajecten. Ten aanzien van het rioolgedeelte verwachten we op basis van de huidige inzichten in het investeringsniveau een voordeel van 700 duizend euro in 2015. Inzake de teruggaaf van BTW op re-integratietrajecten verwachten we een voordeel ten opzichte van de raming van 300 duizend euro. Op dat gebied is overigens nog een discussie gaande met de belastingdienst. Het risico dat eventueel te veel teruggevraagde BTW over voorgaande jaren moet worden terugbetaald is opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen van de begroting 2015.

Organisatiekosten - nominale compensatie (N 100 duizend euro)

Op dit moment wordt de nieuwe directie Stadsontwikkeling gevormd. De vorming gaat gepaard met een forse personele bezuinigingstaakstelling. Deze bezuinigingstaakstelling kan in 2015 nog niet volledig worden gerealiseerd. Daarom zijn er frictiekosten toegekend. Aanvullend is Stadsontwikkeling niet gecompenseerd voor loon- en prijsstijgingen. Deze taakstelling kan in 2015 niet worden ingevuld.

Organisatiekosten - werken derden (N 145 duizend euro)

Voor bepaalde projecten (o.a. Zuidelijke Ringweg) zijn bestuurlijke afspraken gemaakt over de te hanteren uurtarieven. Deze afspraken leiden tot een verwacht nadeel van 145 duizend euro.

Organisatiekosten – vorming en opleiding (N 200 duizend euro)

In 2015 kunnen medewerkers aanspraak maken op het Individueel loopbaanbudget. Deze kosten kunnen niet worden gedekt uit het reguliere budget voor vorming en opleiding. In 2015 leidt dit tot een nadeel van 200 duizend euro.

Organisatiekosten – dekking SSC overhead (N 400 duizend euro)

Een deel van de overheadkosten van het SSC moet worden toegerekend aan investeringsprojecten en werkzaamheden die in opdracht van derden worden verricht. De omvang van het bedrag wordt berekend op basis van de formatie Stadsontwikkeling (aantal fte werkzaam voor investeringsprojecten en werken derden). De toerekening vindt plaats door het schrijven van uren. De directie Stadsontwikkeling werkt echter met een flexibele schil binnen de vaste formatie. De invulling van de flexibele schil is afhankelijk van het aanbod van projecten. Aangezien de bezetting lager is dan de formatie ontstaat er een tekort van 400 duizend euro. Afhankelijk van de capaciteitsinzet in het 2e half jaar kan het tekort hoger uitvallen.

Werkbudget van het College en de personeelslasten (V 100 duizend euro)

Binnen dit budget vallen ook de wachtgeldten. In 2015 valt de gehele voorziening (ruim 100 duizend euro) vrij doordat de voormalig burgemeester met ingang van 1 september a.s. afziet van zijn wachtgeld.

Bodemsanering (V 800 duizend euro)

In de meicirculaire 2015 zijn middelen beschikbaar gesteld voor bodemsanering (decentralisatie-uitkering). Voor 2015 gaat het om een bedrag van circa 1,2 mln euro. In 2015 wordt naar verwachting niet het volledige bedrag besteed. Er resteert een bedrag van 800 duizend euro. Op dit moment wordt gewerkt aan een meerjarenplan bodem. In dit meerjarenplan wordt inzicht gegeven in de besteding van de middelen bodem voor de periode 2015-2020.

Programma 13: Algemene inkomsten en post onvoorzien

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

We verwachten geen afwijkingen in de uitvoering van beleid.

Financiële Toelichting

Programma 13. Algemene inkomsten en post onvoorzien				
Deelprogramma	Primitieve begroting 2015	Actuele begroting 2015	Verwachte Prognose VGR 15-2	Verwachte afwijking VGR 2015
Lasten				
13.1 Algem. ink. & post onvoorzien	48.243	48.358	46.767	1.591
Totaal lasten	48.243	48.358	46.767	1.591
Baten				
13.1 Algem. ink. & post onvoorzien	557.326	558.825	553.658	-5.167
Totaal baten	557.326	558.825	553.658	-5.167
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen		0	0	0
Totaal onttrekkingen		0	0	0
Totaal Programma 13	509.083	510.467	506.891	-3.576

Toelichting op financiële afwijkingen

13.1 Algemene inkomsten & post onvoorzien **N 3,6 miljoen euro**

Landelijke ontwikkelingen 2015 (N 5,2 miljoen euro)

Uit de septembercirculaire 2015 blijkt dat de uitkeringsfactor met 31 punten wordt verlaagd ten opzichte van de begroting 2015. Dit levert een nadeel op van 5,2 miljoen euro. Deze verlaging van de uitkeringsfactor wordt voornamelijk veroorzaakt door de neerwaartse bijstelling van het accres 2015 van landelijk 470 miljoen euro zoals opgenomen in de meicirculaire 2015.

Plaatselijke ontwikkelingen 2015 (V 397 duizend euro)

De plaatselijke ontwikkelingen zijn geactualiseerd ten opzichte van de ramingen zoals die zijn opgenomen in de primitieve begroting 2015. Op basis van actuele informatie vanuit onder andere het CBS, de waarderingskamer, de jaarrekening 2014, de meicirculaire 2015 en de septembercirculaire 2015 zijn de standen van een groot aantal verdeelmaatstaven geactualiseerd. Deze actualisaties leiden per saldo tot een hogere uitkering van 397 duizend euro.

Dividend BNG (N 301 duizend euro)

Jaarlijks ontvangen wij dividend op ons aandelenkapitaal BNG. Het werkelijk ontvangen bedrag is minder dan geraamd, namelijk 301 duizend euro. Deze afwijking wordt veroorzaakt door een fors afgenomen renteresultaat van de BNG als gevolg van de gedaalde marktrente en door meer conservatieve waarderingsingen, ingegeven door regelgeving van de Europese Centrale Bank (ECB).

Voordeel korte mismatch financiering (V 284 duizend euro)

In beginsel wordt de lange vermogensbehoefte (= investeringen) gefinancierd met lange financieringsmiddelen, zoals

langlopende leningen en beschikbare reserves en voorzieningen. In de praktijk financieren we een deel van de lange vermogensbehoefte met korte financieringsmiddelen (= banktegoeden). Dit noemen we korte mismatch financiering. De verwachte korte mismatch financiering is dit jaar 56,819 miljoen euro. Dit gaat tegen een gemiddeld rentetarief van 0,113%. Dit is 'slechts' 64 duizend euro. Na aftrek van de begrotingstaakstelling, resteert er een netto voordeel van 0,284 miljoen euro. De verwachte korte mismatchfinanciering zit in het laatste kwartaal 2015 beduidend onder de streefbenutting. Dit komt door de onvoorziene schadeuitkering van de NAM groot 68 miljoen euro.

Renteresultaat leningenportefeuille (V 2,0 miljoen euro)

Dit jaar verwachten we voor in totaal 130 miljoen euro aan nieuwe consolidatieleningen af te sluiten. Voor 2015 is dat gemiddelde omvang van 88,055 miljoen euro. De nieuwe leningen hebben we kunnen afsluiten tegen een gemiddeld rentetarief van 1,06%. Dit is inclusief een tweetal leningen, met looptijden van 13 en 24 maanden. Deze leningen hebben we afgesloten tegen respectievelijk 0,12% en 0,07%. Aangezien het rentetarief voor nieuwe leningen is begroot op 3,20% realiseren we dit jaar een fors rentevoordeel van 1,899 miljoen euro. Op de langlopende leningenportefeuille zijn er daarnaast nog overige relatief geringe afwijkingen van per saldo 0,158 miljoen euro voordeel.

Compensatie SVN (N 379 duizend euro)

Aan het revoluerende fonds SVN (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten) wordt geen rente toegerekend. Dit was bij het opmaken van de begroting niet bekend. Bij VGR 1 gingen we uit van een nadeel van 0,3 miljoen euro. Dit wordt waarschijnlijk 79 duizend euro hoger.

Onroerende zaakbelasting (N 600 duizend euro)

Op de realisatie van de opbrengst onroerende-zaakbelasting (OZB) wordt een nadeel van 600 duizend euro verwacht. De belangrijkste oorzaak hiervan is de afhandeling van bezwaarschriften. Weliswaar is het aantal bezwaarschriften afgenomen maar een gegronde bezwaar inzake één bedrijfspand met een hoge WOZ-waarde heeft een aanzienlijke opbrengstderving voor meerdere jaren tot gevolg gehad. De totale opbrengstderving is daardoor hoger dan op basis van ervaringscijfers uit het verleden werd ingeschat.

Logiesbelasting (V 88 duizend euro)

In 2015 zijn de aanslagen 2014 opgelegd. In 2014 zijn er 6% meer overnachtingen geweest dan begroot. Hierdoor vertoont de logiesbelasting een meeropbrengst van 88 duizend euro.

Overige effecten (V 97 duizend euro)

Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 97 duizend euro.

Programma 14: Algemene ondersteuning

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Wij verwachten geen afwijkingen in de uitvoering van beleid.

Financiële Toelichting

Programma 14. Algemene ondersteuning				
Deelprogramma	Primitieve begroting 2015	Actuele begroting 2015	Verwachte Prognose VGR 15-2	Verwachte afwijking VGR 2015
Lasten				
14.1 Algemene ondersteuning	71.501	75.129	77.469	-2.340
Totaal lasten	71.501	75.129	77.469	-2.340
Baten				
14.1 Algemene ondersteuning	4.278	7.571	2.354	-5.217
Totaal baten	4.278	7.571	2.354	-5.217
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	30	30	30	0
Totaal onttrekkingen	0	0	0	0
Totaal Programma 14	-67.253	-67.588	-75.145	-7.557

Toelichting op financiële afwijkingen

14.1 Algemene Ondersteuning

N 7,557 miljoen euro

Kapitaallasten (V 487 duizend euro)

Als gevolg van incidenteel uitstel van investeringen in diverse interne voorzieningen zoals meubilair en dergelijke alsmede het verlate realiseren van investeringen realiseren wij incidenteel vrijval op de kapitaallasten. Een deel van deze vrijval 160 duizend euro heeft betrekking op vrijval extra beleidsgeld voor Harm Buitenplein.

Onderhoud (V 200 duizend euro)

Door het niet tijdig kunnen uitvoeren van alle geplande activiteiten verwachten wij onderuitputting op het onderhoudsbudget. Dit heeft geen gevolgen voor de kwaliteit van ons gebouwen.

Beheerkosten (V 350 duizend euro)

Wij verwachten overschrijding van het budget voor diverse posten, samengevat onder beheerkosten. Onder deze begrip vallen onder andere schoonmaak, afvalverwerking en dergelijke..

Businesscard (N 225 duizend euro)

Bij de ontvlechting is het reiskostenbudget niet overgeheveld naar het SSC waardoor er een overschrijding plaatsvindt..

Vrijval voorziening huurverplichting Europaweg (V 143 duizend euro)

Bij de jaarrekening 2014 hebben wij een voorziening gevormd voor de huurverplichting van de Europaweg voor een bedrag van 4,5 miljoen euro. Het college heeft dit jaar besloten tot aankoop van het object. Voor de financiering daarvan heeft het college besloten 3,9 miljoen euro te onttrekken aan de voorziening. Daarnaast hebben wij de huur t/m mei ten laste van deze voorziening gebracht. Per saldo resteert een resultaat van 143 duizend euro.

Interne opdrachten Juridische zaken (N 250 duizend euro)

In de begroting 2015 is een taakstelling van in totaal 598 duizend euro opgenomen.

Deze taakstelling is gekoppeld aan een aantal juridisch adviseurs van voorheen MD/Stadsbeheer. De taakstelling is deels te realiseren doordat deze juristen tijdschrijven op (declarabele) producten van Stadsbeheer en Stadstoezicht. Zoals vermeld in de VGR 1 verwachten we in 2015 dat we 350 duizend euro van deze taakstelling kunnen realiseren. Dit leidt tot een tekort van 250 duizend euro (175 duizend euro salariskosten en 75 duizend euro overhead). Dit tekort wordt veroorzaakt doordat de werkzaamheden over milieudiversificatie zijn afgenomen en (een deel van) de adviseurs worden ingezet voor andere (niet declarabele) werkzaamheden.

Vanaf 2016 wordt het salariskostendeel van deze taakstelling (409 duizend) opgelost binnen de afdelingsbegroting (onder meer door structurele verlaging van een aantal budgetten en het inleveren van vacaturruimte).

Het resterende overheaddeel (189 duizend euro) kan niet binnen de afdelingsbegroting worden opgelost; hiervoor wordt in afstemming met de concerntaf een andere oplossing gezocht.

Kosten en opbrengsten Dienstverlening (N 1,545 miljoen euro, V 1,545 miljoen euro)

Het SSC verricht ondersteunende diensten ten behoeve van nieuwe primaire processen. Het gaat daarbij om de Vernieuwing Sociaal Domein (VSD), de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) en Bureau Jeugd Zorg (BJZ).

Hiervoor is een budget beschikbaar gesteld van in totaal 2,1 miljoen euro.

Deze extra dienstverlening zal binnen het SSC extra kosten veroorzaken die nu op 1,54 miljoen euro worden prognosticeerd. De netto meeropbrengst van 563 duizend euro wordt ingezet om een gedeelte van de taakstellingen binnen het SSC als gevolg van de verminderde dienstverlening aan de Brandweer en RO/EZ op te lossen.

Bedrijfsvoeringsbudgetten (N 1,979 miljoen euro)

Bij de start van het SSC zijn de dienstbegrotingen ontvlochten en zijn de budgetten die ter ondersteuning van de primaire processen dienden centraal binnen het SSC geraamd. De uitputting van deze budgetten is, nu we ruim een jaar verder zijn, goed in beeld gebracht. Er valt hierdoor een bedrag vrij van 1,018 miljoen euro. Daarnaast zijn er bij de start van het SSC opbrengsten geraamd voor het SSC vanuit het primair proces. Deze lasten zijn echter niet opgenomen in de begroting van de directies in het primair proces. Dit levert een nadeel op van 2,997 miljoen euro.

Per saldo blijft er een nadeel over van 1,979 miljoen euro.

Centraal knelpuntenbudget SSC (V 500 duizend euro)

In de begroting 2015 is vanuit de gedachte aan de opgave die aan het SSC is gesteld een budget voor knelpunten beschikbaar gesteld. Het budget valt vrij waarbij de veronderstelling is dat deze vrijval dient ter dekking van een aantal nadelen die SSC-breed in deze VGR worden gepresenteerd.

Vrijval voorziening dubieuze debiteuren (V 430 duizend euro)

In verband met de risico's van oninbaarheid met betrekking tot leges is in 2014 een bedrag van 430 duizend euro toegevoegd aan de voorziening dubieuze debiteuren. Oninbare posten worden echter direct in mindering gebracht op de legesbaten. Dit bedrag kan daarom vrijvallen.

Verminderde dienstverlening door ontvlechting Brandweer (N 650 duizend euro)

In de begroting van I&A kennen we een structureel knelpunt door verminderde dienstverlening als gevolg van de ontvlechting van de Brandweer van 950 duizend euro nadelig. Dit knelpunt compenseren we gedeeltelijk door extra dienstverlening in het kader van Vernieuwing Sociaal domein van 300 duizend euro voordelig. Per saldo resteert nog een knelpunt van 650 duizend euro nadelig.

Inhuur I&A (N 742 duizend euro)

Bij de afdelingen service management en automatisering wordt aanvullende capaciteit ingehuurd aangezien een groot deel van de werkprocessen na de vorming van het SSC nog gestroomlijnd moeten worden.

Bedrijfsvoering I&A-budgetten (N 370 duizend euro)

Door de centralisatie van de I&A budgetten voorzien wij een nadeel van 370 duizend euro. De beschikbare budgetten vanuit de voormalige diensten waren voor dit bedrag niet toereikend ten opzichte van de realisatie. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door een tekort op telefoniebudgetten. Voor het eerst ontstaat een centraal beeld van de telefoniekosten van de gemeente Groningen doordat decentrale budgetten zijn ontvlochten. Naast dat er wellicht te weinig budget is ontvlochten, is er wellicht al jaren structureel meer uitgegeven aan telefonie gespreks- en abonnementskosten. In het tweede kwartaal van 2015 zal hier meer helderheid over verkregen moeten worden.

Extra communicatiemiddelen (N 162 duizend euro)

Om medewerkers in staat te stellen optimaal gebruik te laten maken van moderne communicatiemiddelen zoals tablets en smartphones maken we extra kosten.

Afwaardering boekwaarde Gotenburgweg (N 1,4 miljoen euro)

Het gebouw aan de Gotenburgweg is voor de huisvesting van personeel niet (meer) noodzakelijk. Derhalve staat dit gebouw en bijbehorende terrein (al aantal jaren) in de verkoop. Dit kantoorgebouw is lastig te verkopen gezien de huidige markt. Er is nu een koper gevonden. De in principe overeengekomen verkoopprijs bedraagt 2,5 miljoen euro. De huidige boekwaarde van

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

dit gebouw is 3,9 miljoen euro. Dat houdt in dat wij, conform de regels van het BBV, in ieder geval een bedrag van 1,4 miljoen moeten afwaarderen.

Overig (N 289 duizend euro)

Overige afwijkingen tellen op tot een nadeel van 289 duizend euro.

Bezuinigingen/taakstellingen (N 3,6 miljoen euro)

Bezuiniging huisvesting/facilitair vastgoed (Europaweg) (N 145 duizend euro)

Wij kunnen deze taakstelling niet geheel realiseren vanwege de ontwikkelingen na de besluitvorming die de gehele realisatie bemoeilijken. Een van de redenen is dat de directie WSR een eigen facilitair heeft opgezet. Hiervoor hebben wij 92 duizend euro structureel moeten bijgedragen. Verder hebben wij bij de locatie Zuiderdiep investeringen gepleegd die daarvoor niet was voorzien en ook niet in de begroting.

Dat alles betekent dat wij dit resterende deel van deze taakstelling binnen het huidige budget niet kunnen realiseren.

Bezuiniging Catering (N 189 duizend euro)

Deze bezuiniging valt niet te realiseren. In 2015 wordt een alternatieve invulling gezocht. De voordelen van minder lunches zijn bij alle directies gebleven. De bezuiniging kan daarom niet door de directie SSC gerealiseerd.

Bezuiniging Minder secretariële ondersteuning (N 50 duizend euro)

Deze taakstelling is formatief gerealiseerd in 2014, echter financieel niet zo doorgevoerd in de begroting 2015. Derhalve is het niet meer mogelijk de taakstelling te realiseren op de secretariële loonkosten.

Besloten is om de taakstelling te verdelen over een aantal afdelingen binnen het SSC. Oplossingsrichtingen zijn echter nog niet gevonden.

Bezuiniging Huisvesting concernstaf/Griffe naar Kreupelstraat (N 85 duizend euro)

Van de totaal taakstelling van 200 duizend hebben wij door diverse facilitaire en-huisvestingsmaatregelen 115 duizend gerealiseerd. Dat is de maximaal haalbaar bezuiniging van deze post. De resterende taakstelling 85 duizend kunnen wij binnen het huidige budget niet realiseren.

Bezuiniging Geen compensatie loon-en prijsstijging (N 382 duizend euro)

Deze taakstelling moet samen bekeken worden met taakstelling BG15. Van deze twee taakstellingen voor in totaal 1.041 duizend euro wordt in 2015 gezamenlijk 659 duizend euro structureel gerealiseerd. Voor de rest hebben wij nog geen oplossing gevonden.

Bezuiniging Versobering Inkoop HRM (N 218 duizend euro)

Deze bezuiniging wordt in Q4 verdeeld onder de verschillende directies. Naar alle waarschijnlijkheid kan deze maatregel in 2015 niet gerealiseerd worden.

Bezuiniging Meer werken voor derden (N 105 duizend euro)

Deze bezuiniging is niet te realiseren omdat extra dienstverlening gepaard lijkt te gaan met extra kosten.

Taakstelling Overheveling Oosterboog en Ciboga (N 78 duizend euro)

Deze taakstelling heeft betrekking op het tekort van ROEZ op Oosterboog en Ciboga. Wij hebben nog geen oplossing voor de invulling daarvan. In de komende tijd wordt naar oplossingsrichtingen gezocht.

Taakstelling PMO (N 115 duizend euro)

Momenteel hebben wij nog geen oplossingsrichting gevonden voor deze taakstelling. In de komende tijd wordt nog naar oplossingsrichtingen gezocht.

Taakstelling Gotenburgweg (N 450 duizend euro)

Het GMT heeft besloten deze taakstelling te verdelen over alle directies. Het is bekend geworden dat het pand aan de Gotenburgweg wordt verkocht waardoor de kapitaallasten vrijvallen. Dat kan in 2016 dienen als structurele dekking voor een deel van deze taakstelling. Voor 2015 moet een verdeelsleutel worden gevonden voor de verdeling over alle directie. Daarna volgt een proces van begrotingswijziging. Dit alles voor een periode van één jaar, 2015. Wij achten de administratieve inspanning niet opweegt tegen het resultaat.

Wij stellen daarom voor de verdeling over alle directies achterwege te laten en de taakstelling te betrekken bij de resultaten 2015.

Overige taakstellingen (N 1,8 miljoen euro)

Een groot deel van deze nog op te lossen taakstellingen vloeien voort uit de verminderde dienstverlening aan en het op te lossen tekort van RO/EZ. Daarnaast resteert een gedeelte van de personele taakstelling (104 duizend euro) die het gevolg is van overbezetting in de formatie dan wel door bezuiniging op de nominale compensatie voor gestegen loonkosten.

Friciekosten

Voor 2015 is voor het totaal aan met lopende en afgeronde reorganisaties samenhangende frictiekosten uit extra beleids gelden 7,2 miljoen beschikbaar. Het gaat dan om frictiekosten samenhangend met de afgeronde reorganisaties van SSC, WIMP, Stadsbeheer en de brandweer. De lopende reorganisaties betreffen de reorganisaties bij de ROEZ en de afdeling Beleid, welke nog niet afgerond. Tenslotte is rekening gehouden met frictiekosten voortvloeiend uit nog in te vullen organisatiebrede taakstellingen.

Het beeld tot dusverre uit de reorganisaties is, dat het aantal herplaatsers meevalt, de totale uitstroom redelijk volgens verwachting verloopt maar wel voor een substantieel deel tijdelijk is. Gelet op de nog lopende reorganisaties, de onzekerheden mbt de geprognosticeerde uitstroom en de onzekerheid mbt de nog in te vullen organisatiebrede taakstellingen stellen wij voor het naar verwachting in 2015 niet bestede deel van voornoemde 7,2 miljoen, zijnde 3,2 miljoen, te reserveren en te doteren aan de reserve extra beleid.

HOOFDSTUK 2. PARAGRAFEN

Paragraaf 1: Integraal gebiedsgericht werken

Het jaar 2015 kan worden beschouwd als een oefenjaar voor het integraal gebiedsgericht werken. Met wijkwethouders en de gebiedsteams geven we hieraan vorm, waarbij we de wijkbewoners en instellingen nauw betrekken. De buurt- en bewonersinitiatieven komen daarbinnen centraal te staan. Voor dit programma-onderdeel is een wijkwethoudersbudget van 1 miljoen euro (voor elk stadsdeel 0,2 miljoen euro) beschikbaar gesteld. Tegelijkertijd is een budget gereserveerd voor een meer generieke, stadsbrede inzet van 0,65 miljoen euro. Daarnaast is een bedrag van 0,5 miljoen euro geormerkt voor de afhandeling van de ID-Banen

Het totaalbudget heeft een doorlooptijd van twee jaren. Aangezien deze nieuwe werkwijze tijd en ruimte vraagt om zich verder te ontwikkelen, voorzien we enige doorloop naar de jaarschijf 2016. Daartoe zal –in lijn met de betreffende collegenotitie over financiering van het gebiedsprogramma 2016- 0,5 miljoen euro worden aangewend voor dekking van het gebiedsprogramma 2016.

Paragraaf 2: Duurzaamheid

In mei is het programma Groningen geeft energie 2015-2018 door uw raad vastgesteld.

Belangrijke rol voor de gemeentelijke overheid is het stimuleren en faciliteren van initiatieven uit de samenleving. De rol die we hieraan hebben toegevoegd is die van richting geven aan de energietransitie: welke maatregelen zijn het meest belovend om meters te maken met duurzame energie. Daarom hebben wij intussen een klimaatmonitor opgesteld, waarmee de voortgang van het treffen van maatregelen en de effecten daarvan kunnen worden gevolgd. Verder hebben wij voorbereidingen getroffen om eind 2015 een Routekaart gereed te hebben waarin wordt beschreven welke grootschalige maatregelen nodig en mogelijk zijn om in 2035 een energieneutrale stad te zijn. Wij ontwikkelen deze samen met partijen uit stad en regio.

Paragraaf duurzaamheid	
Beleidsveld	
Algemeen	Er wordt voortvarend gewerkt aan de klimaatmonitor en aan de Routekaart Groningen energieneutraal. Hierin wordt samengewerkt met de Internationale Architectuuriënnale Rotterdam 2016. In dat kader worden voor het gebied Groningen-Delfzijl-Eemshaven de perspectieven onderzocht voor een op duurzame energie gebaseerde economie. Er is overleg gestart met de provincie t.b.v. een betere samenwerking op energiegebied, onder meer door ruimtelijke belemmeringen voor wind- en zonne-energie te verminderen. Verder hebben wij stappen gezet om duurzaamheid te verankeren in al het gemeentelijke beleid, onder meer door een programmaleider leefomgeving en duurzaamheid aan te stellen.
Besparen	Er worden prestatieafspraken gemaakt met woningcorporaties voor drastische energiereductie van huurwoningen. We zetten campagnes voort voor de particuliere woningvoorraad. We zetten de branche- en gebiedsgerichte programma's voor energiebesparing bij bedrijven voort. De raad heeft het meerjarenplan 2015-2017 van de GrESCo vastgesteld. De aanpak bestaat uit: Basis op orde, Slim vervangen, Samen met anderen, De verandering. Geel: prestatieafspraken met woningcorporaties nog niet definitief.
Warmte	Sleutelproject is geothermie Noord-West. Dit wordt nu aanbestedingsgereed gemaakt, gericht op een start in 2016 met boring en aanleg warmtenet. Begin 2016 neemt de raad een besluit over de uitvoering. Hiermee is een investering van ca. € 55 miljoen gemoeid. In mei 2015 heeft de raad hiervoor een krediet van ruim € 1,2 miljoen beschikbaar gesteld. Geel: proces blijft kritisch vanwege risicobeheersing.
Zon	De groei van zonnepanelen zet door: van 3.350 panelen in 2011, naar ruim 30.000 stuks eind 2014. We stellen als doel dat dit in 2016 is gestegen naar 60.000 stuks. Daarom is ook het ontwikkelen van zonneparken nodig. Met Grunneger Power wordt een zonnepark van 3 hectare gerealiseerd nabij Hoogkerk. We bereiden andere potentieel interessante locaties voor zonneparken juridisch en planologisch voor.
Wind	Zo lang het verbod op grote windturbines van kracht is richten wij onze inspanningen ook op kleine windmolens, de zogenaamde urban turbines. Het provinciale beleid wordt aangepast. Daarom ontwikkelen we nu een strategie om op een zorgvuldige manier het proces naar een windpark met grotere turbines

Collegieberief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

	<p>vorm te geven. Zorgvuldigheid en financiële participatiemogelijkheden zijn kernbegrippen in de strategie.</p> <p>Geel: windenergie kan potentieel grote maatschappelijke weerstand ontmoeten.</p>
Biobased economy	<p>Gewerkt wordt aan meer benutting van eigen biomassa, liefst voor toepassingen hoger in de waardepiramide. We werken mee aan het initiatief "de groene loper" t.b.v. het vestigingsklimaat voor biobased bedrijven. We onderzoeken de kansen van verbouw van biomassa op niet gebruikte bedrijventerreinen.</p>
Smart Energy City	<p>Gewerkt wordt o.a. aan de afronding en evaluatie van het project Smart Grid Bedrijventerrein Zuid-Oost en aan de uitbouw/opschaling van PowerMatchingCity.</p>
Duurzaamheid in het reguliere beleid	<p>Er is een start gemaakt met het beter verankeren van duurzaamheid in het reguliere gemeentelijke beleid, onder meer door een programmeerder leefomgeving en duurzaamheid aan te stellen.</p>

Paragraaf 9: Vernieuwing Sociaal Domein

Vanaf 2015 is een groot aantal taken op het terrein van ondersteuning en zorg overgekomen van het rijk en provincie naar gemeenten. Vanaf 2012 zijn we ons hierop aan het voorbereiden. In 2014 hebben we vooral ingezet op de transitie, zodat taken op een goede manier over kunnen komen. Vanaf 2015 ligt de nadruk op de transformatie.

Stand van zaken 2015 tot nu toe:

- We zitten midden in de hectiek van de uitvoering, dat betekent ook veel druk.
- De ontwikkeling van WIJ-teams ligt op koers. Twee WIJ-teams (WIJ-Beijum en WIJ-Oosterparkwijk) zijn op dit moment operationeel. Een derde WIJ-team, in Hoogkerk, wordt dit najaar gerealiseerd. Op dit moment wordt onderzocht of in de planning een versnelling kan worden aangebracht, wat ertoe leidt dat nog in 2015 ook in de Korrewegwijk en in Lewenborg een WIJ-team operationeel worden.
- De uitrol van sociale teams vordert volgens planning. Momenteel zijn zeven sociale teams actief. De WIJ-managers voor de resterende vier teams zijn inmiddels aangesteld. Zij dragen ervoor zorg dat eind 2015 sprake is van een stedelijke dekking van sociale teams (elf in totaal). In 2016 worden deze sociale teams in samenhang gebracht met de overige netwerken in de wijk, die gezamenlijk een WIJ-team zullen vormen.
- De contractering voor WIJ Groningen is voorbereid. Deze wordt in uitvoering gebracht en wijkt niet af van de planning.
- De voorbereidingen op een aantal transformatie pilots, die in 2016 in uitvoering moeten worden gebracht, vorderen gestaag. Te denken valt aan de pilots met begeleidingsteams in Lewenborg en Vinkhuizen, de pilot met nieuwe vormen van ondersteuning met behulp van begeleidingsteams in Hoogkerk en de pilot met dagbesteding in Lewenborg.
- De uitvoering van het RTA (Regionaal Transitie Arrangement) ligt op koers, inkoop en samenwerking loopt, op basis van de ervaringen in het eerste halfjaar is de inkoop 2016 en 2017 gestart en wordt er verder gewerkt aan de transformatieopdrachten.
- De toekenning en start van (burger)initiatieven gericht op het voorliggend veld jeugd is met het project wijken van jeugd gestart.

Paragraaf 10: Bedrijfsvoering

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Paragraaf: Bedrijfsvoering	
Onderwerp	
Ziekteverzuim	<p>Aangezien de gemeente Groningen nog steeds in een periode met veel reorganisaties en verandertrajecten zit, is het streefcijfer m.b.t. ziekteverzuim van 4,9% niet haalbaar gebleken. We verwachten voor 2015 een ziekteverzuim van 5,6%. De meldingsfrequentie blijft ongewijzigd op 1,2. Vanwege dit voortschrijdend inzicht stellen we het ziekteverzuimpercentage voor de begroting 2016 op 5,6%. We blijven sturen op het omlaag brengen van het verzuim.</p>
Personeelontwikkeling,	<p>Gedurende de looptijd van het Sociaal Statuut komen ongeveer 1500 medewerkers</p>

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

generatiepact	in aanmerking voor het Generatiepact. We streven naar een deelname van 10% van de doelgroep. Hiermee kunnen we uiteindelijk een besparing op de loonkosten van circa 500 duizend euro realiseren en circa 12 fte jonge medewerkers aantrekken. In 2014 maakten 59 medewerkers gebruik van de regeling. In 2015 zijn tot nu toe 18 deelnemers ingestapt. We verwachten in 2015 uit te komen op 32 deelnemers waarbij de bijdrage aan de bezuinigingen in 2015 ongeveer 140 duizend euro zal bedragen. We zetten de ingezette campagne voor het onder de aandacht brengen van het Generatiepact, voort. In 2016 willen we een enquête houden onder de doelgroep van het generatiepact om er achter te komen waarom medewerkers niet aan het Generatiepact deelnemen.
Personeelsontwikkeling, werkbegeleiding	We verwachten in 2015 uit te komen op circa 85% m.b.t. functioneringsgesprekken. Beoordelingsgesprekken (1 keer in de 2 jaar) zullen we naar verwachting behalen.
Vernieuwing inkoopbeleid	Begin 2015 is het nieuwe inkoopbeleid vastgesteld. Dit voeren we nu uit. We zijn hiervoor bezig met de doorontwikkeling van het categoriemanagement. We ontwikkelen een inkoopdashboard en we maken de verbinding met de organisatiedoelen. Het smart maken van de doelstellingen is lastiger dan gedacht. In 2016 gaan we verder met de implementatie van het inkoopbeleid door de verbindingen met de organisatiedoelen te effectueren. De eerste resultaten van de verbinding met de P&C cyclus zullen dan zichtbaar worden.
Invoeren Venootschapsbelastingplicht	Op 4 juni is de wet door de eerste kamer aangenomen. Vervolgens is intensief overleg geweest tussen VNG, IPO, Unie van Waterschappen en het ministerie van financiën over de invoering. Complexe vraagstukken zijn niet eenduidig voorzien van een antwoord. Dat maakt dat strategische keuzes niet halverwege 2015 gemaakt zullen worden. Medio september is de eerste tussenrapportage gereed. De bevindingen hiervan worden later in het jaar aan uw raad gepresenteerd. Vervolgens worden maatregelen doorgevoerd opdat de gemeente over het eerste Vpb-belastingjaar 2016, medio 2017 aangifte kan doen.
Garantiebanen	Als uitvloeisel van de baanafsprak in het sociaal akkoord willen we ook binnen onze eigen organisatie arbeidsplaatsen voor mensen met een arbeidsbeperking creëren. We willen dit doen door middel van jobcarving of invulling van garantiebanen indien functies door natuurlijk verloop vrijkomen. Er zijn vier arbeidsgehandicapten geplaatst binnen de organisatie. We hebben onderzoek naar jobcarving uitgevoerd bij het KCC maar dit heeft geen geschikte taken opgeleverd. We gaan jobcarvingsonderzoeken uitvoeren in de kolom facilitaire zaken en financiën. Bij stadsbeheer zijn een aantal functies vrijkomen door natuurlijk verloop onder wsw medewerkers. Invulling middels garantiebanen (inmiddels heten ze 'afsprakbanen') wordt onderzocht (het wachten is op geschikte kandidaten via het UWV).
Lex Positivo	We wilden bereiken dat het aantal vergunningaanvragen waarop te laat wordt beslist niet meer voorkomt. In 2015 is dit beperkt voorgekomen. In het eerste halfjaar van 2015 zijn twee vergunning met toepassing van de LSP gegeven (een bouwvergunning en een standplaatsvergunning). De gemeente is 30 keer in gebreke gesteld wegens te laat beslissen. Dit heeft tot tien betalingen geleid, totaal voor een bedrag van vier duizend euro. Verder is nog op twee ingebrekestellingen uit 2014 een bedrag van 1,5 duizend euro betaald.
HR21	Op dit moment zijn we bezig met een voorstel voor de invoering van HR21. HR21 is het systeem van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) van functiebeschrijving- en waardering, waarbij we gaan werken met generieke functiebeschrijvingen en waarbij het maken van resultaatafspraken en het sturen daarop des te belangrijker wordt. Onderdeel van het voorstel is wijze waarop we het project vormgeven, de projectorganisatie die daarvoor nodig is, en hoe we de projectorganisatie gaan bemensen en financieren.

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Slot en nacalculaties

In 2015 worden de volgende slotcalculaties opgesteld:

Slotcalculaties	
1	Damsterdiep
2	Lewenborg Centrumzone – Winkelcentrum e.o.
3	Herstr. Oosterpark grijs/groen

In 2015 worden de volgende nacalculaties opgesteld:

Nacalculaties	
1	Parkeergarage Damsterdiep
2	Tram
3	Revitalisering Hoendiep

Geconstateerde onrechtmatigheden en voortgang IC-plan

1. Onrechtmatigheden.

In het kader van de rechtmatigheid worden gedurende het jaar controles uitgevoerd om te kunnen vaststellen dat de opzet, het bestaan en de werking van de procedures die de rechtmatigheid borgen aanwezig zijn en functioneren. De accountant maakt, bij haar jaarlijkse controle van de rechtmatigheid, gebruik van de uitgevoerde controles. Het verkrijgen van een goedkeurende controleverklaring aangaande de rechtmatigheid bij de jaarrekening is gebonden aan toleranties. Uw raad wordt conform richtlijnen geïnformeerd over geconstateerde onrechtmatigheden. In 2014 is geconstateerd dat er onrechtmatig personeelsvergoedingen zijn verstrekt. Dit heeft geleid tot het instellen van scherpere controles op ingediende declaraties. De genomen maatregelen hebben in de tweede helft van 2014 geleid tot een afname van de rechtmatigheidsfouten. Op basis van de in het eerste halfjaar van 2015 uitgevoerde onderzoeken constateren we dat deze positieve tendens zich voortzet en verwachten we binnen de toleranties voor rechtmatigheid te blijven.

2. IC-plan 2015

De administratieve organisatie en de daarbij behorende interne controle/beheersmaatregelen borgen dat de producten die de gemeente maakt en de diensten die de gemeente levert juist, tijdig en volledig tot stand komen. Om te kunnen vaststellen dat AO/IC-maatregelen in opzet voldoen, ook daadwerkelijk zijn geïmplementeerd en als laatste ook daadwerkelijk functioneren, worden jaarlijks een IC-plan opgesteld waarin de controles op de AO/IC worden beschreven. In januari 2015 heeft het college het gemeentebrede IC-plan 2015 vastgesteld en ter kennis van de raad gebracht. Met de accountant zijn afspraken gemaakt over de aanpak en over het aantal deelwaarnemingen.

Voortgang van onderzoeken doeltreffendheid en doelmatigheid

In oktober 2014 is aan uw raad het Onderzoeksplan Doeltreffendheid en Doelmatigheid voor het jaar 2015 aangeboden. Voor 2015 hebben we drie onderzoeken geselecteerd waarvan we in deze voortgangsrapportage de stand van zaken aangeven:

- We voeren een onderzoek uit naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van de sociale teams werkwijze in verschillende wijken. Het betreft een zogenaamde Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA). De rapportage verschijnt eind 2015.
- We willen het gemeentelijk vastgoed bundelen en integraal kijken naar de vraag- en aanbodkant ervan. Door het bundelen van taken en de wijze van sturen op ons vastgoed dragen wij bij aan de besparing van structureel 2 miljoen euro, te realiseren vanaf 2016.
Hiervoor gaan we een organisatie brede doorlichting naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de uitvoering van vastgoedtaken uitvoeren.

- We voeren een onderzoek uit naar de mogelijke oprichting van een Noordelijk belastingkantoor. We zijn bezig met het opstarten van fase 2, een verdiepingsonderzoek in de vorm van de Planfase. Eerst maken we daartoe een tussenstap om in gezamenlijkheid intern de basis voor dit vervolg te leggen. Naar verwachting ronden we de planfase eind 2015 af.

Update van Risico's en Ontwikkelingen

Een actueel overzicht van risico's en ontwikkelingen wordt opgenomen in de begroting 2016.

HOOFDSTUK 3. OVERIGE AANDACHTSPUNTEN

Aanbevelingen rekenkamercommissie

De rekenkamercommissie heeft begin 2014 een aantal aanbevelingen gedaan over de omgang met samenwerkingsrelaties, waaronder te rekenen verbonden partijen, inkooprelaties en subsidies. De aanbevelingen hadden vooral betrekking op de manier waarop de governance en het risicomanagement ten aanzien van verbonden partijen vorm wordt gegeven en de wijze waarop de raad hierover geïnformeerd wil worden.

De aanbevelingen uit het rapport van de Rekenkamercommissie en de uitkomsten van een discussie in de raadscommissie Financiën en Veiligheid (oktober 2014) zijn verwerkt in de door de raad vastgestelde Kadernota verbonden partijen 2015 (maart 2015). In deze Kadernota zijn de afspraken vastgelegd over hoe de gemeente Groningen met verbonden partijen om wil gaan.

Het gaat hierbij om algemene afspraken over periodiek beoordeling van verbonden partijen en informatievoorziening over verbonden partijen. De informatievoorziening over verbonden partijen vindt zoveel mogelijk plaats via de paragraaf verbonden partijen in gemeentebegroting en -rekening. Voor alle verbonden partijen wordt een financiële bijsluiting opgesteld, waarin de belangrijkste informatie over de verbonden partij is opgenomen.

Daarnaast zijn in de kadernota de afspraken die gelden bij het aangaan van nieuwe verbonden partijen en het beheer van bestaande verbonden partijen opgenomen en worden de rollen en bevoegdheden van ambtelijke organisatie, college en raad beschreven.

Met de afspraken in de kadernota denken we een beter toezicht te kunnen houden op de verbonden partijen, waarbij we beter in staat zijn signalen in de organisatie tijdig op te vangen en met elkaar te combineren.

Op 27 mei 2015 heeft de raad besloten om de aanbevelingen uit het rapport 'Groningen energieneutraal in 2035!' van de Rekenkamercommissie over te nemen en het college van B&W te verzoeken invulling te geven aan deze aanbevelingen. Deze aanbevelingen zijn:

1. Stel duurzaamheid en energie centraal in een strategische visie op de toekomst van Groningen
2. Realiseer een energie neutrale gemeente door opgaven gestuurd te werken. Stel de inhoudelijke opgaven centraal en creëer synergie door de inzet van mensen, taken en middelen zoveel mogelijk te koppelen aan meerdere doelen
3. Pas goed portfoliomanagement toe. Zorg er zo voor dat Groningen systematisch toewerkt naast strategische doelen en dat voortgang, resultaten en doelmatigheid van projecten consequent gemonitord worden
4. Bouw duurzame en slagvaardige publiek-private samenwerking op. Maak in de komende periode een slag van 'samen netwerken' naar 'samen bouwen' en het realiseren van concrete resultaten

Update:

1. Duurzaamheid en energie staan centraal in de strategische visie 'Groningen geeft Energie 2015-2018'. Daarnaast zetten wij ons er continue voor in om duurzaamheid een belangrijke pijler te laten zijn in andere strategische visies, zoals de woonvisie, de binnenstadvisie en de fietsstrategie. De volgende stap is het centraal stellen van energie en duurzaamheid in een strategische visie op de toekomst van de stad. Dat willen wij realiseren als de nieuwe structuurvisie wordt opgesteld. Dat zal de komende maanden (jaren) gaan gebeuren, maar het precieze proces is op dit moment nog niet duidelijk.

2. Door de ontwikkeling van een energiemonitor en een energieroutekaart wordt voor de komende jaren duidelijker wat de specifieke inhoudelijke opgaven zijn op de korte termijn, om het lange termijn doel 'energie-neutraal in 2035' te realiseren. De monitor en de routekaart moeten eind 2015 gerealiseerd zijn, waarna er een betere invulling gegeven kan worden aan het opgaven gestuurd werken.

3. Door de ontwikkeling van een energieroutekaart wordt het mogelijk om systematisch toe te werken naar strategische doelen. Door de ontwikkeling van een energiemonitor (presentatie 15 september) wordt het mogelijk om de voortgang, resultaten en doelmatigheid van gemeentelijke projecten consequent te monitoren. Deze monitor zal jaarlijks gevuld worden met beschikbare data van energieprojecten en zal door de jaren heen steeds meer informatie geven over de voortgang van de energiedoelen.

4. Voor de zomer is een bijeenkomst geweest tussen bestuurders van de Gemeente Groningen en die van de grootste maatschappelijke organisaties uit de stad. Doel van deze bijeenkomst was om samen nut en noodzaak van de energietransitie te onderstrepen. Alle organisaties waren het er over eens dat de energietransitie een belangrijke rol kan (en moet) spelen in de toekomstige economie van Groningen. Als vervolg hierop wordt op korte termijn een energietafel georganiseerd met alle stakeholders. Doel hiervan is om samen doelstellingen te maken en concrete resultaten te boeken.

Aanbevelingen van de accountant

Accountantsaanbevelingen worden gedaan naar aanleiding van de jaarlijkse interim-controle en de controle op de jaarrekening.

Niet alle bevindingen worden vermeld in het uiteindelijke controleverslag bij de jaarrekening. Dit heeft te maken met de door uw raad vastgestelde rapporteringstolerantie. Daarnaast worden de accountantsbevindingen die al zijn opgevolgd en afgemeld niet meer in dit document opgenomen. Om een snel inzicht in de voortgang van de adviezen te verschaffen is de titel van het advies in kleur weergegeven. **groen** staat voor afgehandelde adviezen, **geel** betekent dat afhandeling van het advies is gestart. **rood** houdt in dat de afhandeling van het advies nog niet is gestart.

SSC	Niet alle bestellingen lopen via de verplichtingenadministratie
Advies	Op dit moment onderzoekt de Gemeente Groningen op welke wijze de inkoopmodule gebruiksvriendelijker kan worden ingericht. Bij de invoering van DAIC 2.0 wordt de aangepaste inkoopmodule geïmplementeerd. Bij de invoering hiervan worden de medewerkers getraind in het gebruik van deze inkoopmodule. De accountant vindt dit een positieve ontwikkeling.
Managementreactie	Door de gemeentelijke reorganisaties moeten bestaande rapportages worden aangepast. Dit zal zijn beslag krijgen in DAIC 2.0. Wij zijn voornemens om de handhavingsrapportages in DAIC 2.0 op te laten nemen. Wij kunnen dan het gebruik van de inkoopmodule op een effectieve en efficiënte wijze monitoren. In 2014 hebben wij de monitoring uitgevoerd voor de gemeentelijke onderdelen die gereorganiseerd zijn. Onze accountant onderschrijft ons voornemen om de inkoopmodule gebruiksvriendelijk in te richten en de betrokken medewerkers op te leiden.
Stand van zaken VGR 2015-2	Door de leverancier van DaFinci wordt in samenwerking met meerdere grote gemeenten, waaronder Groningen, gewerkt aan verbeteringen in de inkoopfunctionaliteit van het pakket. De verwachting is dat invoering hiervan leidt tot positieve effecten in het gebruik, waardoor een meer volledige verplichtingenadministratie ontstaat. Daarnaast wordt het inkoopproces met alle betrokkenen uitvoerig doorgelicht. Knelpunten worden daar waar mogelijk direct opgelost. Verder zal meer aandacht geschonken worden aan het uitdragen van het nut en de noodzaak van het vastleggen van de inkooporders via het systeem.
SSC	Aanbestedingsdossiers
Advies	Wij adviseren maatregelen te treffen die de volledigheid van aanbestedingsdossiers borgen.
Managementreactie	Dit jaar actualiseren wij de bestaande checklist aanbestedingsdossiers en communiceren deze als richtlijn naar de verantwoordelijke vakdirecties.
Stand van zaken VGR 2015-2	De aanbestedingsdossiers die via SSC Inkoop lopen worden inmiddels volledig digitaal opgemaakt via het digitale inkoopplatform Commercehub. De verdere implementatie van de richtlijn (checklist) in de rest van de organisatie loopt via het project implementatie nieuw inkoopbeleid.
Schakelunit	WMO
Advies	Wij adviseren de gemeente maatregelen te treffen om te borgen dat een WMO-aanvraagformulier door de cliënt getekend wordt.
Managementreactie	Met ingang van 2015 is de tekst op het aanvraagformulier aangepast (en gelijk aan die van het toestemmingsformulier)
Stand van zaken VGR 2015-2	Hiermee is de bevinding afgedaan
Schakelunit	Subsidieverstrekking

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Advies	Wij adviseren de gemeente maatregelen te treffen voor het borgen van de vastgestelde termijnen.
Managementreactie	Wij onderschrijven de bevinding van de accountant niet. De sturingsmogelijkheid op de voortgang van de afhandeling is vergroot omdat de contractmanagers en het afdelingshoofd dagelijks geïnformeerd worden over de openstaande subsidiedossiers. Er is een Nadere regel in voorbereiding die voorziet in het weigeren c.q. buiten behandeling stellen van een te laat ingediende subsidie-aanvraag. Dat maakt de handelwijze eenduidiger en uniformer.
Stand van zaken VGR 2015-2	Wij leggen de nadere regel in het 4 ^{de} kwartaal 2015 aan het college voor.
RO	Projectbeheersing en ORF-registratie
Advies	Wij adviseren u te onderzoeken waarom de intern gestelde doorlooptijden in een aantal gevallen niet worden gehaald. Op basis hiervan adviseren wij u om maatregelen te treffen om deze overschrijdingen van de doorlooptijd in de toekomst te voorkomen. Hiermee wordt voorkomen dat kosten worden gemaakt voordat de ORF is geautoriseerd.
Managementreactie	Gezien de complexiteit van de materie en het aantal functionarissen dat betrokken is bij de ORF-procedure (dit kan oplopen tot circa 10 medewerkers) zijn de gehanteerde normen tamelijk ambitieus. Het komt regelmatig voor dat gedurende de doorlooptijd overleg nodig is over inhoudelijke, administratieve of systeem-technische zaken. Een paar dagen vertraging betekent dan al een overschrijding van de norm. Betrokken afdelingshoofden schakelen het planningbureau in en dit levert tijdswinst op. Wij zijn voornemens om begin 2015 de bij RO (dan Stadsontwikkeling) gebruikte procedures door te lichten waaronder de ORF-procedure. Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan een ontkoppeling van de inhoudelijke en administratieve verantwoordelijkheid. Als opdrachtgever, -nemer en planeconoom tot een inhoudelijk positief oordeel zijn gekomen over een offerte zou het toekennen en beschikbaar stellen van een financieel nummer binnen een dag geregeld moeten kunnen worden. Daarbij is het wel nodig goede afspraken te maken tussen de betrokken afdelingen/teams (exploitatiebeheerders, SSC-medewerkers, planners).
Stand van zaken VGR 2015-2	Het doorlichten van de bij RO gebruikte procedures, waaronder de ORF-procedure, zal in het eerste kwartaal van dit jaar worden opgepakt. In de tussentijd blijft het planningbureau behulpzaam bij het oplossen van knelpunten.
RO	Woningbouw
Advies	Wij adviseren de gemeente om nader onderzoek te doen naar de af te zetten woningtypes en indien nodig het woningbouwprogramma hierop aan te passen.
Managementreactie	Op dit moment voeren we in samenwerking met de Regio Groningen – Assen een onderzoek uit naar de toekomstige woningbehoefte in stad en regio. Voor de zomer zijn de resultaten in concept bekend Dit is vooral een kwalitatief onderzoek waarbij ook gekeken wordt naar de diverse woonmilieus in relatie met de vraag. De woningmarkt is met zoveel onzekerheden omgeven dat we jaarlijks – bij de herziening van de grondexploitaties – een inschatting maken van de ontwikkeling van het prijsniveau in relatie tot de parameters (kosten, opbrengsten, rente) en oorspronkelijke uitgangspunten. Dat zullen we ook dit jaar doen.
Stand van zaken VGR 2015-2	Het onderzoek van de Regio Groningen – Assen is inmiddels in concept gereed. Op dit moment worden door de deelnemende gemeenten en provincies op basis van de resultaten van het onderzoek aanbevelingen geformuleerd. Deze zullen worden betrokken bij de herziening van de grondexploitaties later dit jaar..
SSC	Uitkomsten Verbijzonderde Interne Controle op personeelskosten en salarisverwerking
Advies	Wij adviseren u de verantwoordelijkheden voor de correcte aanlevering en controle van mutaties aan de relevante regelgeving duidelijk in te bedden in de procedures en erop toe te zien dat deze procedures worden nageleefd.
Managementreacties	Bijsturingsmaatregelen om de rechtmatigheid te borgen: 1. In het derde kwartaal 2014 zijn de controles geïntensiveerd, fouten geanalyseerd en besproken met de medewerkers. De conclusie was tevens dat de foutmarge negatief wordt beïnvloed doordat er te veel mensen met declaraties bezig zijn. In verband met het specialistische werk, met als grondslag verschillende regelingen, is er nu een specialistenteam ingericht. 2. In het uitvoeringsplan HRM werd uitgegaan van standaarden, gemeente Groningen breed. Met name bij declaraties blijkt echter dat er specifieke kennis nodig is op onderdelen (Stadsbeheer/ GGD maar ook piket en buitenlandse reizen bijvoorbeeld). Met ingang van Q4 is een structuurwijziging binnen de afdeling doorgevoerd. Betekent concreet een compleet nieuwe werkwijze en extra controles om absolute prioriteit te geven aan verlaging van de

Collegiebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

	<p>onrechtmatigheid.</p> <p>3. De lijn is verantwoordelijk voor de rechtmatigheid. De concerndirecteur bedrijfsvoering informeert het GMO wederom over het belang van de handhaving van de regels t.a.v. personele vergoedingen en de rol van directeurs/afdelingshoofden daarin. Dit zou moeten leiden tot een betere aanlevering van rechtmatige declaraties.</p> <p>4. Het digitaal reis- en verblijfkostenformulier met verplichte velden is aangevuld, waardoor de componenten automatisch en dus ook foutloos worden toebedeeld. Tevens is er extra, continue aandacht voor communicatie naar managers en medewerkers over de 'spelregels' rondom declaraties.</p> <p>4. In samenwerking met de afdeling Financiën en de auditors wordt bekeken hoe het ontbreken van handtekeningkaarten, die bij de voormalige diensten als controlemiddel gebruikt werden, kan worden opgelost.</p> <p>5. In een notitie aan het GMT wordt het ontbreken van de VOG aan de orde gesteld en wordt een standpunt van het GMT gevraagd.</p>
Stand van zaken VGR 2015-2	In de tweede helft van 2014 zijn specialistenteams ingericht, onder andere voor declaraties algemeen en overige declaraties (o.a. ORT en piket). Het team declaraties algemeen analyseert en verwerkt alle personeelsdeclaraties. De verwerking van de declaraties door een gespecialiseerd kleiner team werpt nu al zijn vruchten af door meer eenduidigheid in de afhandeling. Naast de structuurwijziging maken we het declaratieproces meer lean.
SSC	Verbijzonderde interne controle op juistheid bevoegdheden in applicaties na start SSC na de start van de werkzaamheden.
Advies en aanvullende werkzaamheden	<p>Wij adviseren u een verbijzonderde interne controle uit te voeren op de juistheid en volledigheid van wijzigingen in bevoegdheden in de applicaties DAIC en EMIS na de start van het SSC, om vast te stellen dat medewerkers binnen uw organisatie over de juiste bevoegdheden beschikken in de diverse systemen en dat geen sprake is van ongewenste functievermengingen.</p> <p>Wij hebben begrepen dat inmiddels een start is gemaakt met de verbijzonderde interne controle op de bevoegdheden in DAIC. Wij gaan graag nader met u in overleg over de aard en omvang van deze werkzaamheden.</p>
Managementreactie	<p>Wij hebben vastgestelde procedures voor het aanvragen en toewijzen van autorisaties. Aanvragen worden in de lijn getoetst op o.a. voldoen aan de mandaatstructuur van de Gemeente Groningen en functiescheiding.</p> <p>De verbijzonderde interne controle op de inkoop- en FIO-routes in DaFinci bestaat uit meer onderdelen. De specifieke verbijzonderde interne controle wordt in het 4de kwartaal 2014 uitgevoerd. Bij de verbijzonderde interne controle op inkopen & aanbestedingen en subsidieverlening worden ook de inkoop- en FIO-routes getoetst. In 2015 wordt een verbijzonderde controle op EMIS uitgevoerd.</p>
Stand van zaken VGR 2015-2	De verbijzonderde interne controle is uitgevoerd en daaruit is gebleken dat de opzet van de aanvragen FIO-routes valide is, dat de functiescheiding afdoende is en dat de rollen en bevoegdheden conform het ondermandaat en conform de opdrachten van de directeur Bedrijfsvoering in DaFinci zijn opgenomen. Hiermee is deze bevinding afgedaan.
SSC	Periodiek aansluiting begrotingskader met financiële administratie na de start van de werkzaamheden.
Advies en aanvullende werkzaamheden	Wij adviseren u periodiek, bijvoorbeeld maandelijks, het begrotingskader aan te sluiten met de financiële administratie (DAIC). Hierdoor waarborgt u dat de verantwoordelijke budgethouders een actueel inzicht hebben in de vastgestelde budgetten.
Managementreactie	<p>Door diverse organisatorische wijzigingen vinden veranderingen in de financiële administratie (DaFinci) plaats. Deze veranderingen vinden later plaats dan in de subadministratie. Het kader wordt in DaFinci in ieder geval op het niveau van de deelprogramma's bijgehouden. Het budgetrecht van de raad wordt daarmee gewaarborgd. De verbijzondering naar de nieuwe directiestructuur is door het timingeffect niet volledig actueel in DaFinci, maar is wel in de subadministratie beschikbaar. De subadministratie is tevens de basis voor de prognosebepaling.</p> <p>Voor 2015 is de gemeentebegroting opgesteld aan de hand van de directiebegrotingen volgens de gewijzigde organisatie. DaFinci wordt daarop in 2015 aangepast. Daarmee beschikken we per 1 januari 2015 weer over een begrotingskader, zowel gerangschikt naar de programma's van de raad als naar de organisatiestructuur.</p> <p>Het formele begrotingskader en DaFinci zullen wij vanaf 2015 minimaal per kwartaal, en mogelijk maandelijks synchroniseren. Procesafspraken hiervoor worden dit jaar nog opgesteld. Ook vindt onderzoek plaats naar een upgrade van het begrotingskader naar LIAS en de mogelijkheid van een automatische koppeling met de financiële administratie (DaFinci).</p>
Stand van zaken VGR 2015-2	Met ingang van 2015 wordt periodiek aansluiting gezocht tussen het begrotingskader in Excel en het begrotingskader in DaFinci. Dit gebeurt op, voor het proces, logische momenten. Bijvoorbeeld na deadline inleveren begrotingswijzigingen voor de VGR en het raadsvoorstel

Collegiebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

	kwartaalwijzigingen. Hieruit voortvloeiend is in 2015 op 9 april, 18 mei en 29 juni deze aansluiting tot op beleidsveldniveau vastgesteld en vastgelegd. Hiermee is deze bevinding afgedaan.
SSI	
Rubricering investeringen en bijdragen treden	
Advies	Wij adviseren u de activa-administratie correct in te richten opdat de investeringen betrouwbaar worden vastgelegd.
Managementreactie.	Wij zijn van mening dat de huidige inrichting voldoende waarborg biedt voor een correcte vastlegging van de mutaties in de investeringen. Dit onderdeel wordt standaard meegenomen in onze eigen interne controle. Hieruit blijkt dat de saldi correct zijn. Hiermee is er voor ons geen aanleiding om de activamodule aan te passen.
Stand van zaken VGR 2015-2	Zie managementreactie. Hiermee is de bevinding afgedaan.
Publieke dienstverlening	
Onderzoek naar de belastingdebiteuren	
Advies	Wij adviseren u de analyse van het verloop van de belastingdebiteuren, samen met de geformuleerde actiepunten zichtbaar vast te leggen, zodat achteraf kan worden vastgesteld dat deze analyse is uitgevoerd.
Aanvullende werkzaamheden	Wij verzoeken u voor de jaarrekeningcontrole 2014 een zichtbare analyse uit te voeren van de ouderdom en inbaarheid van de belastingdebiteuren.
Managementreactie	De betreffende analyse vormt een integraal onderdeel van de werkzaamheden van het team Invordering. De afdeling zal de komende periode gebruiken om het feit dat de analyse en de daaruit volgende processtappen (verdere dwanginvordering, stuiting van verjaring, oninbaar lijden) op een voor de accountant toetsbare wijze worden vastgelegd.
Stand van zaken VGR 2015-2	De uitkomst van de analyse wordt per belastingjaar vastgelegd in het document 'oude posten'. 2009 is hierin het eerste jaar vanwege de verjaringstermijn van de betreffende vorderingen. Het team invordering voert deze analyse inmiddels op een zichtbare en achteraf te controleren manier uit.
Publieke dienstverlening	
Belastingheffing DAL-gemeenten	
Advies	Wij adviseren u om afspraken te maken over de wijze waarop verantwoording aan de DAL-gemeenten plaats moet vinden en vast te leggen in de dienstverleningsovereenkomst.
Managementreactie	De DAL-gemeenten worden periodiek (volgens de gemeentelijke planning) op de hoogte gebracht van de stand van zaken. Het genoemde punt betreft voornamelijk de aanlevering van de (controle) informatie aan de accountant. Deze was in 2013 niet optimaal, door de reorganisatie. Deze aanlevering zal nu centraal plaatsvinden.
Stand van zaken VGR 2015-2	Dit jaar vindt vroegtijdig overleg plaats over het tijdstip van de door de verschillende afdelingen op te leveren gegevens, waarbij de procesregisseur van de afdeling Belastingen de rol van centraal aanspreekpunt vervult. Ook zal er overleg gevoerd worden met de afdeling P&A en de accountant om de processen beter op elkaar te laten aansluiten. Wij gaan er vanuit dat met ingang van 2015 de deadline gehaald wordt. Dit is inmiddels met de DAL-gemeenten afgesproken.
Publieke dienstverlening	
Advies	Wij adviseren u toe te zien op tijdige uitvoering en spreiding van de verbijzonderde interne controle, zodat in geval van fouten en/of onzekerheden tijdig maatregelen kunnen worden genomen deze in de toekomst te voorkomen en tijdig herstelacties kunnen plaatsvinden.
Aanvullende werkzaamheden	Teneinde voldoende zekerheid te verkrijgen omtrent de rechtmatigheid van de BUIG en het Participatiebudget is het noodzakelijk dat voorafgaand aan de jaarrekeningcontrole de verbijzonderde interne controles op deze processen hebben plaatsgevonden. Deze bevinding geldt eveneens voor de verbijzonderde interne controle op dossiers voor de gemeente Ten Boer.
Managementreactie	De verbijzonderde interne controle op het participatiebudget wordt in het 4 ^{de} kwartaal uitgevoerd. De verbijzonderde interne controle op de uitvoering van de BUIG vanaf juni 2014, is/wordt in het 3 ^{de} en 4 ^{de} kwartaal 2014 uitgevoerd.
Stand van zaken VGR	De verbijzonderde interne controles 2014 zijn uitgevoerd en de resultaten zijn in een rapport

Collegiebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

2015-2	vastgelegd. Dit rapport is met de accountant besproken. Hiermee is deze bevinding afgedaan.
Inkomsten-dienstverlening	Opnieuw bijstandsgerechtigden zonder UWV inschrijving
Advies	Wij adviseren u om uw voorgenomen oorzakanalyse op korte termijn uit te voeren en naar aanleiding hiervan passende maatregelen te treffen om herhaling te voorkomen. Gezien de gebleken kans op herhaling adviseren wij de gemeente Groningen om nauwlettend toe te zien op de uitvoering en resultaten van deze maatregelen.
Aanvullende werkzaamheden	Wij verzoeken u vroegtijdig te beoordelen wat de totale omvang is van de bijstandsgerechtigden zonder geldige UWV-inschrijving in 2014, om zodoende de omvang van de financiële onrechtmatigheid voor de jaarrekening 2014 nauwkeurig te kunnen bepalen.
Managementreactie	Wij hebben inmiddels acties ondernomen. Het UWV verlengt collectief de inschrijvingen van de bijstandsgerechtigden (WWB). Driemaandelijks herhaalt het UWV dit proces. Hiermee is continuïteit en actualiteit van de inschrijvingen geborgd. Het UWV is voornemens om de sluitende registratie van WWB-gerechtigden te automatiseren. Indien de klant WWB ontvangt, en verplicht is om ingeschreven te blijven, verlengt UWV de inschrijving automatisch. Indien de WWB uitkering is beëindigd vraagt UWV de klant automatisch of deze nog ingeschreven wilt blijven staan. Dit gebeurt via de werkmap. De klant ontvangt een verlengtaak, een bericht en een e-mailnotificatie. Om de drie maanden wordt de vraag gesteld of de inschrijving verlengd kan worden. Indien de klant aangeeft uitgeschreven te willen worden, of niet reageert dan vindt automatisch uitschrijving plaats. De release van deze functionaliteit staat gepland voor het derde kwartaal 2015.
Stand van zaken VGR-2015-2	Eind 2014 is ruim 98% van de bijstandsgerechtigden correct ingeschreven. Dat niet alle bijstandsgerechtigden zijn ingeschreven heeft te maken met: <ul style="list-style-type: none"> • Lopende beëindigingsonderzoeken. De klant heeft werk gevonden, schrijft zich uit maar de uitkering moet nog beëindigd worden. • Het verlopen van en ontheffing van de arbeidsverplichting. Van deze groep moet het arbeidspotentieel opnieuw beoordeeld worden. Zij worden meegenomen in de screeningsactie van circa 3.000 klanten waarvan in 2015 het arbeidspotentieel/de arbeidsverplichting opnieuw beoordeeld wordt. Deze actie is belegd. <p>In 2015 hebben wij geconstateerd dat het UWV-systeem niet volledig betrouwbaar is. Wij hebben dit bij het UWV gemeld en houden de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten.</p>
Inkomsten-dienstverlening	Financiële onzekerheden BUIG
Advies	Om vast te stellen of de uitkeringen rechtmatig zijn verstrekt, zal aanvullend onderzoek moeten worden uitgevoerd. Afhankelijk van de uitkomsten van dit onderzoek kan deze onzekerheid worden opgeheven of zal dit leiden tot een financiële fout. In dit laatste geval zal de impact op de totale massa moeten worden bepaald.
Aanvullende werkzaamheden	Wij verzoeken u vroegtijdig te beoordelen wat de gevolgen zijn van de geconstateerde manco's in de interne beheersing voor de controle op de jaarrekening. Dit is mede afhankelijk van de uitkomsten van de verbijzonderde interne controle over het 2 ^{de} halfjaar. Wij gaan hierover graag vroegtijdig met u in gesprek.
Managementreactie	Wij starten in 2014 een breed verbetertraject op om vast te stellen of de uitkeringen rechtmatig zijn verstrekt. Dit willen wij combineren met een plan van aanpak voor jongeren en de eventuele screening van het bestand. Inmiddels worden hiervoor middelen vrijgemaakt.
Stand van zaken VGR 2015-2	In 2015 is het project Rechtmatigheid gestart. Uitkeringen worden beoordeeld en gestopt. Wij verwachten dat het uiteindelijke financiële resultaat circa 3 miljoen euro zal zijn.
Inkomsten-dienstverlening	Ontbrekend plan van aanpak ex-WIJ-ers
Advies	Wij adviseren u om zo spoedig mogelijk acties te ondernemen op de groep jongeren die nog geen startkwalificatie hebben behaald.
Aanvullende werkzaamheden	Om de financiële gevolgen voor de rechtmatigheid te bepalen dient voorafgaand aan de jaarrekeningcontrole de gevolgen voor het ontbreken van de startkwalificatie/Plan van Aanpak inzichtelijk te zijn, dan wel dient dit te zijn hersteld. Graag gaan wij vroegtijdig in overleg over de te ondernemen acties en het tijdsplan hiervoor.
Managementreactie	Wij stellen in 2014 voor de groep jongeren die nog geen startkwalificatie hebben behaald een Plan van Aanpak op. In de toekomst zullen wij voldoen aan onze wettelijke verplichtingen. Bij elke WWB-beschikking wordt een plan van aanpak meegestuurd. Indien de startkwalificatie niet blijkt uit de gegevens die DUO heeft aangeleverd aan SUWINET of uit de UWV gegevens, dan wordt een gewaarmerkte kopie in het dossier opgenomen. Per klantmanager wordt lijstwerk over de startkwalificatie uitgezet zodat er een integrale controle kan plaatsvinden of de aanduiding "geen startkwalificatie" in het systeem wel juist is.

Collegiebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

	<p>Bij bepaalde vooropleidingen (bijvoorbeeld de praktijkschool) is er op grond van de leerplichtwet geen verplichting tot het behalen van een startkwalificatie. Hierover worden de klantmanagers geïnformeerd.</p> <p>Clënten bij medische problemen eerder een medisch attest laten overleggen van een behandelaar. Dit geeft een objectief beeld van de belastbaarheid van de cliënt en bevordert de kwaliteit van het plan van aanpak.</p>
Stand van zaken VGR 2015-2	<p>Wij hebben in 2014 voor de groep jongeren waarvoor nog geen startkwalificatie is afgegeven een Plan van Aanpak opgesteld. Voor wat betreft de jongeren WIJ wordt nu wekelijks de stand van zaken gemonitord. De situatie is bij (we komen nooit helemaal op nul vanwege nieuwe instroom). Ultimo juli 2015 hebben we voor circa 100 jongeren (op een totaal van circa 1.300 jongeren in de WWB) nog geen actueel plan van aanpak.</p> <p>Ook hebben wij de bovenstaande maatregelen geïmplementeerd: plannen van aanpak bij de WWB-beschikkingen, uitzetten lijstwerk, informeren als het halen van een startkwalificatie wettelijk niet verplicht is en het overleggen van medische attesten bij cliënten met medische problemen.</p>
SSC	Geen zichtbare controle facturatie detachering Sw-medewerkers (AI)
Advies	<p>Wij adviseren u om controle te gaan uitvoeren op de juistheid en de volledigheid van de facturen inzake detacheringen.</p>
Managementreactie	<p>De verbijzonderde interne controle op de juistheid van volledigheid van de facturering inzake detacheringen wordt in het 4de kwartaal 2014 afgerond. Dit is conform planning.</p>
Stand van zaken VGR 2015-2	<p>Wij hebben de verbijzonderde interne controle op de juistheid uitgevoerd en daarbij geen significante afwijkingen geconstateerd.</p> <p>Wat betreft de volledigheid van de facturering loopt sinds 2006 een discussie met de accountant hoe deze vast te stellen.</p>
SSC	Wachtwoordenbeleid DaFinci en CLEAR
Advies	<p>Wij onderschrijven uw voornemen voor het instellen van een stringenter wachtwoordenbeleid en bevelen u hierbij aan tenminste rekening te houden met de volgende eisen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minimaal aantal tekens • Bepaalde complexiteit (leestekens, cijfers) • Verval van wachtwoorden (na x-aantal dagen) • Afdwingen van wijzigen initieel wachtwoord
Managementreactie	<p>Terechte bevinding. Wij zullen hier opvolging aan geven.</p>
Stand van zaken VGR-2015-2	<p>Wachtwoordenbeleid CLEAR : de leverancier heeft de software aangepast. Deze wordt in het 3de kwartaal 2015 geïmplementeerd. Tevens zetten we een beveiligde verbinding op.</p> <p>Met de introductie van DaFinci 2.0 per 1 januari 2015 is voor dit systeem invulling gegeven aan een stringenter wachtwoordbeleid zoals hierboven beschreven.</p>
SSC	Proces wijzigen of ontnemen van autorisaties verdient aandacht.
Advies	<p>Wij onderschrijven uw voornemen het proces m.b.t. het wijzigen en ontnemen van autorisaties uniform te implementeren. U gaat hierbij proceseigenaren vragen zelf te toetsen in welke mate zij voldoen aan het op te stellen uitdienstproces.</p> <p>Wij bevelen u aan de bestaande procesbeschrijving rondom gebruikersbeheer kritisch te beoordelen en op korte termijn aan te vullen met een proces voor uitdiensttreding. Binnen het proces is het van belang dat duidelijk beschreven is wie rechten heeft om (wijzigingen in) gebruikscountants aan te vragen, op welke wijze dit dient te gebeuren, over welke applicaties een gebruiker dient te beschikken en welke rechten een gebruiker nodig heeft.</p> <p>Voorts bevelen wij u aan zoals, ook door u is opgenomen in de procesbeschrijving, op vooraf vastgestelde momenten (bijvoorbeeld halfjaarlijks) een periodieke controle uit te voeren teneinde vast te stellen dat alle gebruikers nog terecht toegang hebben tot applicaties en beschikken over de juiste rechten.</p>
Managementreactie	<p>Terechte bevinding. Wij zullen hier opvolging aan geven.</p>
Stand van zaken VGR-2015-2	<p>Wij hebben een door de accountant als goed beoordeeld concernbreed proces voor logische toegangsbeveiliging. Hierin staat het proces van wijzigen en ontnemen van autorisaties beschreven: wie rechten heeft om (wijzigingen in) gebruikscountants aan te vragen, op welke wijze dit dient te gebeuren, over welke applicaties een gebruiker dient te beschikken en welke rechten een gebruiker nodig heeft. Dit proces zal in 2015 verder geïmplementeerd worden bij een aantal kritische applicaties. Als onderdeel van dit proces is ook opgenomen dat de functioneel beheerder periodiek controles uitvoert om vast te stellen dat gebruikers nog terecht toegang hebben tot applicaties en beschikken over de juiste rechten.</p> <p>Het team Auditing voert in 2015 een verbijzonderde interne controle uit op de implementatie (werking) van het proces logische toegangsbeveiliging. Deze verbijzonderde controle is onderhanden.</p> <p>We hebben een 0-meting uitgevoerd tav de eisen rondom logische toegangsbeveiliging van de applicaties die als vertrouwelijk en geheim zijn geclassificeerd. Hiermee is inzichtelijk geworden hoever het proces nu conform de strengere eisen is geïmplementeerd. De benodigde</p>

Collegiebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

	verbeteringen worden via het speciale traject geïmplementeerd, waarmee het hele proces rondom autorisatievertrekking wordt vereenvoudigd. Dit traject is gestart en bestaat uit een aantal fasen. Fase 1, de implementatie van ondersteunende tooling, zal per 31-12-2015 zijn afgerond. In fase 2 zullen de benodigde autorisatiematrices worden afgerond. Aansluitend worden de activiteiten geborgd in de lijnorganisatie.
SSC	Beheerrechten CLEAR onvoldoende beperkt.
Advies	Wij bevelen u aan de applicatiebeheerderrechten verder te beperken. Daar waar het gebruik van het account door BAKR1 vanuit een ondersteunende rol noodzakelijk is, bevelen wij u aan, aan de hand van logging, toe te zien op het gebruik van de uitgevoerde acties onder dit account en de andere beheeraccounts.
Managementreactie	Terechte bevinding. Wij zullen hier opvolging aan geven.
Stand van zaken VGR 2015-2	Het terugnemen van bevoegdheden is in gang gezet en er is een nieuwe werkwijze afgesproken. We volgen een tweesporenbeleid: <ul style="list-style-type: none"> - het opzetten van een beveiligde verbinding . - gebruiken van sterke wachtwoorden; daarvoor heeft de leverancier de software aangepast. Deze wordt in het 3^e kwartaal van 2015 geïmplementeerd.

Personeel

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de begrote formatie en het bijbehorende begrotingsbedrag, afgezet tegen de geprognosticeerde gemiddelde bezetting en de verwachte personele lasten voor 2015. De prognose voor 2015 is gebaseerd op de realisatie tot en met 30 juni 2015. Het betreft hier uitsluitend het ambtelijk personeel dat in vaste of tijdelijke dienst is, inclusief de begroting en verwachte realisatie van het programma "Van werk naar werk" en exclusief het bestuur, de raad, externe inhuur en WSW-personeel.

Bedragen x € 1.000

	Actuele begroting 2015		Prognose 2015		Verschil actuele begroting en prognose 2015	
	fte	€	fte	€	fte	€
Personeel vast en tijdelijk	2.927	197.560	2.755	186.575	172	10.985

Verschil actuele begroting en prognose 2015

In de actuele begroting en in de prognose 2015 zijn alle op dit moment bekende effecten op de salarissen en sociale lasten verwerkt. Te denken valt aan lager uitvallende premies sociale lasten en pensioen, de salarisverhoging van € 50 per maand per 1 april en de eenmalige salarisuitbetaling in oktober 2015 van 0,74%. Daarnaast is er rekening gehouden met incidentele en structurele vergoedingen die in 2015 zullen worden uitbetaald.

Het verschil tussen de actuele begroting en de prognose 2015 bestaat uit vacaturruimte, die deels echt wordt gebruikt om vacatures in te vullen, maar met name wordt aangewend voor externe inhuur.

Verzuim

Voor deze informatie verwijzen wij naar de paragraaf bedrijfsvoering in deze voortgangsrapportage.

Programma "Van werk naar werk"

Het programma "Van werk naar werk" vormt binnen de gemeentelijke organisatie het hart van de mobiliteit. Binnen dit programma zijn alle herplaatsers van de gemeente geplaatst en dit leidt veelal tot een succesvolle tijdelijke dan wel definitieve plaatsing op vacatures die beschikbaar zijn.

"Van Werk naar werk" heeft in het eerste half jaar van 2015 83 medewerkers bemiddeld, die voor 59% voortvloeien uit de reorganisatie SSC en daarop volgende reorganisaties en voor 41% vanuit de "oude diensten" komen. Aan het eind van het eerste half jaar zijn 46 medewerkers tijdelijk geplaatst, 23 structureel geplaatst en 14 medewerkers zijn nog niet geplaatst. In het eerste half jaar van 2015 zijn er in totaal 235 vacatures aangemeld. Hiervan waren er 152 tijdelijk en 83 structureel.

De herplaatsers die voortvloeien uit de reorganisatie SSC en daarop volgende reorganisaties die óf niet zijn geplaatst óf om niet werk verrichten, worden incidenteel gefinancierd uit het frictiebudget.

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Externe inhuur

In de begroting hebben we vastgelegd dat de externe inhuur in 2015 maximaal 12% van de loonsom 2015 bedraagt. Dat komt overeen met een bedrag van 22 miljoen euro. De externe inhuur via onze vaste contractpartners Randstad en Yacht en de externe inhuur voor ICT en het Ingenieursbureau bedraagt in het eerste halfjaar 9 miljoen euro. Gebaseerd op deze werkelijke inhuur in het eerste halfjaar hebben we een prognose van de inhuur voor het jaar 2015 samengesteld. We verwachten, op basis van deze prognose, dat we ruim binnen de bij de begroting gestelde norm zullen blijven.

Eerder gedane toezeggingen

Treasury

Bij de behandeling van het Treasury Statuut 2014 - 2015 is de limiet voor nieuw aan te trekken langlopende leningen vervallen. Daarbij is een toezegging aan de Raad gedaan om tussentijds beter te informeren door gedetailleerde informatie in de reguliere planning en control documenten op te nemen over de verwachte omvang van de nieuw aan te trekken leningen en de werkelijk aangetrokken leningen.

De financieringsbehoefte in de begroting 2015 bedroeg afgerond 130 miljoen euro gemiddeld aan nieuwe langlopende geldleningen. In deze voortgangsrapportage gaan we uit van een werkelijke financieringsbehoefte van gemiddeld 91 miljoen euro aan nieuw aan te trekken langlopende geldleningen. Onderstaand overzicht levert het inzicht in de omvang van de geaamde en verwachte financieringspositie:

	BGR 2015	VGR 2015-II
Financieringsbehoefte lang		
Kapitaalverstrekking	944	1067
Investerings	35	15
Te financieren (1)	979	1082
Financieringsmiddelen lang		
Portefeuille langlopende leningen	644	644
Reserves en voorzieningen	205	276
Beschikbare financiering (2)	849	920
Saldo financiering lang (1-2)	130	162
Nieuwe langlopende leningen	130	91
Korte mismatchfinanciering	-	71

De toename nog te financieren met 103 miljoen euro wordt voornamelijk veroorzaakt door het raadsbesluit in 2014 over het activeren van bovenwijkse voorzieningen. Dit was in de begroting 2015 nog niet voorzien. Ondanks deze toename van de financieringsbehoefte neemt het gemiddelde volume aan nieuw aan te trekken langlopende leningen ten opzichte van de begroting 2015 af met afgerond 39 miljoen euro. Dit wordt veroorzaakt door de korte mismatchfinanciering van naar verwachting 71 miljoen euro in 2015.

Het volume aan nieuw aan te trekken leningen in 2015 van 91 miljoen euro gemiddeld betreft een totaal bedrag van 170 miljoen euro aan nieuw aan te trekken langlopende geldleningen. Hiervan is inmiddels 130 miljoen euro vastgelegd in 2015 tot nu toe. De uitbetaling van de 68 miljoen euro voor het aardbevingbestendig maken van het Forum is nog niet in de bovenstaande cijferopstelling verwerkt. Als gevolg van deze uitkering zullen er in 2015 geen nieuwe langlopende leningen meer worden aangetrokken.

Stadtoezicht

Aan het College en raad is toegezegd dat via de reguliere P&C-cyclus wordt gerapporteerd over de voortgang van het Verbeterplan Stadtoezicht:

De audit op het Verbeterplan heeft opgeleverd dat Stadtoezicht "in control" is. De ondersteuning die nodig is vanuit enkele onderdelen van het Shared Service Center is een punt van blijvende aandacht. Met name de vele personele wisselingen als gevolg van organisatiewijzigingen en concernbrede andere en hogere prioriteiten zorgen voor vertraging van enkele verbeteracties.

Stadtoezicht blijft ondertussen werken aan het uitbouwen van kwaliteit en professionalisering. In samenwerking met het Alfa-college zijn kennisessies ontwikkeld zodat toezichthoudende en handhavende medewerkers voldoende toegerust zijn en blijven om hun werk te doen. Deze sessies worden wekelijks in wisselende samenstelling aangeboden.

Op het gebied van evenementen zien we een groei in het aantal aanvragen. Naast de bestaande locatieprofielen ontwikkelen we voor nieuwe locaties profielen, te denken aan onder andere Suikerunieterrein. Daarnaast werken we in verschillende verbanden met onze partners in de Stad zowel aan de inhoud – o.a. Adviesgroep Programmering- als het proces- professionalisering van het vergunningverleningsproces.

De ontwikkeling van het *dashboard* met sturingsinformatie is gestart, maar is vertraagd door de beperkte bezetting van Bedrijfsinformatiecentrum. Vooruitlopend hierop is de input vanuit de verschillende onderdelen van Stadstoezicht in dit *dashboard* al geborgd.

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

HOOFDSTUK 4. BEZUINIGINGSRAPPORTAGE

In dit hoofdstuk rapporteren we over de nog openstaande bezuinigingen uit de diverse bezuinigingspakketten. Zoals aangegeven in VGR 2015-I maken we hierbij geen onderscheid meer tussen de verschillende bezuinigingspakketten, maar rapporteren we over het geheel.

4.1 Totaaloverzicht bezuinigingen

Resterend begin v/h jaar 2015	Incidenteel afgedekt 2015	Structureel afgedekt 2015	Niet afgedekt 2015	Niet afgedekt 2016	Niet afgedekt 2017	Niet afgedekt 2018
€ 13.668	€ 2.686	€ 6.585	€ 4.397	€ 14.189	€ 24.229	€ 24.229

4.2 Voortgang bezuinigingen

In onderstaande tabel zijn de nog niet structureel gerealiseerde bezuinigingen opgenomen.

Nr.	Maatregel	Incidenteel afgedekt 2015	Niet afgedekt 2015
1	Slimmer inkopen communicatieactiviteiten	€ 100	
2	Besparing huisvesting vastgoed	€ 305	€ 145
3	Gebiedsgericht werken	€ 120	
4	Beleidsfuncties maatschappelijk domein.		€ 600
13	Versobering inkoop – HRM		€ 218
15	Versobering inkoop - Openbare ruimten	€ 260	
16	Versobering inkoop - Afval en vervoer	€ 150	
17	Catering		€ 189
22	Meer werken voor derden		€ 105
23	Investeren in KCC	€ 660	
24	Drafbaan/evenementen terrein	€ 50	
30	Bewaking fietsenstalling Europapark	€ 70	
31	Stoppen met fietsrekken	€ 24	
35	BD/CS/Griffie naar Kreupelstraat	€ 115	€ 85
37	Versobering voorzieningen college en GMT	€ 45	
39	Korting bijdrage aan Groninger Archieven	€ 50	
40,152	Doorlichting organisatie en taken		€ 2.000
43	Doorlichting programma's		€ 2.000
Divers	Geen int. compensatie loon- en prijsstijgingen	€ 577	€ 478
63	Verhoging dekkingsgraad tarieven	€ 160	
118	Minder secretariele ondersteuning		€ 50
Subtotaal		€ 2.686	€ 5.870
135	Weglekpost		-€ 973
136	Opvangen bedrijfsrisico's		-€ 500
Eindtotaal		€ 2.686	€ 4.397

Collegieberief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

4.3 Toelichting "risico-posten"

In de tabel hieronder wordt per bezuiniging de stand van zaken nader toegelicht:

Nr.	Maatregel	Toelichting 2015
1	Slimmer inkopen communicatieactiviteiten	De uitgaven voor communicatieactiviteiten worden vaak incidenteel uit projectbudgetten gedekt en er is een overlap met andere bezuinigingsmaatregelen. Voor 2015 is incidentele dekking gevonden. Vanaf 2015 wordt voorgesteld de bezuiniging onder te brengen bij de categoriemanager inkoop communicatie, zodat de taakstelling wordt betrokken bij de concernbrede inkoop van communicatiemiddelen.
2	Besparing huisvesting vastgoed	Deze bezuinigingsmaatregel bestaat uit meerdere deelmaatregelen en bedraagt in zijn totaliteit 900 duizend euro. De taakstelling lossen we deels op door facilitaire- en huurbesparingen bij de lokaties Waagstraat en Europaweg in de loop van de komende jaren. De bezuiniging kan in 2015 niet volledig worden gerealiseerd als gevolg van extra kosten. In de jaren na 2015 neemt de te verwachten bezuiniging toe door het opzeggen van de huur van de betreffende panden.
3	Gebiedsgericht werken	Deze bezuiniging is niet te realiseren, omdat de beoogde samenvoeging tussen Stadsdeelcoördinatie (SDC) en Wijkzaken niet doorgaat. In 2015 wordt deze bezuiniging incidenteel gerealiseerd.
4	Beleidsfuncties maatschappelijk domein.	Betreeft een structurele concernbezuiniging bij de vorming van de beleidsunit Maatschappelijke ontwikkeling. De realisatie moet plaatsvinden via de nog vast te stellen uitvoeringsplannen voor de directies Maatschappelijke Ontwikkeling en Contractering&Backoffice. Tot en met 2015 gaat het om 600 duizend euro structureel welke in 2015 niet gerealiseerd kan worden.
13	Versobering Inkoop HRM	Deze bezuiniging wordt in het vierde kwartaal verdeeld onder de verschillende directies. Naar alle waarschijnlijkheid kan deze maatregel in 2015 niet gerealiseerd worden.
15	Versobering inkoop - Openbare ruimten	Incidenteel opgelost in 2015, geen zicht op structurele oplossing.
16	Versobering inkoop - Afval en vervoer	Deze bezuiniging is niet te realiseren.
17	Catering	Deze bezuiniging is niet te realiseren.
22	Meer werken voor derden	Deze bezuiniging is niet te realiseren omdat extra dienstverlening gepaard lijkt te gaan met extra kosten.
23	Investeren in KCC	Het gaat hierbij om een combinatie van maatregelen, zoals de beperking van het aantal loketten en het meer digitaal aanbieden van producten en diensten. Concentratie van de diverse gemeentelijke loketten biedt tevens de kans om op één plek één Groningse kwaliteit te bieden. Daardoor kan het personeel flexibeler worden ingezet (spitsuren, daluren). Deze besparing is moeilijk te realiseren. In 2015 is deze bezuiniging in incidenteel gedekt. Voor 2016 is het voor 330 duizend euro incidenteel gedekt door het concern en het overige bedrag is verdeeld over de organisatie-onderdelen.
24	Drafbaan/evenementen terrein	Diverse ontwikkelingen gaven aanleiding om een herbeoordeling te maken van het toekomstige gebruik van de drafbaan c.q. het evenemententerrein. U heeft in september 2013 een aantal scenario's besproken voor de toekomstige integrale invulling van het drafbaan-/evenemententerrein. Een projectleider is aan de slag gegaan met de verdere ontwikkeling van de drafbaan, daarbij zal het overleg met externen worden voortgezet. De taakstelling ad 400 duizend euro is verlaagd tot 50 duizend euro. Een structurele oplossing voor de taakstelling vanaf 2015 zal worden opgenomen in de uitwerking van voorstellen voor het toekomstige gebruik van het evenemententerrein. De taakstelling is onder concern geplaatst in afwachting van definitieve toekenning aan een directie.
30	Bewaking fietsenstalling Europapark	In de begroting 2015 heeft uw raad extra beleidsmiddelen beschikbaar gesteld om het tekort parkeerbedrijf incidenteel te dekken. Deze bezuiniging is niet structureel te realiseren.
31	Stoppen met fietsrekken	zie maatregel nr. 30
35	BD/CS/Griffie naar Kreupelstraat	Deze bezuinigingsmaatregel bestaat uit meerdere deelmaatregelen en bedraagt in totaliteit 900 duizend euro. Hiervan resteert voor 2015 e.v. jaren nog 85 duizend euro. In de jaren daarna neemt de te verwachten bezuiniging toe door het opzeggen van de huur van de betreffende panden.

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

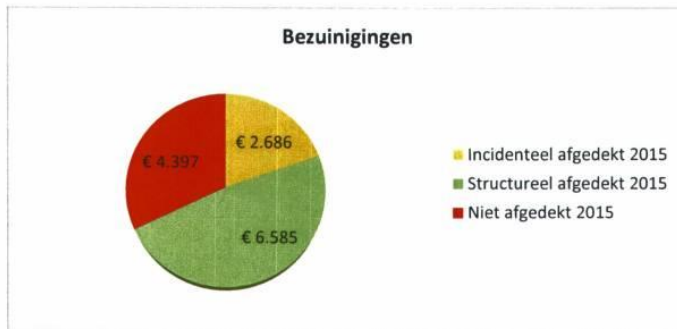
37	Versobering voorzieningen college en GMT	Deze bezuiniging realiseren we naar verwachting incidenteel in 2015.
39	Korting bijdrage aan Groninger Archieven	De Gemeente Groningen en het Rijk nemen deel aan de GR Groninger Archieven. De te verstrekken bijdragen kunnen alleen door het ministerie van OCW en uw raad gezamenlijk worden gewijzigd. Deze taakstelling is voor de helft structureel en voor de andere helft incidenteel gerealiseerd. Wij verwachten dat de laatste helft ook op termijn structureel kan worden gerealiseerd.
40.152	Doorlichting organisatie en taken	Het gaat hierbij om te maken keuzes ten aanzien van de gemeentelijke programma's. Enerzijds vanuit het perspectief van efficiëntie (taken goedkoper uitvoeren), anderzijds vanuit het perspectief van effectiviteit, innovatie en voorzieningenniveau. In VGR 2015-I is het voorstel gedaan om deze bezuiniging incidenteel te dekken uit het voordeel vanwege de lagere bijstandslasten als gevolg van de screening van het bijstandsbestand. In deze bezuinigingsrapportage staat deze post nog op "niet afgedekt" om de aansluiting met de specificatie van het resultaat te behouden.
43	Doorlichting programma's	Met behulp van een inhoudelijke doorlichting van gemeentelijke programma's wilden we vanaf 2015 2 miljoen euro structureel besparen. In de begroting 2016 stellen we u een andere invulling van deze bezuinigingstaakstelling voor. Deze besparing wordt in 2015 niet gerealiseerd. Daarnaast is in VGR 2015-I het voorstel gedaan om deze bezuiniging voor 1 miljoen euro incidenteel te dekken uit het voordeel vanwege de lagere bijstandslasten als gevolg van de screening van het bijstandsbestand. In deze bezuinigingsrapportage staat deze post nog op "niet afgedekt" om de aansluiting met de specificatie van het resultaat te behouden.
Divers	Geen interne compensatie loon- en prijsstijgingen	In 2015 heeft er geen interne compensatie loon- en prijsstijgingen plaatsgevonden. Dit betreft een bezuinigingsopgave van 2,5 miljoen euro. Hiervan is 577 duizend euro incidenteel gerealiseerd en 478 duizend euro zal naar verwachting niet gerealiseerd worden.
63	Verhoging dekkingsgraad tarieven	Uw raad heeft niet ingestemd met de voorgenoemde verhoging van de sporttarieven. Uw raad heeft een besluit genomen over incidentele dekking van dit tekort in 2015 uit meeropbrengsten toeristenbelasting 2014.
118	Minder secretariële ondersteuning	Deze taakstelling is formatief gerealiseerd in 2014, echter financieel niet zo doorgevoerd in de begroting 2015. Derhalve is het niet meer mogelijk de taakstelling te realiseren op de secretariële loonkosten.
135	weglekpost	Het budget voor weglekcompensatie zal in 2015 niet volledig worden besteed. Oorzaak daarvan is dat het budget in 2010 werd bepaald op een globale inschatting van de mate waarin de bezuinigingsmaatregelen zullen weglekken naar de gemeentelijke tarieven en dergelijke. Daarnaast is een deel van de taakstellingen geschrapt of vervangen. Daardoor wordt per saldo het budget minder aangesproken dan vooraf verwacht.
136	opvangen bedrijfsrisico's	In de taakstelling 2011-2014 is een budget van 500 duizend euro structureel opgenomen voor het opvangen van bedrijfsrisico's. Dit budget is tot en met 2014 ingezet om jaarlijks incidentele nadelen op te vangen (in 2014 is het ingezet voor dekking van de vertraagde invulling van de taakstelling organisatie-ontwikkeling). In 2015 en volgende jaren is dit budget nog beschikbaar.

Collegedebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

4.4 Conclusies

Van de bezuinigingspakketten was begin 2015 nog 13,7 miljoen euro te realiseren. Hiervan is de verwachting dat ultimo 2015 6,6 miljoen euro structureel afgedekt zal zijn. In 2015 wordt naar verwachting 2,7 miljoen euro incidenteel gerealiseerd. 5,9 miljoen euro niet kan worden gerealiseerd in 2015. Dit nadeel wordt gedempt door twee budgetten waar nog ruimte in zit. Het betreft het budget voor wegleffecten (973 duizend euro) en de ruimte in het budget voor het opvangen van bedrijfsrisico's (500 duizend euro). Per saldo resteert hierdoor een geprognosticeerd nadeel van 4,4 miljoen euro.

5/6
BIJLAGE 2

RAPPORTAGE SLEUTELPROJECTEN

01 APRIL 2015 - 31 JULI 2015

Inhoudsopgave

Inhoud

<i>SPOORZONE GRONINGEN</i>	7
<i>OOSTERHAMRIKZONE</i>	14
<i>AANPAK RING ZUID</i>	20
<i>EEMSKANAALZONE</i>	25
<i>NETWERKANALYSE HOV-MAATREGELEN</i>	32
<i>MEERSTAD</i>	35
<i>EBBINGEKWARTIER</i>	45
<i>WESTPOORT</i>	49
<i>EUROPAPARK</i>	52
<i>GROTE MARKT OOSTZIJDE/FORUM</i>	56
<i>ZERNIKE CAMPUS GRONINGEN</i>	60

SAMENVATTING

De gemeente Groningen werkt aan elf sleutelprojecten, die voortkomen uit de Structuurvisie van de stad Groningen, en tegelijk ook een belangrijke bijdrage leveren aan de realisatie van onze stedelijke programma's. Het gaat derhalve nadrukkelijk niet om elf 'losse' projecten: ze moeten met een integrale bril worden gezien – ook omdat verscheidene projecten meerdere programma's raken.

Om de leesbaarheid van deze rapportage te bevorderen, worden de elf sleutelprojecten hieronder als separate entiteiten behandeld. De belangrijkste ontwikkelingen worden per Programma voor u samengevat. Daarmee volgt deze rapportage de indeling van de vorige rapportages. Deze indeling was gebaseerd op de gemeentelijke begroting.

Omdat, zoals gesteld, een aantal projecten meerdere programma's raakt, vindt u in de samenvatting een aantal projecten onder meerdere programma's terug. Ook vindt u het project Grote Markt terug onder het programma Economie.

Wij informeren Uw raad drie maal per jaar over deze projecten: éénmaal voor de periode t/m 31 maart, éénmaal voor de periode t/m 31 juli, en éénmaal geïncorporeerd in de jaarrekening. De voorliggende rapportage gaat over de periode 1 april tot en met 31 juli maart 2015.

De wijzigingen ten opzichte van de eerste sleutelrapportage van dit jaar zijn geel gearceerd. De stukken die niet geel gearceerd zijn, zijn ongewijzigd t.o.v. de vorige versie. Vanwege de leesbaarheid zijn van de tabel op p.39 e.v. alleen de randen geel gearceerd..

PROGRAMMA VERKEER EN VERVOER

SPOORZONE/STATIONSGBIED

Het afgelopen jaar zijn grote stappen gezet in de planvorming voor het stationsgebied. Dit heeft geleid tot vaststelling van het Ruimtelijk Functioneel Ontwerp voor het Hoofdstation en het ambitiesdocument 'Mooi'. Bovendien ligt er een principebesluit over de realisatie van een fietstunnel en een ondergrondse fietsenstalling aan de zuidzijde van het Hoofdstation. Daarmee zijn de beoogde omvangrijke en ambitieuze ingrepen in de Spoorzone waar te maken.

In de tweede helft van 2014 zijn verschillende modellen uitgewerkt om het busstation naar het zuiden te verplaatsen, in relatie tot de voorgenomen aanleg van een spoorkruisende bustunnel. Dat zal wel forse - nog nader te onderzoeken en financieren - investeringen met zich meebrengen. Dat geldt (ook) voor een gebiedsontsluiting en de ruimtelijke opgave voor de zuidzijde van het Hoofdstation. Vooral de bustunnel is te optimaliseren na het (voorgenomen) vertrek van POST NL uit het gebied.

Het GO aan het Herewegviaduct is inmiddels afgerond.

OOSTERHAMRIKZONE

De planstudie naar de vervanging van de Gerrit Krolbrug is aangegrepen om de mogelijkheden voor een nieuwe stadsdeelontsluiting in de Oosterhamrikzone te onderzoeken. De planning hiervan is zeer straf. Een nieuwe stadsdeelontsluiting is een vraagstuk met veel meer complexiteit. Komende periode wordt samen met de bewonersorganisaties een traject ingezet waarbij inzichtelijk moet worden wat de mogelijkheden zijn van een kwalitatieve impuls voor de zone; woningbouw, groen, en leefbaarheid.

AANPAK RING ZUID

Voor de realisatie van het project Aanpak Ring Zuid hebben zich drie gegadigden kandidaat gesteld. Alle drie de gegadigden zijn toegelaten tot de aanbestedingsprocedure voor het project. Die duurt tot begin 2016.

Deze zomer startten de voorbereidingen voor de ombouw van de zuidelijke ringweg. In aanloop naar deze werkzaamheden zijn op een aantal plekken rond de zuidelijke ringweg voorbereidende onderzoek gedaan.

Deze zomer werden uitspraken van de Raad van State en de rechtbank verwacht over de beroepen op het Tracébesluit en de omgevingsvergunning voor de aanleg van de Helperzoomtunnel. De uitspraken zijn vertraagd tot op dit moment.

Over aardbevingsbestendig bouwen liggen sluitende afspraken in de realisatieovereenkomst.

(Onderstaand hoofdstuk over de Aanpak Ring Zuid betreft de stand van zaken t/m 31 juli 2015, de peildatum van deze sleutelrapportage. Over de meer recente ontwikkelingen – o.a. de uitspraak van de Raad van State - is uw Raad inmiddels geïnformeerd).

EEMSKANAALZONE

Een aantal projecten in deze zone vallen onder het Programma verkeer en vervoer:

- o Berlagetracé: medio 2016 gereed;
- o Sontwegtracé: Werkzaamheden zijn nagenoeg afgerond, uitvoering van de restpuntenlijst en groenwerkzaamheden worden de komende maanden uitgevoerd i.v.m. seizoensgebonden werkzaamheden (groen). De financiële balans kan worden opgemaakt.
- o Visie Eemskanaalzone – deelgebied Boulevard: de nieuwe visie op dit gebied loopt vertraging op. Wel wordt momenteel onderzocht hoe (en waar) een fietsvoetgangersoversteek tussen Sontplein e.o. en de binnenstad gerealiseerd kan worden.
- o P+R Meerstad: Op dit moment worden er drie ontwerpmodellen verder uitgewerkt en voorzien van een kostenplaatje

HOV-MAATREGELEN

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Veel van de grote aanpassingen aan o.a. de Oostersingel, het Damsterdiep en de Kolendrift zijn in uitvoering of zijn inmiddels gereed.

EUROPAPARK

Een aantal van de eerder genoemde (bouw)plannen zijn conform planning in uitvoering gegaan, of conform planning afgerond. Op een aantal plannen (de linie Zuid (Plan Credo), Sportcomplex) moet herijking plaatsvinden.

PROGRAMMA WONEN

MEERSTAD

In de periode 1 januari 2015 tot en met 31 juli 2015 zijn 28 kavels c.q. woningen verkocht. De prognose voor deze periode was circa 40 stuks. Daarmee liggen we licht achter op schema voor de prognose voor geheel 2015 van 82 kavels c.q. woningen. Er blijkt wel volop vraag, maar het is wachten op het in de verkoop gaan van nieuwe woningen en kavels. De prognoses (voor de rest van 2015 en 2016) zijn positief.

De reeds naar beneden bijgestelde grondexploitaties zijn bij de laatste grondexploitatie (2014) verder neerwaarts bijgesteld om het risico te beperken. Ook is het renterisico voor de eerste 10 jaar ingeperkt. Tegenvallende verkoop blijft (naast de opbrengsten van de bedrijventerreinen en de ingecalculerde subsidie-inkomsten) het belangrijkste risico voor de grondexploitatie. Gezien de huidige ontwikkelingen in geld- en kapitaalmarkt wordt gewerkt aan het verlagen van de rente op de leningenportefeuille en het wederom voor langere tijd vastleggen van het huidige lage renteniveau.

EEMSKANAALZONE

Binnen de Eemskanaalzone (EKZ) onderscheiden we in het 'programma wonen' een tweetal projecten:

- o Kop van Oost II: loopt, en is succesvol;
- o Woonschepenhaven: uw Raad heeft besloten extra budget ter beschikking te stellen om ook achterstallig onderhoud (meerwerk) uit te voeren. Werkzaamheden zijn inmiddels begonnen. Aanwezigheid van bodemvreemd materiaal blijft een risico;
- o Daarnaast zijn we bezig om kansen voor woningbouw op andere locaties in de zone te onderzoeken.

OOSTERHAMRIKZONE

De uitvoering van de agenda van de Routekaart Oosterhamrikzone krijgt steeds meer vorm. Verschillende bouwprojecten zijn intussen goed op gang gekomen. Binnenkort wordt gestart met de sloop van de Alfa Laval locatie. - vooruitlopend op de plannen vanuit de Intense Laagbouw manifestatie. Hierbij wordt bijzondere aandacht besteed aan de aanwezigheid van asbesthoudend materiaal.

BODENTERREIN/EBBINGEKWARTIER

De ontwikkelingen lopen voorspoedig. Zo is er gestart met de bouw van het Studentenhotel, woonblokken, en blok 6b en blok 7.

PROGRAMMA ECONOMIE

WESTPOORT

Westpoort blijft de komende jaren de belangrijkste uitleglocatie voor nieuwe bedrijven die een plek zoeken aan de rand van de stad. Inmiddels wordt een business case uitgewerkt voor de vestiging van één of meerdere data-hotels op Westpoort. Ook vinden de afrondende gesprekken plaats over een deel grondruil op fase 2 en een deel aankoop voor een uitbreiding van het hoogspannings-station Vierverlaten en een nieuw tracé van de 380 KV leidingen naar o.a. de Eemshaven.

EUROPAPARK

Op het Europapark zijn meerdere initiatieven voor bouwontwikkelingen (met name op het gebied van wonen en sport) gestart. Zie verder hierboven.

GROTE MARKT OOSTZIJDE/ FORUM

Op 10 februari is besloten een pauze in te lassen bij de bouw van het Groninger Forum, om het gebouw te toetsen aan nieuwe richtlijnen voor aardbevingsbestendig bouwen. Deze periode is gezien de complexe materie verlengd tot 1 oktober.

(Onderstaand hoofdstuk over de Grote Markt Oostzijde/Forum betreft de stand van zaken t/m 31 juli 2015, de peildatum van deze sleutelrapportage. Over de meer recente ontwikkelingen is uw Raad inmiddels geïnformeerd).

ZERNIKE CAMPUS GRONINGEN

Om Zernike verder te kunnen ontwikkelen is een nieuw ruimtelijk plan ontwikkeld. Daarvoor vindt binnenkort de architectenselectie plaats. Ook is een businessplan voor parkmanagement besproken en goedgekeurd. Er vinden verschillende gesprekken met geïnteresseerde partijen plaats.

SPOORZONE GRONINGEN

VOORTGANG

Gebiedsontwikkeling

Sinds 2010 werken we aan het project Stationsgebied. Op 20 juli 2011 stelde uw raad het voorkeursalternatief voor de lange termijn ontwikkeling van het Stationsgebied vast. De ontwikkelingsvisie vertolkt onze ambitie voor het gebied en richt zich zowel op de noordzijde (het voorplein tussen Stationsweg en sporen) als op de zuidzijde (tussen sporen en Parkweg). Vanuit deze ambitie is een ontwikkelingsstrategie opgesteld. Niet zozeer als eindbeeld, maar vooral als beslissingsondersteunend model. Uw raad heeft deze ontwikkelstrategie op 26 juni 2013 vastgesteld.

Belangrijk element in de ontwikkelingsvisie is de uitgesproken wens om het busstation op termijn naar het zuiden te verplaatsen. Hiervoor zijn in de tweede helft van 2014 verschillende modellen uitgewerkt, in relatie tot de voorgenomen aanleg van een spoorkruisende bustunnel. Tevens is gestart met een verkenning naar mogelijke varianten voor de ontsluiting van het gebied ten zuiden van de sporen. De gemeente is trekker voor de gebiedsontwikkeling aan de zuidzijde van de sporen en de herinrichting van het voorplein. Belangrijke partner bij de ontwikkeling is NS Station. De investeringsopgaven en bijbehorende financieringsmiddelen voor de ontwikkeling van het gebied ten zuiden van de sporen moeten nog in beeld worden gebracht.

Van 25 april tot 2 juni 2014 heeft een actieve dialoog plaatsgevonden voor de spoorzone. In deze actieve dialoog zijn stadgers en andere belanghebbenden gevraagd input te leveren op onder meer de plannen voor aanleg van een bustunnel, aanleg van een fietstunnel (met fietsenstalling aan de zuidzijde) en aanleg van een voetgangerstunnel onder het Hoofdstation. Daarnaast hebben de plannen voor het vierde spoor tussen het Hoofdstation en Station Europapark en de verplaatsing van het opstel terrein naar de Rouaanstraat voorgelegd voor reacties. Alle reacties en planaanpassingen zijn beschreven in de 'reactienota spoorzone Groningen' die uw raad in september heeft besproken.

Op 18 februari 2015 heeft u het Ruimtelijk Functioneel Ontwerp voor het Hoofdstation en het ambitiedocument 'Mooi' vastgesteld. De afronding van deze documenten vormt een kroon op de werkzaamheden van de afgelopen jaren en is belangrijke stap voor het project Groningen Spoorzone. Samen met de al in september 2014 vastgestelde sporenlay-out zijn de ontwerppunten klaar om vastgesteld te worden, waarmee een nieuwe, meer uitvoeringsgerichte fase van het project wordt bereikt. De plannen zijn in samenhang technisch, functioneel en ruimtelijk beoordeeld en getoetst op financiële haalbaarheid. Geconcludeerd kan worden dat de beoogde omvangrijke en ambitieuze ingrepen in het kader van Groningen Spoorzone waar kunnen worden gemaakt.

De impact van het project Groningen Spoorzone is op stedelijk niveau en regionaal groot. De bereikbaarheid per spoor wordt voor de komende decennia verbeterd en sluit aan op de ingrepen in het regionale HOV-systeem. Met de aanleg van de bustunnel wordt de

Stationsweg ontlast en de mogelijkheid gecreëerd voor de gewenste toekomstige verplaatsing van het busstation naar de zuidzijde van de sporen. Hierdoor ontstaan kansen voor de herinrichting van het voorplein en het verbeteren van de loopstroom naar de binnenstad.

Afgelopen voorjaar is duidelijk geworden dat Post NL plannen heeft het stationsgebied te verlaten. Dit geeft het project de mogelijkheid om de eerder genoemde bustunnel te optimaliseren en de Rivierenbuurt een 'voorkant' te geven aan de zijde van het spoor.

De verplaatsing van het opstel terrein biedt mogelijkheden voor de ontwikkeling van Stationsgebied Zuid, met de nader vorm te geven zuidtree als bijzondere opgave. De voetgangerstunnel (met vrije interwijkpassage over de hele breedte) en de fietstunnel heffen daarbij de barrièrewerking van het spoor op. In de plannen krijgen ook de monumentale elementen ruimschoots aandacht. Het monumentale stationsgebouw wordt weer geactiveerd doordat de hoofdentree centraal in de loopstromen staat en het verbrede perronplein kan samen met het monumentale stationsgebouw, het seinhuis en de kappen een visitekaartje voor Groningen vormen.

Spoorse ingrepen (transfer, spoorconfiguratie en opstel terrein)

1) Transfer

In de raadscommissie R&W van 2 oktober 2013 is unanieme voorkeur uitgesproken voor een tunnel als transfervariant (versus een pasarelle over de sporen heen), met als uitgangspunt dat het een reizigerstunnel moet zijn met interwijkfunctie (in maatvoering en 24-uur openstelling). De stuurgroep Spoorzone heeft in navolging hiervan op 11 oktober 2013 de tunnelvariant als basis voor verdere uitwerking vastgesteld. Op basis van de keuze voor een tunnel wordt het loopstromenmodel geactualiseerd in relatie met ketenvoorzieningen (ten behoeve van de maatvoering) en zijn functionaliteit en ruimtelijke kwaliteit in de eerste helft van 2014 verder ontworpen. Pro Rail is trekker voor dit onderdeel.

2) Spoorconfiguratie

In maart 2014 heeft ons college in navolging van de stuurgroep Spoorzone haar voorlopige voorkeur uitgesproken voor spoorconfiguratie B4. Uw raad is hierover per brief van 11 maart 2014 geïnformeerd. De spoorconfiguratie B4 maakt het doortrekken van treinen van Leeuwarden naar Station Europapark mogelijk, hetgeen als ambitie was geformuleerd in de vastgestelde HOV visie eind 2013. U heeft in september 2014 ingestemd met de spoorconfiguratie B4.

3) Opstel terrein

De provincie Groningen heeft al in september 2012 op basis van een uitgebreide alternatievenstudie de locatie Rouaanstraat als voorkeurslocatie voor het uit te plaatsen opstel terrein vastgesteld. De planologische inpassing van het opstel terrein zal plaatsvinden aan de hand van een Provinciaal Inpassingsplan. De eerste informatiebijeenkomsten voor de omgeving hebben begin maart 2014 plaatsgevonden. Daarnaast is het opstel terrein tijdens de actieve dialoog aan de orde geweest. Het voorontwerp PIP heeft van 20 januari tot 3 maart 2015 ter inzage gelegen.

De gezamenlijk spoorse ingrepen hebben een investeringsniveau van circa € 205 miljoen en worden betaald vanuit RSP en regionale middelen. De provincie is opdrachtgever.

Fietstunnel

In de raadscommissie van 2 oktober 2013 heeft uw raad verzocht om de mogelijkheid te onderzoeken voor een fietsverbinding onder de sporen door. Dit onderzoek is ingezet en de verschillende varianten zijn in beeld gebracht. Ze vormden onderdeel van de actieve dialoog. De gemeente is trekker voor dit onderdeel. In de raadsvergadering van september 2014 lag een voorstel om u uit te spreken tot de aanleg van een spookkruisende fietstunnel met aansluitende fietsstalling. Daarnaast deden wij u een voorstel voor de financiële dekking van deze twee projecten. Uw raad heeft op 18 februari 2015 een principebesluit genomen over de realisatie van een fietstunnel en ondergrondse fietsenstalling aan de zuidzijde van het Hoofdstation. Deze fietsenstalling voorziet in 5000 stallingsplaatsen. De komende periode wordt nog een second opinion op kosten en risico's uitgevoerd en worden financiële afspraken gehard.

Bustunnel

De mogelijkheden tot aanleg van een spookkruisende bustunnel zijn onderzocht (ter uitvoering van de ambities in de HOV visie). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de tunnel zowel met een busstation aan de noordzijde, als ook met een busstation aan de zuidzijde kan functioneren. De aanleg van een bustunnel is als ambitie geformuleerd in de HOV-visie die eind 2013 is vastgesteld en biedt kansen voor een directe aansluiting van de HOV-as west. Daarnaast biedt de bustunnel kansen voor aansluiting van de bussen uit het zuiden. De provincie is trekker voor dit onderdeel. De investeringen bedragen naar schatting € 30 miljoen. **Het vertrek van Post NL geeft kansen om de bustunnel te optimaliseren.**

Met de aanleg van de bustunnel kan de Stationsweg worden ontlast, hetgeen een kans biedt voor de inrichting van het voorplein en het ontwarren van de verkeersknoop ter hoogte van de Werkmanbrug. Daarnaast biedt het een kans voor het naar voren halen van de realisatie van een zuidelijke entree van de (voetgangers)tunnel. Voor het creëren van een zuidelijke entree is inmiddels binnen het budget van de bustunnel geld gereserveerd. U heeft in september 2014 tezamen met de spoorconfiguratie ingestemd met de realisatie van de bustunnel. Provinciale Staten heeft in maart 2015 hiervoor een realisatiebesluit genomen en daarmee het krediet ter beschikking gesteld, samen met de andere onderdelen van de spookknoop.

Organisatie

In het project Groningen Spoorzone werken de provincie Groningen, ProRail, NS, Ministerie van Infrastructuur en Milieu en gemeente Groningen samen. In de gezamenlijke stuurgroep vindt besluitvorming plaats.

De gemeente is primair verantwoordelijk voor de gebiedsontwikkeling ten zuiden van de sporen, de herinrichting van het voorplein en de fietstunnel (en stallingen). De provincie is risicodragend verantwoordelijk voor de spoorse ingrepen (transfer, spoorconfiguratie en opstel terrein). De provincie is opdrachtgever voor ProRail, hiertoe gedelegeerd door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu.

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Op 14 maart 2014 is de Samenwerkingsovereenkomst Spoorknop Groningen getekend, volgend op een eerder gesloten intentieovereenkomst uit (2011). In de samenwerkingsovereenkomst zijn de uitgangspunten voor de samenwerking en planontwikkeling verwoord.

In de samenwerkingsovereenkomst zijn de volgende deelprojecten onderscheiden:

1. Uitbreiden en verbeteren van de transfer op station Groningen (extra perrons, een perrontunnel die ontworpen en uitgevoerd wordt om tevens te kunnen fungeren als interwijkverbinding ter voorbereiding op de eventuele realisatie van de zuid entree zoals bedoeld in Deelproject 11, alsmede aanpassing van het/de vigerende bestemmingsplan(en), aanpassing(en) aan het Stationsgebouw die het gevolg zijn van de uitbreiding en/of verbetering van de transferfunctie).
2. Realisatie van verhuurbare ruimten ter vervanging.
3. Zijperron station Groningen Europapark.
4. Verbetering en uitbreiding spoorconfiguratie, incl. opheffen overweg Esperantostraat.
5. Realisatie van een nieuw opstelterrein en vrijmaken bestaand terrein.
6. Aanpak van knelpunten op het stationsplein.
7. Realisatie van een bustunnel onder het stationsemplacement en de aansluitende infrastructuur.
8. Realiseren van verhuurbare ruimten "extra".
9. Fietsparkeren Stationsgebied noordzijde.
10. Fietsparkeren Stationsgebied zuidzijde.
11. Realisatie entree zuidzijde transfer-/interwijktunnel.
12. Gebiedsontwikkeling en -inrichting stationsgebied zuidzijde.
13. Herinrichting Stationsgebied noordzijde.
14. Busstation.
15. Vernieuwing Herewegviaduct.
16. OVCP voorzieningen tijdelijke situatie.
17. OVCP voorzieningen definitieve situatie.
18. Fietstunnel.

Communicatie

Van 25 april tot 2 juni 2014 heeft actieve dialoog plaatsgevonden. Op de inloopmarkten zijn in totaal bijna 450 belangstellenden geweest. Daarnaast zijn nog verschillende informatieavonden gehouden met direct aanwonenden. In totaal zijn 92 reacties ontvangen met daarin ruim 200 geformuleerde reacties op de plannen. De actieve dialoog heeft op een aantal onderdelen geleid tot voorstellen voor planwijziging en daarnaast een aantal onderzoeksopdrachten.

Daarnaast is er afgelopen periode intensief contact geweest met onder meer de bewoners van Helperzoom ten behoeve van de realisatie van een derde perron van station Europapark Groningen. Binnenkort wordt het bestemmingsplan aan uw raad ter besluitvorming aangeboden. Op het ontwerpbestemmingsplan zijn geen zienswijzen ingediend.

Van 1 juni tot 3 juli 2015 is met de omgeving een "inloopmarkt" georganiseerd over de kansen die het vertrek van Post NL geeft aan het project - met een geoptimaliseerde bustunnel en ruimtelijk inpassing met de Rivierenbuurt. Deze dialoog heeft meer dan 200 belangstellenden (met 80 reacties) getrokken. Veel belanghebbenden zien een meerwaarde in een optimalisatie van de bustunnel.

Herewegspoorviaduct

Groot Onderhoud heeft inmiddels plaatsvonden. Dit project is inmiddels een onderhoudsproject van stadsbeheer. Voorgesteld wordt om het vanaf heden uit de sleutelrapportages te schrappen.

RISICO'S

Groningen Spoorzone

- Ambitieniveau en investeringen

De financiële opgave voor de gemeente is direct verbonden aan de door de gemeente geformuleerde ambitie om het gebied ten zuiden van het spoor te ontwikkelen tot een aantrekkelijk stedelijk gebied en aan de noordzijde van het station de verbinding met de binnenstad te verbeteren en het voorplein op te knappen. Willen we in de toekomst deze ambities waarmaken, dan zal dat te zijner tijd (forse) investeringen met zich meebrengen. De omvang van die investeringen zal afhangen van nadere planuitwerking, planfasering, en beschikbare (i.e. beschikbaar gestelde) middelen. Gedacht kan worden aan het realiseren ketenvoorzieningen, aanpassingen hoofdontsluiting Parkweg-Parkwegviaduct/Emma-viaduct, vormgeving entree zuidzijde, grondverwerving, bodemsanering, bouw- en woonrijp maken, aanpassingen voorplein, busstation en plankosten.

- Tijd

De spoorse onderdelen van het project Groningen Spoorzone hebben een dwingend tijdpad in verband met de nieuwe spoorconcessie in 2020 en het RSP budget. Beoogd wordt de uitvoeringswerkzaamheden te hebben afgerond voor 2020 (start aanbestedingsprocedure

medio 2015 voor de spoorse onderdelen (4de spoor met voorzieningen) en start aanbestedingsprocedure overige onderdelen medio 2016).

- Kansen voor gebiedsontwikkeling

Om verlies van kansen te voorkomen - mede gelet op de langjarige gebiedsontwikkeling aan de zuidzijde- is het van belang dat de gemeente tijdig haar elementen inbrengt (bijvoorbeeld fietstunnel, vormgeving zuidentree) en door actieve planvorming voorkomt dat op korte termijn aan te leggen infrastructuur toekomstige gebiedsontwikkeling blokkeert.

- Veelheid aan belangen

De samenwerking tussen partijen verloopt goed en de overlegstructuur is in maart 2014 vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Het continue transparant maken van belangen en het tijdig identificeren van eventuele tegenstrijdigheden is voorwaardelijk voor een gestructureerde planvorming.

FINANCIEN

De gemeente is initiatiefnemer voor de aanleg van een spoorkruisende fietstunnel (raming € 12 mln.) U heeft hierover in februari 2014 een principe besluit genomen. Voor de spoorse onderdelen is de provincie Groningen risicodragend opdrachtgever. Het betreft een investering van circa € 200 miljoen. De gemeente draagt (getrapt) bij via het RSP, bijdrage Raamwerk Regiorail en een bijdrage van het Rijk uit het programma Ruimte voor de fiets. Voor de aanleg van de fietstunnel (€ 12 mln.) en de ondergrondse fietsenstalling (€ 16,5 mln.) aan de zuidzijde zal de gemeente (bij positieve besluitvorming) risicodragend opdrachtgever zijn. Overigens lopen hierover nog gespreken met de provincie Groningen. De kosten voor aanleg van de beoogde bustunnel (met aansluitende infrastructuur) worden geraamd op € 30 miljoen. Beoogde dekking komt uit RSP-middelen en mogelijk uit de exploitatiewinst die de aanleg van de tunnel met zich meebrengt. De provincie zal fungeren als opdrachtgever.

Stand van de kredieten

Raadsbesluit 17 december 2008, nr. 6 g	€ 300.000
Raadsbesluit 22 april 2009, nr 6 b, nr.412	€ 242.000
Raadsbesluit 17 februari 2010, nr. 603)=	€ 458.000
Raadsbesluit 17 november 2010, nr. 6g	€ 851.000
Raadsbesluit 30 november 2013, nr. 8c	€490.000
Raadsbesluit 23 april 2014, nr. 6k	€ 500.000
Raadbesluit 24 september 2014 nr. 6d	€ 500.000

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Raadsbesluit 18 februari 2015 nr. 8c1	€ 1.000.000
Totaal	€ 4.341.000

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 31 juni 2015 € 3.299.000

OOSTERHAMRIKZONE

VOORTGANG

Inleiding

De Oosterhamrikzone is in beweging. Marktpartijen zien de Oosterhamrikzone als een belangrijk ontwikkelgebied voor nieuwe woningen. Ook speelt de Oosterhamrikzone een belangrijke rol in de verbindingsdiscussie voor de bereikbaarheid van het UMCG en de noordoostelijke stadsdelen. De omgeving uit tegelijk haar zorgen over een toename van studenten, parkeerproblematiek en een (mogelijke) nieuwe verbinding door de wijk. Reden te meer een open en transparant proces te doorlopen met betrokken partijen en de omgeving. Het vertrekpunt hierbij is de Routekaart Oosterhamrikzone, die dynamische ontwikkelroutes biedt voor de toekomst van het gebied.

Routekaart Oosterhamrikzone

De Raad heeft in november 2013 de Routekaart Oosterhamrikzone ontvangen en vormt het nieuwe vertrekpunt voor de toekomst van dit gebied. De belangrijkste opmerkingen van uw raad over de Routekaart waren:

- 1) De wens om te komen tot een goed participatieproces rondom de besluitvorming van de autobereikbaarheid van het UMCG;
- 2) De wens tot afstemming met de woonbootbewoners tot een goede invulling van de oever.

In augustus 2014 hebben wij u een brief gestuurd (kenmerk: 4514288) met daarin een overzicht met de stand van zaken van bouwinitiatieven in de zone.

Bereikbaarheid UMCG en Planstudie vervanging Gerrit Krolbrug

Een nieuwe multimodale verbinding in de Oosterhamrikzone als alternatief voor een autoverbinding via de Gerrit Krolbrug is van grote betekenis voor de ontsluiting en de ontwikkelingsmogelijkheden van het UMCG en de binnenstad. Deze oplossing ligt gevoelig in de aangrenzende woonbuurten.

Dat geldt overigens ook voor de keuze om uitsluitend de Gerrit Krolbrug te vervangen, aangezien dit een aanzienlijke groei van het autoverkeer op de Korreweg met zich mee gaat brengen. Het betreft hier niet alleen een verkeersvraagstuk, maar heeft ook economische en leefbaarheidseffecten en biedt kansen voor wijkontwikkeling.

De kans ligt er nu vanwege de noodzaak om de bruggen aan te pakken. Wij hebben u hierover in juli per brief geïnformeerd (kenmerk: 4487756). In de afgelopen periode hebben we een drietal varianten voor zowel de Gerrit Krolbrug als voor de verkeersafwikkeling voor een nieuwe autoverbinding door de Oosterhamrikzone verder uitgewerkt. Daarover is overleg geweest met een brede klankbordgroep en is een inloopbijeenkomst in mei 2015 georganiseerd voor alle belanghebbenden.

In het bestuurlijke overleg tussen het rijk, de provincie en de gemeente is destijds de scope van de planstudie Gerrit Krolbrug verbreed tot de verbinding via de Oosterhamrikzone. Inmiddels hebben partijen besloten dat het rijk zich beperkt tot de vervanging van de Gerrit Krolbrug en de regio (provincie en gemeente) verantwoordelijk zijn voor de verbinding in de Oosterhamrik-zone. Deze constructie biedt bij nader inzien betere vooruitzichten op financiering dan een coalitie met het rijk.

Planning

De inloopbijeenkomst (in Mei '15) heeft diverse reacties en vragen opgeroepen. Deze worden samen met de provincie verwerkt. De bewonersorganisaties van de aangrenzende woonbuurten hebben een eigen variant ingediend. Deze variant wordt in het vervolgetraject uitgewerkt en getoetst. Tegelijkertijd willen we samen met deze bewonersorganisaties de kansen verkennen die een verbeterde bereikbaarheid biedt voor een opwaardering van het woonmilieu. De doorloop van het proces wordt daardoor langer dan we aanvankelijk hadden ingeschat.

BO Planstudie vervanging Gerrit Krolbrug & stadsdeelontsluiting Oosterhamrikzone:	okt. 2015
Vervoluitwerking varianten met bewonersorganisaties/inspraak	okt. 2015 – maart 2016
Bestuurlijk voorkeursvariant(en):	maart – mei 2016
Vaststellen voorkeursvariant:	medio 2016

Oosterhamrikkade noordzijde, locatie A en B en particuliere kavels Locatie A
Direct naast deelgebied A komen een aantal particuliere kavels in ontwikkeling. Voor het bouwplan van Kooi (locatie van de voormalige drukkerij van Denderen / 32 stuks jongerenhuisvesting) is de bouw gestart. Het plan van Nijhuis Bouw op de ABN-AMRO locatie (36 zelfstandige wooneenheden voor jongeren) is voorlopig geparkeerd. We hebben Nijhuis Bouw gevraagd om in het verlengde van locatie B (zie hierna) een voorstel te doen voor uitsluitend grondgebonden woningen op de gemeentelijke gronden in deze strook.

Locatie B

De ontwikkelaars KUUB en Nijhuis ontwikkelen locatie B tot 'Stadsvilla's', grondgebonden woningen, met mogelijkheden tot het creëren van woon-werkeenheden, beneden-bovenwoningen of geclusterde eenheden (geen studio's, minimaal 60 m2) in drie tot vier bouwlagen. Zij worden aan de achterzijde via een (vent)weg ontsloten. Parkeren gebeurt op eigen terrein. De doelgroep betreft meerpersoonshuishoudens, zoals jonge stellen, gezinnen en senioren. De bouw is inmiddels gestart.

De koopovereenkomst met Nijhuis Noord over de verkoop van 2 fasen van locatie B is getekend. **De verkoop van de 2^e fase start op korte termijn.**

Oosterhamrikkade noordzijde, locatie C

Dit deelproject is momenteel 'on-hold' gezet in afwachting van de uitkomsten van de planstudie vervanging Gerrit Krolbruggen.

Oosterhamrikkade zuidzijde, locatie D

Ook deze locatie 'on-hold' gezet in afwachting van de uitkomsten van de planstudie vervanging Gerrit Krolbrug.

Plan M (voormalig distributiecentrum UMCG)

Ontwikkelaar Urban Interest heeft in november 2013 een aanvraag ingediend voor een omgevingsvergunning voor de Oosterhamrikkade 5, 7 en 9. Deze is verleend en de bouw is gestart. Tijdelijk is een bouwpaauze ingelast om nader onderzoek te verrichten naar eventuele maatregelen tegen aardbevings schade. De kosten hiervan vallen toe aan de NAM. Samen met de woonbootbewoners van het aangrenzende deel van de kade hebben we een bescheiden plan gemaakt voor de vergroening van de kade en een daarop gebaseerde regulering van het gebruik van de oever. **Dit plan wordt binnenkort uitgevoerd.**

Alfa-Laval

De uitvoering van de sloop van de Alfa Laval-locatie is inmiddels in voorbereiding. De laatste contracten zijn ontbonden en de gebruikers geïnformeerd. Bij de sloop wordt bijzondere aandacht besteed aan de aanwezigheid van asbesthoudend materiaal. De verdere planvorming wordt in het najaar van 2015 opgestart.

Oosterhamrikkade zuidzijde

In de brief van 19 augustus 2014 (kenmerk: 4514288) hebben we u geïnformeerd over twee nieuwe initiatieven. Te weten de 'Oude Taxicentrale' (OHK zz 103-107) en een plan voor de 'Biemanslocatie' (OHZ zz 115-117).

- Oude Taxicentrale

In het bouwplan 'oude taxicentrale' worden 180 appartementen voor jongeren tussen de 20 en 28 gerealiseerd, met 27 parkeerplaatsen. Het ontwerp is energiezuinig, en biedt de mogelijkheid uit te breiden naar grotere eenheden. Het preadvies van de welstand is positief. Wel vraagt de huidige opzet een beperkte aanpassingen van het bestemmingsplan. De mogelijkheden voor projectfinanciering (in het kader van het Bouwoffensief) voor de Oude Taxicentrale worden onderzocht. **De uitgebreide WABO-procedure voor dit plan loopt inmiddels.**

- 'Plan Biemanslocatie'

Ontwikkelaar Esprit heeft de gemeente medio 2014 benaderd met een initiatief voor een complex gericht op jongerenhuisvesting. De plannen verkeren in een pril stadium (volumestudies). Het betreffen 140 appartementen á 23m² en 54 appartementen á 47m². **Dezen worden gerealiseerd op grond die deels in het bezit van de gemeente is, en deels in bezit is van Nijestee. Een voorbehandeling van welstand is gaande.**

Inrichting oever Oosterhamrikkade zuidzijde

De uitkomst van de planstudie vervanging Gerrit Krolbrug speelt hier een belangrijke rol. Het wachten is daar nog op.

Broedplaats Paradijsvogelstraat

Leegstandsbeheerder Carex heeft de Paradijsvogelstraat 10-13 in de afgelopen jaren getransformeerd tot een succesvolle Broedplaats waar de creatieve industrie een thuishaven heeft gevonden. Wij zijn met Carex overeengekomen dat zij de Broedplaats voor de komende vijf jaar verder mogen ontwikkelen. De gemeentelijke eigenaarslasten worden hierbij tot een minimum beperkt. In overleg met de omgeving krijgen de panden een faciliteit.

Toentje & Stadswerf

Samen met Nijestee, bewoners en Toentje/Voedselbank hebben we een traject opgestart om het bouwterrein van Nijestee in te richten als een tijdelijk stuk stad, gefinancierd vanuit bewonersparticipatie en ondersteund door het gemeentelijk armoedebeleid. Eind 2013 is Toentje geopend, daarnaast hebben de bewoners vanuit NLA-middelen een budget gekregen het overige deel van het bouwterrein van Nijestee tijdelijk in te richten. Inmiddels hebben de initiatiefnemers ook een voorstel voor een kleine veestapel onder de naam "Kakelt en knort" voor het aangrenzende terrein ingediend. Hieraan hebben we onze medewerking toegezegd.

Spoedsanering locatie Simmeren

Op locatie Simmeren (oostzijde Van Starckenborghkanaal) wordt in de loop 2015 begonnen met een spoedsanering.

Initiatief fietssteigerbrug Oosterhamrikbaanbrug VBNO en Gjaltema

Vereniging Bedrijven Noord Oost (VBNO) en steigerbouwer Gjaltema hebben een initiatief ingediend voor het aanleggen van een fietssteigerconstructie aan de Oosterhamrikbaanbrug. Dit zou kunnen zorgen voor:

- een betere fiets bereikbaarheid voor Kardingse;
- ontlasting van de Gerrit Krolbrug;
- een betere bereikbaarheid van bedrijventerrein Ulgersmaweg en Ulgersmaborg Noord.

We hebben de mogelijkheden van een dergelijke constructie op haalbaarheid en veiligheid getoetst. Technisch is deze constructie uitvoerbaar. Maar aangezien voor een fietsroute in beide richtingen ook de busbaan moet worden gereconstrueerd, is dit initiatief financieel niet haalbaar. De mogelijkheid voor een fietsroute wordt meegenomen in de studie naar een nieuwe auto-ontsluiting van het stadsdeel door de Oosterhamrikzone.

RISICO'S

Naast de algemene risico's zijn de volgende risico's specifiek van toepassing:

- Ten aanzien van de locatie Simmeren speelt een aanvullend risico met betrekking tot de kosten van saneren in verband met de asbestverontreiniging;
- Een risico is de uitgifte van woningbouw en bedrijfsterreinen. Als gevolg van de huidige economische omstandigheden stagneert de markt vraag. De beheersbaarheid hiervan

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

voor de woningbouw is gering. Voor zover er wel vraag is (jongerenhuisvesting) is er/lopen we risico op weerstand vanuit de omgeving. Inmiddels tekent zich een kentering af in de markt;

- Voor zowel bodemsanering als sloopkosten geldt een hoog risico. Voor de sanering weten we dat er vervuiling is. Daarom hebben we vooraf een uitgebreide inventarisatie uitgevoerd waardoor we de risico's beter kunnen inschatten. Voor sloopkosten is een m³-prijs neergezet die kan fluctueren - afhankelijk van wel of geen asbest.
- Voor de Oosterhamrikzone geldt het risico op leegstand en verpaupering. Hiervoor is een actieplan (=Routekaart) opgesteld dat onderdeel uitmaakt van de nieuwe ontwikkelingsstrategie.
- In september 2013 zijn de uitkomsten van de studie 'Bereikbaarheid UMCG' gepresenteerd. We hebben nog geen standpunt ingenomen over de meest wenselijke oplossing. In samenspraak met het Rijk en de Provincie wordt het vervolgproces verder vormgegeven. Hierbij zijn alle stakeholders in beeld gebracht over de aanpak en onze inzet. Wij hebben u hierover geïnformeerd in de brief van 16 juli 2014 (kenmerk: 4487756. Aangezien de regierol niet bij ons ligt, maar bij de provincie en aangezien het strakke tijdschema opgelegd door het Rijk, ligt bij ons de opgave om daarbinnen de participatie zo goed mogelijk vorm te geven. Inmiddels is in het bestuurlijke overleg vastgesteld, dat de aanpak van de Gerrit Krolbrug vooral een aangelegenheid van het Rijk is en dat de regio verantwoordelijk is voor de verbinding door de Oosterhamrikzone. Wij schatten in dat de mogelijkheden voor financiering door het commitment van de provincie groter zijn worden.

FINANCIËN

De totale kosten worden geraamd op € 50.657.000. De grondopbrengsten worden geraamd op € 28.480.000. Aan bijdragen, inclusief genoemde aanvullende dekking, is € 22.177.000 op eindwaarde geraamd, waarvan al € 20.080.000 is gerealiseerd en geboekt. Kosten, bijdragen en opbrengsten resulteren in een sluitende exploitatiebegroting.

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Stand van de kredieten

Besluit 27-02-2002, nr. 196	1.706.599
Besluit 29-01-2003, nr. 199	1.127.000
Besluit 17-12-2003, nr. 175	175.000
Besluit 17-12-2003, nr. 153	14.700.000
Besluit 31-05-2006, nr. 34	5.461.000
Besluit 28-06-2006, nr. 6g	1.236.000
Besluit 20-06-2007, nr. 12	5.430.000
Besluit 28-05-2008, nr. 6g	179.000
Besluit 26-08-2008, nr. 6h	399.000
Besluit 28-10-2009, nr. 6i	46.000
Besluit 29-9-2010, nr. 6c	231.000
Besluit 15-12-2010, nr. 6e	9.275.000
Besluit 30 maart 2011, nr. 7c	102.700
Besluit 25 januari 2012 6g	-/- 519.000
Besluit 30 januari 2013 8b-12	-/- 837.000
Besluit 18 december 2013, nr.6i	1.857.000
Besluit 17 december 2014, nr. 6u	1.785.000
Totaal toegestane kosten van het plan	42.355.000

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 30 juni 2015	36.718.000
-------------------------------------	------------

AANPAK RING ZUID

(Onderstaand hoofdstuk over de Aanpak Ring Zuid betreft de stand van zaken t/m 31 juli 2015, de peildatum van deze sleutelrapportage. Over de meer recente ontwikkelingen – o.a. de uitspraak van de Raad van State - is uw Raad inmiddels geïnformeerd).

HISTORIE

- 2009: bestuursovereenkomst met de minister van Verkeer en Waterstaat;
- December 2009: start planstudie;
- 22 december 2010: publicatie van het voornemen (Kennisgeving) van de minister van Infrastructuur en Milieu om een Milieu Effect Rapport (MER) op te stellen voor de tweede fase van het project Aanpak Ring Zuid. Dat wil zeggen: een onderzoek naar de gevolgen van de ombouw van deze weg voor haar omgeving;
- 7 november 2011: minister stemt in met het Voorlopig Ontwerp. Deze werkt het projectbureau uit in een definitief ontwerp. Ook werken we aan het MER, die als onderdeel van het Ontwerp Tracébesluit (OTB) de inspraak in zal gaan;
- 29 augustus 2013: publicatie Ontwerp Tracébesluit/ Milieu effect rapport door Minister publicatie Ontwerp Inrichtingsplannen door college van B&W. Inspraak van 30 augustus tot en met 11 oktober 2013. Publicatie Gezondheidseffectscreening;
- 17 oktober 2013: publicatie Ontwerpbesluit omgevingsvergunning; Helperzoomtunnel, Groningen door het college; zienswijzeperiode van 18 oktober tot en met 28 november 2013;
- 30 september 2013: presentatie expert opinion in opdracht van de gemeenteraad;
- 8 oktober 2013: bespreking Ontwerp Tracébesluit/ Milieu effect rapport en Ontwerp Inrichtingsplannen in raad, 9 moties zijn ingediend als zienswijze;
- 21 mei 2014: het college informeert de raad over de tussenstand van het Tracébesluit, de Inrichtingsplannen en de aanleg van de Helperzoomtunnel;
- Juni 2014: behandeling tussenstand van het Tracébesluit, de Inrichtingsplannen en de aanleg van de Helperzoomtunnel in de raad, 12 moties zijn aangenomen in de vergadering van 25 juni;
- 9 juli 2014: informeren raad over voortgang Tracébesluit en de voorbereiding van de marktbenadering;
- 29 september: publicatie Tracébesluit (minister) en inrichtingsplannen (college), daarnaast heeft het college de omgevingsvergunning voor de aanleg van de Helperzoomtunnel aangelegd, start beroepsperiode omgevingsvergunning (t/m 10 november);
- 3 oktober tot en met 13 november 2014 beroepsperiode Tracébesluit. Tegen de Inrichtingsplannen kon geen beroep worden aangetekend;
- 16 december 2014: Rijkswaterstaat, de provincie Groningen en de gemeente Groningen hebben een realisatieovereenkomst vastgesteld voor het project Aanpak Ring Zuid. 19 december 2014 aankondiging start aanbestedingsprocedure.
- 27 februari 2015: **aanmeldingstermijn voor de aanbesteding van het project Aanpak Ring Zuid**

- 17 maart 2015: publicatie selectiebesluit aanbesteding van het project Aanpak Ring Zuid

VOORTGANG

Op 29 augustus 2013 zijn het Ontwerp Tracébesluit en de Ontwerp-inrichtingsplannen voor het onderliggend wegennet gepubliceerd, waarna tussen 30 augustus 2013 en 11 oktober de zienswijzenperiode plaatsvond. De eerste kwartalen van 2014 stonden in het teken van het verwerken, beoordelen en afwegen van de ingediende zienswijzen. Op 21 mei 2014 is een tussenstand aan de raad en het publiek gepresenteerd, waarna op 29 september 2014 het Tracébesluit is ondertekend door de Minister van Infrastructuur en Milieu. Gelijkijdig stelde het college de inrichtingsplannen voor het onderliggende wegennet vast, en namen zij het besluit over de omgevingsvergunning voor de aanleg van de Helperzoomtunnel. Het Tracébesluit en de omgevingsvergunning zullen naar verwachting medio 2015 onherroepelijk zijn. Verder is in 2014 gestart met de voorbereiding van de realisatiefase, in de vorm van aanbestedingsdocumenten en een actualisatie van de bestuursovereenkomst uit 2009: de Realisatieovereenkomst. Eind 2014 is de aanbesteding gestart met de publicatie van de aankondiging. Voor de realisatie van het project Aanpak Ring Zuid hebben zich drie gegadigden kandidaat gesteld. Alle drie de gegadigden zijn toegelaten tot de aanbestedingsprocedure voor het project. Die duurt tot begin 2016. Dan moet bekend zijn wie het project mag uitvoeren. De aanbestedingsprocedure heeft de vorm van een zogenaamde 'concurrentiegerichte dialoog'. Daarbij moeten de gegadigden in dialoog met de opdrachtgever een aantal plannen opleveren, en uiteindelijk een bieding doen.

Deze zomer startten de voorbereidingen voor de ombouw van de zuidelijke ringweg. Vlakbij de zuidelijke ringweg liggen honderden (drinkwater)leidingen, (elektriciteits)kabels en rioolbuizen. Veel ervan liggen op de plaats van de toekomstige werkzaamheden. Daarom startten de gemeente Groningen en nutsbedrijven, zoals Waterbedrijf Groningen, Enexis en KPN en hun aannemers, met het verleggen van deze kabels en leidingen. In aanloop naar deze werkzaamheden zijn op een aantal plekken rond de zuidelijke ringweg voorbereidende onderzoeken gedaan. Het verleggen begon deze zomer, zodat eind 2016/begin 2017 de eerste werkzaamheden aan de ringweg kunnen beginnen. Maar dan zijn nog niet alle kabels en leidingen verlegd. In totaal duurt de hele ondergrondse operatie drie à vier jaar. Dit is ook afhankelijk van de precieze planning die de toekomstige opdrachtnemer van de zuidelijke ringweg maakt.

Daarnaast werden deze zomer uitspraken van de Raad van State en de rechtbank verwacht over de beroepen op het Tracébesluit en de omgevingsvergunning voor de aanleg van de Helperzoomtunnel. De uitspraken zijn vertraagd tot op dit moment. Tenslotte heeft Rijkswaterstaat verkend of en hoe aardbevingsbestendigheid in de aanbestedingsprocedure ingepast kan worden. Op 21 mei informeerde de minister de Tweede Kamer, middels een brief over het MIRT. Voor de ARZ is afgesproken dat "indien het risico op bodembewegingen ten gevolge van aardgaswinning noodzaakt tot meerkosten voor het aardbevingsbestendig bouwen (zoals grondverdichtingen, extra trekstangen of zwaardere opleggingen van de viaducten) de aantoonbare meerkosten van die wijzigingen in dit specifieke geval ten laste worden gebracht van de NAM".

RISICO'S

Ten behoeve van deze risicobeheersing zijn de belangrijkste risico's van het project in beeld gebracht, en zijn beheersmaatregelen benoemd. Deze risico's verschuiven gedurende het proces en worden dan ook continue geactualiseerd. Dit voorjaar is de risicoanalyse voor vervolgfase gehouden.

Aardbevingsbestendig bouwen kwalificeren wij hier niet als risico aangezien er sluitende afspraken over de verantwoordelijkheid liggen in de realisatieovereenkomst, en correspondentie vanuit het Rijk. Indien partijen zich niet committeren aan de afspraken ontstaat er mogelijk een nieuw risico voor het project.

De belangrijkste risico's van de aanbestedingsfase zijn hieronder benoemd:

1) *Optimalisaties kunnen niet worden gerealiseerd.*

De realisatie van een ontbrekende schakel in het nieuwe Zuiderplantsoen, een fiets- en voetgangersverbinding ter hoogte van de huidige Esperanto-kruising, is een diepe wens van de stad, en maakt onderdeel uit van een optimalisatiepakket. Ook in dit optimalisatiepakket zitten een 'groene aankleding' van het nieuwe Julianaplein, de ingang van de verdiepte ligging, en het realiseren van een volledige aansluiting ter hoogte van de Europaweg. Alle optimalisaties maken onderdeel uit van de uitvraag aan de aannemers, maar komen (deels) te vervallen als blijkt dat deze alsnog niet financieel haalbaar zijn ten opzichte van de scope. De realisatie is afhankelijk van de markt en het optreden van risico's die die het budget beïnvloeden.

2) *Verwerking van eisen naar contract is onvoldoende, of eisen zijn van onvoldoende kwaliteit of integraal*

De gekozen aanbestedingsvorm is 'design & construct'. Dit betekent dat de aannemer een ontwerp maakt op basis van systeem- en proceseisen, deels gevoed door klanteisen van beheerders en stakeholders. Als de eisen incompleet, kwalitatief onvoldoende zijn, conflicteren of anders geïnterpreteerd worden door de aannemer, beïnvloedt dit de kwaliteit en het proces. Door meer tijd voor de voorbereiding te nemen kan het risico beheerst worden. De gemeente zal binnenkort instemmen met de verwerking van de eisen voor de onderdelen die in eigendom van de gemeente komen. Het risico is daarmee beheerst.

3) *Kabels en leidingen voor planfase onderschat*

De zuidelijke Ring Groningen (ZRG) ligt op een knooppunt van kabels- en leidingen. De verleggingsopgave wordt bemoeilijkt door de beperkte aanwezige ruimte. Het risico bestaat dat er onvoldoende tijd is genomen voor een goed overzicht van de opgaven en alternatieven, wat zich uit in risico's in tijd, geld en omgeving. Voor de gemeente zelf kan dit aan de orde zijn voor de riolering.

4) *Meer overlast voor omwonenden en bedrijven ervaren tijdens de ombouw dan vooraf vastgesteld*

Ondanks de uitdaging aan de aannemer om slim te bouwen (plannen) en daardoor de hinder te beperken, kan de omgeving de overlast zwaarder ervaren dan vooraf ingeschat. Dit risico

vraagt naast een goede contractvoorbereiding ook goede informatievoorziening over bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid tijdens de bouw. De communicatie hierover moet adequaat en helder zijn, dienstverlening klantgericht.

5) *Versoberingen in de scope*

De drie partners werken met een taakstellend budget. Dit vraagt om een goede projectbeheersing. Mochten overschrijdingen die niet financieel in het project op te vangen zijn zich voordoen, dan zijn versoberingen in de scope aan de orde. Dit kan ten koste gaan van de kwaliteit en omgeving.

FINANCIEN

Voor de ZRG is een budget beschikbaar van € 624 miljoen euro (€ 424 mln. RSP gelden, € 200 mln. MIRT gelden). De samenwerkende partijen betalen de kosten van inzet van mensen en middelen ten behoeve van de planfase en realisatie uit dit bovenstaande budget.

Voor de kosten van de voorbereiding van het in 2009 gepresenteerde BVA voor de Zuidelijke Ringweg Groningen heeft u op 17 december 2008 (€ 400.000) en 25 november 2009 (€ 500.000) kredieten beschikbaar gesteld, totaal € 900.000. Dit betreft zowel de kosten voor de projectorganisatie als ook interne uren en kosten. Bij deze laatste gaat dan om het beoordelen van de producten van de projectorganisatie, ambtelijke en bestuurlijke advisering, strategische adviezen en proceskosten.

Voor de voorbereiding tot en met eind 2010 heeft u op 20 oktober 2010 een krediet van € 500.000 beschikbaar gesteld, waarmee het totaal aan voorbereidingskosten op € 1,4 miljoen euro komt. Het benodigde aantal uren voor beoordeling en advisering bleek in 2010 echter lager dan geprognosticeerd, waardoor er voldoende krediet resteerde voor beoordeling en advisering voor het grootste gedeelte van 2011.

De kosten voor het beoordelen van de producten van de projectorganisatie en de ambtelijke en bestuurlijke advisering heeft uw raad in januari 2012 een krediet van €250.000 beschikbaar gesteld. Daarna is in juni 2012 een nieuw krediet vastgesteld van €375.000 wat toereikend moet zijn tot en met het 2e kwartaal 2013.

Voor 2013 heeft uw raad middelen ter beschikking gesteld voor plankosten voor grote infrastructuurprojecten in de programmabegroting. Op 2 juli 2014 is bij de vaststelling van voortgangsrapportage 1 een aanvullend krediet van € 375.000,- beschikbaar gesteld voor de gemeentelijke plankosten.

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Stand van de kredieten (gemeentelijke plankosten)

Besluit 17-12-2008	400.000
Besluit 25-11-2009	500.000
Besluit 20-10-2010, nr. 6g	500.000
Besluit 25-01-2012	250.000
Besluit 20-06-2012, nr. 7b	375.000
Besluit 12-06-2013, nr. 6k – 26 juni 2013	200.000
Besluit 02-07-2014, 6d	375.000
Totale toegestane kosten	2.600.000

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 31 augustus 2015	2.468.000
---	-----------

EEMSKANAALZONE

VOORTGANG

De ontwikkeling van de Eemskanaalzone (EKZ) is van belang voor Groningen als uitbreiding van het centrum (stedelijk wonen) en als motor van de Groninger economie. Binnen de EKZ onderscheiden we een aantal projecten die wij hieronder toelichten.

Kop van Oost II

Ontwikkelaar Heijmans ontwikkelt de 2^e fase van de Kop van Oost (Houtunielocatie). Het plan is aangepast aan de huidige marktomstandigheden met meer grondgebonden woningen in plaats van appartementen. Wij hebben meegewerkt aan de hiervoor noodzakelijke wijziging van het bestemmingsplan. Men is druk aan het bouwen, en inmiddels is 90% verkocht. Heijmans is inmiddels gestart met de verkoop en de werkvoorbereiding van fase 2.

Berlagetracé

Opstarten en afronden van deze laatste werkzaamheden was mede afhankelijk van de benodigde verwervingen van onder meer Sontweg 15, 17 en 19. Met alle partijen is nu overeenstemming: Sontweg 19 is inmiddels aangekocht door de gemeente, en weer doorverkocht aan Sontweg 17, en Sontweg 17 is vrijwel verbouwd. Voor Sontweg 15 is de omgevingsvergunning aangevraagd en zijn de bouwwerkzaamheden in volle gang. De planning is dat dit gereed komt medio november van dit jaar. Uiterlijk in januari 2016 worden de panden circa 12 meter ingekort, waardoor ook het laatste deel van het Sontwegtracé gerealiseerd kan worden. Medio 2016 is daarmee het hele tracé gereed.

Sontwegtracé

In april 2011 heeft uw raad besloten het Sontwegtracé verder uit te werken. In november 2012 is het uitvoeringsplan Sontwegtracé door de raad vastgesteld (raadsvoorstel RO12.3141549).

Het Sontwegtracé bestaat uit de realisatie van zes verschillende deelprojecten:

1. Sontweg, reconstructie fase 1 – aanpak Europaweg (klaar);
2. Sontweg, reconstructie fase 2 (klaar);
3. Eltjo Ruggeweg, aansluiting Sontweg en Bornholmstraat (95% klaar, valt onder de exploitatiebegroting Berlagetracé);
4. Sontbrug (op 19 augustus opgeleverd, nog te realiseren zijn de restpunten en het groenplan);
5. St. Petersburgweg, aansluiting Oostelijke Ringweg (klaar).

Sontbrug

Qua financiële omvang en risico is de te bouwen Sontbrug het belangrijkste onderdeel binnen het Sontwegtracé. In november 2012 is uw raad akkoord gegaan met het definitief ontwerp Sontwegtracé, de daaraan gekoppelde begroting van € 65 miljoen en het dekkingsvoorstel. Op 18 december 2013 is deze begroting van € 65 miljoen met € 9,1 miljoen naar beneden bijgesteld tot het niveau van € 55,9 miljoen, hoofdzakelijk naar aanleiding van de aanbesteding van de Sontbrug.

Op 1 oktober 2013 heeft de gemeente aan de BAM Civiel de opdracht gegund voor circa € 17 miljoen. Het project Sontwegtracé neemt binnen de begrote uitvoeringskosten een percentage onvoorzien mee van 25% over het voorlopig gegunde bedrag van bijna € 17 miljoen (= ca. € 4,2 miljoen).

Werkzaamheden zijn nagenoeg afgerond, uitvoering van de restpuntenlijst en groenwerkzaamheden worden de komende maanden uitgevoerd i.v.m. seizoensgebonden werkzaamheden (groen). De financiële balans kan worden opgemaakt.

- duurzaamheid, ecologie en kunst (€ 1.520.000)

Bij het vaststellen van het uitvoeringskrediet voor het Sontwegtracé formuleerde uw raad een aantal wensen op het gebied van duurzaamheid, ecologie en kunst. Binnen het aanbestedingstraject Sontbrug hebben we conform het raadsbesluit 2,5% duurzaamheid in plaats van 5% meegenomen. Wel hebben wij in het EMVI criterium het aspect duurzaamheid betrokken. De BAM (aan wie het project Sontbrug gegund is) heeft een duidelijke extra waarde toegevoegd, waarmee we extra in duurzaamheid investeren, passend binnen de aanbesteding. Daar waar in eerste instantie € 980.000 aan duurzaamheid is geschrapt, neemt BAM voor zo'n € 835.000 aan extra duurzaamheidstaken op zich. Zouden we de overige, eerder bezuinigde duurzaamheidsaspecten alsnog meenemen, dan gaat het om (€ 980.000 - € 835.000 =) € 155.000. Eenzelfde keuze geldt voor de ecologie-ambities (€ 350.000) en het toepassen van kunstuitingen (€ 190.000).

Na realisatie van het totale project Sontwegtracé en indien middelen beschikbaar zijn, zullen we u voorstellen of en op welke wijze de resterende duurzaamheids- ecologie en kunstambities (€ 695.000) kunnen worden gerealiseerd. Zodra de financiële balans is opgemaakt komen we hierop bij uw raad terug.

- Aanbestedingsvoordeel (€ 9,1 miljoen)

In de begroting van 18 december 2013 is voor het Sontwegtracé het investeringsniveau verlaagd van € 65 miljoen naar € 55,9 miljoen. Eveneens is de dekking verlaagd met € 9,1 miljoen door verlaging van de bijdrage van Meerstad. Het aanbestedingsvoordeel kan ook invloed hebben op de subsidiabele kosten en daarmee op de te ontvangen subsidiebijdrage. Voor dit risico is een voorziening opgenomen in het project.

Samengevat volgt dan het dit beeld:

Dekking van de € 55,9 miljoen investeringen is als volgt

- bijdrage Meerstad (in 2016/2017): € 20,9 miljoen;

• bijdrage RSP-overig:	€ 18,0 miljoen;
• bijdrage FES:	€ 12,0 miljoen;
• bijdrage BDU:	€ 5,0 miljoen;
Totaal	€ 55,9 miljoen

Woonschepenhaven

Op 18-12-2013 is de Revitalisering Woonschepenhaven inclusief taakstellend budget van € 4,7 mln door de raad vastgesteld. Op basis van besluitvorming bedraagt het krediet € 5.194.000 (€ 5.000.000 + € 194.000 uit het verleden). In April heeft uw raad ingestemd het krediet en budget voor het project Revitalisering Woonschepenhaven te verhogen met € 506.000 van € 5.194.000 naar € 5.700.000,-

Het plan heeft betrekking op een divers aantal zaken. Er wordt groot onderhoud aan de steigers uitgevoerd waardoor het comfort voor de gebruikers toeneemt en de levensduur van de steigers verlengd wordt. In overleg met het waterschap is besloten de binnendijk tussen het clubgebouw en het Eemskanaal te verbreden en te verhogen. Hierdoor neemt de sterkte (en de toekomstbestendigheid) van de dijk toe. De bodem van de haven wordt gebaggerd tot een diepte van 1,40 meter ten opzichte van het streef(water-)peil. Ter hoogte van de steigers blijft de huidige streefdiepte van 1,20 meter gehandhaafd in verband met de stabiliteit van de steigers. Daarnaast worden de nutsleidingen en openbare verlichting vernieuwd en de woonboten aangesloten op het aan te brengen riool. Daarnaast worden de wegen en parkeerplaatsen nieuw aangebracht en wordt de afsluitdeur tussen Eemskanaal en Woonschepenhaven vernieuwd.

In oktober 2014 heeft de aanbesteding van de werkzaamheden plaatsgevonden. De opdracht is gegund aan een geselecteerde aannemer. De aannemer heeft zijn inschrijving gebaseerd op de randvoorwaarden die wij als gemeente op basis van de vooronderzoeken hebben gesteld. De afgelopen periode zijn aanvullende onderzoeken door de aannemer uitgevoerd, zoals beschreven in het contract. De aannemer heeft vervolgens de melding gemaakt dat enkele onderdelen in- en rondom de haven in slechtere staat verkeren dan de vooronderzoeken hebben aangetoond. Inmiddels heeft uw Raad besloten extra budget ter beschikking te stellen om ook achterstallig onderhoud (meerwerk) uit te voeren. Het betreft de onderdelen steigers, damwand binnendijk en oever buitendijk. Dit extra budget is nog niet in onderstaand overzicht opgenomen. De werkzaamheden zijn inmiddels in volle gang.

Visie Eemskanaalzone – deelgebied Boulevard

In het deelgebied Boulevard willen we een kwalitatief hoogwaardig woon- en werkmilieu realiseren, waarbinnen we de interne en externe ontsluiting en de gewenste interwijk-verbindingen voor langzaam verkeer op aantrekkelijke wijze vormgeven. Daarvan kan een stimulerende werking uitgaan op initiatieven vanuit de markt. De visie (bouwstenennotitie) is afhankelijk van de vorderingen van de woningbouwprojecten Kop van Oost II (Heijmans) en EKZ NZ Balkgat-locatie (AM). AM heeft aangegeven voorlopig even een pas op de plaats te maken. Dit heeft ook gevolgen qua tijd voor het opstellen van de nieuwe visie hiervoor. Wel wordt momenteel onderzocht hoe en waar een fiets- voetgangersoversteek kan komen tussen Sontplein e.o. en de binnenstad.

P+R Meerstad

30 oktober 2013 heeft uw raad ingestemd met de geactualiseerde netwerkanalyse Regio Groningen-Assen. Onderdeel van deze actualisatie is de HOV-visie, waarin we de toekomst van busvervoer in de stad en regio weergegeven. P+R Meerstad maakt onderdeel uit van deze plannen. Op dit moment worden er drie ontwerpmodellen verder uitgewerkt en voorzien van een kostenplaatje.

RISICO'S

Naast de risico's die in de laatste GREX zijn genoemd, zien we een aantal risico's. Deze monitoren we zorgvuldig.

- Woningbouwlocaties algemeen

De financiële risico's betreffen de ingenomen grondposities en de potentiële opbrengstwaarde. We streven ernaar de aankopen voor woningbouw via locatieontwikkeling te compenseren. Op het moment dat de individuele ontwikkellocaties nader zijn uitgewerkt, kunnen we (deel)exploitaties opzetten.

- Woonschepenhaven

Een aantal bewoners blijft weerstand bieden tegen de uitvoering. Dit heeft in het recente verleden en heden geleid tot hoge kosten aan planvoorbereiding door vele gesprekken met het bestuur van Vereniging Woonschepenhaven Groningen, de bewoners, advocaten, klachten en meldingen en Ombudsman trajecten. Er is een reëel risico dat het alsnog komt tot een dagvaarding wat hoge kosten aan juridische ondersteuning (Stadsadvocaat) met zich meebrengt en daarnaast claims/ stagnatiekosten van de aannemer. Beheersmaatregel: frequent gesprekken voeren tussen gemeente en bewoners incl. advocaten met als doel de-escaleren.

Als beheersmaatregelen zetten we in op in gesprek gaan (en blijven), bij vasthoudende weigering (dreigen met) intrekken ligplaatsvergunning. Dit is juridisch getoetst, en hierover is overeenstemming Burgemeester en Wethouder.

- Schade aan woonboten en inventaris.

Als beheersmaatregelen doen we een vooropname van de technische staat van onderhoud woonboten en deponeren we het rapport bij de notaris.

- Schade aan schuurtjes en andere opstallen.

Als beheersmaatregel is dit ondergebracht bij de aannemer. De eis tot inventarisatie is in het contract opgenomen.

Het risico dat dit aanvullende financiële consequenties heeft voor de gemeente is wel aanwezig. Als beheersmaatregel vinden er individuele gesprekken plaats tussen aannemer en bewoners over de opstallen en zijn de opstallen getaxeerd. Hierdoor is de omvang van het risico in beeld gebracht. Vooralsnog lijkt het risico slechts bij enkele woonboten aan de orde te zijn.

- Aantreffen van bodemvreemd materiaal

Het risico is aanwezig dat er meer bodemvreemd materiaal of vervuiling wordt aangetroffen tijdens de baggerwerkzaamheden dan uit de onderzoeken is gebleken. Bodemvreemd materiaal is bijvoorbeeld asbest, kwik, of koelkasten - m.a.w. materiaal wat van oorsprong niet in de bodem thuis hoort. De waarden lijken zich tot dusver (net) onder de norm te bevinden. Dit komt overeen met onze (voor)onderzoeken. Er moet nog een deel gebaggerd worden, maar gezien de huidige resultaten achten we het risico klein dat daar een grotere hoeveelheid 'bodemvreemd' materiaal wordt aangetroffen. Eventueel toch aangetroffen geringe hoeveelheden worden – qua kosten – ondergebracht bij de aannemer. Grote afwijkingen tussen uitvoering en vooronderzoeken blijven, conform wet- en regelgeving, voor risico van de gemeente Groningen.

- Aanwezigheid Flora & Fauna verhinderen werkzaamheden

Beheersmaatregelen: 1. Vanaf april-mei onderzoek uitvoeren 2. broedkasten plaatsen. 3. Rapporten ter beschikking stellen aan inschrijvers. 4. vertragsclausule in contract opnemen.

- Infrastructuur

Het weerstandsvermogen voor Berlagetracé blijft vooralsnog staan op circa € 0,8 miljoen. Het risicoprofiel van het Sontwegtracé bestaat uit de drie volgende onderdelen:

1) Reserve onvoorzien – Sontbrug (€ 4,2 miljoen):

Toen eind 2013 de aanbestedingsresultaten bekend waren, was het noodzakelijk om een risico op te nemen. De risicoreserve binnen het project werd daarbij opgesplitst in twee delen. Het grootste gedeelte hiervan had betrekking op de Sontbrug. **Bij het opmaken van de financiële balans zal gekeken worden hoe hier mee om te gaan.**

2) Weerstandsvermogen – overig Sontwegtracé (€ 0,8 miljoen):

Het benodigde weerstandsvermogen binnen het project is ten tijde van de vorige herziening van eind 2013 verlaagd met € 2,3 miljoen van € 3,1 miljoen naar € 0,8 miljoen. Het benodigde weerstandsvermogen wordt gevormd voor de nog te maken kosten exclusief de Sontbrug. Het risico van de overige onderdelen wordt als beperkt ingeschat en het noodzakelijke weerstandsvermogen bedraagt dan 0,8 miljoen (10% van circa € 8 miljoen).

3) Mogelijk subsidieverlies RSP (€ 8,5 miljoen):

Op basis van de gegevens uit de aanbesteding is ten tijde van de vorige herziening (eind 2013) een raming gemaakt van de omvang van de subsidiabele kosten en de te realiseren subsidie. Op basis van deze raming was de voorziening voor het mogelijke subsidieverlies verhoogd tot € 8,5 miljoen. Eén van de subsidievoorwaarden is namelijk dat de subsidie naar rato wordt verlaagd als de totale subsidiabele projectkosten lager zijn dan het minimale niveau. De stijging wordt veroorzaakt doordat enerzijds het aanbestedingsvoordeel en de overige kostenverlagingen leiden tot lagere subsidiabele kosten.

Anderzijds hebben wij in de raming rekening gehouden met de mogelijkheid dat de post onvoorzien niet in zijn geheel besteed zal gaan worden. Naarmate het project vordert zal ook meer inzicht worden verkregen in de omvang van de te realiseren subsidie. Eventuele

extra kosten kunnen ook leiden tot een verlaging van de voorziening voor het mogelijke subsidieverlies.

De subsidieomvang wordt pas definitief bepaald op het moment dat het project is gerealiseerd en de subsidie afgerekend kan worden. In de tussenliggende periode onderzoeken we allereerst de mogelijkheden om de subsidie binnen het project zo optimaal mogelijk te benutten. Ook wordt gesproken met de provincie of de subsidiemiddelen in andere projecten gebruikt mogen worden (RSP-middelen).

Net als bij de vorige twee risico's zal bij het opmaken van de financiële balans gekeken worden hoe hier met dit risico om te gaan.

FINANCIEN

De ontwikkelingen van de deelgebieden binnen de EKZ strekken zich uit over een groot aantal jaren, waarbij we in grote mate afhankelijk zijn van marktinvesteringen. Om de risico's te beperken, houden we de programma's zo flexibel mogelijk; we kunnen aanpassingen inzetten om tekorten te verminderen. Door flexibiliteit en fasering binnen de visie kunnen we maximaal op de marktomstandigheden inspringen en dit risico zoveel mogelijk beperken. Al deze ontwikkelingen hebben samen met een andere reeks ontwikkelingen een financiële vertaling gekregen binnen de (herziene) integrale exploitatiebegroting Eemskanaalzone. Hierbij gaan we in op investeringen en dekking voor de volgende reeks deelgebieden:

- Sontwegtracé (Europaplein t/m Oostelijke ringweg)
- Berlagetracé
- Houtunie (Kop van Oost)
- Containerterminal
- Woonschepenhaven
- Eemskanaal noordzijde, 1e fase
- P+R Driebond
- Openbare ruimte

De onderlinge verwevenheid van de diverse deelgebieden zorgt ervoor dat het sturen op de afzonderlijke gebieden grote financiële onzekerheden en risico's met zich meebrengt. Door het als een gebiedsontwikkeling te benaderen, bewaken we de samenhang, kunnen we de voor- en nadelen van de diverse keuzes en ontwikkelingen integraal afwegen en de diverse ontwikkelingen op elkaar afstemmen.

De verwachting is dat de ontwikkeling van de deelgebieden in de Eemskanaalzone marktconform en elkaar opvolgend zal verlopen. Bij veranderende (markt)omstandigheden kan dan op eenvoudige wijze inzicht worden verkregen in de consequenties van de ontwikkelingen en kunnen we – indien nodig – adequate bijsturingmaatregelen treffen.

Collegiebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Eemskanaalzone

Besluit	Nr.	Soort krediet	Bedrag
DB 10 april 2003		Plankostenkrediet Woonschepenhaven, projectplan SDC Noorddijk	€ 40.000
RB 24 november 2004	5h	Plankostenkrediet Berlagetracé	€ 838.000
RB 19 oktober 2005	9	Plankosten- + uitvoeringskrediet Berlagetracé	€ 23.162.000
RB 25 januari 2006	180	Plankostenkrediet tbv coördinatie EKZ: visie 'EKZ-verbinding in de stad'	€ 1.455.000
RB 27 september 2006	6a	Plankosten- + uitvoeringskrediet Houtunie (Kop van Oost, 1e fase)	€ 887.000
13 november 2006		Aanvullend plankostenkrediet Woonschepenhaven, architectuurnota	€ 40.000
RB 19 december 2007	62	Plankostenkrediet Sontwegtracé	€ 1.280.000
RB 25 maart 2009	6b	Aanvullend uitvoeringskrediet Houtunie (Kop van Oost, 1e fase)	€ 60.000
26 april 2010		Aanvullend plankostenkrediet Woonschepenhaven, overbruggingskrediet, ISV III	€ 80.000
RB 15 december 2010	6e	Inbrengwaarden gronden Containerterminal en EKZ NZ 1e fase, aangekocht via Grondbank	€ 6.500.000
RB 27 april 2011	8b	Aanvullend plankostenkrediet Woonschepenhaven	€ 34.000
RB 27 april 2011	8f	Aanvullend plankostenkrediet Sontwegtracé	€ 720.000
RB 21 december 2011	6i	Plankosten- + uitvoeringskrediet Woonschepenhaven	€ 5.000.000
RB 25 januari 2012	6c	Plankostenkrediet boardwalk, e.d.	€ 100.000
RB 28 november 2012	8c	Plankosten- + uitvoeringskrediet Sontwegtracé	€ 63.000.000
RB 30 januari 2013	8b.8	Extra krediet ivm opknippen krediet t/m 2014 (Sontwegtracé > 2014)	€ 2.353.000
RB 18 december 2013	6i	Verlaging krediet ivm opknippen krediet t/m 2015 (Sontwegtracé > 2015)	€ 3.100.000-
RB 17 december 2014	6m	Verlaging krediet ivm opknippen krediet t/m 2016 (Sontwegtracé > 2016)	€ 2.645.000-
Totaal verstrekt krediet			€ 99.804.000

Met het besluit van 17 december 2014 is een totaalkrediet beschikbaar gesteld van € 99.804.000. Dit krediet is gebaseerd op de al bestaande uitgaven en de verwachte bestedingen tot en met 2016, dan wel verplichtingen voor de diverse deelexploitaties.

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 30 juni 2015	59.014.000
-------------------------------------	------------

Herziening integrale grondexploitatie
december 2015

NETWERKANALYSE HOV- MAATREGELEN

Op 30 oktober 2013 heeft uw raad de geactualiseerde Regiovisie Groningen-Assen vastgesteld. Een veranderende opgave en veranderde financiële omstandigheden maakten dit noodzakelijk. Naast de actualisatie van de Regiovisie is ook de regionale Netwerkanalyse herzien. Ook heeft de raad een nieuwe gezamenlijke HOV-visie vastgesteld, als uitwerking voor het openbaar vervoer. Samen met de provincie Groningen hebben wij daar een aanvullend maatregelenpakket van samen 95 miljoen euro aan gekoppeld, om spoedig een kwaliteitsstap te maken voor het openbaar vervoer.

VOORTGANG

In de HOV-visie is een groot aantal maatregelen opgenomen die tot doel hebben de doorstroming en regelmaat van het busverkeer in de stad te verbeteren. Dit moet naast kwaliteitsverbetering leiden tot een reductie van de exploitatiekosten. De uitvoering van de HOV-maatregelen is opgedeeld in drie tranches.

- Tranche 1 (uitvoering gereed voor de nieuwe busdienstregeling 5 januari 2014);
- Tranche 2 (uitvoering gereed voor de nieuwe busdienstregeling 31 december 2014);
- Tranche 3 (uitvoering gereed voor de start van de ombouw Zuidelijke Ringweg).

Maatregelen bus.

Met de busmaatregelen van ambitieniveau 1 en 2 uit de netwerkanalyse worden de maatregelen bedoeld die;

- het mogelijk maken dat de bussen op de drie HOV-assen kunnen rijden;
- de binnenstad van Groningen kan worden ontlast;
- de reizigersgroei in de stad kan worden opgevangen;
- een kwalitatief beter product kan worden aangeboden aan de reiziger.

Het is van belang dat deze maatregelen snel worden uitgevoerd zodat de drie bus HOV-assen gereed zijn voordat de grote werkzaamheden aan de Zuidelijke Ringweg van start gaan. Daarnaast zijn we bij snelheid gebaat om de exploitatiekosten niet verder te laten oplopen, en het openbaar vervoer betaalbaar te houden.

Vanwege het verschil in planproces zijn alle maatregelen uit ambitieniveaus 1 en 2 bus uit de HOV-visie verdeeld in drie tranches waarmee u met de vaststelling van de HOV-visie heeft ingestemd.

- 1) *Tranche 1 voorziet in de realisatie van:*
  - a. twee richtingen busverkeer op Damsterdiep noordzijde;
  - b. aanleg langshalte Stationsweg noordzijde t.h.v. stadsbalkon;
  - c. aanpassen VRI en stopstrepen kruising Zaagmuldersbrug;
  - d. halte Damsterdiep nabij Oostersluis;

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

- e. halte aan HOV-as West ter hoogte van Stadspark incl. voetpad naar Peizerweg;
- f. halte Buitenhof aan Peizerweg ter hoogte van Husingolaan;
- g. looproute IKEA-Europaweg opwaarderen;
- h. Europapark aanleg plasvoorziening;
- i. aanpassing haltes op langere bussen.

Alle maatregelen die nodig zijn voor het kunnen rijden van de dienstregeling die op 5 januari 2014 in werking is getreden zijn inmiddels gereed. In een aantal gevallen is gekozen voor een tijdelijke oplossing. Het gaat hierbij onder meer om het mogelijk maken van busverkeer in 2 richtingen over het Damsterdiep. Inmiddels duidelijk dat het busverkeer beter via de Noordzijde (stad uit en Oostersingel in) en via de Zuidzijde kan worden afgewikkeld. Hiermee wordt de tijdelijke situatie permanent. **Deze werkzaamheden zijn inmiddels afgerond.**

De realisatie van de halte aan HOV-as West ter hoogte van het Stadspark wordt betrokken bij de realisatie van een nieuwe busremise. Naar verwachting zijn de meeste maatregelen eind 2014 gereed.

2) Tranche 2 voorziet in de realisatie van:

- a. keerlus Ruischerbrug;
- b. afsluiting Herebrug voor autoverkeer;
- c. VRI Petrus Campersingel-Hanzeplein;
- d. Oostersingel doorstroming;
- e. samenvoeging twee haltes Beijum;
- f. opheffing haltes Meedenpad;
- g. opheffing haltes Oosterstraat en Gelkingestraat;
- h. opwaarderen haltes en uitbreiding DRIS;
- i. toegankelijke haltes 2014;
- j. opruimen haltes die vanwege vervallen lijn 4 niet meer noodzakelijk zijn.

3) Tranche 3 voorziet in de realisatie van:

- a. 3 haltes in Lewenborg samenvoegen tot 2 haltes;
- b. realisatie bushaltes bij de Gasunie ;
- c. Singeldam;
- d. overstap knooppunt UMCG Noord;
- e. Kolendrift;
- f. doorsteek Johan van Zwedenlaan;
- g. overstap Oost-West op HOV –as bij Corpus den Hoorn;
- h. halte Groningen Zuid (Noord-Zuid) bovenop viaduct.

De keerlus Ruischerburg valt onder de verantwoordelijkheid van de provincie. Bovendien wordt de afsluiting van de Herebrug voor autoverkeer betrokken in het onderzoek naar de doorstroming van de Stationsweg. Mogelijk heeft het afsluiten van de Hereweg voor deze modaliteit een negatieve invloed op de bereikbaarheid van de binnenstad tijdens de ombouw van de zuidelijke ringweg.

Het merendeel van de aan te pakken of te verwijderen **haltes zijn inmiddels gereed of in de besteksfase. Dat geldt ook voor de te verwijderen haltes.** De VRI aan de Petrus Campersingel is ook al aangepast. Het merendeel van de DRIS is inmiddels geplaatst.

Zowel de bushaltes aan de Oostersingel als aan de Kolendrift worden in 2015 aangepast. De ontwerpen zijn uitgebreid met alle belanghebbenden besproken. Voor het knooppunt UMCG Noord is een voorlopig ontwerp gereed.

De doorsteek Van Zwedenlaan heeft een lagere prioriteit gekregen (al vindt nog overleg plaats met de Suikerunie), terwijl het geschikt maken van de op- en afritten van de Westelijke ringweg ten behoeven van bussen afkomstig van de nieuwe busremise aan de Peizerweg aan het project is toegevoegd. Verder is er voor gekozen om de planvorming van de Singeldam op te schorten en de betrekken bij de planvorming Oosterhamriktracé (Gerrit Krolbruggen) en voor de doorstroming bussen eerst in te zetten op tijdelijke maatregelen op de kruising van het Oosterhamriktracé met de JC Kapteijnlaan.

RISICO'S

De belangrijkste risico's waaruit financiële tegenvallers kunnen voortvloeien zijn:

- vertraging van planologische procedures door zienswijzen & (hoger) beroep;
- scope-wijzigingen/aanvullende opdrachten.

FINANCIEN

Alle maatregelen uit de tranches zijn globaal geraamd. Met de provincie Groningen is afgesproken dat tekorten/overschotten bij de maatregelen uit de netwerkanalyse Groningen - Assen met elkaar kunnen worden uitgewisseld. Bij een tekort dienen maatregelen versoerd te worden.

Met de provincie is afgesproken de investeringsruimte te beschouwen als een gesloten financieringssysteem, en eventuele vrijvallende investeringsruimte in te zetten binnen het totale maatregelenpakket. Normaal gesproken valt vrijval terug naar de algemene middelen en vindt vandaar uit een integrale afweging plaats over de inzet van de vrijval.

In het geval van een gesloten financieringssysteem zijn positieve resultaten niet meer integraal afweegbaar (zoals gebruikelijk op basis van de financiële spelregels), maar worden ze ingezet binnen het totale maatregelenpakket netwerkanalyse Groningen - Assen. Nadelen dienen binnen het gesloten systeem te worden opgevangen. Mocht na uitvoering van alle maatregelen blijken dat er financiële middelen overblijven dan vloeit dit geld terug en kan er een integrale afweging plaats vinden.

Stand van de kredieten

Besluit 26-11-2013, nr. 7a	19.189.000
Besluit 24-09-2014 nr. 6i	150.000
Totaal toegestane kosten van het plan	19.339.000

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 31 juni 2015	2.050.350
-------------------------------------	-----------

MEERSTAD

VOORTGANG

Meeroevers

Ontwikkelaar	Aantal	Verkocht per 31-03-15	Verkocht per 31-07-15	Toelichting
OCM en VDM	79 projectmatige woningen	64 (63 gepasseerd)	64 (63 gepasseerd)	Wat nu in verkoop staat betreft de laatste vlek die in de verkoop is gekomen, daar is 1 optie.
Bureau Meerstad	74 vrije kavels Meeroevers	26 (23 gepasseerd)	29 (27 gepasseerd)	Er zijn per eind juli 7 opties. Vooral de wat kleinere kavels op Talingeneiland en het Smienteneiland (eind 2014 in de verkoop gegaan) blijken voorsnog beter aan te sluiten bij de behoefte in de huidige woningmarkt.
Bureau Meerstad	10 welstandsvrije kavels Meeroevers	0 (1 optie)	0 (0 opties)	Dit wordt nu herontwikkeld aangezien het concept op deze locatie niet is aangeslagen.
Bureau Meerstad	14 kavels IJbaanlocatie			
Gemeente Groningen	13 Energieneutrale woningen	4 (4 gepasseerd)	4 (4 gepasseerd)	
Gemeente Groningen	16 waterwoningen	12 (9 gepasseerd)	12 (10 gepasseerd)	Naar aanleiding van het realiseren van de sluis kunnen ze direct na verkoop ook afgemeerd worden en dus worden weer woningen verkocht en nu nog 3 opties.
KUUB	10 woningen	7 (1 opties)	7 (2 optie)	Nu het terrein

Collegedebat - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

	CPO			bouwrijp is en de eerste huizen zijn opgeleverd, neemt de belangstelling weer toe.
HRP	10 woningen	10 (10 gepasseerd)	10 (10 gepasseerd)	Is heel snel uitverkocht. Er wordt gezocht naar passend vervolg.
J&R	10 woningen	10 (10 gepasseerd)	10 (10 gepasseerd)	Was in 2014 snel uitverkocht, wordt gewerkt aan een vervolg.
Geveke - starterswoningen	8 starters woningen	8 (7 gepasseerd)	8 (8 gepasseerd)	Was vrij recent in de verkoop en nu recent uitverkocht.
Vastgoud	17 doorgroeiwoningen	16 (15 gepasseerd)	16 (16 gepasseerd)	Loopt voorspoedig, wordt gekeken naar vervolg.
BAM – Thuis in Meerstad	38 projectmatige woningen	38	38	Is dit voorjaar uitverkocht. Betreft vlek uit voorraad van voormalige partner in GEM Meerstad en is dus al volledig gepasseerd.
Diverse partijen vlek 18/19	44 woningen	29 (8 opties)	37 (32 getransporteerd en 2 opties)	Bij diverse partijen zijn vanaf medio 2014 woningen in de verkoop gekomen. Bouw is onlangs van start gegaan.

In de periode 1 januari 2015 tot en met 31 juli 2015 zijn 28 kavels c.q. woningen verkocht. De prognose voor deze periode was circa 40 stuks. Daarmee liggen we licht achter op schema voor de prognose voor geheel 2015 van 82 kavels c.q. woningen. De voor 2015 ietwat tegenvallende verkoopcijfers (vooral in relatie tot de verwachte verkopen) hebben vooral te maken met het feit dat in Meerstad vanaf dit voorjaar geen nieuwe producten meer in de verkoop zijn gebracht. Als gevolg lopen de verkopen terug, echter de belangstelling blijft. Er is dus wel voldoende vraag, zoals uit de gehele woningmarkt blijkt, maar het ontbreekt nu aan aanbod. Daarnaast zijn we in de afgelopen jaren, in het licht van de toen toch slechte woningmarkt, zeer terughoudend geweest in het creëren van te grote voorraden kavels. Nu de markt weer aantrekt, moet de productiestroom weer op gang worden gebracht en blijft het aanbod daarom tijdelijk achter.

In deze situatie komt in oktober en november verandering. Dan gaan we in TerSluis (het gebied bij de sluis) met de eerste tranche van in totaal 120 woningen en kavels in de

verkoop. Deze zal gevolgd worden met volgende lanceringen in 2016, met een potentieel van ruim 300 woningen en kavels. Daarnaast wordt nog gewerkt aan het versneld afronden van de laatste vlekken in Meeroevers. Dat betekent dat er op korte termijn weer volop aanbod in alle segmenten beschikbaar is. We verwachten dat over 2015 en 2016 het totaal van de geprognosticeerde aantallen daarmee gerealiseerd kunnen worden.

Grondexploitatie

In de grondexploitaties van 2011 en 2012 voerden we een aantal forse ingrepen door om de gevolgen van de stagnerende woningmarkt en de veranderde financiële markt op te vangen. De belangrijkste ingrepen waren van programmatische aard. Het totale woningbouwprogramma werd teruggebracht van circa 9.100 naar 6.500 woningen (van gemiddeld 405 naar 250 woningen gemiddeld per jaar, en voor de eerste jaren zelfs in aanvang naar 25 woningen en langzaam oplopend). Het aantal hectares bedrijventerrein ging van 130 naar 75 hectare. Dit is bij de laatste grondexploitatie 2014 verder neerwaarts bijgesteld om het risico te beperken. Belangrijk uitgangspunt in de grondexploitatie is een grondexploitatie-rente van 3,75%. Dit is thans ook met langlopende leningen afgedekt, waardoor het renterisico voor de eerste 10 jaar beperkt is. Gezien de huidige ontwikkelingen in geld- en kapitaalmarkt wordt gewerkt aan het verlagen van de rente op de leningenportefeuille en het wederom voor langere tijd vastleggen van het huidige lage renteniveau.

Het halen van de verkoopopbrengsten zowel in tempo en volume, maar vooral ook prijzen, vormt als gevolg van de hoge boekwaarde ontstaan met de aankopen van grote aantallen hectares grond vanuit het verleden onverminderd het belangrijkste risico voor de grondexploitatie. Naast de beoogde opbrengsten uit de woningverkopen gaat het daarnaast ook om het risico over de beoogde waardevermeerdering van plandeel Noord en in wat mindere mate de opbrengsten van de bedrijventerreinen en de gecalculerde subsidie-inkomsten. Hierover is bij de vaststelling van de vigerende grondexploitatie 2014 (eind 2014) uitgebreid gerapporteerd en dit beeld is sindsdien niet veranderd.

De boekwaarde van de grondexploitatie Meerstad Bureau bedraagt per 31 juli 2015 circa € 272 miljoen (per 31 maart 2015 was dat circa € 261 miljoen). Naast het verkopen van woningen/kavels (waarvan de financiële afwikkeling voornamelijk pas later plaats zal vinden) is de toename van de boekwaarde grotendeels toe te schrijven aan de investeringen in het ontwikkelen en aanleggen van de vaarverbinding, sluis, etc.

Planologische procedures

Bestemmingsplan Meerstad Midden

Op 23 juni 2010 heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak gedaan over het bestemmingsplan 'Meerstad-Midden' (c.a.). Op een aantal onderdelen na heeft zij zich positief uitgesproken. Goedkeuring is onthouden aan de verkeersbestemming voor de beoogde zuidelijke ontsluitingsweg bij Harkstede. Daarnaast heeft de Raad van State geoordeeld dat er in een straal van 300 meter rondom het 'Grunopark' geen woningen mogen worden gebouwd. Ten slotte is goedkeuring onthouden aan enkele overige (ondergeschikte) onderdelen van het bestemmingsplan.

Vrijstellingsbesluit Deelplan 1 (Meeroevers)

De Raad van State heeft het vrijstellingsbesluit in stand gelaten. De ingestelde beroepen zijn niet-ontvankelijk verklaard.

Ontgrondingvergunning

De Raad van State heeft de beroepen van twee appellanten tegen de ontgrondingvergunning voor het graven van het meer gegrond verklaard en de vergunning vernietigd. Voor Meeroevers fase 1 vormt dit geen probleem. Daarnaast nam de provincie een machtigingsbesluit voor fase 2 en 3. In december 2010 is door de provincie een nieuwe ontgrondingvergunning voor het gehele gebied opgesteld, waartegen wederom twee beroepen zijn ingediend. De Raad van State heeft hier in de zomer van 2012 een uitspraak over gedaan: deze is positief, aangezien ze ongegrond zijn verklaard.

Uitwerkingsplannen en Beeldkwaliteitsplannen voor Meeroevers

Voor de diverse fasen in Meeroevers zijn in de periode december 2010 tot eind 2014 verschillende uitwerkings- en beeldkwaliteitsplannen gemaakt en onherroepelijk geworden. Voor de waterwoningen in Meeroevers I is bovendien een gedeeltelijke herziening op een uitwerkingsplan van toepassing.

Uitwerkingsplan Ijsbaanlocatie

Het uitwerkingsplan is in maart 2011 vastgesteld door B&W van Slochteren en is onherroepelijk.

Bestemmingsplanwijziging heikikkercompensatiegebied

De bestemmingsplanwijziging is door de Raad van Slochteren vastgesteld in november 2010. Het plan is in februari 2011 in werking getreden (onherroepelijk).

Gedeeltelijke herziening Meerstad-Midden 2011

Voor enkele gedeeltes van het bestemmingsplan Meerstad Midden is een herziening gemaakt. In deze gedeeltelijke herziening spelen we in op onder meer geluid, aanlegplaatsen en aanpassing aan nieuwe wetgeving. De gedeeltelijke herziening is in oktober 2011 vastgesteld door de Raad van Slochteren en is onherroepelijk.

Uitwerkingsplan Vaarverbinding

Het uitwerkingsplan voor de vaarverbinding tussen Slochterdiep en Woldmeer is op 7 februari 2013 vastgesteld en onherroepelijk.

Uitwerkingsplannen Meeroevers

Voor nog een paar vlekken in Meeroevers (vlek 3, 13 en De Wierden) dienen nog uitwerkingsplannen te worden opgesteld – al naar gelang de ontwikkeling hiervan.

Gedeeltelijke herziening Meerstad-Midden 2015

Momenteel is een partiële herziening van het bestemmingsplan Meerstad-Midden in procedure. In de eerste plaats wordt het plan afgestemd op het gewijzigde tracé van de Wijkontsluiting sluisgebied. Daarnaast wordt geregeld dat een hogere geluidsbelasting wordt toegestaan om tegemoet te kunnen komen aan de gewenste stedenbouwkundige invulling van het plangebied. In 2018 dient het bestemmingsplan Meerstad Midden geactualiseerd te zijn inclusief een onderliggende MER. In 2015 zijn voorbereidende studies hiervoor gestart.

Uitwerkingsplan en beeldkwaliteitsplan Sluis-West

De voorbereidingen hiervoor worden getroffen om de procedures medio 2015 te kunnen starten.

RISICO'S

In de afgelopen jaren is er veel veranderd in de woningmarkt. Dit heeft ook grote gevolgen voor het project Meerstad en het risicoprofiel in het bijzonder. Overigens zijn de afgelopen jaren continu aanpassingen in geld en plan gemaakt om zo de grootste risico's te beperken. In hoofdlijnen blijven de risico's verbonden aan dit project groot en blijven het ook steeds dezelfde risico's.

We presenteren de risico's op dezelfde wijze zoals ook opgenomen in de GREX en de sleutelrapportages. Zie hieronder de tabel met de beschrijving van de belangrijkste risico's en de beheersmaatregelen. Deze tabel wordt minimaal 1 keer per kwartaal en naar aanleiding van het door de AVA vast laten stellen van een GREX, jaarverslag/jaarrekening en de sleutelrapportage aangepast.

	Risico	Beheersmaatregel
1. Uitgifte gronden Noord inclusief beoogde waardevermeerdering	In algemene zin heeft iedere vertraging in zowel volume, tempo en prijs in de uitgifte van gronden en de overige daarmee samenhangende beoogde meer- en verkoopopbrengsten, grote effecten op de grondexploitatie en vormt daarmee dan ook het belangrijkste risico van de grondexploitatie. In dat kader is vooral de op termijn beoogde meeropbrengst voor Noord een specifiek risico. Er liggen (nog) geen uitgewerkte plannen en de beoogde meeropbrengst blijft een groot risico.	Na het opstellen van de grondexploitatie 2011 is gestart met het onderzoeken naar de specifieke kansen en mogelijkheden voor Noord om zo de beoogde meeropbrengst op termijn daadwerkelijke te kunnen realiseren. Het kritisch monitoren en het tijdig vertalen van de te verwachten nieuwe inzichten in met name energie (en wellicht andere) concepten voor Noord in de komende maanden en jaren zijn essentieel om tijdig maatregelen te treffen. Het aanbestedingsresultaat van de realisatie van de Sontbrug is in de laatst vastgestelde grondexploitatie gebruikt om het toenemende risico financieel (deels) af te kunnen dekken, mocht niet tijdig, geheel en/of gedeeltelijk de beoogde meeropbrengst kunnen worden gerealiseerd.

<p>2. Uitgifte gronden woningbouw en woningbehoefte</p>	<p>Vertraging in zowel volume, tempo en prijs in de uitgifte van kavels voor met name woningbouw (en daarmee gedeeltelijk ook voor bijbehorende voorzieningen), heeft grote effecten op de grondexploitatie en vormt daarmee dan ook blijvend één van de belangrijkste risico's van de grondexploitatie.</p>	<p>In de grondexploitaties van 2011 en 2012 zijn de programma's voor wonen fors neerwaarts bijgesteld. Het blijft zaak tijdig in te spelen op woningmarkt ontwikkelingen en flexibel ontwikkelen om zo in vroegtijdig stadium de geraamde opbrengsten uit verkopen te kunnen realiseren.</p> <p>Dit zal zowel voor volume als prijs continu plaats moeten vinden aan de hand van marktonderzoeken op basis actuele bevolkingsprognoses, etc. en het blijven vergelijken van gerealiseerde marktprijzen met de in de grondexploitatie opgenomen prijzen.</p> <p>In 2013 zijn de resultaten van de nieuwste woningmarkt inzichten en behoeften bekend geworden en vertaald naar onder andere de woningbouwprogrammering van Meerstad. Er bleek bij het opmaken van deze grex geen aanleiding tot wijziging van het woningbouwprogramma en/of fasering.</p> <p>In de GREX 2014 heeft op basis van de actuele en gerealiseerde verkoopprijzen een extra afboeking plaatsgevonden van € 5 miljoen waarvan € 3,5 miljoen uit de verliesvoorziening afkomstig was en € 1,5 additioneel is afgeboekt. Herstel van de woningmarkt is van groot belang om te voorkomen dat de geraamde grondopbrengsten onder druk blijven staan. Kritisch monitoren en het tijdig vertalen van de te verwachten nieuwe inzichten zijn essentieel om tijdig maatregelen te treffen.</p>
<p>3. Uitgifte gronden bedrijventerreinen</p>	<p>Vertraging in zowel volume, tempo en prijs in de uitgifte van kavels voor bedrijventerreinen heeft grote effecten op de grondexploitatie en vormt daarmee dan ook één van de belangrijkste risico's van de grondexploitatie.</p>	<p>In de grondexploitaties 2011 en 2012 waren de programma's en de fasering van bedrijventerreinen fors neerwaarts bijgesteld en later in de fasering opgenomen.</p> <p>Met het opstellen van de GREX 2014 is het programma voor bedrijventerreinen op basis van de laatste actuele inzichten van de markt gehalveerd naar 39 ha en heeft derhalve een forse afwaardering plaatsgevonden van totaal € 13 miljoen. Daarmee is de omvang van dit risico fors verlaagd, maar blijft aanwezig.</p> <p>Overigens blijft in dit kader de continue afstemming op de behoefte en de beoogde productie van gronden elders in de stad cruciaal.</p>

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

4. Financiering	<p>De grex 2013 gaat onveranderd uit van een rente van 3,75%.</p> <p>Het lage rentepercentage brengt een renterisico met zich mee. Of na deze termijn ook tegen de beoogde grex rente kan worden gefinancierd zal moeten blijken.</p>	<p>Dit rentepercentage is overigens met de herfinanciering in 2012 ook bereikt en voor de eerste 8-15 jaren voor een groot deel van de leningen vastgelegd.</p> <p>Continue monitoring van alternatieve financieringsopties, waarbij de komende periode specifiek gekeken zal worden of een conversie (het overnemen of omzetting van leningen door de gemeente) een extra maatregel kan zijn om niet alleen de rentelasten te verlagen, maar ook het risico voor langere tijd te beperken.</p> <p>Verwacht wordt dat dit najaar de lening portefeuille in de huidige marktomstandigheden van zeer lage rentes omgezet kan worden naar een lager rente niveau en wederom voor langere tijd vastgezet worden.</p>
5. Subsidies	<p>In de grex wordt rekening gehouden met ca. € 35 miljoen (nominaal) aan subsidiegelden.</p>	<p>Constante monitoring van kansen betreffende subsidies en daarnaast overleg met provincie. Een eerste aanvraag is voor een bedrag van € 2,5 miljoen beschikbaar. (vaarverbinding).</p>
6. Planontwikkeling risico's en ontwikkelingsopgave GEMM Meerstad	<p>Het betreft de risico's die inherent zijn aan dergelijke grootschalige herontwikkelingen en behoren tot de planontwikkelingsopgave van Bureau Meerstad. Enkele hiervan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Tijdige realisatie en aansluitingen hoofdinfrastructuur en OV; 2) Bodemrisico's, archeologie, flora en fauna, milieukwaliteit en obstakels in ondergrond; 3) Omgang met hinderzones, geluid, aanwezige infrastructuur (hoogspanningsleidingen, etc.). 	<p>Belangrijke beheersingsmiddelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Volledigheid en actualiteit van onderzoeken 2) Flexibiliteit in planvorming 3) Vroegtijdig overleg met toetsende overheden

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

7. Bestuurlijke omgeving	<p>Het op grondgebied van de ene gemeente ontwikkelen voor rekening en risico van de ander, maakt dat het op onderdelen complexer is dan een grondexploitatie binnen de eigen gemeentegrenzen.</p>	<p>In juli 2009 is er Gemeenschappelijke Regeling Meerstad (GR) geoperationaliseerd die deze samenwerking eenvoudiger maakt. Het blijft van belang om met de gemeente Slochteren goede afspraken te maken over de tijdige realisatie van publieke voorzieningen en adequaat beheer van het openbaar gebied.</p> <p>Strikte bewaking van bevoegdheden, verantwoordelijkheden en aansturing van de uitvoering.</p>
8. Voorzieningen openbaar gebied	<p>Met betrekking tot eigendom, investeringskosten, beheer en exploitatie van de voorzieningen en het openbare gebied moeten voorafgaand aan de realisatie daarvan sluitende (bestuurlijke) afspraken worden gemaakt met alle (overheids) partijen.</p> <p>Vooraf de afhankelijkheid van Slochteren betreffende tijdige en volledige oplevering van voorzieningen is een aandachtspunt.</p> <p>Tussen planning en realisatie van voorzieningen enerzijds en kaveluitgifte, woningprogramma - en fasering en moment en van oplevering bestaat een directe relatie. programmatische en planning technische wijzigingen vragen dan ook telkens herijking van planning en inhoud van het voorzieningenprogramma.</p>	<p>Het programma voorzieningen is in de grex 2011 kwantitatief herijkt op basis van de nieuwe inwoneraantallen. En getoetst aan de meest actuele inzichten t.a.v. woningbouwprognoses in 2013.</p> <p>Doordat de gemeente Slochteren in het huidige samenwerkingsmodel de publieke voorzieningen op haar grondgebied zal realiseren is bestuurlijke afstemming op dit punt van belang.</p>
9. Procedurele risico's	<p>Vertragingsrisico door planologische procedures, zoals bestemmingsplan, artikel 19 procedures, externe veiligheid.</p> <p>Actuele risico's zijn: nadere uitwerking van het Bestemmingsplan Meerstad Midden in uitwerkingsplannen, gedeeltelijke herzieningen door onthouding van goedkeuring van onderdelen van dit bestemmingsplan en het verkrijgen van benodigde ontgrondingsvergunning(en).</p>	<p>Adequate aansturing en afhandeling van publiekrechtelijke procedures, bezwaar en beroep.</p> <p>De uitspraak van de Raad van State is een belangrijke stap ter reductie van de planologische risico's.</p>

Collegedebat - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

10. Aardbevingen	Risico van hoger kosten voor opstal/woningbouw, dus mogelijk lagere grondwaarden en imagoschade.	Mogelijke effecten worden in kaart gebracht en daar waar mogelijk vertaald naar GREX en communicatie. De kosten vallen toe aan de NAM.
11. Verwerving gronden	<p>Het risico van de verwerving van gronden die nu nog niet in eigendom zijn van de GEMM</p> <p>Hierdoor kan de uitvoering van de programmatische- en ruimtelijke uitgangspunten van Meerstad M in gevaar komen.</p> <p>De grondexploitatie gaat uit van realisatie van het gehele plan, waarbij opbrengsten en kosten als geheel worden gecalculeerd. De grondexploitatie is gevoelig voor wijziging in de aannames inzake kosten en momenten van verwerving van gronden.</p>	De neerwaartse bijstelling van het programma, leidt tot een forse reductie van het verwervingsrisico. Daarnaast is de aanname ten aanzien van bijdragen van derden bijgesteld in de grex 2011 en 2012. Tevens zien we dat andere partijen steeds minder belang hebben bij het aanhouden van bezittingen in het gebied. Tevens zijn er nu partijen die, soms noodgedwongen, alsnog gronden en panden die essentieel zijn voor de realisatie van met name Meerstad Midden aan bieden. Dus dit risico is fors kleiner geworden.

FINANCIEN

Stand van de kredieten (gemeentelijke plankosten en aankoop kavels)

Besluit 26 november 2003, nr. 5c	3.200.000
Besluit 31 oktober 2007	2.800.000
Besluit 17 november 2010, nr. 8j	1.500.000
Besluit 17 februari 2010, aankoop kavels Meerrovers fase I	3.060.000
Besluit 29 juni 2011	550.000
Besluit 26 oktober 2011, aankoop kavels Meerrovers fase IIb	4.590.000
Totaal beschikbaar krediet	15.700.000

Stand van de uitgaven plankosten

Totaal verantwoord t/m 31 maart 2015	6.498.922
--------------------------------------	-----------

Stand van de uitgaven Meerrovers kavels

Totaal verantwoord t/m 31 maart 2015	7.647.024
--------------------------------------	-----------

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Totale stand van de uitgaven t/m 31 maart 2015	14.145.946
--	------------

Stand van de plankosten GEMM

	Budget	Verplicht	Besteed	Vrije ruimte
Organisatie/personeel	674	202	356	116
Bureau en huisvesting	228	9	106	113
Communicatie/marketing	598	42	224	332
Projecten	1.693	576	408	709
Onvoorzien	160	0	0	160
	3.353	829	1094	1.430

* per 31 maart 2014 (alles * € 1.000)

Zoals gesteld is de gemiddelde rente voor de vaste leningen net onder de in de grondexploitatie beoogde 3,75% gefixeerd. Doordat een deel kortlopend is gefinancierd en die rente op dit moment erg laag is en uitgaven over het algemeen wat later plaatsvinden dan in de GREX voorzien is, is het rentebudget toereikend en zal naar verwachting zelfs een voordeel ontstaan. Voor 2015 is het rentebudget volgens de GREX € 11,0 miljoen, de verwachting is dat op basis van de actuele liquiditeitenplanning en de actuele rentestanden we op circa € 10,6 miljoen uit gaan komen.

EBBINGEKWARTIER

VOORTGANG

Algemeen

Met de ontwikkelaar AM zijn nieuwe principe afspraken gemaakt over de realisatie en de planning van de nog in het Ebbingekwartier te realiseren bouwvolumes. Het streven is de resterende ca. 350 woningen de komende vijf jaar daadwerkelijk te realiseren.

Woningbouw, blok 4B en 6B

De bouw van de 13 grondgebonden woningen (blok 4B) aan de Langestraat zijn voltooid. De resterende 18 woningen aan de Langestraat (blok 6B) zijn eind april 2015 in verkoop genomen. AM heeft aangegeven dat zij in het 4^e kwartaal, begin november, zullen starten met de bouw. De bouwvergunning wordt binnenkort verleend.

Ontwikkeling blok 6

Recent is gestart met de schetsplannen voor blok 6. In dit bouwblok zullen naar verwachting met name grondgebonden woningen worden gerealiseerd (ca. 70 grondgebonden woningen en nog een klein aantal appartementen). Het streven is om eind 2015/begin 2016 met deze woningen in verkoop te kunnen gaan.

Ontwikkeling blok 7 en 8

De 3e entree voor de Boterdiepparage is in uitvoering. De bouw van het studenthotel met ca. 350 kamers is mei 2015 gestart. De bouw van de ca. 40 koop- en/of beleggershuurwoningen wordt aansluitend opgepakt, na afronding van de bouw van de 3e entree voor de Boterdiepparage. Het plan om op blok 7 tijdelijke studentenwoningen t.b.v. College University te realiseren is medio vorig jaar afgeblazen. Met de planvorming voor blok 7 zal waarschijnlijk in de loop van 2015, aansluitend op de ontwikkeling van blok 6, worden gestart.

Het evenemententerrein Ebbingekwartier is teruggebracht naar het zandstrand en een groot deel van blok 7. Terugkerende evenementen, zoals Eurosonic, Zienerama, Mini Maker Fair en de Ommelander Markt kunnen hierop (naar het zich laat aanzien) dit jaar nog gerealiseerd worden, eventueel in samenhang met het Infoversum en het daarbij behorende terrein. Voor Eurosonic zijn er begin 2016 in principe nog wel mogelijkheden.

Dubbele Loods (silo)

De Loods is in januari 2014 als restaurant in gebruik genomen.

Blok 9 en 10

De planontwikkeling voor de bouw van een schoolgebouw voor O2G2 (Borgmanschool) zit vanwege organisatorische problemen nog in een voorfase. De start van de bouw ervan kan (indien er snel tempo wordt gemaakt) eind 2016 (nog) plaatsvinden. Het is de bedoeling van AM om gelijktijdig met de bouw van de school de uitvoering van de appartementen hoek Boterdiep/Kolendrift ter hand te nemen (ca. 30 appartementen + bedrijfsruimte op de begane grond).

Oosterhamrikkanaal nz/blok 13

We onderzoeken de mogelijkheid om op het meest westelijke deel van blok 13 modulaire energieneutrale jongerenwoningen te realiseren. We beogen dit als een tijdelijke ontwikkeling, waarbij tevens een werklocatie verbouwd kan worden.

Infoversum

Sinds juni 2014 is de verwezenlijking van het Infoversum een feit. Het gebruik (en daarmee de exploitatie) van het Infoversum blijft echter fors achter bij de verwachtingen. De gemeente loopt daar een risico.

Bodenterrein-UMCG

- De nieuwbouw voor volwassen- en kinderpsychiatrie is voorlopig on hold gezet. Het UMCG is gestart met de bouw van de zogenaamde protonenbunker voor partikeltherapie.
- De RUG maakt plannen voor de Campus College University/Healthy Ageing, rondom het gemeentelijk monument Bloemstraat 1. Dit gebouw wordt in 2017 gerestaureerd als College University. Hierbij worden ongeveer 200 nieuwe studentenwoningen gebouwd. Voorts zullen op de Campus universitaire culturele- en sportvoorzieningen een plek krijgen. Die voorzieningen zijn nu verspreid door het centrum van de stad. Voor de University College is de huisvestingsvraag inmiddels naar boven bijgesteld met een extra 200 onzelfstandige eenheden. Hiervoor bestaat geen ruimte op de noordpunt van het UMCG. We zijn in gesprek met de RUG over een locatie in de directe nabijheid, namelijk de kop van de Vrydemalaan aan het Wouter van Doeverenplein. Het programma omvat naast de 200 onzelfstandige wooneenheden, sportvoorzieningen en horeca in de plint. Dit draagt bij aan de levendigheid en stedelijkheid van dit gebied.

Kolendrift

Er wordt hard gewerkt aan de herinrichting van de Kolendrift (busbaan, fiets en voetpad). De eerste tijdelijke maatregelen (op de plek van het studenthotel) zijn inmiddels afgerond. Medio 2016 moet het OV gebruik kunnen maken van de nieuw aan te leggen busbaan. De aanleg van fiets- en voetpaden volgt iets later.

Busplein

De noordpunt van het UMCG wordt een belangrijk overstappunt van een drietal hoofdassen uit de HOV-visie die onderdeel is van de Geactualiseerde Netwerkanalyse uit 2012. Deze inpassing brengt een complexe ontwerpopgave met zich mee, waarbij UMCG/RUG als partijen nauw bij betrokken zijn. Onder de leiding van architect en voormalig spoorbouwmeester Koen van Velsen hebben we met deze partijen een inpassingsvoorstel gemaakt dat breed wordt gedragen. Essentie van het voorkeursmodel is, dat de overgang tussen het nieuw te ontwikkelen binnenstedelijke gebied op de noordpunt op een passende kwalitatieve wijze koppelt aan de bestaande binnenstad. Dit voorstel wordt –eveneens onder leiding van Koen van Velsen- nader uitgewerkt door partijen. Realisatie wordt voorzien in 2016.

Boterdiep / Bloemstraat

De herinrichting (incl. vervanging riolering) van het Boterdiep is in mei 2015 gestart. Het werk wordt in twee delen uitgevoerd. Eerst wordt het deel tussen het Noorderplantsoen en

de Korenstraat opgepakt. Daarna volgt in de tweede helft van 2015 het deel tussen de Korenstraat en de Bloemstraat. Voorjaar 2016 wordt naar verwachting gestart met de uitvoering van de herinrichting van de Bloemstraat.

Laatstgenoemde drie projecten ('Kolendrift', 'Busplein', 'Boterdiep/Bloemstraat') maken formeel geen deel uit van de grex CiBoGa, maar zijn gezien hun ligging midden in /tegen het plangebied Ciboga van grote invloed. Daarom worden ze hier wel vermeld. Het betreft hier echter geen sleutelprojecten.

RISICO'S

Onderstaand overzicht beperkt zich tot de belangrijkste risico's. In de laatste herziening(en) van de grex CiBoGa zijn de risico's uitgebreider omschreven en zijn meer risico's gemeld dan hier in deze rapportage.

- Economische ontwikkelingen (met als gevolg wijzigende parameters zoals rente en inflatie) hebben effect op de resultaten van de grondexploitatie. Daarnaast is de huidige stand van de economie dusdanig dat dit een verdere druk kan veroorzaken op de planning en de waarde van de uit te geven grond. Of beoogde programma's en normatieve berekeningen voor het Oosterhamrikkanaal afdoende zijn, moet blijken hoewel daar natuurlijk volledig op gestuurd kan worden.
- De gemeente loopt een risico aangaande het Infoversum. De uitkomsten van een strategische heroriëntatie van het Infoversum zullen naar verwachting consequenties hebben voor de gemeentelijke lening van € 2,5 miljoen. Hoe groot dit risico is, is op dit moment nog niet aan te geven.
- De toevoeging van de parkeergarage blijft een risico. Het afgelopen jaar is een deel van het risico opgetreden in de vorm van de stijging van de onrendabele top van 8 naar 9,1 miljoen. Als de onrendabele top met een miljoen verder oploopt heeft dat een effect van 1,5 miljoen euro op de eindwaarde.
- Stagnatie van het proces met de ontwikkelaar met als risico hogere kosten (rente, planontwikkeling en prijsontwikkeling). Alhoewel er wel goede principe-afspraken zijn gemaakt dienen deze nog wel in concrete prestatie afspraken te worden omgezet
- Risico op oplopende kosten van bouw- en woonrijp maken, doordat tijdelijke voorzieningen in uitvoeringsfase noodzakelijk worden. Omdat het gebied fasegewijs wordt ontwikkeld, zijn hier extra kosten mee gemoeid. Daarbij is het percentage onvoorzien relatief laag
- De problematiek rond aardbevingen. Bouwtechnische regelgeving en evt. vergoedingen voor extra kosten zijn nog niet uitgekristalliseerd. De situatie is in het Ebbingekwartier daarbij meer dan gemiddeld complex omdat er gebouwd wordt op een reeds eerder gerealiseerde ondergrondse garage. Risico op vertraging en extra kosten – die toe zullen vallen aan de NAM.

FINANCIEN

Betreft enkel de grex CiBoGa, exclusief de zelfstandige projecten 'Kolendrift', 'Busplein', en 'Boterdiep/Bloemstraat'.

Collegedebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Stand van de kredieten

Totaal beschikbaar krediet grex per 17-12-2008	93.639.000
Raadsbesluit 17-02-2010, besluitnr. 6b	2.090.000
Raadsbesluit 30-11-2011, kredietverlaging	-9.634.000
Raadsbesluit 30-01-2013	5.986.000
Raadsbesluit 18-12-2013, besluitnr. 6i:	2.863.000
Raadsbesluit 17-12-2014, besluitnr. 6n:	2.327.000
Totaal beschikbaar krediet	97.271.000

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 30 juni 2015	86.933.000
-------------------------------------	------------

Actualisatie / herziening grondexploitatie:
december 2015

WESTPOORT

VOORTGANG

De gemeente legt de Rode loper uit voor bedrijven en haar ondernemers. De invoering van de Rode Loper-strategie voor de werklocaties uit het Programma Ruimtelijke Economie start met o.a. Westpoort als pilot. Oorspronkelijk was Westpoort vooral bedoeld om binnen een traditionele grondexploitatie bedrijfskavels aan te bieden, met een geschat uitgifte tempo van 5,5 ha per jaar. Echter, de huidige economische ontwikkeling vraagt een andere rol van de overheid.

De Rode Loper-strategie is bedoeld om de werkgelegenheid in Groningen in stand te houden en vooral uit te breiden. Voor realisatie van initiatieven is samenwerking van de gemeente met ondernemers en het georganiseerde bedrijfsleven van levensbelang voor de werkgelegenheid in Groningen. Naast een actieve samenwerking met bedrijven en ondernemers gaan we vraaggericht te werk. Waar het verantwoord kan, verruimen en versoepelen we de planologische en juridische kaders. We bieden maatwerk en werken vooral met de ondernemers samen door hun initiatieven zo goed mogelijk te ondersteunen en procedures te vereenvoudigen. Ook werken we samen met Marketing Groningen aan een marketingprogramma voor bedrijven waarin Westpoort een van de vestigingslocatie is. Deze strategie is eveneens bedoeld voor onze overige werklocaties, maar Westpoort is de showcase.

De oorspronkelijke bedoeling van Westpoort was om op basis van investeringen bouwrijpe kavels aan te bieden. Tot en met medio 2012 was binnen de toen geldende grondexploitatie de inschatting van het jaarlijkse uitgiftetempo 5,5 ha. Dit tempo was bij de herziene, vastgestelde grondexploitatie van 30 januari 2013 teruggebracht naar 2,5 ha per jaar en voor 2014 en 2015 zelfs naar nul ha. Deze defensieve manier van grondexploitatie willen we doorbreken met de nieuwe Rode Loper-strategie. Het doel is het uitbreiden van de werkgelegenheid. De grondexploitatie blijft de basis voor de verantwoording van kosten en opbrengsten, maar is niet langer bepalend voor de vestigingsstrategie die de gemeente hanteert voor ondernemers en bedrijven. Planologisch en procedureel wordt maatwerk geboden om tegemoet te komen aan de vestigingseisen voor ondernemers. Het wenkende perspectief van Westpoort is nieuw in onze aanpak en benadering van ondernemers en bedrijven.

Het nieuwe beleidskader is bedoeld om het passieve beleid rond de werklocaties om te zetten naar een actieve strategie die tegemoetkomt aan de vraag van ondernemers en bedrijven. Daarbij is het doel en de prioriteit verschoven van grondverkoop en gronduitgifte naar behoud en uitbreiding van werkgelegenheid.

Daarnaast werken we een business case uit voor de vestiging van één of meerdere data hotels op Westpoort. Inmiddels heeft zich het eerste datahotel (KPN) zich gevestigd op Westpoort, fase 1 (fase 1 betreft de grondexploitatie). Er is ook concrete belangstelling van

nog 1 datacenter op Westpoort (fase 1). Tenslotte zijn we met een partij in gesprek voor geheel fase 2.

Ook vinden de afrondende gesprekken plaats met een groot bedrijf over een deel grondruil op fase 2 (en een deel aankoop) voor de aanleg (nieuw trace) van de 380 KV leidingen naar o.a. de Eemshaven.

Tijdelijke initiatieven

Er worden momenteel gesprekken gevoerd met een partij voor het plaatsen van zonnepanelen (zonneweide). In eerste instantie gaat het om 10 ha voor een duur van 20 jaar. Verder zal onderzocht worden of het mogelijk is om hier nog eens 13 ha aan toe te voegen. Hiervoor is inmiddels een goedgekeurde SDE subsidie voor afgegeven. De basislijn is om verkoopbaarheid te garanderen i.c.m. onze ambitie voor duurzaamheid te faciliteren. Dit initiatief zal waarschijnlijk niet op Westpoort komen maar in de nabijheid van Roodehaan

RISICO'S

Een aantal kans- en risicoscenario's geeft verstrekkende positieve en negatieve financiële consequenties voor het eindresultaat weer. Zo zijn vele investeringen al gedaan, resterende (civieltechnische) investeringen zijn relatief beperkt, terwijl de (grond)opbrengsten achterblijven.

Het wijzigingen van de renteparameter, het uitgiftetempo, de grondprijzen en/of opbrengstenstijging hebben een veel groter effect op het eindresultaat dan wijzigingen van de parameter kostenstijging, resterende kosten voor het bouw- en woonrijp maken, planontwikkelingskosten e.d. Deze laatstgenoemde reeks van kans- en risicoscenario's zijn in relatieve zin beduidend minder verstrekkend dan die van de eerstgenoemde reeks.

FINANCIEN

Stand van de kredieten

Besluit 19-07-2000, nr. 5h	14.521.000
Besluit 27-02-2002, nr. 5 ^e	750.000
Besluit 28-01-2004, nr. 8	500.000
Besluit 22-12-2004, nr. 10	2.750.000
Besluit 19-10-2005, nr. 7	96.329.000
Besluit 20-02-2008, nr. 7	5.614.000
Besluit 27-01-2010, nr. 7e	-/- 2.022.000
Besluit 30-11-2011, nr. 6h	-/- 47.690.000
Besluit 30-01-2013, nr 8b.6	872.000
Besluit 18-12-2013, nr. 6i	1.127.000
Besluit 17-12-2014, nr. 6q	1.217.000
Totale toegestane kosten (= opgeknipt uitvoeringskrediet t/m 2016)	73.968.000

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 30 juni 2015	70.930.000
-------------------------------------	------------

Actualisatie / herziening grondexploitatie
december 2015

EUROPAPARK

VOORTGANG

Op het Europapark zijn meerdere initiatieven voor bouwontwikkelingen (voornamelijk op het gebied van wonen en sport) gestart. De meeste daarvan zijn zover gevorderd dat realisatie kansrijk lijkt. **Hierover is vooralsnog weinig nieuws te melden.**

CPO

Met Menzis zijn afspraken gemaakt over de grondbreng. De door de gemeente opgelegde samenwerking van beide CPO-organisaties in combinatie met de regierol van de gemeente voor de grondbreng pakt strategisch goed uit. We hebben met Menzis afgesproken dat in 2016 de grond wordt geleverd zodat de gemeente tijd heeft om samen met de CPO organisatie het bouwplan nader uit te werken.

Belangrijke aspecten bij de uitwerking zijn de ruimtelijke en architectonische kwaliteit. Daarnaast moet een bestemmingsplanprocedure worden doorlopen. Over het beheer van het gebied moeten heldere en duidelijke afspraken worden gemaakt. Ook moet de grondafname door de CPO organisaties juridisch worden geborgd. **Tot de zomer van 2016** kunnen de bouwplannen nader worden uitgewerkt en verschillende onderzoeken en procedures worden voorbereid en uitgevoerd. **De voorziene start bouw is gepland in het voorjaar van 2017.**

Woonzorgcomplex

Met de ontwikkelaar van het Woonzorgcomplex hebben we intentioneel inmiddels afspraken gemaakt over de kavelprijs en het proces van ontwikkeling.

Er worden ca. 200 tot 300 appartementen gebouwd, waarin het mogelijk is zorg op maat te bieden voor de gebruikers van de appartementen.

De Linie Zuid (plan Credo)

Er worden 47 grondgebonden woningen gebouwd en er komt een commerciële plint van bijna 800 m². Het parkeren wordt ondergronds opgelost. Onder de woningen aan de Boumaboulevardzijde komt geheel een publieke plint met voorzieningen, o.a. een tandarts (tandartspraktijk Europapark).

Volgens plan zou de ontwikkelaar voor de zomervakantie met het plan de markt opgaan. Dit is helaas niet gelukt omdat bij de engineering problemen zijn geconstateerd bij de (geplande) bouw van de ondergrondse parkeergarage. De slechte ondergrond leidt tot hoge extra kosten, die de financiële haalbaarheid van het project in gevaar brengen. Om het probleem op te lossen heeft de architect een mogelijkheid bedacht om de parkeergarage verhoogd aan te leggen. In het plan ontstaat daardoor een hoogteverschil van ca. 1,5 meter. Ruimtelijk en stedenbouwkundig zien wij deze planaanpassing als toegevoegde waarde. Of de planaanpassing in deze vorm ook financieel haalbaar is, moet zich nog uitwijzen. Momenteel wordt daar door de ontwikkelaar nog aan gerekend.

Solid 2- Hete kolen (team 4/M205)

Het stedenbouwkundig plan is in principe klaar. Initiatiefnemers zijn momenteel op zoek naar beleggers en investeerders. Het gaat om een fors woonprogramma verspreid over een aantal torens in het gebied tussen de CPO en de Solid 1. Het bouwen van een aantal gescheiden torens is natuurlijk duurder dan een 2^e schijf. Echter ruimtelijk en stedenbouwkundig vindt ook de ontwikkelaar een oplossing met torentjes mooier dan een 2^e schijf. In principe is er overeenstemming over de grond. Met de CPO ontwikkeling moet de ruimtelijke uitwerking worden afgestemd.

Sportcomplex.

Momenteel vindt een haalbaarheidsonderzoek plaats. Dit is een herijking van alle punten van het plan, zowel programmatisch als financieel. Het doel is om toe te werken naar een haalbaar plan. De ambitie was om najaar 2016 te starten met de bouw, zodat het complex conform de oorspronkelijke planning in 2017/begin 2018 opgeleverd kon worden. Ambitie en planning zullen echter realistisch bijgesteld moeten worden, op indicatie van de uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek. De plannen worden afzonderlijk aan u voorgelegd door de projectleiding van het sportcomplex.

Kolencafé

Er is momenteel een initiatiefnemer met een concreet plan bezig. Het financieringsproces verloopt heel traag omdat een belegger voor de financiering moet worden gevonden. Wij zijn voornemens om de initiatiefnemer een termijn te stellen waarbinnen het plan meer geconcretiseerd moet zijn. Na die termijn gaan we in gesprek met eventuele andere belangstellenden.

Engelse kamp

Met de ontwikkelcombinatie zijn we nog in gesprek. De afgelopen periode hebben we het stedenbouwkundig plan op onderdelen zodanig bijgesteld dat er nu een kansrijk voorstel op tafel ligt, dat de komende periode uitgewerkt kan worden. Het plan omvat na deze aanpassingen ca. 100 grondgebonden woningen. Er wordt naar gestreefd om het stedenbouwkundige plan evenals de contractering dit najaar af te ronden.

Woonrups (Kempkensberg)

We hebben een ontwikkelaar bereid gevonden de ontwikkeling van de appartementencomplex op te pakken. De locatie is mooi en de ontwikkelaar acht het kansrijk een appartementencomplex op de locatie tegen de stadstuin aan te ontwikkelen. Het plan omvat ca. 60 appartementen. Wij hebben de ontwikkelaar een termijn gesteld tot 1 juli 2015 om met een concreet plan te komen. De ontwikkelaar heeft inmiddels een concreet plan uitgewerkt, dat de komende periode wordt getoetst op haalbaarheid. Vanwege de samenwerking met het Rijk in dit gebied (Belastingdienst/DUO) zullen wij het Rijk ook hierbij betrekken.

Groenvisie

Het oorspronkelijke plan om de groeninrichting te starten in 2015 hebben we losgelaten, gezien de voortvarende ontwikkelingen op meerdere kavels. Als men binnen afzienbare tijd met de bouw wil starten, dan is de ruimte van de groenaanleg nodig voor de bouwketen en de opslag voor de aannemers. De aanleg van het groen is daarmee gekoppeld aan de planontwikkeling van de aanliggende kavels, en volgt op de realisatie van de bouwwerken.

Visie van de zone aan de achterzijde van de Euroborg en de Skivijver

We maken een visie om de barrièrewerking van de supportersmuur op te heffen. Het is de bedoeling dat er een goede fiets- en voetgangersverbinding komt met de overzijde van de voormalige oude A7. Hierin wordt ook de voormalige Skivijver meegenomen.

Station

Het station wordt uitgebreid met een extra spoor, perron en lift. Het bestemmingsplan hiervoor is recentelijk gereed gekomen en ter vaststelling naar de gemeenteraad gestuurd (juli 2015). Er zijn geen zienswijzen binnen gekomen.

FINANCIEN

Besluit Europapark Totaal 05-11-1998	6.909.000
Besluit Europapark Totaal 27-1-1999	681.000
Besluit Europapark Totaal 22-12-1999	13.296.000
Besluit Europapark Totaal 21-11-2001	23.716.000
Besluit Europapark Totaal 31-03-2004	4.922.000
Besluit Europapark Totaal 23-05-2007	43.700.000
Besluit Kempkensberg 20-1-08	1.390.000
Besluit Station Europapark 28-5-08	2.200.000
Besluit Kempkensberg 18-6-08	528.000
Besluit Kempkensberg 29-10-08	10.815.000
Besluit Station Europapark 17-6-09	41.900.000
Besluit Station Europapark 23-6-10	2.000.000
Besluit Station Europapark 18-3-11	3.061.000
Besluit Kempkensberg 30-3-11	1.623.000
Besluit Europapark 25-1-12 (ingetrokken)	-1.200.000
Besluit Europapark 25-1-12	10.819.000
Besluit Kempkensberg 30-1-13	3.528.000
Correctie	-/- 24.000
Besluit Europapark 18-12-13	400.000
Besluit Station Europapark 18-12-13	10.538.000
Besluit Kempkensberg 18-12-13	686.000
Correctie	-/- 70.000
Besluit Europapark 17-12-14	2.260.000
Besluit Station Europapark 17-12-14	-/- 13.738.000
Besluit Kempkensberg 17-12-14	1.802.000
Totaal uitvoeringskrediet Europapark, incl. Station en Kempkensberg	171.742.000

Stand van de uitgaven

Europapark + Station + Kempkensberg per 31-06-2015.

30-06-2015	Kosten
------------	--------

Collegebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Europapark	€ 92.713.435
Station	€ 40.917.691
Kempkensberg	€ 18.290.019
Totaal	€ 156.921.145

Voor een nadere onderbouwing wordt verwezen naar de kwartaalrapportage van het eerste kwartaal van 2015. De kwartaalrapportage wordt procedureel afzonderlijk gestuurd en behandeld.

Risico's

De in de GREX gemelde kansen en risico's blijven actueel. Momenteel zijn daar geen bijzonderheden over te melden.

GROTE MARKT OOSTZIJDE/FORUM

VOORTGANG

(onderstaande betreft de stand van zaken t/m 31 juli 2015, de peildatum van deze sleutelrapportage. Over de meer recente ontwikkelingen is uw Raad inmiddels geïnformeerd)

Aardbevingsbestendig maken Groninger Forum

De stad Groningen heeft met het ministerie van EZ afspraken gemaakt over vervolgonderzoek en maatregelen bij een aantal exemplarische gebouwen en bouwprojecten. Aanleiding zijn de nieuwe richtlijnen voor aardbevingsbestendig bouwen (NPR) die minister Kamp maandag 9 februari 2015 heeft gepubliceerd. Eén van deze gebouwen is het Groninger Forum. Het college van B&W heeft op 10 februari op basis van de publicatie van deze richtlijnen en afspraken daarover met het Rijk besloten een pauze in te lassen bij de bouw van het Groninger Forum. De kosten van deze bouwpaauze worden door het Rijk vergoed.

Oorspronkelijk was een periode van vier maanden uitgetrokken om samen met de BAM het gebouw te toetsen aan de NPR en mogelijke oplossingen te onderzoeken. Tegelijkertijd maakt de gemeente in samenwerking met het Rijk afspraken over de meerkosten en schade als gevolg van het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum. Deze periode is gezien de complexe materie verlengd tot 1. oktober.

Een deel van de werkzaamheden gaat wel gewoon door, omdat de nieuwe bouwrichtlijnen hiervoor geen gevolgen hebben. De fietsenkelder wordt afgebouwd en de ontwikkeling van de Nieuwe Markt zuidzijde en de oostwand wordt volgens planning gecontinueerd. De verwachting is dat in oktober op basis van verder onderzoek en de nieuwste inzichten een afgewogen keuze gemaakt kan worden of, en zo ja welke, maatregelen nodig zijn voor het Groninger Forum.

Groninger Forum c.a.

Als gevolg van het onderzoek naar het aardbevingsbestendig maken zijn de bouwactiviteiten t.b.v. het Groninger Forum de afgelopen periode stil komen te liggen.

Nieuwe Oostwand

Eind 2014 is de partiële herziening van bestemmingsplan Grote Markt – Oostwand onherroepelijk geworden. Deze bestemmingsplanwijziging is opgesteld om over meer keuzemogelijkheden voor de invulling van de nieuwe oostwand te kunnen beschikken.

Het komende jaar spant VolkerWessels Vastgoed (VWV) zich in om eindgebruikers en beleggers aan het project te binden. Zodra dit gelukt is, komt er meer zicht op het functionele gebruik van de te realiseren panden. Samenhangend hiermee werken de gemeente en VWV hun contractuele verplichtingen nader uit en leggen deze vervolgens vast in een realisatieovereenkomst.

Nieuwe Markt

Het gebied tussen de Schoolstraat en de achterzijde van de nieuwe Oostwand biedt ruimte aan de Nieuwe Markt, een waardevolle en hoogwaardige uitbreiding van de openbare ruimte van de stad. Inzet is realisatie van een bruisend plein, waar mensen naar toe willen, waar terrassen zijn, en waar activiteiten plaatsvinden. Dit betekent dat ook rondom dit plein wordt ingezet op publieksaantrekkende functies in de nieuwe bebouwing. De ontwikkeling van het Groninger Forum zal de bestaande en nieuwe functies rond het nieuwe plein stimuleren. Ook de ondernemers en vastgoedeigenaren rondom het plein spelen een belangrijke rol in de totstandkoming van de bruisende beleving van het plein.

Op 18 november 2014 zijn de ontwerputgangspunten voor de Nieuwe Markt vastgesteld door het college van B&W. Het gaat om uitgangspunten over o.a. de realisatie van groen, gebruik van natuursteen verharding, spelaanleidingen voor kinderen, aandacht voor niet-commerciële zitgelegenheden en mogelijk gebruik van water als speels element. Momenteel worden de ontwerputgangspunten uitgewerkt naar een ontwerp.

De planning bij de Nieuwe Markt is afhankelijk van de besluitvorming over het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum. Na het tweede kwartaal van 2015 een nieuwe planning gemaakt voor de Nieuwe Markt. Nadat het ontwerp gereed is, wordt het college gevraagd het ontwerp vrij te geven voor inspraak. Uw raad stelt het ontwerp uiteindelijk vast.

Nieuwe Markt zuidzijde (NMZZ)

De ontwikkeling NMZZ omvat verschillende deelprojecten. Het meest in het oog springend is de herontwikkeling van enkele gemeentelijke panden (Poelestraat 16, 18, 24, 26, 28) met tussenliggende panden (Poelestraat 20, 22) die in eigendom zijn van een derde. In 2012 is gestart met de verbouw van voormalig pand Images, Poelestraat 30. In het voorjaar van 2013 is de verbouw gereedgekomen.

Bij het ontwerp van Nieuwe Markt zuidzijde is rekening gehouden met de norm voor aardbevingsbestendig bouwen. Voor plandelen II t/m IV (Poelestraat 20 t/m 28) is inmiddels de omgevingsvergunning verleend. Voor plandeel I (Poelestraat 16-18), het grootste pand, is inmiddels ook het definitief ontwerp gereed. Voor dat deel is de procedure doorlopen om het bestemmingsplan partiel te herzien, om daardoor een grotere ontwikkeling mogelijk te maken op deze locatie. Het is de bedoeling om hier één groot volume te maken, met een entree aan zowel de Poelestraat als de Nieuwe Markt. **Voor dit pand is een huurder. De gemeente is voor deze ontwikkeling zelf de ontwikkelaar gezien de complexiteit van het voeren van regie op kwaliteit, programma en tijd.**

De bouw van de ontwikkeling Nieuwe Markt zuidzijde wordt in het voorjaar van 2015 als geheel aanbesteed. De bouwwerkzaamheden starten medio 2015.

RISICO'S

Het project Grote Markt oostzijde/Forum kent een specifiek risicoprofiel. Het risicoprofiel wijkt af van een gemiddeld project van deze omvang, vanwege:

- de complexe binnenstedelijke situatie;
- de complexe samenhang tussen een veelheid aan deelprojecten en aandachtsvelden;
- de afhankelijkheid van ontwikkelingen op de vastgoedmarkt;
- de complexiteit van de constructie van vooral de parkeerkelder;
- een grote kans op vertragingen en vertragingsschade als gevolg van bovenstaande punten.

Nieuw risico is het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum, met name de financiële consequenties. Zoals gesteld worden de (gevalideerde) kosten voor de bouwpauze vergoed door NAM. Dat is schriftelijk bevestigd door NAM en EZ. Echter, we lopen daar nog wel een financieel risico. Immers, deze afspraken betreffen slechts de vergoeding van de ingelaste bouwpauze. Voor de kosten voor het daadwerkelijk versterken van het gebouw (ná de bouwpauze) zijn op dit moment nog geen afspraken gemaakt met EZ en NAM. Dat is wel de intentie en er wordt samen opgetrokken met NAM/EZ, maar definitieve afspraken zijn er niet gemaakt.

FINANCIEN

De inkomsten en uitgaven lopen conform de uitgangspunten in de bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/ Forum. Uitzondering vormen de uitgaven voor het onderzoek naar het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum. De meerkosten en schade worden vergoed door het ministerie van EZ.

Stand van de kredieten in euro's

Plankostenkrediet	
Besluit 30-12-2002, nr. 15	500.000
Besluit 29-01-2003, nr. 13	420.000
Besluit 28-04-2004, nr. 6	1.580.000
Besluit 25-02-2006, nr. 8	2.500.000
Besluit 28-03-2007, nr. 8	2.500.000
Besluit 18-06-2008, nr. 5q	1.250.000
Besluit 29-10-2008, nr. 6k	500.000
Besluit 26-11-2008, nr. 8	2.000.000
Besluit 17-06-2009, nr. 8	2.500.000

Uitvoeringskrediet	
Besluit 17-06-2009, nr. 8	15.000.000
Besluit 23-06-2010, nr. 1a	40.000.000
Besluit 30-11-2011, nr. 8d	115.000.000
Besluit 27-06-2012, nr. 6i	906.000
Besluit 29-01-2014, nr. 6k	123.000
Besluit 26-11-2014, nr. 7a	803.000

Totaal toegestane plankosten en uitvoeringskrediet	185.581.144
---	--------------------

Collegedebrief - Voortgangsrapportage 2015-II en Sleutelrapportage april - juni 2015

Stand van de uitgaven in euro's

Totaal verantwoord t/m 31 maart 2015	106.388.065
--------------------------------------	-------------

Omdat de bouw van het Forum de afgelopen maanden heeft stilgelegen, is bovenstaande niet bijgewerkt.

ZERNIKE CAMPUS GRONINGEN

Binnen het *Akkoord van Groningen 2.0* is de ontwikkeling van Zernike een belangrijke opgave. We willen Zernike verder uitbouwen tot een toplocatie waar kennisinstellingen en bedrijfsleven stevig met elkaar verbonden zijn.

VOORTGANG

Op de Zernike Campus Groningen (voormalig Zernike Science Park) ligt één van de bedrijventerreinen die binnen de gemeente Groningen in uitgifte zijn. Op basis van een gezamenlijke visie ontwikkelen de Akkoordpartners de Zernike Campus tot één van de belangrijkste kennisdynamo's van stad en regio. In de afgelopen jaren is gebleken dat Zernike geen goed imago heeft om bedrijven naar Zernike te trekken. Daardoor komt de ontwikkeling van het bedrijventerrein nauwelijks van de grond.

Op basis van een strategische agenda is besloten om een nieuwe stedenbouwkundige visie op te stellen. De stedenbouwkundige visie is tot stand gekomen in een samenwerking tussen de gemeente Groningen, de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en de Hanzehogeschool (HG). De visie geeft - voor de komende 10 tot 15 jaar, op hoofdlijnen - de koers voor de ontwikkeling van de Zernike Campus Groningen aan. De campus heeft, met de enthousiaste en stuwende kracht van de aanwezige kennisinstellingen en ondernemers, volop mogelijkheden om uit te groeien tot een onderwijs-, kennis- en ontwikkelingscentrum van nationaal en zelfs internationaal formaat. Naast het ruimtelijke plan ligt de sleutel tot succes in verregaande samenwerking en goede marketing (acquisitie) van de campus.

Ook in de afgelopen periode zijn zowel door de RUG als de HG nieuwe onderwijs-, onderzoeks- en faculteitsgebouwen ontwikkeld (Energy Academy Europe, Entrance). Voor de komende jaren staan ook nog een aantal grootschalige en ambitieuze plannen op stapel en dit alles eist ruimtelijke sturing (ZAP, geothermie, wonen, verbouwing Nijenborg 4 **en mogelijk nieuwe vestiging van nieuwe bedrijven**).

Visie

Op basis van een globale analyse is het gebied op verschillende onderwerpen nader geanalyseerd en voorzien van een ruimtelijke of programmatische visie voor de toekomst. De ontwerpvoorstellen in de visie geven een richting voor het karakter, de organisatie en de inrichting van gebieden. Voor meerdere onderdelen van het plan zijn varianten mogelijk die in een vervolgfase vragen om nader onderzoek en besluitvorming. Ze moeten gezien worden als ontwerpogave, niet als definitieve uitwerkingen.

Voor de definitieve uitwerkingen van de verschillende onderdelen zijn nu offertes aangevraagd bij diverse bedrijven. De definitieve selectie zal medio dit jaar plaatsvinden.

Interventies

Om de ambitie te realiseren is het nodig om de volgende aanpassingen te doen die de ruimtelijke kwaliteit en de onderlinge verbindingen verbeteren:

1. De transformatie van de Zernikelaan naar een aantrekkelijke verbinding voor fietsers en voetgangers, openbaar vervoer en leveranciers;
2. Het creëren van verkeersroutes voor langzaam verkeer in het noordelijk deel die aansluiten op het fietsnetwerk van de stad;
3. Het omvormen van de parkeerterreinen in het middengebied van een scheidende naar een verbindende zone in de campus;
4. Het ruimtelijk inkaderen van het gebied zodat er een intiemer en aantrekkelijker vestigingsklimaat ontstaat;
5. Het functioneel mengen van bedrijven en instellingen voor onderwijs en onderzoek om een optimale synthese te bereiken;
6. Het versterken van de entrees (noord en zuid) van de Campus.

Tevens zijn er nog meerdere aspecten die uitgewerkt moeten worden. Gedacht wordt aan het opstellen van een prijsvraag voor woon-ontwikkeling op Zernike. Daarnaast noemen we nog verdere professionalisering van parkmanagement en het opstellen van een acquisitieplan.

In de laatste stuurgroep Zernike is het Business Plan voor parkmanagement besproken en goedgekeurd. Er was groot enthousiasme voor en instemming met dit plan. Dit businessplan is opgesteld door Triade op verzoek van de stuurgroep. Besloten is dat de Campus BV de opdracht krijgt voor het Campusmanagement van de Zernike Campus (Triade). Ook is besloten dat de Campus BV een acquisitieplan gaat opstellen en de prijsvraag rondom het wonen voor zijn rekening gaat nemen.

Kosten

De investeringen in het Campusterrein die zijn opgenomen in het Masterplan beslaan € 14,5 tot € 17,2 miljoen euro (exclusief BTW), afhankelijk van de te kiezen variant voor het tussengebied. Het Masterplan bevat voor het tussengebied (ten zuiden van de Kadijk) drie inrichtingsvarianten (variërend in kosten van 3,8 miljoen tot 6,5 miljoen). Het verschil in kosten voor de varianten zit vooral in de vorm van parkeren (maaiveld parkeren of bouw van een parkeergarage). De genoemde bedragen zijn indicatieve en globale kostenberekeningen (nominale bedragen) en zijn berekend door Grontmij. In de uitwerkingen worden de kosten nader gespecificeerd.

Dekking

De voorstellen in dit Masterplan hebben betrekking op de grond van alle grondeigenaren op de Campus (RUG, HG en Gemeente). Wij hebben gekozen voor een organische gebiedsontwikkeling op basis van projectfinanciering (per project wordt bekeken wie financiert en welke verdeelsystematiek wordt toegepast).

De gemeentelijke bijdrage zal worden gedekt vanuit een nog nieuw op te stellen Grondexploitatie Zernike Campus Groningen. Ook zullen we verkennend bezien of er co-financiering mogelijk is (van o.a. de provincie Groningen).

Vervolg

Als de plannen verder zijn uitgewerkt tot individuele projectvoorstellen zullen wij uw Raad nader informeren. Later dit jaar komen wij ook met het nieuwe bestemmingsplan op basis van de vastgestelde stedenbouwkundig visie en met de herziening van de grondexploitatie.

RISICOS

Bij voortdurende stagnerende ontwikkeling van het plan kan de boekwaarde van het project jaarlijks stijgen door toerekening van rente, onroerende zaak belasting en de noodzakelijke beheerskosten. Het uitblijven van een visie op het gebied kost daarom geld en is een risico voor het project.

FINANCIEN

Stand van de kredieten

Besluit 23-20-1996, nr. 5f	3.857.000
Besluit 26-05-1999, nr. 5k	4.538.000
Besluit 17-10-2001, nr. 9	406.000
Besluit 18-10-2006, nr. 6c	14.940.000
Besluit 27-09-2007, nr. 6g	3.256.000
Besluit 25-05-2011, nr. 8 ^e	-/- 8.747.000
Besluit 18-01-2013, nr. 8b3	0
Besluit 18-12-2013, nr. 6i	0
Besluit 17-12-2014, nr. 6t	1.890.000
Totaal toegestane kosten van het plan	20.140.000

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 30 juni 2015	19.337.000
-------------------------------------	------------

Actualisatie / herziening grondexploitatie

De eerstvolgende herziening vindt in december 2015 plaats.